זה השער לה' צדיקים יבואו בו

ספר

חיי
הנפש

שחיבר ה"ה החכם השלם והכולל המאור הגאון הגדול המפורסם החסיד והעניו המקובלי האלהי כמוהר"ר אברהם אבולעפיה זצלה"ה. שהיה נקרא בפי כל" אברהם הרואה"

*

"חיי הנפש" חיבר רבינו בשנת ל"ט לחייו

נדפס פעיה"ק ירושלים תובב"א
אייר תשס"א לפ"ק

תודתינו נתונה לאוצר בית הספרים של האוניברסיטה
ולמחלקת כתבי יד העברית בירושלים
שסיעו בידנו

הפצה ראשית
אהרון ברזני
ובנו
רחוב העליה 8 תל אביב
טל' 6823013, 03-6815542

נדפס בישראל
PRINTED IN ISRAEL 2001

בשם יי׳ אל עולם

״אשרי אדם מצא חכמה ואדם יפיק תבונה״ (משלי ג׳ יג׳)
״ראמות וגביש לא יזכר ומשך חכמה מפנינים״ (איוב כח׳ יח׳)
״כי טובה חכמה מפנינים וכל חפצים לא ישוו בה״ (משלי ח׳ יא׳).
״יקרה היא מפנינים וכל חפציך לא ישוו בה״ (משלי ג׳ טו׳).

פתיחה לל״ו סתרי תורה אלה הם סודות מורה הנבוכים שגלה ר׳ אברהם בעל המורה

לו עיני איש היו חוזות, תורת ספר ספור וספר, לו חכמו ישכילו זאת, חיו לעד שוכני עפר. עיני לבבי נפקחו והתעורר רוחי, תזל כטל אמרתי לו יערף כמטר לקחי, כי לא שמתי זהב כסלי, ולא קראתיו אחי. אך הוא סירי וקימושי וחוחי, ובגבורתו הבאיש את רוחי, והסיר מעלי כחי. ויהי לקמוש לשיחי, ולולי שהיה עזי ומבטחי, בכבודו רצץ את מוחי. ואשר לפניו תכרע כל ברך, בראותו כי הזהב העבידני בפרך, שם ביני ובינו ספרך ערך, והיה שם מסלול ודרך. ויורני ויאמר לי הן יראת יי׳ היא חכמה, וסור מרע בינה ומזימה, מה לרדוף אחרי גוף בלתי נשמה, להתחמם באשר אין לו תקומה, ולחסות בצל עיר פרוצה אין חומה. שוב וראה תורת ה׳ תמימה, המצויה לתת לפתאים ערמה, לנער דעת ומזימה, הלא בצל הכסף צל החכמה, פתח פיך ויאירו דבריך, יהי מקורך ברוך ושמח מאשת נעורך, ואען ואומר הן לו יהי כדבריך. ואפתח את פי בלתי משלים וחידות, להציל הנפש המשכלת מן היסודות, ההוות הנפסדות, ואגיד לה סודות, ונוראות עתידות. ואחבר ספר זה לגלות בו קצת עניינים נסתרים לנסיכים, הם בני ישראל אשר כולם בני מלכים, כאשר ליקטתים ממאמר מורה הנבוכים. ומספריו מניתי בכללם ומסרתים ביד אשר אל״ה ל״ו.

חלק הראשון

סוד א׳-הוא סוד צלם ודמות.
סוד ב׳-הוא סוד שתוף שם בן.
סוד ג׳-הוא סוד עניין כסא.
סוד ד׳-הוא סוד עניין פקידה.
סוד ה׳-הוא סוד התחלה וסבה.
סוד ו׳-הוא סוד מלאך ושכל.
סוד ז׳-הוא סוד פנים ואחור.
סוד ח׳-הוא סוד חיי הנפש.
סוד ט׳-הוא סוד כנפים.
סוד י׳-הוא סוד שם התאר.
סוד יא׳-הוא סוד שם עצם.
סוד יב׳-סוד דבור איוב וחבריו.
סוד יג-הוא סוד ממשלת הרוכב.
סוד יד׳-הוא סוד בלבול הדתות.

אלה י״ד סודות שבחלק ראשון ויש מהם שהם כללים כוללים עמהם עניינים רבים נסתרים. ויש מהם שהם פרטים לעצמם אלא שגם הם מורים על עניינים אחרים כהם.

חלק השני

סוד א׳-הוא סוד כח הפעל.
סוד ב׳-הוא סוד השבח האמיתי.
סוד ג׳-הוא סוד שפע.
סוד ד׳-הוא סוד חדוש העולם.
סוד ה-הוא סוד מעשה בראשית.
סוד ו׳-הוא סוד שמים וארץ.
סוד ז׳-הוא סוד קריאת השם.
סוד ח-הוא סוד אבני שיש טהור.
סוד ט׳-הוא סוד מים העליונים.
סוד-י׳ הוא סוד גן עדן ועציו.
סוד יא׳-הוא מועד ושבת וכפור.
סוד-יב׳ הוא סוד הנבואה.

אלה הם י״ב הסודות שבחלק השני וגם באלה יש מהם שהם כלליים ויש מהם שהם פרטיים כמו שזכרנו בראשונים, ויש מהשניים שעונים בענייניהם לראשונים ולאחרונים. וכן עוד אלה עונים לאלה אשר כולם קשורים כאחד.

חלק שלישי

סוד א׳-הוא סוד סתרי התורה. סוד ב׳-הוא סוד מעשה מרכבה.
סוד ג׳-הוא סוד החמר והצורה. סוד ד׳-הוא סוד הרעות והטובות.
סוד ה׳-הוא סוד תכלית היצירה. סוד ו-סוד ידיעת השם והשגחתו.
סוד ז׳-הוא סוד עניין הנסיון. סוד ח׳-הוא סוד טעמי המצוות.
סוד ט׳-הוא סוד ספורי התורה. סוד י׳-סוד עבודת השם מאהבה.

אלה הם י׳ סודות שבחלק השלישי וגם הם כלליים ופרטיים כחבריהם הנזכרים ומאלה יובנו אלה.

ספר חיי הנפש

שפע האל שוכן בקרב גוף קורץ מטיט ורפש, עליונים ששו לדור בין לא ידעו חיי הנפש. חיי הנפש הנצחיים הם החיים האמיתיים, אשר בעבורם נבראו כל הגויים, וברצון כל איש ואיש תלויים, ובשם חיי עולם הבא נקראים, מפי הגבורה על יד הנביאים. ואם הם היום נמצאים, אחר פרידת הגופים, באים לנפשות הצדיקים, אשר מהשם יראים, ובעיני לבב רואים, מעשיו הנפלאים. אשר מהם מתחכמת כל נשמה, אשר בכוחה חתומה, תורת י׳ תמימה, ומעלת החכמה ומדרגת המזימה. ודת סולם התורה הנסתרת. בה נקשרת, על דרך היותה אוסרת ומתרת, והיא לכל דת גברת, אשר חלילה חוזרת. אשרי הנפש הנכשרת, אשר סודה חוקרת, בכל לשון אשר בה מדברת, כי היא לבדה לשם נמסרת. היא הנפש הנשארת ולעד נשמרת. יען היותה מכרת כי ליי׳ הגדולה והגבורה והתפארת. ותהי לו לשפחה נמכרת. כי כן הדין נותן לכל נברא, אשר בשמו נקרא, ועיין בטעמי המקרא, ובמשנה ובגמרא. ותדע בסתרי התורה המורים דרך הישרה, לכל בעל מדה יקרה. דורש את השם הנכבד והנורא למען ימצאנו, ולמען ידענו, ובכל נפשו ובכל מאודו יעבדנו. ויקבל תענוג ממנו, ויכחיש מאמר אומר איננו, אשר הוא

חי היום ולמחר נקברנו. ואם רוח יי׳ תניחנו, רוח אש תאכלינו, ויעבור והנה איננו. ואם אמרנו לכו ונמכרנו, אנה נמצאנו. כי כבר עבר יומו ובטל קרבנו ולחמו, ומספר החיים נמחה שמו. יען אשר זמם להפר ברית-אמונים. וכפר בדברי עליונים ותחתונים, אשר הודו באמתתם האבות והבנים, הראשונים והאחרונים. ואמרו עליהם פירושים נכונים, והעידו על היותם יקרים מפנינים, ומכל מיני אבנים. ופניני השם מי לא יקדשם, ואם הכופר בהם לא ידע ואשם. ילקה בשם תחת שם, הוא וכל אשר יגרשם, מלבו יפרישם. אך כל איש אשר באמת ידרשם, ולכבוד קונו יבקשם, ובפרוש נכון יפרשם, ומלבו בכל עת יחדשם, ויכתבם לו לזכרון ולשם. גם באזני המשכילים בכל יום ויום ילחשם, האיש לבדו הוא תמיד עם השם, ונצחי בשם. על כן העירני לבבי, לכבוד אלהי אבי, אשר שם רוחו בקרבי, ורוח יי דבר בי. לכתוב ספר זה להחיות בו הנפש המשכלת, אשר עליה התקוה והתוחלת, להמציא לה כבוד והוד בכח אשר בו התועלת, להנחילנה הממלכה והממשלה אשר ירשה קהלת. והיא החכמה האלהית העליונה, המשפעת כל תבונה, ברחמים ובחנינה, וחוננת מדע והשכל ובינה, על דרך נדיבות ומתנה, לאשר רוחו נכונה. ושלשת עדיה עולם ונפש ושנה, ומפני היות חיי העולם הבא לנפש הנאמנה, תכלית אחרונה, ונקראו ימי עדנה. ואם הם ימי הזקנה, התלויים בכח הסבה הראשונה, היא זיו השכינה.

קראתי שם ספרי זה ״חיי הנפש״, כי בו ישיגם הרוצה להשיגם באמת בעיינו בסודותיו בעיון שכלי מתוקן ומקובל. והנה הוא סעיף עץ עושה פרי למינו אשר זרעו בו. ופירותיו נלקטו מתוך פירות המאמר הנכבד מורה הנבוכים מורה אמת וצדקה לבעלי הרוח הנכון. כאילו הוא פרי הסעיף הראשון הקרוב אל השרש והוא חלקיו ל״ו. וכל חלק ממנו נחלק ונלקח והוא כל פרי השרש בכח. ועל כן הוא פרי בפועל ושרש בכח. וכן הוא חלק בפעל וכל פרי בכח. כי הרואה דבריו ברפיון רוח יחשבה לחלק, והרואה

סודותיו בעיון שכלי חזק מאד ישיג שהוא הכל. והנה לפי הטעם אשר זכרתי ראוי למשכיל אשר לא יאשימני על דילוג פרקיו כי לא אכתוב ממנו אלא ראשיהם ושרשיהם וסודותם. וכן בקצתם ולא בכולם והם חלק קטן מכלם, כלומר מעט פרקים מהם משלשת חלקי המאמר הקדוש ההוא. וגם אעירך על הפרקים שנרמזו ונשרשו בהם הסודות. ואכתבם במספרם על כל סוד וסוד כפי מה שבא במאמר הקדוש. ואגלה ממנו קצת נסתרים ואחוס על כבוד קוני ועל כבוד תורתו ועל כבוד הרב ההוא איש האלהים המחברו לבא לסבות אלו. וגם לסבת ראותי שכחת העיקר וזכרת הטפל, והעקר הוא ידיעת השם והשגת פעולותיו ושמירת מצוותיו ית׳, שבזה ירש המשכיל הגמול האחרון והוא חיי הנפש, חיי עד לעולם הבא. והטפל הוא כל מה שעומד כנגד הנזכר, והמונע מציאות דבר המחויב לרוב התחיה ממנו, ולבקשת השררה והכבוד ולרדיפת תענוגות, גלגל מאכל ומשתה והמשגל והדבוק בגופניים. והם העניינים אשר אינם טבעיים ולא הכרחיים, כי אם מותרות מזיקות וממיתות הנפש וגם אינם מחיות הגוף, ועל כן כולם רעות. וכאשר הרגיש הרב הקדש מה שהרגיש מזה העניין הרע, אשר היה זר מאד מכל אומתינו היחידה הבחירה מהשם בימים הטובים ההם הקדמונים. וראה רוב אנשים המתחכמים ממנה, אשר כבר שב בגלגל הרע הנזכר, ר״ל גלגל יצר הרע בעל התאוות וגלגלם כגלגלו שאר אומות העולם אשר לא נבחרו לשם. הניעו על זה הכרח השפע ההוא האמיתי העליון, אשר בחר בנו מכל עם ולשון לחבר הספר הנכבד ההוא. והשם עזרו וחברו וגלה בו מה שכל משכיל חייב לגלותו, והסתיר בו מה שכל משכיל חייב להסתירו, ורמז בו מה שמספיק להשגת שכל המעיין בו לכבוד האמת. ומפני השיגו בשכלו ז״ל כי רוב רמזי ספרו לא יבינם כי אם אחד מעולם עשרת אלפים סכלים, הורנו כי אין ראוי להסתיר הרמזים ההם בשום פנים ממי שחננו השם דעת. אבל ראוי למסרם כפי שמזדמן בכתב או בעל פה פן תאבד החכמה ממי שראוי לה. ואם כן שתי הקצוות הם

רעות, והן לגלות מה שראוי לכסות, ולכסות מה שאפשר לגלות, והקצה האמצעי הוא הטוב לבדו. והוא לרמוז רמזים קרובים אל הדעת, וזה מפני שנוי הדעות ומפני עומק העניינים ודקדוק מעלתם אשר כל טוב זולתם רע. וכל מעלה בלתם פחיתות, וכל מחשבה בלעדם מחשבת שוא. ואמנם השגת העומק מהם היא המעלה העליונה לטוב לנו כל הימים לחיותינו כיום הזה. והנני נמשך אחר הרב בכל זה בע״ה כפי אשר יגזרני טובו ית׳. ואחלק הספר לשלשה חלקים ואקרא כל חלק וחלק יום. ואחבר אלו ג׳ שמות ימים הנקראים אצלנו קדש והם: **מועד, שבת, וכפור**. ויהיה המשכי אחר הרב משך אמת ומהעזר האלהי אשאל עזרה לעזרני ולסמכני באשר אחבר לכבוד שמו יתע׳. ימים שלשה הם, והם בלתי זמן, קדוש קראם י״ה, ומקרא קדש חג חוברו יחדו. ואחד נאמן והוא יום עשירי הם שביעי חדש.

החלק הראשון-שמו **״יום מועד״** ״יְחַיֵּנוּ מִיֹּמָיִם בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי יְקִמֵנוּ וְנִחְיֶה לְפָנָיו״ (הושע ו׳ ב׳).

סוד ראשון-נודע מפרק א׳ ומפרק ב׳ מפרק ז׳ ומפרק נ״ה ומפרק מ״ה מחלק ראשון ומפרקי המרכבה שבחלק שלישי.

עיקר סוד צלם ודמות-עם עיון העניין המשותף להם בתורה. שאמרו ״נעשה אדם בצלמנו כדמותינו״ ואמרו ״בצלם אלהים״ ו״בדמות אלהים״ ואמרו ״עשה אותו״, ״ברא אותו״ והנה אמר ״שפך דם האדם באדם דמו ישפך״ ונתן טעם, שנברא בצלם אלהים. והנה באה מלת בריאה על הכל, תחילה אמר ״ברא אלהים את השמים ואת הארץ״ ובאה מלת בריאה על חלק מחלקי בעלי חיים. ועוד ״ויברא אלהים את התנינים הגדולים״. הנה הבריאה נזכרת על הכל ועל החלק. ועל כן באה עוד באדם משותפת עם צלמו יתב׳, ״ויברא אלהים את האדם בצלמו בצלם אלהים ברא אותו זכר ונקבה ברא אותם ויקרא את שמם אדם ביום הבראם״. וכאשר בא על הכל ״ביום עשות״ כן בא באדם ״ביום הבראם״. ובא בתולדת הכל שהם החלקיים בהבראם. ועניין זכר ונקבה הנכלל בזה הסוד תבינהו מפרק ו׳ ומפרק יז׳ בחלק ראשון, ומפרק ל׳ בחלק ב׳ ומפרק א׳ בחלק ג׳. ואע״פ ששניהם זכר ונקבה בעלי שם אחד והוא שם אדם הראשון. ואע״פ ששם שניהם אדם, לא נברא בצלם כי אם האדם הנזכר לבדו. ושת לעד נאמן שנברא בצלם, גם המציאות המורגש לעד כי האיש בעל דעת, ודעתן של נשים קלה. והחבור מנהיג ונהוג וכן במורגש. והנה האדם מורכב מכל חלק וחלק, כי הנפש כל ואינה חלק, והגוף חלק ואינו כל. ואם הנפש חלק היא מצד התחברה בגוף, וכפי חבור הגוף שהוא חלק עם הנפש שהיא כל יהיה דבוק בנפש המשכלת שהיא כנגד השם חלק עם השכל שהוא כל, אחר הפרדה מחלקי הגוף ומכל כוחותיו.

ואם יבוא נחש על חוה שהיא אשה זונה, והיא אשת אדם השנית לא הראשונה, כי שם הראשונה לילית ושם השנית יומית-הנה הוא יטיל בה ארס וזוהמה באכלה מעץ הדעת טוב ורע, ותאכיל את אדם בעלה בעטיו של נחש וימותו שניהם. ואם יעמוד אדם על הר סיני תפסק הזוהמא של נחש ממנו ואם ישכנו לא ימיתנו כי לקח מעץ החיים ואכל ממנו. ודע כי שם צלם הוא מופלא בהמשלה, וכן שם דמות, וזה כי ההשגות האנושיות שלש והם: **הרגש ודמיון ושכל.** והחבור המורגש הוא חבור איש ואשתו, והחבור המדומה הוא חבור הצורה והחומר, והחבור המושכל הוא חבור השכל והנפש. ושני החבורים הראשונים חוברו ויפרדו, והחבור השלישי כשחובר לא ייפרד מעולם. ועל שני החבורים האחרונים שהם דמיון ושכל זכרה התורה דמות וצלם מפני היות שניהם עניינים נסתרים, האחד טבעי והוא הדמות, והשני אלהי והוא השכל הנקרא צלם. ושני החבורים האלה הם לבדם פעולה אלהית, אך החיבור השלישי הוא פעולה אנושית רצונית. וכל השגה היא חקוק מציאות הדבר הנמצא. והנה בחקקך הגוף בהשגה ההרגשית, בראותך אדם מחוץ תחוקק כל מקריו או קצתם ומהם תכירהו. ובחקקך הגוף בהשגה הדמיונית, בראותך אדם בחלום או במראה או במים, כי האדם החקוק בלבך בחלום אינו אדם כלל, אבל נקרא אדם בעבור החקוק אשר חקקת אותו אתה בדמיונך וכאילו הוא נמצא כאדם ממש אצלך. כן אדם החקוק במראה דומה לאדם, ואינו אדם בלי ספק, וכן החקוק במים. והנה התחייב מגוף נמצא מחוץ, דומה לו אבל אינו הוא, ואם הוא בדמותו. וכל מה שיהיה בגוף הגוף אשר בו ידומה המדומה זך יותר, אז יהיה המדמה מתקרב אל השגתו בדמיונו יותר בדמיון המים והמראה והחלום והיקיצה. כי כל אחד מאלה השגה זכה יותר מחברתה לפי זכות הגוף שבו הושג. ובחקקך הגוף בהשגה השכלית בראותך מהותו בשכל הוא החקוק האמיתי, וכל מה שתשיג מעניינו בשכל תהיה קרוב אל אמיתתו יותר, והוא האדם באמת ומדרגותיו למטה מן הכסא ולמעלה מן

הכסא והוא מכלל החיות הנושאות הכסא, ומכלל היושבים על הכסא. וזהו ה"דמות" אשר בו נברא בדמות ארבע חיות, ובדמות כמראה אדם על הכסא מלמעלה, והיינו בצלם אלהים ובדמותו. ואמיתת דבר זה הנו החי המדבר הנקרא חשמל, חי שמל, חי שממלל ומדבר ועינו כעין החשמל ומזהיר ומאיר וחש ומל ורץ ושב כמראה הבזק בליל חשוך אחר שמל ופרע. כמו שסודו נגלה מסוד מילה ומסוד ערלה. כי אם מל ולא פרע כאילו לא מל ועדיין הוא ערל ואטום. וסוד מילה כריתה וסוד ערלה כסוי וסוד פריעה גלוי. והמילה כוללת עניין זה ודם נשפך ממנה וערות הנולד גלויה. ועל זה נחלק שתוף שם אדם לשלשה חלקים. לשם המין ולשם ההמון ולשם המיוחד, כמו שנזכר בפרק י"ד.

ומזה העניין תוכל להבין מהות הקושיא ופרוקה אשר בפרק ב', ועניין ההבדל אשר בין טוב ורע הנולדים מעץ הדעת והמושגים במפורסמות, וההבדל אשר בין אמת ושקר הנולד משתוף שני העצים, ר"ל עץ החיים ועץ הדעת, כלומר החיים שהם אמיתיים המושגים במושכלות, והמות שהם הדעות השקריות המדומות אשר אין להם מציאות כלל. ותבין מה הבדל יש בין עניין המפורסם ובין העניין המושכל ותדע כי העניין המפורסם כולו נולד מן השכל המעשי המשותף עם הדמיון, והמושכל כולו נולד מן השכל העיוני, ואע"פ שההרגשה והדמיון קדמו לו בזמן. ולפי עניין המין וההמון נברא האדם בדמות אלהי, כי המין וההמון שהם חלקי המין הם דומים לצבאות מעלה ומטה והם המרכבות הדומות לקבוצים ההמונים והמיניים. ולפי עניין האיש האחד המיוחד הוא המשכיל או הנביא האב והאדון הראשון לכל המין הנברא בצלם אלהים, כי הוא לבדו דמיון לסבה הראשונה בצבאות. ועל כן אם ישראל צבאות ה', הנה משה מלכם כאלהים ובית דוד כאלהים ומשה שקול כנגד כל ישראל, והשם שקול כנגד כל נמצא. ועניין צלם צורת שכל ועניין דמות דמיון דעת והבן זה.

סוד שני-נודע מפרק ז׳ ומד׳ פרקים שבאו זה אחר זה והם ס׳ ס״א ס״ב ס״ג.

עיקר סוד שתוף שם בן-ושרש עניין הלידה והתולדות הרצוניים והטבעיים. וזה הסוד הוא נבנה על ידיעת השם והוא הגדול שבסודות החלק הראשון. ודע שאתה צריך להתעורר תמיד מתוך קצת מאמרים שאזכיר לך אל מאמרים אשר לא אזכירם. כי האיש האחד בהולידו בן אחד לא הולידו על מנת שלא יוליד בנו כי אם בן אחד, אבל הולידו והכינו להוליד גם הוא כמה בנים ובנות. וזה מאשתו האחת או משתי נשיו, ומן שפחתו האחת או משתי שפחותיו או מיותר מהם. כי הנה בדעתך כי אברהם הוליד את יצחק משרה אשתו, והוליד את ישמעאל מהגר שפחתו, והוליד עוד מאשה אחרת בנים רבים, כאמרו ״ויוסף אברהם ויקח אשה ושמה קטורה״. ואמר ״ותלד לו את זמרן ואת יקשן״ וגומר (בראשית כה׳ א׳). והנה תדע כי הוא הכין אלו בנים שיולידו גם הם בנים רבים, כל אחד ואחד מהם כפי יכלת פריו וזרעו וכוחו. גם יש בבן כח להוליד תאומים מאשה אחת אם הם הפכים. כי הנה יצחק שהוליד את יעקב ואת עשו מן רבקה אשתו. והנה עשו הוליד כמה אלופים מיניים וגם ישמעאל הוליד י״ב נשיאים לאומותם וגם יעקב הוליד י״ב שבטים משתי נשיו ומשתי שפחותיו ועמהן בת אחת ושמה דינה מאשתו הראשונה. ולפי הקבלה תאומות נולדו עם כל אחד ואחד מן השבטים, וכן תאומות נולדו עם קין והבל אך לא נולדה תאומה עם שת. ועוד צריך שתתעורר לדבר מופלא שהוא, כי במוצאך עניין ספור מן הספורים שבאו בתורתנו האמיתית, שתדע אם הספור ההוא נוהג מנהג הטבע ואינו יוצא חוץ להיקש השכלי, או אם הוא בהפך זה. ואם אין עניין הספור ההוא נגד הטבע או זר מהטבע, ראוי שתמשיכהו בהמשכת הפשט תחילה, כי אין מקרא יוצא מידי פשוטו. ואם תמצא לו עוד עניין שני גם כן

שיסבלהו עמו והוא אצל דעתך מעולה מן הראשון, טוב אשר תאחז בזה וגם מזה אל תנח ידך, כי אינך יודע איזה יכשר הזה או זה ואם שניהם כאחד טובים. והנה הרב ז"ל העירנו לזה באומרו בעניין שתוף שם מקום, בפרק ח' אמר, דמיון זה שבארנוהו לעניין מקום באומרנו "ברוך כבוד יהוה ממקומו" (יחזקאל ג' יב'). שאתה תדע שזה העניין בעצמו הוא עניין "הנה מקום אתי" (שמות לג' כא') מעלת עיון והשקפת שכל, לא השקפת עין מצורף אל המקום הרמוז אליו מן ההר, אשר בו היה ההתבודדות והשגת השלמות. אלה הם דבריו הקדושים בעניין המופלא הזה. ולפני זה אמר, כי זה שהגיד לנו הערה מאתו לעורר לבבינו אל סודות שתוף השמות, ואמר כי זה מפתח ספרו וזולתו, כלומר כל ספרי הנבואה וספרי החכמה, וזהו האמת אשר אין בו ספק. ועוד חיזק זה בפרק י' בעניין שתוף שם עליה באמרו, "משה עלה אל האלהים" (שמות יט' ג') הוא מן העניין השלישי, מצורף אל היותו גם כן עולה אל ראש ההר אשר ירד עליו האור הנברא.

שני העניינים האלה המעולים הם לעדים על כל העניינים הדומים להם, והם מקום ועליה שאחר שבאו על עניין האדם שניהם, אינו נמנע בשום פנים שמשה עלה אל ההר גם עלה במעלה האלהית. ותהיה העלייה מצורפת מעניין נגלה ומעניין נסתר, והנגלה הוא עליית ההר, והנסתר הוא מעלת הנבואה. ואחר שגלה לנו הרב ז"ל זה העניין כולו, אשר הוא סוד אלהי מופלא ומכוסה, רצה עוד והוסיף לגלותו יותר מבואר בפרק י"ח. והביא לנו עד נאמן ואמר בעניין קרבת השם, ואיני חושב עליך שיסתפק לך אומרו, "קרוב ה' לכל קוראיו" (תהלים קמה' יח'), "קרבת אלהים יחפצון" (ישעיה נח' ב'), "קרבת אלהים לי טוב" (תהלים עג' כח'), שאלו כולם קרבת מדע, כלומר השגה מדעית לא קריבת מקום. וכן אומרו "קרובים אליו" (דברים ד' ז'), "קרב אתה ושמע" (שם ה' כד'), "ונגש משה לבדו אל

יהוה והם לא יגשו" (שמות כד׳ ב׳). ואם תרצה שתשים מה שאמר במשה ונגש שהוא יתקרב למקום מן ההר אשר שכן עליו האור, כלומר כבוד ה׳, תוכל זה אבל החזק בעיקר. אלה דברי הרב. וכבר אתה רואה מביאורם שהוא קורא העניין המובן מן הנסתר עיקר, ונשאר א"כ זולתו טפל כנגדו. והנה הורנו כי אין תכלית הכוונה האחרונה בעבור המובן מפשוטי הכתוב אשר הם נגליו ברב המקומות, אבל תכלית הכוונה האחרונה בו בעבור המובן מפרושיו אשר הם נסתריו.

והנה הרב ז"ל תלה הבנת הפשט ברצון המעיין בו באומרו "אם תרצה", ובאמרו "החזק בעיקר" הורה שאין ראוי שתרצה זה, אבל ראוי שתבין מה שהוא נכבד ומעולה מזה, ואע"פ שהכתוב סובל שני העניינים יחד, ואולי סובל הנגלה יותר מן הנסתר לכשיוקשרו דבריו הראשונים והאחרונים בתחילת המחשבה. אך כשיושכל העניין הנסתר בשכל שלם מופתי או מקובל תוריי, אין לחוש על הקשרים הנקשרים בנגלהו, שהם באו כדי להפליג ההסתר הנולד ממנו, ולכסות העלמו מהמון חכמי הפשט. ומזאת ההערה תבין שאם עניין הספור ההוא הבא בכתוב הוא זר מאד חוץ להקש והוא כנגד הטבע, ולא זכר הכתוב בו שהוא פלא שאתה צריך לדעת נסתרו, על כל פנים אחר אשר אין מציאות אל נגלהו לא במרגש ולא במשכל, וראוי שתשליך ממנו המדומה ושתשכיל ענינו ומה הכוונה אליו. אמנם מה שהתורה מעידה עליו שהוא פלא, אין צורך להכחיש דבר ממנו, שעם הודעת בעל הריב לא נצטרך לעדים, ומפיו של אדם כמאה עדים. אך צריך שתדע, כי שם פלא הוא עניין מכוסה ונסתר, כאמרו "היפלא מיהוה דבר" (בראשית יח׳ יד׳) ומתרגמינן "היתכסו מן קדם ה'". וכן אמרם ז"ל אין לך עסק בנפלאות שהן הנסתרות. וכן סתרי תורה הן נפלאות, וכן מה שכתוב. "גם בעיני יפלא" (זכריה ח׳ ו׳) וכיוצא בהם כולם ממין אחד הם, כי מי יוכל להשיג נפלאות תמים דעים. ועל זה נאמר

"הנסתרות ליהוה אלהינו והנגלות" וגו' (דברים כט' כח'). כלומר הנסתרות הם עניינים אלהיים, והנגלות הם אנושיים ועל כן באו הנגלות משותפות עם המעשים שהם מיניים, כאמרו "לנו ולבנינו" בשתוף שם בן.

ואחר שהתבאר לך זה הביאור המעולה, עליך שתדע סוד אדם וחוה וקין והבל הנולדים משניהם, ושת שבו התקיים המציאות מפני שנולד בצלם אלהים ודמותו, כאמרו: "ויולד בדמותו בצלמו ויקרא שמו שת" והוא מלשון יסוד. והבל כשמו כן הוא ואע"פ שמנחתו קובלה הנה תכליתו להרג בשדה חוץ מהישוב על ידי אחיו קין הרוצח וימחול לו עונו ואם הוא גדול מנשוא. והנה קין מלשון קניין וקנה דעת להזיק את הבל הנזק. וזה רוצח וזה נרצח ושניהם אחים שווים נולדו מבניין האשה, היא אשת אדם, באמרו "והאדם ידע את חוה אשתו ותהר ותלד את קין ותאמר קניתי איש את ה' ותוסף ללדת את אחיו את הבל ויהי הבל רועה צאן וקין היה עובד אדמה". ולא נקרא אחד מהם בן אלא שת לבדו נקרא וגם הוא נולד מחוה בצלם אביו ובדמותו. והנה האחים השניים הנולדים זה אחר זה האחד מלך והאחר רועה צאן וכוחותיו הם צאנו שהוא מנהיג אותם כצאן, והוא חי וכל כוחותיו חיים עמו. והוא הקטן בזמן והגדול במעלה ואחיו הוא עבד חי ועובד דבר מת, וכל כוחותיו מתים בחייו, אך הם בעלי צמיחה. ומזונו עשב השדה שבו נהרג אחיו, כאומרו "ויהי בהיותם בשדה ויקם קין אל הבל אחיו ויהרגהו". וקללת קין "וקוץ ודרדר תצמיח לך ואכלת את עשב השדה". והנחש תולדתו גם כן מן השדה, והוא חי וערום להרע, שנאמר "והנחש היה ערום מכל חיית השדה". והוא המסית והמפתה את האשה זונה, עד שהוא בא עליה ובעלה שלא בפני בעלה. וקללת קין "נע ונד

תהיה בארץ", כמו "משוט בארץ ומהתהלך בה" (איוב א' ז'). והנחש ערום מכל וארור מכל, וכהתגדלותו כן שפלותו. והנה הוא כשעור הגמל, כלומר חי נושא משא כבד וערמתו רוכבת עליו. והוא גוף גדול מאד ותנועותיו בנחת כתנועות הגנב. וכל דבריו בשאלות ותשובות מנצחות את בעלי ריבו. ושם רוכבו סמאל הוא הנקרא שטן והוא מלאך המות והוא יצר הרע, ויוצרו שוחק ושמח בפעולתו, כי הוא שלחו בלי ספק. כאמרם, נוטל רשות ונוטל נשמה ועיון היוצר בגמל ורוכבו. ואין לנחש קריבה עם האדם ולא דבור ביניהם, אך קרבתו ודבורו עם חוה לבד. וחוה הורגת בעלה על פי ערמת הנחש הנואף, והשנאה הטבעית היא בין הנחש וחוה, כלומר בין הנואף והנואפת ובין תולדותיהן לנצח. הנואף שונא אותה שבעבור סבתה נתקלל, והנואפת שונאתו מפני שבסבת פיתויו זנתה והתחיבה מיתה על זנותה, כי אין מיתתה בחטא עבירה על הצווי כי לא נצטווית היא כי אם האדם. כמו שנאמר "ויצו יהוה אלהים על האדם" (בראשית ב' טז) על האדם ולא על האשה. וכן אמר השם לאדם "המן העץ אשר ציויתיך לבלתי אכל ממנו אכלת" (שם ג' יא') ולא אמר לאשה כך. וסוד הציווי תדענו מסוף פרק מ"ח וסוד האכילה תדענו מפרק כ"ט בחלק ראשון, ואין חטא הנחש כי אם על פיתוי הניאוף.

ואלו העניינים רמזם הרב בפרק ל' מחלק ב' והאשה מנצחת לנחש תחילה והוא מנצחה בסוף, ומפני היות עניין אדם וחוה ונחש וקין והבל ושת קשור זה בזה נכללו בזה הסוד. ודע כי עניין אדם ונחש וחוה נכללו שלש עבירות החמורות שבתורה. וקין ונחש וחוה שלשתם רוצחים, כי קין הרג את הבל אחיו ונחש הרג את חוה וחוה הרגה את בעלה, והבן זה. ונחש נואף את חוה, ואדם עלל עלילות עד שעבר את מצות השם ועבד ע"ז כי "דבר ה' בזה ואת מצותו הפר" (במדבר טו' לא'). והעד שהשם כעס עליו וקללו והנה

אמר "וינחם יהוה כי עשה את האדם בארץ ויתעצב אל לבו" (בראשית ו' ו'). והנה בראשית היצירה נכללו ג' מיני עבירות ע"ז ג"ע ש"ד, וכן בסוד המילה שלשה אלה מפני שממנה ראשית בריאת המין וקיומו לעד. וזה כדי להפך מה שנוצר כנגד הכוונה האלהית האחרונה, והיא הכוונה הטבעית הראשונה. כי כונה הטבעית שהיא מעשה בראשית, לקיים המין תמיד ולקיים פרטיו מדת זמן אחד באמצעות גלוי עריות. וכוונה האלהית שהיא מעשה מרכבה, לקיים האיש המיוחד תמיד ע"י גלוי נסתרות אשר הם כגלוי עריות אצל ההמון המיניים, ועניינים מגונים לדבר בם ואין ראוי לשמעם כדברי עריות והם עקר וזולתם טפל, ועל זה חויב להמון המין להאמין הכתובים כפשוטם. ושלא יתגלה להם בם שום נסתר כי ערווה היא להם. וחיוב הוא ליחידים להאמין הפכם, והוא לגלות ערות הנגלה לעצמם, ולכסותו מזולתם ולקחת את הנסתר לסולת ולעזוב את הנגלה לפסלת. ועל כיוצא בזה אמר שלמה ע"ה "מים גנובים ימתקו ולחם סתרים ינעם" (משלי ט' יז') כלומר סתרי תורה הם סתרים הנאמרים בלחישה ונודעים אל השכל ברוב מחשבה, והם גנובים ומכוסים מכל ההמון, וכולם נסתרים מעידים על שני יצרים. והם בנגלה מצוה מן המצוות שהם לתקון הגוף או לתקון הנפש ההכרחיים או המועילים, הנה הנגלה ההוא מפתח לפתוח בו שערי הנסתר, והנה הוא מכלל הנסתר בסוג ולא במין. מפני תיקון הגוף היא הכנה לתקון הנפש, ותיקון הנפש הכנה לשלמותה האחרון, אשר אליו תכלית הכוונה האלהית האחרונה, והיא השגת השם. ועל כן סוד שם בן הוא עניין קיום ומגדל בנוי לתלפיות, אשר לא ינתש ולא יהרס לנצח נצחים. מפני שעניין שם נגזר משממה וחרבה הוצרכנו לשתף בקיומו בן שהוא הפכו, כלומר בנין השמם וקיום החרב. ועל זה כל עוד שהשם קיים הבן קיים וכל בן הוא תולדה ועלול לאביו שהיא עילתו. ורחמי האב על הבן חזקים מאד, "כרחם אב על בנים רחם יהוה על יראיו" (תהלים קג' יג') אשר הם לבדם בניו באמת, "בנים אתם לה'

אלהיכם" (דברים יד׳ א׳) כשאתם מתנבאים, כלומר מבקשים הנבואה, כי בני"ם את"ם מצורפים שניהם מתנבאי"ם, והם בגימטריה אהי"ה אש"ר אהי"ה. אמנם אנכי הייתי ואהיה בסוד כ׳ הוויות והם "בישראל חק ומשפט" (עזרא ז׳ י׳) "ויהוה בראשם" (מיכה ב׳ יג׳), גם הם התחלה לכל שם. והבנות גם הן תולדות יותר חלשות כעניין חולשת בת קול בערך אל הנבואה, כחולשת דינה בערך אל שמעון ואל לוי אחיה, ועל כן החבור ביניהם חזק. "ויראו בני האלהים את בנות האדם כי טובות הנה ויקחו להם נשים מכל אשר בחרו" (בראשית ו׳ ב׳). וכן "ויבואו בני האלהים להתיצב על יהוה" (איוב א׳ ו׳). "ויריעו כל בני אלהים" (שם ח׳ ז׳), ולאיוב "שבעה בנים ושלש בנות" (שם א׳ ב׳) ולפיכך הדבר הקיים המקיים את הנפש באמת אשר היא ידיעת השם והשגת תאריו, אשר הם מדותיו ודרכיו ופעולותיו וקבלת סתרי תורתיו ופלאי מצוותיו, נקרא שם בן כך וכך אותיות כלומר שבהשגת הוראת העניין אשר יורו האותיות ההם הנקראים שם, ילמד כל תלמיד אשר הוא הבן האמיתי, קיום אמיתת ענייני מציאות עצמו ושורש ענייני מציאות העולם ועניניהם כאשר הם. ובזה יתקיים גם הוא בקיום הדבר המושכל לו אשר ממנו נולד ונתייסד ונבנה בניין עדי עד. ועל זה היו חכמים מוסרין אותו לבניהם ולתלמידיהם פעם אחת בשבוע. כי בכל אדם מתקנא חוץ מבנו ותלמידו, וזה התלמיד או הבן בהיותו נקשר עם אביו או עם רבו קשר העלול לעילתו, לא לתלמיד שאינו הגון ולא בן שאינו ראוי. וכל ימי היות העילה קיימת הנה העלול קיים בקיומה ולא ייפרד ממנה. וזהו עניין הנקרא דבוק "ואתם הדבקים ביהוה חיים כלכם יום" (דברים ד׳ ד׳). ולעניין בן לשון בינה והבנה והבן זה.

סוד שלישי-נודע מפרק ט׳ ומ"ה וס"ט בחלק א׳ וגם בחלק ב׳ מפרק ט׳.

עיקר סוד הכסא-גם בחלק ג׳ נרמז במרכבה. והוא שעניין כסא נאמר על מי שאינו גוף ולא כח בגוף, לא יתכן שיאמר שהוא חומר לו שישאהו. שהנה כבר התבאר במופתים רבים בספר המורה וגם חכמי האמת מודים על זה. וכל מתרגם עניין מענייני הכתוב הודה עליו, וכל חכמי תורתנו מקובלים מזה בלא ספק שהשם ית׳ אינו גוף ולא כח בגוף. ואחר שהוא כן הנה הוא מבואר שאי אפשר שיהיה לו חומר שיינשא עליו, כי זהו עניין אמרנו אינו כח בגוף ומהותו הוא דבר המורכב מחומר וצורה, כי החומר אינו גוף וגם הצורה אינה גוף, בהימצא שניהם יחד יקרא בלשוננו גוף, והם שניהם דבר אחד מורכב באמתתם ובגדרם. כלומר חמר שאינו צורה ואינו בעל צורה גם כן בבחינת אמתתו, וצורה שאינה חמר ולא בעלת חמר בבחינת אמתתה. ואע״פ שאין מציאות לזה בלא זה כי אם בשכל, כלומר המשכיל יודע כי זה הנמצא מורכב מב׳ דברים. והמופת על זה הגוף החי במותו, שבעת הפרד הנפש ממנו, שהיא הדבר שהיה מורכב עמו ומשותף אליו והיה מחיה אותו, מיד יפסקו כל כוחותיו. כלומר הרגשותיו ותנועותיו ועניינם כלם, ונשאר מת כגוף האבן שאינו לא מרגיש ולא מתנועע מעצמו. וזה עדות לשכל גם בהרגש, שזה הגוף מורכב היה מדבר אחד שנפרד ממנו, אולי הוא אחד או רבים. ואם הוא אחד הנה הוא והגוף שהיה נושאו שנים, וזו היא ההרכבה האחת באמת. ואם הוא יותר מאחד, כל כן שהנמצא ההוא יהיה יותר מורכב, כי ההרכבות האמיתיות הגופניות הם ג׳ מינין. והם הרכבת חומר מיוחד עם צורה מיוחדת, וזו היא ההרכבה הראשונה, והיא הרכבת חמר כל אחד ואחד מהיסודות בבחינת אמיתתו שהם: אש ורוח ומים ועפר. וכן הגלגלים מורכבים במרכבה זו בעצמה, או היא דומה להן כלומר שהם מרכבים מחמר וצורה, או אמור מנושא ונשוא, אלא שאין הנושא ההוא מקרה בשום פנים, כי המקרה אין לו מציאות בלתי נושא, וא״כ נושא כח הגלגלים יקרא חמר. כי התחלות המציאות

הם שש מדרגות, כמו שזכר אבונצר אלפראבי בספר ההתחלות. והם, השם ית׳, והמלאכים, והשכל הפועל בנו, וגם הנפשות, והצורות, והחומרים. ולא זכר המקרים מפני שהם אינם התחלות, ועל זה נקראו מקרים כי אינם עצמיים. אך אלה הנזכרים כולם עצמיים, והמקרה הוא תואר שהוא נשוא ואינו נושא לעולם שום עצם. אך העצם יש ממנו שנושא במקרה, והם ג׳ עצמים האחרונים, ר״ל הנפשות והצורות והחומרים. וע״כ אע״פ שאין עצמות אלה הג׳ עניינים גוף מרכב, הנה יתרכבו ובהתרכבם יקראו גופים.

וידוע שהחמר והצורה אין להם מציאות בלתי הרכבה. גם הנפש חיה בעולם הזה, אך בהפרדה צריך חקירה ובחינה לדעת מציאות ענינה, אם יש לה מציאות בעצמה כפי אמיתת מציאותה הראשון, או אם מציאות עצמה והשארותה תלוי בסיבת ממציאה, ר״ל השכל הפועל אשר נתנה. וזה בנפש האדם לבדו, או אם אין לה מציאות כלל אחר הפרדה. וזה כבר באר הפילוסוף הידוע בספר הנפש, ותורתנו האמיתית אינה מכחשת דבריו כמו שנבאר בספר זה בע״ה לפנים בחלק זה בסוד חיי הנפש. וכן נאמר עוד על הדבר שחמר הגלגל נושא אותו, שהוא צורתו בהכרח ואינו מקרה ג״כ, לא יתכן שימצא חמר בלא צורה, ואיך יקרא נושא מקרה. וא״כ בהרכבתו עם הצורה אז יהיה גוף, ואז ישא המקרים. ולא עוד אלא שלא יתכן לו להימצא מורכב זאת ההרכבה הראשונה, בלתי שיקרוהו מקרים מצד החמר ומצד הצורה, ומקריהם לפי הרכבתם. ע״כ הגלגל מורכב מחמר וצורה כמו שאמרנו, גם היסודות יהיו מקריהם מעטים. ואע״פ שאין זה החמר אשר היסודות מורכבים ממנו ולא אלו הצורות חמר אחד עם חמר הגלגל, ולא צורות שוות אלו עם אלו, ואעפ״כ הנה יקראו בשם אחד משותף, ר״ל חומרים או נושאים וצורות, או כוחות עצמיות. ואלו ואלו יקראו גם כן טבעיים.

וא״כ הנה התבאר לך מדברינו שאחר שאנו מאמינים שהשם ית׳ אחד, ר״ל שאינו מורכב וגם אינו רבים, שכל מורכב אינו אחד וגם הרבים אינם אחד וזה מושכל ראשון. יתחייב לך ג״כ להאמין שהוא יתן לא יינשא על חמר, כי לא יינשא לזולתו בשום פנים. ואמנם החומר אצלו ית׳ כחמר ביד היוצר על דרך משל, ר״ל לעשות ממנו כרצונו וכח חפצו ובגזירת חכמתו והוא בראו מאין ועשאו בריה. ועל כן הוא ככלי לו לכל פעולה ולכל מעשה, בין עליונים ובין תחתונים, כלומר מעשה מרכבה ומעשה בראשית. ואחר שהתבאר שהשם ית׳ אינו נשא מזולתו, ואינו צורך לו להשלמת עצמו מזולתו, אבל כל נמצא צריך אליו להשלמת מציאות עצם אמתתו ולכל השלמה הנמצאת לו. שלולי הוא היה כל מציאות זולתו בטל לגמרי ולא היה מציאות לדבר זולתו ית׳. ראוי שתאמין מצד היותו ית׳ בלתי מורכב בהרכבה הנזכרת הראשונה, שהוא קל וחומר שלא תמצא לו הרכבה משני מיני ההרכבות הנשארים, אשר הם הרכבת מזג כלומר ערוב היסודות זה עם זה, והרכבת שכנות שהיא יותר רחוקה ממנו ית׳. והרכבת המזג היא הנמצאת מדברים המורכבים תחילה מחומרים וצורות, ביסודות הארבעה שהשתתפו אחר היותם מורכבים הרכבתם הראשונה, יקבלו הרכבה שנית. ואלה שתי ההרכבות מושגות בשכל לא בחושים ונמצאו בארבעה מיני המורכבים שהם, דומם וצומח וחי ומדבר. אך ההרכבה השלישית שהיא הרכבת השכנות, והיא שכינת שני עצמים מורכבים משני ההרכבות הראשונות ביחד בגוף אחד דבק קצתו בקצתו, או יותר עצמים משנים כמה וכמה, אלא שכל אחד בריה בפני עצמה וחוברו לשכון כאחד. זאת ההרכבה אינה נמצאת בצומח, כי שרשו אינו עליו, ועליו אינם ענפיו, וענפיו אינם פריו. אלא שהאילן הנה הוא מורכב משלשת ההרכבות יחד, כי היותו גוף אחד בעל שרש וענף ועלים ופירות. והנה כל אחד מאלו מרכב משתי ההרכבות לבד בפרט כל אחד מהם, והם הרכבת חומר וצורה אשר כל יסוד ויסוד מהיסודות

והרכבת כלל הד׳ יסודות יחד בשרש לבדו, גם בענף לבדו, גם בעל לבדו, גם בפריו לבדו. ואע״פ שכבר תמצא גם כאלו כשיבחנו באמתתם יותר ממה שזכרתי קצת הרכבת שכנות, כי יש פרי שבו גרעינים וכיוצא בזה היא גם כן כמו הרכבת שכנות. אבל משל הבאתי לך שתבין ממנו כוונת דברי. וכן עוד בכל חי יותר הרכבה, שהרי הוא מורכב מאיברים רבים שוכנים וכן כל חי מדבר.

וכבר התבאר לך זה בספרים רבים. ולא עוד אלא שההרכבה הזאת האחרונה, ר״ל הרכבת השכנות היא מושגת בהרגש. וכל מושג בהרגש או מושכלו מושכל ראשון, אין צריך להביא עליו ראיה. כי לא יכחישנו מי שכבר הגיע לו כח מב׳ כוחות אלה, ר״ל הרגש או השכל. ודע שכל מה שהורכב דבר מהחמר הראשון ומהצורה הראשונה הכללית הטבעית יותר, הוא נתעלה ונזדכך יותר במציאות, וקבל מעלה אלהית יתירה מאד. וכל מה שנזדכך יותר נשפע עליו כח מעולה מהשם נוסף על כוחות מי שלמטה ממנו. והמעלות האלה במורכבים חמש והם מן היסודות עד האדם, אשר בו נשלמו כל היסודות וההרכבות. והתחילו מן היסודות האמצעיות השלשה, והם דוממים וצומחים וחיים בלתי מדברים. אבל מה שהופשטו מן ההרכבות והתאחדו יותר מחמר הגלגל ומצורתו ומעלה הזדככו והתעלו יותר עד הגיע ההתפשטות והאחדות והמעלה והשלמות האחרונים, שאין הפשטה ויחוד ומעלה ושלמות וכיוצא בזה מהשמות הנופלים בעניין זה אחריהם אל ה׳ ית׳. והנה הוא מפני זה בתכלית המעלה בעליונים, והאדם בתכלית המעלה בתחתונים. וכל זה כאשר נאמר שהשם ית׳ יושב על כסא רם ונשא ושוליו מלאים את ההיכל. ואמר ג״כ מפני טעם זה שגם האדם בדמותו ית׳ בעניין זה, ועל כן נאמר ״ועל דמות הכסא כמראה אדם עליו מלמעלה״ (יחזקאל א׳ כו׳). ואם נשלם אחד מבני אדם בשתי מעלות העליונות אשר במין האדם, והם החכמה והעושר והתקבצו בו שניהם יחד, ר״ל אלו השלמויות כאשר

התקבצו במלך שלמה. נותן הדין שיפרסמו שתי מעלותיו בכתוב. ועל כן נאמר עליו שבשמו נקרא השם השלם ית׳, והוא המלך שהשלום שלו. גם על כן כתוב: ״וישב שלמה על כסא יהוה למלך״ (ד״ה א׳ ט׳ כג׳), מה שלא בא כאן לזולתו. ושתי המעלות הנזכרות האחת מהן מעלה אנושית והיא העושר הרב, והשנית מעלה אלהית והיא בשכל הרב. ואע״פ שיש עוד שתי מעלות גם כן לאדם והם שלמויות לו. האחת מהם אנושית לבד והיא יופי הגוף וגבורתו, והשנית משותפת בין אנושית ואלהית והיא חכמת המדות הממוצעות, כמו שנתבאר זה בחלק הג׳ בפרק נ״ד והוא האחרון, ואנחנו נדבר בו בע״ה בסוד עבודת ה׳ מאהבה והיא חתימת החבור.

ואחר שבארתי לך כל זה עם מה שתבין ממנו מדברי הרב, ראוי לך שלא תאמין עניין כסא בכל מקום שבא על השם ית׳ או על האדם, כי אם מעלה ושלמות חוץ ממה שמורה עליו פשוטו באדם, שאינו נמנע בשכל מהיותו כפשוטו. כמו ״ועלי [הכהן] יושב על הכסא״ (שמואל א׳ א׳ ט׳) וכיוצא בו. אך אמרו שהאדם או דמותו הוא למעלה מן הכסא אשר תחתיו רקיע, ותחת הרקיע ארבע חיות וגם הם בדמות אדם שהשכל מורה שאין זה כפשוטו, דין עליך שתאמין עליו עניין נסתר. והוא מציאות מעלה בעניין שנבדל האדם ההוא במעלת מציאות מכל המעלות שהכסא מורה עליהם. וכל שכן שהוא נבדל ממעלת מציאות הרקיע, שהוא למטה מן הכסא ולמעלה מארבע חיות הנראות במראה הנבואה, בארבע דמויות ולהם ד׳ שמות, אדם, אריה, שור, נשר. ודמות פניהם פני אדם ואם כן הם ד׳ מיני אדם. אחד צורתו כצורת אדם הנכלל עם החיות והבהמות והעופות שהיא עולם האוירי, ושני צורתו כצורת אריה והוא חיה רעה מזקת כיהודה ״גור אריה יהודה״ וגו׳ (בראשית מט׳ ט׳) ״חיה רעה אכלתהו טרף טרף יוסף״ (בראשית לז׳ כ׳) והוא השור

הוא בהמה "בכור שורו הדר לו" (דברים לג׳ יז׳). והאריה חיה לא בהמה, והשור בהמה טהורה, והאריה חיה טמאה והנשר עוף טמא פורח באויר קל ברוחו כראובן עולה למעלה "כי עלית משכבי אביך" (בראשית מט׳ ד׳). והוא הכח הראשון "כחי וראשית אוני" (שם ג׳) בכור השבטים, שנאמר "ואשא אתכם על כנפי נשרים ואביא אתכם אלי" (שמות יט׳ ד׳) כלומר למעלה בעבודתי, כתרגומו לפולחני, "כנשר יעיר קנו על גוזליו ירחף יפרש כנפו יקחהו ישאהו על אברתו" (דברים לב׳ יא׳). אמנם צורת האדם היא צורת המשפט והדין "דן ידין עמו כאחד שבטי ישראל" (בראשית מט׳ טז׳) והוא עיקר נשיאות הכסא, וע"כ נכללו כל צורות החיות בצורתו אשר ההשגחה בו חזקה מכלם, וכן נאמר "וזה מראיהן דמות אדם להנה" (יחזקאל א׳ ה׳). וכבר פרשתי לך עניין דמות.

והנה דן צפוני ודגל מחנהו ברוח צפון, וראובן דרומי ודגל מחנהו ברוח דרום. ויהודה מזרחי ודגל מחנהו ברוח מזרח, ואפרים מערבי ודגל מחנהו ברוח מערב, והוא דגל יוסף. אמנם דגל מחנה הלויים הוא קדוש והוא תוך המחנות. והתחלת המרכבה בצפון "וארא והנה רוח סערה באה מן הצפון" (שם ד׳) וכן הדין, כמו שכתוב במשפט על עניין כסא "צדק ומשפט מכון כסאך" (תהלים פט׳ טז׳) ותכלית המרכבה המקפת היא מערב, כלומר צורת שור. ועל כן נשתנית מראהו משור לכרוב מפני ששכינה במערב. והנה מנוגה האש אשר ממנו יוצא הברק המאיר נולדו ד׳ חיות אלו, שהם חיות אש ממללות, וכן נאמר "ומתוכה דמות ארבע חיות" (יחזקאל א׳ ה׳), כמו בתוך המחנות ששם עיקר האש המברקת המאירה. והנה חשן המשפט תוך ד׳ טורי אבן, כי אבני השהם ואבני המלואים לאפוד ולחושן והם הם לצורך האפוד והחשן, והם על לב אהרן בזכרון תמיד והוא תוך הארבעה. וב׳ אבנים בונות ב׳ בתים, וד׳ טורים ד׳

דגלים, וד׳ טבעות ד׳ פעמות שהם ד׳ רוחות וד׳ יסודות ד׳ חיות. וכיוצא בהם הנמצאים בכתוב כולם, באו להורות לנו דרך מעשה מרכבה ומעשה בראשית שמהם יושג השם בתכלית מה שאפשר לנו להשיגו ית׳, והוא מתוך מעשיו הנזכרים הנחלקים תחילה לשני סוגים עליונים, ר״ל מעשה מרכבה ומעשה בראשית כמו שנבאר לפנים בהגיענו לשני הסודות הכלליים האלה בע״ה. ונרמזם בסוד התארים, וגם בסוד השמות ובמקומות אחרים כאשר יזדמן לנו עניינם. ואני בטוח ברוב שכלך שאחר שתשכיל עניין כסא מה שרמזנו לך בסודו אני והרב אשר אני נמשך אחריו וסומך על דבריו, שלא תצטרך שאבאר לך.

הנה אני פרשתי עניין פשוטי הכתובים והם רבו מלספור במה שבא בהם בענייני הגשמות אשר כבר תדע שהכרח הדבור חייב זה מפני היותו קודם לציור השכל בטבע ובזמן. ואם הציור קודם לו למעלה, באמרם "דברה תורה כלשון בני אדם", כי איך תדבר התורה בעניין אחד שאין שום דרך בעולם להשגה כי אם זה כמו שאין דרך לאדם להשכיל בלי דמיון. ואפילו להתנבאות אי אפשר בלא דמיון כל שכן בלתי דבור או בלתי הרגש קודמים לדמיון ולשכל, למה שהוא בטבע הוא נמנע ההשתנות. ואחר שהוא כך איני צריך להעיר על המלות ההם המורות גשמות, כמלת מקום או ישיבה על מקום, או קימה ממנו או עמידה בו או התייצבות עליו או קריבה או עברה בו, או ביאה אליו או יציאה ממנו, או הליכה בה או שכינה עליו וכיוצא בם כולם. כי אלה כולם שמות משותפים בהכרח והם אלה שאינם מורים כי אם על התנועה המקומית או מנוחה מקומית שהם מקרים חוץ מהעצם המתנועע, ר״ל שאינם דבקים בו איכויות אבל הם איכויות, כלומר מקרה האנה או מצביות ממקרה המצב ויורו על יחס הזמן בשאילת מתי. כאומרך מתי בא פלוני במקום הזה ממקום פלוני או מתי לילך פלוני למקום פלוני. וכדומה לאלה עם מה שזכרנו זולתם אינם עניינים שיותרו

לציירם על השם ית׳ מהם, כל שכן זולתם מן המדומים אשר הם יותר פחותים, כגון אכילה ושתיה ולבישת בגדים ושינה ויקיצה וכיוצא בהם. אך התארים האחרים הנדמים להמון העם שאם יסתלקו מהיות השם ית׳ מתואר בהם היו לו חסרונות חלילה מדמיונם, מפני שהם מדמים שלמות ומעלה אצלנו כגון חי, חכם, יכול, רוצה, ואוהב, ושמח, וכועס וכיוצא בהם, אשר מהם מורים שלמותו, חלילה מזה שיהיה זולתו משלימו. ומהם מורים על שתוף השגחתו ואהבתו ושמחתו עמנו ובחירתו בנו משאר האומות כשנעבדהו, וכעסו על אויבנו ושנאתו אותם בעברם על רצונו. אלו כולם עניינים שצריך להביא עליהם מופתים שכליים ותוריים אמיתיים, כמו שתשמע מדברינו בהגיענו אל סוד התארים והשמות בעזרת יוצר הכל. ודע כי מלת כסא ג״כ מורה על כסוי דבר והקפתו, ומזה המין ״השמים כסאי״ (ישעיה סו׳ א׳). ודע זה.

סוד רביעי-נודע מחלק א׳ מפרק י׳ ול״ה וכ״ג ומחלק ב׳ מפרק מ״ה ומחלק ג׳ מפרקי ההשגחה.

עיקר סוד פקידה-דע כי פקידה וזכירה הם מורים עניין אחד בצד אחד ונחלקים בעניין בצד אחר, מפני ששם פקידה יאמר על עניין נפקד כלומר מספר. כאומרו ״פקוד כל בכור זכר״ (במדבר ג׳ מ׳) שעניינו מנה מספרם, ואין עניין זכירה כן. אמנם היותם מורים עניין אחר תבינהו מאומרו ״מה אנוש כי תזכרנו ובן אדם כי תפקדנו״ (תהלים ח׳ ה׳). גם פקידה לטוב ולרע. גם יש ממנו לשון פקדון והפקדה, ״ויפקד המלך פקידים״ (אסתר ב׳ ג׳). ומזה המין בספר יצירה (ו׳ ב׳), ״ופקידין בתלי וגלגל לב״. גם עניין זכירה עוד נופל על עניין שנשכח ועוד נזכר, ונופל על עניין מורה שמירת מציאותו כדי שלא ישכח. והמורה על הנשכח כאומרו ״ולא זכר שר המשקים את יוסף וישכחהו״ (בראשית מ׳ כג׳), ואחר כן זכרו

לפני פרעה, כאומרו "ושם אתנו נער עברי" (שם מא׳ יב׳). והמורה על הנשאר, "זכור את יום השבת" (שמות כ׳ ח׳) ועל כן נכתב "שמור את יום השבת" (דברים ה׳ יב׳). וזה תבינהו מחלק ב׳ מפרק ל"א והוא ששני דרכי זכירה אנו חייבים להזכיר בכל עת אחר עניין יציאה מעבדות לחרות, באומרנו "זכר ליציאת מצרים" בקדושי שבתות וימים טובים וביעלה ויבוא ואחר יציאה מחול אל קדש, כאומרנו "זכר למעשה בראשית" גם כן, כלומר דבר חדוש העולם. ובנח, "ויזכר אלהים את בריתו" (שמות ב׳ כד׳) וכן "וזכרתי את בריתי" וגו׳ (בראשית ט׳ טו׳). וסוד הקשת "וראיתיה לזכר ברית עולם בין אלהים ובין כל נפש חיה" וגו׳ (שם) "וזכרתי את בריתי" וגו׳, וכן "והארץ אזכר" וכיוצא בהם הרבה. ואמנם עניין זכרון ר"ה, שאנו אומרים "את יום הזכרון הזה", הוא בעבור השלמת שני העניינים שזכרתי, זה אצלנו דבר מקובל באומתנו, שבתשרי נברא העולם ובניסן נגאלו ממצרים, ובכ"ו דורות נתנה [התורה], ואע"פ שנתנה תורה תחילה לראשי דורות. ואנו מונין למולדות מתשרי ולתקופות מניסן. והמולד הוא חדוש הירח, ועל כן בא ר"ח ביום קדש מה שאין כן בשאר זמנים בכל חדשי השנה. והתקופה היא חדוש החמה. ואל תחשוב שר׳ יהושע ור׳ אליעזר אשר הם חכמי ישראל המקובלים מסתרי תורה, ספק לאחד מהם מה שנראה מכלל דבריהם והוא מה כשכתוב במסכת ר"ה שאחד מהם אומר בתשרי נברא העולם ובתשרי נגאלו ובתשרי עתידים ליגאל. ואחד אומר בניסן נברא העולם ובניסן נגאלו ובניסן עתידין ליגאל. שאם לא היו יודעין הסוד, תמיה אני אם יש בדורנו זה איש מקובל שידענו.

אמנם דע באמת כי דברי שניהם דברי אלהים חיים, ואין שום קושיא בין דבריהם ואינם הפכים, כמו שיחשוב מי שאינו מקובל מהסוד ההוא, מפני הוראת פרסום ההפך שבדבריהם לפי העיון

הראשון. והנני מגלה לך זה הסוד המופלג בעניין שתבינהו אם יש לך מח בקדקדך. והוא שתדע כי תורתנו הקדושה מעירה את שכלינו בשמות הימים אשר הם נבדלים מימי החול, אך ימי החול אין להם בדתנו-לא מן הכתב ולא מן הקבלה-שמות מיוחדים, כי אם מספר ימים לבד. והעד אמרו עליהם בתורה, יום א׳ יום ב׳ יום ג׳ יום ד׳ יום ה׳ יום הששי. ואלה הששה ימים שהם ימי החול, והם ששת ימי בראשית, נאמר על כל אחד מהם בשוה, ״ויהי ערב ויהי בקר״ אך בשביעי ואם הוא מכללם מצד אחד, כבר נבדל מהם תכלית ההבדל. ועל זה הסוד אנו מקדשים בליל ז׳ ואנו מבדילים בליל א׳ שהוא ליל יום א׳ כל מוצאי שבת. וההבדל שאלה הששה חול והשביעי מהם קדש ולא נאמר בו ויהי ערב ויהי בקר, מפני שכולו יום קדוש והוא יום ארוך, והוא זכר ליום שכולו שבת לה׳ ונקרא בשם מיוחד והוא שבת מטעם ״וישבות״, ונתברך מטעם ״ויברך״ ונתקדש מטעם ״ויקדש״. אם כן הוא, הנה ההבדל גדול ביניהם מצדדין רבים. גם הוא נקרא יום שביעי. וה׳ של ״הששי״ וה׳ של ״השביעי״, שהם נוספים על מספר יחס הזמן, הם להורות על שתוף הבריאה שבזה ה׳ הידיעה ובזה ה׳ הידיעה גם כן. אך יום השבת הוא לבדו קדוש לה׳, ככתוב ״ויום השביעי שבת ליהוה אלהיך״ (שמות כ׳ י׳) אשר בירך אותו ויקדש אותו, מפני שבו שבת וינפש.

ושני ההיי״ן באו בשם כמו שהם להורות על ה׳ ספירות שהם חול, וה׳ שהם קדש כדמיון י׳ אצבעות, ה׳ ימניים וה׳ שמאליים, אלה קדש ואלה חול. ועל זה הסוד אנו מסתכלין בצפרניים בהבדלה, ואנו מברכין ״בורא מאורי האש״, כי מאורי האש הם י׳ מאורות, כעשר מראות הנבואה, ועשר שמות שלה. והעניין שהאצבעות תכליות הגוף, וראוי להסתכל בהסתכלות שלם בתכליות הגוף, ולא יושגו בלתי אור מאיר עליהם מחוץ מהם ונבדל מהם ומשפיע

עליהם. ועל זה אמר בספר יצירה (א׳ ב׳) , ״עשר ספירות בלימה במספר עשר אצבעות חמש כנגד חמש״, להורות על שהם תכליות המציאות, כמו שהאצבעות הם תכליות הגוף והם עשר, כנגד השכלים הנפרדים. ועשרה גלגלים כידים ורגלים, אלו פועלים ואלו מתנועעים. וכן אנו מברכין על ריח טוב, מריחין אותו בנשמות נחירנו להורות על ענין ״ויפח באפיו נשמת חיים״. ועל ״שבת וינפש״ שנתוספה נשמה יתירה בנו בבא שבת, והיא יוצאת בצאתו ונפרדת ממנו, שבעבורה היינו קדש ובצאתה שבנו חול כבתחילה. וכבר יובן לך מזה סוד שבת מפורש אשר בשם המפורש בפירוש מספיק למבין, כי מי שלא הכין מערב שבת מה יאכל בשבת. והעד על מה שרמזתי בשתוף חול עם קדש בהוראת שתי ההי״ן קראנו יום הששי וערב שבת כלומר מעורב ומשותף עם השבת מצד אחד כמו שאמרתי, ואם זה חול וזה קדש והבן זה.

ואמנם הסוד של תשרי ושל ניסן שרמזוהו שני חכמי ישראל ז״ל. הוא ששם הראשון של תשרי הוא יום ר״ה והוא יום ר״ח וגם כן יום זכרון. ודע שהקבלה מעידה ואומרת וצועקת בקול גדול עצום ורם באותו היום באמת, ״היום הרת עולם והיום יעמיד במשפט כל יצורי עולם אם כבנים ואם כעבדים״ וכו׳. ואין ספק כי מה שאנו אומרים ״היום הרת עולם״, אנו אומרים על אותו היום בעצמו שאנו עומדין בו אז, והעד אמרינו היום על עניין העולם, כאומרנו היום על עניין עמידת כל יצורי עולם במשפט. והנה כל יודע לשון הקדש יודע שאי אפשר שיקרא יום שכבר עבר בשם היום לבד בשום פנים, אלא אם ישותף עמו דבור אחר. אמנם היום לבדו אינו מורה כי אם על אותו יום שאדם עומד בו היום עצמו, כאומר ״היום אתם יוצאים בחדש האביב״ (שמות יג׳ ד׳) שאין ספק שזה נאמר להם ביום היציאה עצמו. ואני אגידנו לך בשתי לשונות עוד כדי שתכירהו מהם והוא בלשון יון מבדילים בשני העניינים. שהנה קוראים היום שאדם בו ״שמרו״, ושאר יום מהימים שעברו או

שעתידין לבא לא יקראוהו כן לעולם אבל קוראין אותו ״אימרא״, ובלשון לע״ז קורין אותו היום שאדם בו ״אוגי״. והשאר עבר או עתיד לא יקראוהו כן לעולם אבל קורין אותו ״יורינו״ או ״דיאה״ בלע״ז. אף המתרגם ראיתיו מפרש ״היום אתם יוצאים״, ״יומא דין״. כן ״כי אשר ראיתם את מצרים היום״ (שמות יד׳ יג׳) פי׳ ״יומא דין״, וכן עשה בכולם. ואין ספק שבאותו היום נאמר להם זה, ר״ל ביום שהיה בו המעשה ההוא, כמו שאמר שם ״התיצבו וראו את ישועת יהוה אשר יעשה לכם היום״ (שמות יד׳ יג׳). וכן בעניין המן נאמר להם בו ביום ״ויאמר משה אכלוהו היום כי שבת היום ליהוה היום לא תמצאהו בשדה״ (שם טז׳ כה׳). וכן באסתר ״יבא המלך והמן היום״. ואל תטעה במאמר ״להבדיל בין היום ובין הלילה״ או במאמר ״לממשלת היום״, כי אותם הם שם המין, לא שם עבר ועתיד.

וזה מופת תוריי מופלא וסוד גדול ונכבד ונורא מאד לאמת בו אמיתת חדוש העולם כמו שהוא בסוד השביעיות והיובלות והשמיטין. והתורה לעדות שזה היום הנזכר הוא יום ר״ה יום ר״ח, והוא שביעי לחדשים. וידוע שהשנה היא חברתה של הנפש לפי [ספר] היצירה וכן העולם חבר לשניהם, ושלשתן עדים נאמנים עולם שנה נפש ושלשם בדין י׳ ימים, שיצירתן על ידי י׳ ספירות וכ״ב אותיות. ועל כן יום שמחת התורה בכ״ב יום לחדש תשרי ויום הכפורים בי׳ ימים בו, כמו שהעיד מי שידע אמיתת חדוש העולם, הוא אברהם אבינו בקראו לשם ״אל עולם״ (בראשית כא׳ לג׳) גם ״אל עליון קונה שמים וארץ״ (שם יד׳ כב׳) לעד. והנה ידוע שהמאור הקטן מושל בלילה והגדול מושל ביום. והנה (מונים) למולדות מתשרי מפני שכח הקטן גובר, והלילות ארוכים מתארכים עד הגיעם אל תכלית מה שאפשר להם להתגדל, והוא עד תשלום צ״א ימים וו׳ שעות ומחצה, והוא השיעור אשר בין תקופה לתקופה

השמשית. ואחר כן חוזר הכח לאחור ומתהפך ומתקטן בשיעור ההוא בעצמו שגדל בו, עד הגיעו אל השיעור הראשון בשווה. וזו היא תקופת ניסן, ושם ימי הכח הקטן ימות הגשמים בשלטנותו, ושם ימי הכח הגדול בשולטנו ימות החמה והתחלתו בתקופת ניסן, שבו נשתוו שתי הכוחות יחד, אשר אז אין זה גדול מזה, אבל הלילה והיום שווים. וכן בתשרי בתקופתו היום והלילה שווים, ועל זה אמרה התורה "את שני המאורות הגדולים". ועוד הבדילה ביניהם ואמרה "את המאור הגדול לממשלת היום ואת המאור הקטן לממשלת הלילה". והפשט הוא מה שנראה לעין, כי שניהם גדולים כנגד שאר הכוכבים, וכשתעריכם שניהם זה לזה הנה זה גדול וזה קטן.

אמנם הנסתר זה שאנחנו בו, שאינן מכירין ההמון דבר ממנו, ר"ל מכוחותיהם הנסתרים ומה גודלם ומה קוטנן. והנה מניסן היום גובר והלילה נחלש, עד הגיעם לשיעור תכליתו, והיא תקופת תמוז, ועוד מתהפך הדבר עד תשרי, שבו משתוים. והנה א"כ העולם- אע"פ שמתחדש בכל יום בלא ספק, כאומרנו בתפילת יוצר "המחדש בכל יום תמיד מעשה בראשית" גם בכל שבוע גם בכל חודש, הנה מתחדש עוד פעמים בשנה בתכלית הפוך הזמן. והנה חידושו בכל יום מורה עליו אחד כלומר אחד אחד, יום אחר יום, וכל יום ר"ה קדש, וחידושו בד' תקופות השנה מורה עליו ד' כלומר ד' אחר ד' ועל כן ג' שנים ערלים לא יאכל, והשנה רביעית היא "קדש הלולים ליי" וחידושו ביובלות, שכל יובל מחמישים שנה מורה עליו נ' בשנת היובל קדש. והנה סוד היובלות הוא סוד העולם, כאמרו "ועבדו לעולם" שהוא יובל וסוד התקופה והימים הוא סוד השנה. והנה נשלם משני העדים סוד אד"נ כלומר בעולם ובשנה, וזמניהם קדש. אמנם סוד הנפש נשלם בעשרה, שכל דבר שבקדושה אינו בפחות מעשרה, וכן עשרת ימי תשובה לנפש,

שמורה עליו סוד י׳, וכן נשלם סוד אדנ״י ודעהו. ו״העשירי יהיה קדש ליהוה״ (ויקרא כז׳ לב׳).

ואם כן בעבור השווי הנמצא בשני הזמנים מצד הנפש אמרו חכמים מה שזכרנו מדבריהם מתשרי וניסן, כי הנפש נידונת בתשרי שבו מדת הדין והמשפט גוברת ומזכרת ופוקדת כל מעשה השנה. זכתה להיותה קרובה כבנים, נגזר עליה או לצאת מעבדות לחירות בניסן, כאומרינו ״אם כבנים״ וגו׳. לא זכתה, אבל היא שפחתה ודומה לעבדים אינה יוצאת עד בא תשרי אחר, כאומרינו ״אם כעבדים״ וגו׳, ועוד עומדת בדין. אם כן היא גזירת המשפט מתשרי והפעולה מניסן. והנה שניהם נקראו אצלנו ראשים. והסוד היות תשרי שהוא ראש למולד הלבנה, שהוא יום ר״ח, גם הוא יום ר״ה, שהשנה לשמש והחדש לירח, ועם זה הנה ר״ה ראש של מהלך השמש מצד חד, והוא הצד הנזכר. והיות תשרי בו כח הירח והשמש יחד, יורו ששניהם בריה אחת. והנה ניסן ר״ה גם כן לחדשים, כאומ׳ ״בחדש הראשון״ (ויקרא כג׳ ה׳) ר״ל ראש לראשי חדשים, שהרי ר״ה אינו בחדש הראשון, כי אם בחדש השביעי. והנה הם שני ראשים ר״ה לחדשים זה ניסן, וזה הפך המולד והתקופה , כי יום המולד והתקופה הנזכר לפקוד יום המות, כלומר יום הלידה והקפת הפכה. ״עת ללדת ועת למות״ כמו שעניין ״היום הרת עולם״, הוא יום שהעולם מעובר, כלשון ״ותהר ותלד״. שכן אמרנו ״הרת עולם״, ואין ספק כי הוא יאמר על סוד התמורה למה שזכרנו. ועל כן היתה תמורת יצחק לעולה איל ידוע אשר נברא מששת ימי בראשית, והוא יום המרת העולה, ועולה תחת עולה ״כבש בן שנתו לעולה״ בסוד אמיתת הקרבן.

על כן אנו אומרים ״היום הרת עולם״, והנה הוא יום המולד ויום ההריון שוים מצד אחד. אך בהיות שנת העיבור, ההריון זה בתשרי,

העיבור בשני אדרים והלידה בניסן, וחדשי אותה שנה י"ג. הנה תשמע סודו, ועל כן מי שעיבר ניסן בניסן לא הודו לו חכמים, כי כן הדין נותן, שההריון באמרינו "היום הרת עולם" שמורה על עולם המהירות, הוא תופש ז' חדשים לא יותר, עד יום המולד השוה, שגם השם המיוחד מעיד זה. ואין הפרש בין אומרך תקופה לפי הוראת אמיתת עניין ובין אומרך תשובה, כי התקופה מורה על עניין הקפה וסבה וגלגול, וכן תשובה בעצמה. כאומרו "והחיות רצוא ושוב כמראה הבזק" (יחזקאל א' יד). והוא שוב הנפש מעניין לעניין ושנויה והתהפכה ממחשבה למחשבה בשנה מזמן לזמן, עד שובה בתשובה האחרונה אשר עליה תכלית הכוונה ובחמרה. כמו שכתוב "וישוב העפר אל הארץ כשהיה" (קהלת יב' ז'). כמאמר השם לאדם "עד שובך אל האדמה כי ממנה לקחת" וגו' (בראשית ג' יט'). וזה לפי פעל וכח בנפש גם בתשובה כאומרו "והרוח תשוב אל האלהים אשר נתנה" (קהלת יב' ז'). והנה מספר נתנ"ה גמול ועונש, כלומר נתנה לקבל גמול ועונש, והוא אשר נתנה מראשית האדמה מיום תשרי ומן תשרי. ועל כן "תורת ה' תמימה משיבת נפש" וגו', מפני התשובה. ועל כן נצטוינו לקחת ראשית האדמה כי האדם תכלית פרי האדמה גם ראשית פרי. כיצד, הנה כתוב "וייצר ה' אלהים את האדם" וגו'.

וידוע לכל משכיל כי אמיתת שם היסוד האחרון התחתון שבארבעתם שהיא הנקודה האמצעית, ר"ל מרכז העולם הוא עפר גם יקרא ארץ גם אדמה, אלא ששם אדמה יותר מיוחד לו. ועל כן זה על האדם משותף עם מילת אדמה כאומרו "עפר מן האדמה" כלומר ראשית האדמה אשר ראשיתה עפר. "כי עפר אתה" כי מורה על דקות דבר ועל חבור חלקים קטנים, כאומרו "עד אשר דק לעפר" (דברים ט' כא'), אחר אמרו "ואשרף אותו באש ואכת

אותו טחון היטב" (שם) שגם העניין ההוא, ר"ל עניין העגל בא בו שריפה עד שובו עפר וכן באימו שהיא פרה אדומה, בא בה שריפה "מעפר שרפת החטאת" (במדבר יט׳ יז׳). וכן הבריה הדקה ר"ל הכינה, ברייתה מעפר הארץ כאדם. ועל כן נאמר "ויאמרו החרטומים אל פרעה אצבע אלהים היא" (שמות ח׳ טו׳) מה שלא בא כן בשאר המכות. והדרש ידוע שאין השד יכול לבראת הבריה פחותה מכשעורה. ואמנם היות האדם תכלית הפירות הנולדים מן הארץ, נודע לכל בקבלה ובשכל שאין אחר האדם פרי, כי אם שמירת מינו תמיד. ואישיו זמנים קצובים על כל אחד מהם על פי חק העולם הטבעיי, ועל פי חק הלשון הרצוני, ר"ל כפי מעשיו. וגם על פי עניין המשותף בין הטבע והרצון, ר"ל החק המקרי, כמו שזכר הרב בעניינו בחלק ב׳ בפרק מ"ח. ולולי שוב היצורים לעפרם לא היו המינים נשמרים כפי מה שגזרה חכמת יוצרנו ית׳ בסוד המולד והתקופה. כי כמו שההויה סבת ההפסד כן ההפסד סבת ההויה, כמו שהתבאר במופתים בספר "ההויה וההפסד" שחבר אריסטו ראש הפילוסופים.

והנה כל אדם נוצר בשתוף ג׳ דברים אלה, ר"ל טבע רצון ומקרה, וכן הפסדו כפי מיתה טבעית ומיתה רצונית ומיתה מקרית. והרצונית לבדה היא שעליה הדין והמשפט, כי הטבעית כמיתת זקנה וכיוצא בה. היא כשהיסודות מתקלקלות בטבע גמור, שאין הנפש סובלת חברתם יותר ונפרדת מהם והולכת לה, ואז שב הגוף שהוא חי בעדה-מת. וגם כל מות זהו דרכו בעצמו, אלא שיש פעמים שקלקול היסודות יבא ברצון השם מצד העונש לאדם בעבור שחטא לו האדם ברצונו, והרצון אלהי העניש על זה את בעל הרצון האנושי, בסוד כל תורה וחוקה. ויש פעמים שקלקול בא במקרה לגוף המקבלו כמיתת הקטנים טרם היותם מגיעים לפרק בני מצוה. אפילו אם יבוא הקלקול ההוא לבנים מפני עונש חיוב אבותם כמו שכתוב "פוקד עוון אבות על בנים" וגו׳ (שמות

לד׳ ז׳). אעפ״כ הקטן במקרה מת במותו במשפט האב. וכבר נאמר ״לא יומתו אבות על בנים ובנים לא יומתו על אבות איש בחטאו יומת״ (דברים כד׳ טז׳), ובא בקבלה ״איש״ עד שיהיה איש כלומר בר מצוה.

ודע שאין השם מעניש אלא למי שהרבה לחטוא מאד. ועל כן מדתו ״ארך אפים ורב חסד ואמת״ והוא ״נושא עון ופשע וחטאה״, שכנגדם שלשת מיני כפרה, מוחל, וסולח, ומכפר. ואע״פ שזה הראשון זכר בו ״פקד״ ולא אמר ממית מפורש ר״ל פוקד עון אבות על בנים, ובסוף אמר ״איש בחטאו יומת״ זכר לשון מיתה, והוא מפני שלפעמים תהיה פקידה על המות כאומרו ״אם כמות כל אדם ימותון אלה ופקודת כל האדם יפקד עליהם לא יהוה שלחני״ (במדבר טז׳ כט׳). כאמרו, ״הנני פוקד עליהם הבחורים ימותו בחרב״ (ירמיה יא׳ כב׳). ובסוף אמר ״שנת פקודתם״ וכאומרו ״מי אשר חטא לי״ (שמות לב׳ לג׳), ובא אחריו ״וביום פקדי ופקדתי עליהם חטאתם״ (שם). ולפעמים יהיה לרעה ולא למיתה כאומרו ״רק אתכם ידעתי מכל משפחות האדמה על כן אפקד עליכם את כל עונותיכם״ (עמוס ג׳ ב׳). כלומר אביא עליכם צרות רבות ורעות עד שובכם בתשובה, דומה לאומרו ״כי כאשר ייסר איש את בנו ה׳ אלהיך מיסרך״ (דברים ח׳ ה׳), מפני שכבר אמר שזה לקצת לטובה ולהשגחה אמר ״רק אתכם ידעתי מכל משפחות האדמה״, וזה סוד גדול בהבדל ההשגחה בין ישראל שהם קדש לה, ובין שאר אומות העולם שהם אצלו ית׳ חול. ככתוב ״קדש ישראל ליהוה ראשית תבואתו כל אוכליו יאשמו רעה תבוא עליהם נאם יהוה״ (ירמיה ב׳ ג׳). והתורה והנבואה והכתובים והקבלה מלאים מסוד ההבדלה לפי הטעם האמיתי הידוע. ״כי

חלק יהוה עמו יעקב חבל נחלתו" (דברים לב׳ ט׳). ואמנם לפעמים תבוא פקידה לטובה גמורה גם כן, כאומרו "ויהוה פקד את שרה", וכאומרו "פקד פקדתי אתכם" וגו׳. כמו שיעד יוסף לפני מותו ואמר לאחיו "פקוד יפקוד אלהים אתכם והעליתם את עצמותי מזה אתכם", וכן נאמר "ויאמן העם וישמעו כי פקד יהוה את בני ישראל" וגו׳ (שמות ד׳ לא׳). ואמנם בא זה לטובת אומה אחת ולרעת אומות אחרות, ר"ל טובת ישראל ורעת המצרים ורעת שבעה עממין. וכן בא כיוצא בזה בשאול ועמלק באומרו "פקדתי את אשר עשה עמלק לישראל" (שמואל א׳ טו׳ ב׳) לטובת שאול ועמו אז או לרעת שאול אחר כן ולרעת עמלק ועמו. והשם צונו "זכור את אשר עשה לך עמלק", ואמר כמו כן "תמחה את זכר עמלק מתחת השמים לא תשכח". כאשר גזרה עליו מדת הדין מפני צאתו לקראת ישראל למלחמה. וכן אמר יתרו למשה למחות זכרו גם הוא ככתוב "ויאמר יהוה אל משה כתב זאת זכרון בספר ושים באזני יהושע כי מחה אמחה את זכר עמלק מתחת השמים" (שמות יז׳ יד׳). וכתוב "מלחמה ליהוה בעמלק מדר דור" (שם), ומן ה"שמים לרום ובארץ לעמק" (משלי כה׳ ג׳) מניין סוד עמלק, כי דרכו מעוקל ומקולקל והוא עמ לק וקל, על כן נאמר "ויחלש יהושע את עמלק ואת עמו לפי חרב" (שמות יז׳ יג׳). והסוד היה "כאשר ירים משה ידו וגבר ישראל וכאשר יניח ידו וגבר עמלק" (שם יא׳). ולכן "ויהי ידיו אמונה עד בא השמש" (שם יב׳). ואונקלוס תירגם "פרישן בצלו". ועניינו על עבור כחו, והיה נושא כפיו למעלה לבטלו בתפילתו הידועה הנקראת אמונה, כי האמונה אינה עניין הנאמר בפה אבל העניין המצוייר בנפש כמו שזכר הרב בפרק מ"ט בחלק א׳.

הנה כבר התבאר לך סוד עניין פקידה וזכירה ששרשו בר״ה שכל באי עולם עוברים לפניו כבני מרון. ועניינו בעבור בני האלהים לפני רוב עם. ותרגום של אייל ״אימרא״, ״והנה איל אחר נאחז בסבך בקרניו״ (בראשית כב׳ יג׳). והנה על זה אנו תוקעים בר״ה בשופר בו ביום והוא הקרן לקטרג את השטן ולהבריח את עזזאל ממנו. וסוד ״איל״ כח ״אילותי לעזרתי חושה״ (תהלים כב׳ כ׳). וסוד ״קרן״ רוח קרנות המזבח. ״וכפר אהרן על קרנותיו אחת בשנה״ (שמות ל׳ י׳). בארבע שנים עיבור לשמש לפי כח שנות מחזורו, וז׳ שנות העיבור ד״ד והיא דלוג יום אחד לכל ד׳ שנה בסוד התקופות שהם אלד״א בלה״ו שהם סימני ניסן וחוזר חלילה לעולם. והנה גם כן איל מלשון מלכות ״אילי מואב״ (שם טו׳ טו׳). וקרן גם כן לשון מלכות ״וירם קרן למשיחו״ (שמואל א׳ ב׳ י׳), ואם כן אומרו בעל הקרנים, מורה על ארבע מלכיות שהם תלויין ועומדין בדין עד עבור זרע אברהם הבא מזרע יצחק היחיד. אז ״ניצב לריב יהוה עומד לדין עמים״ (ישעיה ג׳ יג׳). ואם אתה זרע ישראל, ״כל הגויים כאין נגדו״ (שם מ׳ יז׳). ואם זכה זרע אשר אלה הגוים כאין כנגדו, ואם לא, נשאר בבית עבדים בארץ מצרים ובכל מקום אשר נדח שם עד שובו עד ה׳. כמו שנאמר ״ושבת עד יהוה אלהיך ושמעת בקולו״ וכו׳. ״ושב יהוה אלהיך את שבותך ורחמך ושב וקבצך מכל העמים אשר הפיצך יהוה אלהיך שמה״ (דברים ל׳ ב׳). ואמר עוד ״אם יהיה נדחך מקצה השמים משם יקבצך יהוה אלהיך ומשם יקחך״ (שם). ואין ספק כי זה יהיה בר״ה הוא ר״ח השביעי, שהוא ראש חדש תשרי או בראשון שהוא ראש חדשים והוא חדש ניסן. והמופת התוריי בנתינת סימן לסוד המקובל המופלא הזה אמרנו בשניהם ראש, ר״ל בזה ראש השנה ובזה ראש החדשים. והיה זה אחד וזה שביעי, ורמזו ככתוב בתשובה באומרו ״או אז יכנע לבבם הערל ואז ירצו את

עוונם" (ויקרא כו׳ מא׳), אחר אמרו "אז תרצה הארץ את שבתותיה" (שם לד׳), שהם "שבע שבתות שנים ז׳ שנים ז׳ פעמים" (שם כה׳ ח׳). גם כל שביעי שבת, "ובשנה השביעית שבת שבתון יהיה לארץ" (שם ד׳). והנה הרמז א"ו א"ז, כי סימני התקופות א"ו, וסמני תשלום כוחותם, ר"ל סימני תקופות תמוז א"ז, הרי א"וא"ז. גם א"ז סימן לניסן ולתשרי חדש הראשון הוא ניסן, חדש שביעי הוא תשרי הרי א"ז. והרמז לשני התקופות הנשארות הם הוראת שמיטה, וסימנם ג"ט ל"ז וי"ד ל"י. וכן כתוב, "וכתב לה ספר כריתות ונתן בידה" (דברים כד׳ א׳), הרי ג"ט בי"ד בסוד אזג"י ואט"ד, שהם סימני כל תקופה.

ועניין היות נקשרים אלו הסימנים בניסן כי בתקופות א"ו א"ז שהם נחלקים לארבעה חלקים, ראש היום וראש הלילה חצי היום וחצי הלילה. ובזה הסוד בעצמו כל השנה כפי מה שגיליתי לך בסוד שני המאורות. כי ניסן ר"ה שהוא ראש היום ותשרי ר"ה שהוא ראש הלילה. ותמוז חצי השנה שהוא חצי היום, וטבת חצי השנה שהוא חצי הלילה. וחשוב בזה כי מניסן ועד תשרי הכל יום, ומתשרי ועד ניסן הכל לילה ותבין הסוד. כי על זה נאמר יום אחד לשנה חשוב שנה (מסכת ראש השנה ב:). והוא סוד אומרו "יום לשנה יום לשנה תשאו את עונותיכם" (במדבר יד׳ לד׳). וכבר אמר "במספר הימים אשר תרתם את הארץ" (שם). והיא מדה אלהית נקראת אצלנו מדה מרובעת מדה כנגד מדה. וכן מדת דין שבע תחת אחת, כאומרו "ויספתי ליסרה אתכם שבע על חטאתיכם (ויקרא כו׳ יח׳). ובא לזה הלשון ארבע פעמים בעניין הקללות כמו שגיליתי בסוד הרבוע והחטא תחת בטול השבועה בדין הארץ. ועל כן בתכלית "אז תרצה הארץ את שבתותיה" (שם לד׳). ואמר בזה עוד "יען וביען במשפטי מאסו ואת חוקותי געלה נפשם (שם מג׳). וסוד

חוק ומשפט הוא שורש כל התורה "שם שם לו חק ומשפט" (שמות טו' כה'). ואמרו חז"ל שבת ודינים במרה איפקוד (מסכת שבת פז.). וחק לשון דבר חקיקת אמונה בנפש, כי זה חק הנפש. על כן התחיל לאמר "אם בחקותי תלכו" (ויקרא כו' ג'). והמצוות באמתתם "וחוקים ומשפטים צדיקים" (דברים ד' ח'). על כן התחיל מהם בקללות "ואם בחוקותי תמאסו ואם את משפטי תגעל נפשכם" (ויקרא כו' טו'). ואחר כן "אף אני אעשה זאת לכם והפקדתי עליכם בהלה" (שם טז'). והפקידה היא ראשית הקללות. ובתשובה לא אמר כי אם זכירה "וזכרתי את בריתי יעקוב ואף את בריתי יצחק ואף את בריתי אברהם אזכור והארץ אזכור" וגו' (שם מב').

ומפני שהסוד בר"ה שהוא יום זכרון ליציאת מצרים לא הוצרך להזכיר זכירה ליצחק, חייבנו לאמר זכרנו לחיים ובסוף אמר "אלה החוקים והמשפטים והתורות אשר נתן יהוה אלהים בינו ובין בני ישראל" (שם מו'). בינו ובין בני ישראל לבד ולא בינו ובין שאר האומות, והם ברית עולם בינינו ובינו בסוד השבתות השביעיות, כמו שבא בעניין שבת "ביני ובין בני ישראל אות היא לעולם כי ששת ימים עשה יהוה" וגו' (שמות לא' יד'). וכבר קדם אומרו שהיא ברית עולם, כאמרו "ושמרו בני ישראל לעשות את השבת לדרתם ברית עולם" (שם טז'), אך ברית הקשת היא בין אלהים ובין כל נפש חיה, והוא ככל בשר אשר על הארץ. כי האומות שבעים וישראל כנגד כולם שהם ששים רבוא ועשרה מהם קדש, הרי ע'. ועל כן הם כמספר שבעים זקנים במציאות סתרי העולם וסתרי השנה וסתרי הנפש. וכולם נגלים ונכרים ונודעים מסתרי התורה, וסוד משפטם כסוד מאזנים וסוד חוק לשונם, "כי המשפט לאלהים הוא" (דברים א' יז'). אמנם "מות

וחיים ביד הלשון" (משלי יח' כא'), על כן אמ"ש יסודו כף זכות וכף חובה, ולשון חק מכריע בינתים. כי סוד המשפט מדת הדין ומדת הרחמים. והם שתי כפות מאזנים לפי שקול הדעת, הנקראים כף זכות וכף חובה, ואם אינם שוים מה משפט הוא זה. אמנם המשפט הוא להיותם שווים כקרני טלה, אם כן סוד שווי הוא בשני הזמנים בשנה לבד, והם תשרי וניסן כמו שזכרנו.

ועם הבנת זה העניין כצרכו יותָר לך עניין מחשבת הקושיא שבין שני החכמים, ר"ל ר' אליעזר ור' יהושע ז"ל. ועל זה רמזתי לך סוד אוא"ז תשרי עם ניסן בגימ' אלף ושמונים בסוד מספר חלקי השעה הנחלקים לשני חלקים בשווה לת"קם תק"ם, וסימנם שמר שמר, וכללם אף. והוא שבו הפחיד השם את עמו "אף אני אעשה זאת לכם" (ויקרא כו' טז'). "והלכתי אף אני עמכם בקרי ויסרתי אתכם אף אני" (שם כד'). "ואף בעונות אבותם אתם ימקו" (שם לט'). "ואף אשר הלכו עמי בקרי" (שם מ'). "אף אני אלך עמם בקרי" (שם). הנה זכרו עשרה פעמים לרעה וחזר והורה שכמו שבאף מכה באף מרפא. וזכרו לטובה חצי ו' פעמים והם ג' "ואף את בריתי יצחק ואף את בריתי אברהם" (שם מב). "ואף גם זאת (שם מד). אע"פ שהם מאסו חוקותי וגאלה נפשם משפטי וגם מאסו משפטי וגעלה נפשם חקותי, "לא מאסתים ולא געלתים לכלותם להפר בריתי אתם" וגו' (שם), בין יחטאו ובין לאו, אבל יסרם ביסורין קשים כאשר אמר "כי כאשר ייסר איש את בנו" וגו' (דברים ח' ה'). ואמר אחר כל זה "וזכרתי לכם ברית ראשונים" (ויקרא כו' מה'). ודע כי מצוות בלשונם תרגום פקודייא וכן בלשון עברי "פקודי יהוה ישרים" (תהלים יט' ט') והבן כזה כולו.

סוד חמישי-נודע מחלק ראשון מט׳ פרקים והם ה׳ י״ג י״ו י״ז כ״ז מ״ב ס״ח ס״ט ע״א. ומחלק שני מח׳ פרקים והם ד׳ י׳ י״ב כ׳ כ״א כ״ו ל׳ מ״ח. ומחלק ג׳ מסבות המצות וטעמיהם.

עיקר סוד התחלה וסבה-דע כי במקום שאכיר בדעתי כפי משפט מאזני רוחי וחוקה, שהעדות הרב ודבריו יעוררוך בהסתכלך בהם. שבא בהם סוד מהסודות או עניין מהעניינים הנסתרים, ומהם היותם נקשרים במהרה קצתם לקצתם, לא אטריח עצמי שם בדבר ההוא, ר״ל להאריך לך דברים בו. כי ״ברוב דברים לא יחדל פשע״ (משלי י׳ יט׳). אבל אפתח לך בו שערים במה שתוכל לבוא בחדרי העניין ההוא. או אתן לך מפתחות שיפתחו מאד רעיוניך עד שלא תסתפק בדבר מכל מה שעלה במחשבתי לגלות לך נסתריו. ובזה די לך ויותר מדאי לפי מעוט שכלי ולפי קוצר השגתי ולפי טוב הבנתך. וכאילו יהיה לך זה הטוב המעט אשר אני מוסר בידך התחלה וסבה לבוא באותות ובנפלאות אשר נתגלו לך מהם בעזרת האל. ומזה כי בראותך פרק מהפרקים שזכרתי בסוד מהסודות, ויראה לך בעיניך בו שאין בו דבר מכל מה שרמזתי. אז אתה צריך לעורר רעיונך על העניין אשר כיוונתי בו למצא אמתתו בראותך פרק חמישי וכיוצא בו מכל אחד שהמשכתי דעתך אחר זכרונו. ואם אתה לא תמצא בו לא שם התחלה ולא שם סבה לפי הנראה בתחילת המחשבה, תדע כי עם העיון הבינוני וכל שכן החזק תמצא זה העניין. ותמצא שהפרק ההוא בא להורות על הצורך הגדול שיש למשכיל להקדים ולסבב סבות רבות בלימודו עד שיתחכם מאד טרם היותו מסתכל מאד במחנה הקדוש האלהי. אם כן הנה לך התחלה וסבה. וכן הביא ראיה מן הכתוב ״שמור רגלך כאשר תלך אל בית האלהים״ (קהלת ד׳ יז׳). וענין רגלך, סבתך כלומר הקדמה מדעתך, כמו שבארנו בשתוף רגל בפרק כ״ז בחלק א׳ ״ויברך יהוה אותך לרגלי״ (בראשית ל׳ ל׳) לסבתי. אומר שם כי

העניין אשר הוא בגלל דבר אחר, הדבר ההוא סבה לעניין ההוא כאומרו "כי בגלל הדבר הזה יברכך יהוה אלהיך בכל מעשך ובכל משלח ידך" (דברים טו׳ י׳). והנה העיד כי סבת המצוה היא ה׳ יתברך אשר צונו לעשותם, והמצוה היא סיבת הברכה, וסיבת והברכה סיבת המעשה. והנה הרב לא זכר מבואר, פירוש רגלך, שהיא סבה, אבל נודע מדבריו כשיובנו שלזה כיון גם שם זכר ותחת רגליו ופירשו בפרק כ"ז הנזכר ובפרק כ"ו בחלק ב׳ פירוש מספיק ואין לי צורך לפרשו. כי מדבריו הוא מובן, ועניין התחלה וסבה הנאמר במציאות כבר אמרנום למעלה בסוד ג׳, הוא סוד עניין כסא בעניין התחלות אבונצר ומשם תבינהו. אמנם סבות המצוה, ר"ל טעמי המצוות אשר הביאם הרב לפי פשט הכתוב, יש לי בם דברים רבים בהגיעי לעניינם בע"ה. ולבאר מהם כלל עליון מאד, גם קצת פרטים כאשר יורני השם בסוד טעמי המצוות, הוא סוד שמיני בחלק שלישי, ושם אגיד לך קבלתי בסבתם בע"ה ית׳.

סוד ששי-נודע מחלק א׳ מד׳ פרקים והם כ"א כ"ו מ"ח ס"ז. ומג׳ פרקים מחלק ב׳ והם ו׳ ז׳ י׳, ומעניין הנבואה גם כן מחלק ג׳ מעניין איוב ומפרק ומ"ה אשר הוא מכלל המצות והוא הכלל העשירי מהם.

עיקר סוד שכל ומלאך-זה הסוד הוא מעולה מאד. גם הרב האריך בו כל כך וגלהו מפורט במקומות הנזכרים, עד שאין לי צורך לדבר בו. ולו הארכתי בו היה כפל הדברים לבד, אלא שאעוררך בכלל אל ענינו. והוא שהרב אמר מבואר שכל כח ימצא במציאות הוא מלאך. ואפילו התנועות המקריות לפי מה שיובן מדבריו ז"ל, כל שכן העצמיות או ההכרחיות או הטבעיות. וזה שהוא אומר בחלק ב׳ פרק עשירי, שאתה לא תמצא כלל פעל שיעשהו השם אלה על ידי מלאך. וכבר ידעת שעניין מלאך, שליח. וכל עושה עניין הוא מלאך, אלה דבריו. והוא האריך בפרק ההוא

ובאר בו עניינים גדולים מובנים לכל יודע ספר. וכבר אמר עוד מוחלט, ותנועות אתון בלעם כלם ע״י מלאך עד שהיסודות יקראו גם כן מלאכים ״עושה מלאכיו רוחות משרתיו אש לוהט״ (תהלים קד׳ ד׳). אלה דבריו גם כן. והנה אתה רואה אפילו כל גוף מן גופות לפי דבריו הוא מלאך. כי היסודות גוף ואין גוף בתחתונים בלא יסודות ובלי צורתם ובלי כוחותם ובלי מקריהם, כי הכל מרכב מהם. וכן כל נמצא זולתו ית׳ יקרא מלאך ואפילו השד, וכן הדין נותן. וזהו האמת שהכל מאתו יתברך והכל שלוחיו ומלאכיו ועבדיו. והנה מה שיעיד לך על זה עדות ברורה הוא מה שבא בתשלום מעשה בראשית באומרו ״ויכל אלהים ביום השביעי״ וגו, עד ״אשר ברא אלהים לעשות״ (בראשית ב׳ ג׳). ודע ששם מלאך נגזר ממלאכה ובא בזה התכלית ג׳ פעמים מלת ״מלאכתו״ בא להורות על עניין היות כל העולם נחלק לג׳ חלקים. וזהו מה שפירש הרב בחלק ב׳ בסוף פרק י׳. כי הנבראות כלם ג׳ חלקים, האחד השכלים הנפרדים והם המלאכים, והשני גופות הגלגלים, והשלישי החמר הראשון, ר״ל הגופות המשתנות תמיד אשר תחת הגלגלים, אלה דברי הרב. ולפני אומרו זה אמר שהמלאך שליש העולם כמו שכתוב בבראשית רבא. והנה גם הפילוסופים וחכמי תורתנו שווים בזה העניין ומודים בו. אמנם השתכל בסדור התורה בעניין זה, והיותה קוראה אלה ג׳ חלקי המציאות, ״מלאכת אלהים״. ותדע עם זה שהדין עם הרב שיקרא כל נמצא מהשם ית׳ ״מלאך״. והוא שאמר תחילה ״ויכל אלהים ביום השביעי מלאכתו אשר עשה״ (בראשית ב׳ ב׳), ואחר שכלל אמר ״ויכולו השמים והארץ וכל צבאם״ (שם), ובעניינו נשלמו העליונים והתחתונים וכל כוחותם. ואמר ״ויכולו״ ולא אמר בהם ״ויכל אלהים״, או ״עשה אלהים״, או ״ברא״, או ״ויעש״, או ״ויברא״, כמו שאמר בתחילת המציאות ״בראשית ברא אלהים״, אשר פירשו הרב ז״ל בחלק ב׳ פרק ל׳, בהתחלה ברא

השם העליונים והתחתונים. אמנם בא זה על עניין גדול, ר״ל מלת ויכולו, והוא שמורה על עניין היות בעליונים ובתחתונים משכילים נכספים וכלים אל יוצרם ית׳ מלשון ״נכספה וגם כלתה נפשי״ (תהלים פד׳ ג׳). ונקרא כן מפני היות הכוסף תכלית המציאות ובעניינו נשלמו כל הנבראים בכוסף ובחשק ונכללו ונחשקו ככלה החשוקה והחושקת את חתנה שהוא אישה ובעלה ואדוניה והוא מושל בה. עם כל זה יבא אחר זה ״ויכל״ להורות שהחשק הגדול הוא בנמצאים הראשונים, והם המלאכים ר״ל השכלים הנפרדים, כי ״ויכל״ מלשון ״ויכילו״. ונאמר שם ״אשר עשה״ אחר ״ויכל״ באמרו ״ויכל אלהים ביום השביעי מלאכתו אשר עשה״.

והנה בזה העניין ג׳ פעמים אלהי״ם, וג׳ פעמים מלאכתו, וג׳ פעמים לשון מעשה. והנה הבדיל בין העניינים הבדל גדול כמו שאגיד, והוא שאמר על עניין ״מלאכתו״ הראשון ״ויכל״, ועל השני אמר ״וישבת״, ועל השלישי אמר ״כי בו שבת״. הנה זכר שביתה בשנים, ולא זכר שביתה בראשונה. והסוד מפני שהשנים בעלי נפש לכן בא ״שבת וינפש״ יחד. אך הבדיל ג״כ ביניהם, ואע״פ שהשוה אותם בדבר, והוא שבראשון אמר בו ״אשר עשה״ מוחלט, אבל לא אמר בו ״לעשות״ והורה בזה השלמות הגדולה לעולם הגלגליי באומרו עליו ״אשר עשה״, כאשר אמר בעולם השכלי בשווה. והוא מפני שמציאות שניהם נשלם בפעל ובמעשה שלם, אין בהם דבר מתחדש ולא מוסף עליו ולא גורע ממנו. כי השגתם בפעל אלהי שווה תמיד לפי מעלת מציאות כל אחד ואחד מהם. אך כשזכר עולמנו זה השפל זכר בו הכנה והתחלה להשלימו באומרו ״לעשות״. ועל כן בא משותף עם מלת ״ברא״ כי כמו שבא בהתחלה ״ברא אלהים״, כן בא בהתחלה הזאת ״ברא אלהים לעשות״, כי הוא שם מקור ושם

הפעל אשר יאמר עליו כל זמן עבר ועתיד והווה. וכן כשזכר התולדות בזה העניין בעצמו בהם יוצאים לפעל עת אחר עת תמיד כאומרו "אלה תולדות השמים והארץ בהבראם ביום עשות יהוה אלהים ארץ ושמים" (בראשית ב׳ ד׳). ואמנם בא בעניין האחרון "ויברך", "ויקדש", מיד שלא אמר כן בראשונים מפני שאלה צריכין ברכה וקדוש לבד, ר"ל עולם השפל עם כוחותיו, מפני היותו מוכן לקבל השפע האלהי תמיד. אבל העליונים מקבלים תמיד בפעל שלם, לא בהכנות משתנות בפרטן כאלו. ואמנם באו ג׳ ברכות בנבראים והם בתנינים ובבריאת החיים שבאה מלת בריאה, וביום השביעי ובראם. וא"כ הנה באה ברכה בתלי וגלגל ולב כי התנין וכוחותיו הם התלי והוא התנין הגדול הרובץ בתוך יאוריו. והגלגל הוא גלגל השנה והלב הוא הנפש. הגם ג׳ מלכים בג׳ כסאות, תלי בעולם כמלך על כסאו, גלגל בשנה כמלך במדינה, לב בנפש כמלך במלחמה. וא"כ הנה לך ג׳ מיני מלאכים שהם ג׳ כתות של מלאכי השרת כמו שרמזתי למעלה.

סוד שביעי-נודע מחלק א׳ מד׳ פרקים והם ל"ו נ"א ל"ז נ"ג מב׳ פרקים מחלק ב׳ והם כ׳ כ"א ומחלק ג׳ מפרקי המרכבה.

עיקר סוד פנים ואחור-דע כי עניין השמות המשותפים הוא העניין הראשון לכל חכמה ודעת, וזאת היתה הכוונה הראשונה של הרב בחבורו ובה התחיל ספרו. ואמר, המאמר הזה עניינו הראשון לבאר ענייני שמות שבאו בספרי הנבואה מהשמות ההם שמות משותפים. ועוד אמר לפנים אחר זה, וכלל מאמר זה עניין שני והוא באור משלים סתומים שבאו בספרי הנביאים, ולא פירש שהם משל. אבל יראה לסכל ולנבהל שהם כפשוטם ואין תוך ביניהם. ואם כן הנה שכוונתו השנית היתה לבאר משלי הנבואה. ודע שהשם המשותף ועניין המשל הם שני עניינים משלימים חכמת כל חכם ושכל כל משכיל. ושניהם באמת קרובים במין הנבואה והם

עניינים מוכרחים לפי מציאות הדבור, להראות בהם אמיתת שני עניינים אחרים, שהם כלל המציאות כולו, והם מעשה בראשית ומעשה מרכבה, שהם חכמת הטבע וחכמת האלהות, כאשר באר הרב בתחילת ספרו. והנה כמו שב׳ העניינים אלו מהחכמה שהם קרובים מאד היו נסתרים מעיני לבות רוב החכמים הגדולים ולא נגלו כי אם ליחידים שהם יראי השם ולחושבי שמו. כל שכן שנסתרו משאר כל העם ההולכים בחושך. כן נסתרו מהם הנבואות שבאו לגלות ענייניהם. ומצד זה חויבו להיות רוב דברי הנבואה ועניניהם נסתרים בתוך המשלים או בשמות המשותפים כאשר זכר הרב בראש ספרו. ואמנם אומרו ז״ל בפרק כ״ח בחלק א׳ על עניין ״ותחת רגליו״, אמנם פירוש אונקלוס כבר ידעתו, אלא שתכלית כוונתו להרחיק ההגשמה. ולא באר לנו לאיזה דבר השיגו ולאיזה דבר ירצו בזה המשל. וכן בכל מקום לא ישתדל בזה העניין אך להרחיק הגשמות בלבד, כי הרחקת הגשמות דבר מופתי הכרחי באמונה. ויגזור בו ויגמור בדרכו. אבל ביאור עניין המשל הוא עניין מסופק, אפשר שתהיה זאת הכוונה או דבר אחר, והם עוד דברים נסתרים מאד. ואין מסודות האמונה הבנתם ולא השגתם קלה על ההמון, ולזה לא קובץ בזה העניין. אלה הם דברי הרב ז״ל בעניין המשל. ומאמרו באלו העניינים הוא להודיענו כי העניין הבא בדברי הנבואה שמורה על הגשמות, אין הפרש בין שיהיה זה משל או שם משותף, שהכוונה בו להרחיק הגשמות. ואם יהיה משל ולא יובן אין חשש בזה אחר שנרחיק הגשמות. וכן אמר בהקדמה הראשונה שבספרו, דע כי מפתח הבנת כל מה שאמרוהו הנביאים ע״ה וידיעת אמתתו הוא הבנת המשלים ועניינם ופרוש מלותיהם. וכן אמר עוד בסוף הקדמתו, אבל יהיה דעתך לעולם ברוב המשלים ידיעת הכלל המכוון ידיעתו. ויספיק לך בקצת הדברים שתבין מדברי כי העניין כולו משל, ואם לא אבאר דבר יותר שאתה כשתדע שהוא משל יתבאר לך מיד לאיזה דבר הוא

משל. ויהיה אומרי שהוא משל, כמי שהסיר הדבר המבדיל בין הראות והנראה. אלה דבריו ג״כ.

ועוד אמר בחלק שני בעניין הנבואה הרבה מזה. ומכלל דבריו שאמר שם הוא אומרו בפרק מ״ג, ויותר נפלא מזה שתהיה ההערה בשם אחד, אותיות השם ההוא הם אותיות שם אחר בשנות סדרם ואע״פ שאין שם גזירה בין שני השמות ההם ולא שתוף עניין ביניהם בשום פנים. ובאר שם עניין שינוי סדר האותיות שזכר והוא הנקרא אצל המקובלים צירוף האותיות או אמור הפוך האותיות. ואמר שם, והפך תיבת חבל בבחל ובאו לפי זה הדרך עניינים זרים מאד והם עוד סודות. אלה דבריו עוד. וממה שעוררתיך על אלו תבין כוונתו. ומזה העניין באר הרבה בחלק שני ויחד בו פרק, והוא פרק כ״ט. ואמר שם, דע כי מי שלא יבין לשון אדם כשישמעהו מדבר הוא בלא ספק ידע שהוא מדבר, אלא שלא ידע כוונתו. והמשיך זה העניין כולו אל מה שהוא מבואר ונגלה מדבריו, עד שאין צריכים פרוש אחר כלל, ומהם תבין כוונתו. ועוד אמר בחלק שני פרק מ״ז בעניין ההשאלות וההפלגות והגוזמות עניינים נפלאים מובנים בתחילת המחשבה. ואמר שם בפרק מ״ו, וחלילה לאל מתת נביאיו דומים לשוטים ולשכורים, ויצום לעשות מעשה שגעון.

ושים דעתך להבין דבריו כלם שהם נפלאות תמים דעים, ודברי אלהים חיים, מורים חכמות נפלאות נסתרות מרוב חכמים בדורנו זה כל שכן מזולתם. אמנם מה שהוא ממין השמות המשותפים, הוא גם כן הרבה, ומכללם פנים ואחור. והנה כל יודע דעת, יודע שכל דבר שהוא מאיר ומזהיר ומשפיע שפע זהר ואור מכל צד ומכל פנים כשמש או יוצא ממנו כח מכל הכוחות מכל צדדיו, כחום היוצא מן האש, או פועל פעולה בשווה בכל מקום שהוא שם, כמים שמרוים כל צמא מכל צד ומכל פינה בכל מקום ששותה אותם. הנה זה כולו יודע בתחילת המחשבה, שאין לדבר באלו הג׳

עניינים הנזכרים על דרך משל והם, שמש ואש ומים. ואע״פ ששלשתן גופים, אין שום דרך להאמר בהם שיש להם בגופם וכחם ופעולתם מצדם פנים ואחור וכיוצא בזה. ואם באלה שהם גופים נמנע מלהאמר עליהם זה, כל שכן למה שאינו גוף וכל שכן למי שאינו גוף ולא כח בגוף. ואם כן עם זה הקל עליך להבין שמה שבא בעניין השם יתע׳ מעניין פנים ואחור, כאומרו ״וראית את אחורי״ וגו׳ (שמות לג׳ כג׳). או מה שבא בחיות כמו ״ודמות פניהם פני אדם״ (יחזקאל א׳ י׳) וכיוצא בזה. שזה כולו הוא כונה אחרת, ולשמות משותפים ממה שהעירותיך עליו, וממה שזכר הרב בפרקיו הנזכרים בראש זה הסוד, ממה שאכתוב אני עוד בפרקי מעשה המרכבה בע״ה, תבין כל מה שראוי להבינו מן העניין הזה ומן הדומה לו.

סוד שמיני-נודע מחלק א׳ מד׳ פרקים והם מ׳ מ״א נ״ב ס״ו. ומחלק ב׳ מד׳ פרקים והם ד׳ ה׳ ו׳ י״ב. ומחלק שלישי מעניין איוב ומפרק כ״א.

עיקר סוד חיי הנפש-והוא שצריך לך לדעת עניין חיים לבד ועניין נפש לבד. ותדע אם חיי הנפש החי בעולם הזה תלויים בעצם גוף החי או במה הם תלויין. או אם החיים עצמם נקראים נפש ואם הנפש הזו הוא כח מקרי או עצמי. ואם היא פרטית לעצמה או כללית, ואם היא באה מכח הגלגל או היא נבראת מן גוף, או אם היא יסוד חי מן היסודות בהתרכבם יחד, או אם היא גוף או אינה גוף. או אם היא כח בגוף או לאו, או אם היא מקבלת גמול ועונש מהשם ית׳ בעולם הזה על עניין המצוות והעבירות או לאו. אם יש בה השגחה בפרט או בכלל, או אם אין בה השגחה כלל לא בפרט ולא בכלל. או אם יש לה השארות אחר הפרדה מן הגוף או לאו. ואם יש לה השארות, אם יש לה עונש או גמול בעולם הבא מכל מעשיה שעשתה בעולם הזה או לאו. ואם תשוב בגוף עוד בעולם

ואם לאו, ואם לא תשוב למה לא תשוב ואם תשוב למה תשוב. אלה כולם עניינים נפלאים. וכל דבר ודבר מהם צריך לאמתו במופת, כי זהו היתד הראשון אשר התורה תלויה בו, והעמוד אשר דעת האדם נשען עליו. ומפני זה העניין אשר הוא שרש ראשון לאמונה ולחכמת האדם, קראתי שם כולל זה החבור **"חיי הנפש"**. וצורך גדול יש לכל משכיל באמת לחקור כל זה במופתים ברורים שאחר שיתבאר לו אמיתת דבר זה וענינו, יושלם דבורו ותעלה הצלחתו שלימה בידו. וע"כ ארחיב לשוני בזה המאמר מעט.

ידוע ומבואר לכל בן אדם, שהאדם הוא בעל שכל בכח ביום הולדו, והוא חי בפעל. וגדר כל חי הוא, חי, מרגיש, מת. וכל חי מרגיש וכל מרגיש חי. וכל חי התנועה הרצונית אשר לו מורה לשאר החיים שהוא חי. וכשלא יתנועע התנועה ההיא הוא ישן או מת או נח לסבה מן הסבות. ואם הוא נח לשעתו ישוב לתנועתו וכן אם הוא ישן. אך אם הוא מת לא יאמינו החיים שיתנועע בשום פנים תנועה רצונית לפי הטבע. גם אנחנו לא ראינו זה עד היום ולא ראינו חי שיעיד שראה זה באמת. אך ראינו מי ששמעו, שהיה זה בזמן אחד באיש אחד, או ביותר על דרך פלא. גם פשט הכתוב אמרו במקום מן המקומות על עניין מופלא, על דרך הוראת פלאים וניסים. ואין מביאים ראיה ממעשה ניסים, כל שכן שאין מביאים ראיה ממה שקרה לאיש אחד על עניין זכות בכמה זמנים, ואפילו מדבר טבעי, וכל שכן אם הוא חוץ לטבע וחוץ להקיש השכלי, וכל שכן שאין מביאים ראיה לחוקרי אמיתת החכמה ולמחפשי סתרי תורה מעניין פשטי הכתובים. ואם כן אין דרך להביא מופת על מה שיחקר בחכמה, כי אם מופת מורגש ומושכל מקובל תוריי אלהיי, ר"ל מסתרי תורה. כגון היות האדם בכל מקום שבא בתורה שם המין בהכרח. כי לא ימצא שם העצם בה"א הידיעה. וכגון סוד מלת "היום" שרמזתי בסוד פקידה הוא סוד ד'. וכן היות אלהי"ם שם התואר, והיות יי' שם העצם. ואפילו אם הוא שם התואר ג"כ,

כי הנה בא זה בה״א הידיעה ולא בא זה בשום מקום. ורבים כאלה בסתרי תורה שאין דבר מהם מובן להמון העם, ואפילו מרוב חכמים הוא נסתר, כי אלה והדומים להם עם העניינים הנקראים ״סתרי התורה״, והם מופתים מקובלים ונבואיים תוריים אלהיים, ומן זה המופת לא ידעוהו המתפלספים. ומזה סוד חדוש העולם וסוד ההשגחה וסוד ידיעת השם וסוד משפטיו ומצוותיו ותאריו וסוד הגמול והעונש בעולם הזה, וסוד העונש והגמול לעולם הבא, ומה הם. ואחר שהדבר כן ראוי לך שתבין בכל מופת שיבוא לך בזה העניין, אם הוא מובא בנוי בניין חזק כראוי עם יסודותיו והקדמותיו ותולדותיו האמיתיות, מאחד משלשה מיני המופתים הנזכרים, ר״ל מורגש או מושכל או מקובל, כמו שאמרתי.

ואחר שיודע דבר אחד, ויתברר לך במופתיו אלה, דין אליך שלא תסתפק בדבר ההוא לעולם יותר, אבל יהיו אצלך כאילו שמעתו מפי הגבורה. ולא יזיזוך רעיונים בטלים, ודעות מחשביות ממה שכבר עלה בידך באמת. ואם תחשוב שכמו שהובא לך מופת אחד או יותר על עניין מסופק להתירו לך, כן יובא לך מופת על הפכו. ראוי שתדע אם יקרך דבר זה שלא היה לך מופת כלל אמיתי עליו כי אם אמונה ומחשבה דמיונית לא ציור מורגש ולא השגה מושכלת ולא ידיעה מקובלת מהמין שזכרתי. ולפי זאת הסבה נתבלבלו רעיונך, כי לא יתכן בשום פנים בעולם שיכחיש מופת אמיתי אחד למופת אמיתי אחר. ע״כ צריך לך לאמת האמת בכל מבוקש, ושלא תשאר מסופק בשום אמונה שהיא פינה מפנות התורה ויסוד מיסודות הקבלה האלהית. כי האמת והאמונה הם שרשי הקיום והפכם אין להם עמידה כלל. ועל זה אמרו רז״ל ״וכל מי שלא אמר אמת ויציב בבקר, אמת ואמונה בערב לא יצא ידי חובתו״ (ברכות יב). ואין הכוונה האמיתית במאמר הנכבד האלהי ההוא הנאמר מפי מקובל האמת, מה שיחשבוהו המון החכמים השומרים הרגלם והקוראים אותה תורה או מצוה, כאילו לא

האשים השם כל העושה כן על ידי נביא ע"ה, באומרו "יען כי נגש העם הזה בפיו ובשפתיו כבדוני ולבו רחוק ממני" (ישעיה כט' יג'). אמנם הכוונה במאמר ההוא אינה בעבור הדבור בפה לבד אלא בעבור הציור האמיתי המצוייר בנפש כפי מה שהיא. והעד שבא זה העניין אחר ק"ש ששם שרש השגת הייחוד וידיעת השם ואהבתו ושמירת מצוותיו ית'. וחובר אל מאמר "להיות לכם לאלהים אני יהוה אליהכם" (במדבר טו' מא'). ואין אלהות בדמיונות השקריות כי אם באמיתיות הנודעים במופתים ברורים. ועל ידיעת האמת אדם עונה אמת לא על המסופק כל שכן על השקר. ועל כן באו הקיומים ההם יחד בשחרית ר"ל אמרו, "אמת ויציב נכון וקיים וישר ונאמן ואהוב וחביב ונחמד ונעים נורא ואדיר ומתוקן ומקובל הדבר הזה עלינו"

ראה כמה עניינים באו להעיר לבנו אל האמת. ועוד באה מלת אמת כמה פעמים עד "גאל ישראל", ואם לא השלים אדם זה העניין ולא אמתתו, איך מעיד שהוא אמת. כן בא במעריב קיומים נפלאים ועדויות נפלאות ונוראות. ומזה המין כל מה שבא בעניין התפילות כולן כיוצא בזה אתה צריך להודות על מה שנתאמת אצלך במופת, ואז תהיה הודעתך אמת ואם לאו לאו. ועל זה הקדמתיך זאת ההקדמה להודיעך שכל מה שצריך לאמתו במופת בעניין הנפש, שתאמתהו באחת המינים הנזכרים שבם יתבאר כל מופת, ולא זולתם. ואם לא תעשה זה תדע שלא תוכל להשיג מה שחויבת להשיגו מעניין הנפש, ועל כן לא יהיה לך מופת באמיתת ענייני הנפש. שאם אין מצוה מה צורך למצוה או למצוה עצמה. ועל כן השורש לדעת מהות המצוה ואחר כך ידוקדק אם נצטוה ואחר יודע מה צוהו, ועוד יושכל למה ציוה, ויעוין מה גמולו בשמרו מה שצווה לשמרו, ומה עונשו בעברו על המצוה. ואלו כולם תכליות האנושות ולא נמסרו במופתים מושכלים למקובלים אחרונים באמת, כי אם לשרידים אשר השם קוראם. אך נמסרו לעם גם כן

לפי השגתם בציורים דמיוניים מספיקים להם. ועל כן השלם הנבדל מהם חייב בחיי הנפש להתמידם בהתמדתם מקודם, ולראות את מאורו ומאורם כמו שכתוב "כי עמך מקור חיים" וגו' (תהלים לו י').

לפיכך אגיד לך שאתה צריך לדעת הגופים מה הם, אחר שאתה מרגיש ומשכיל ישותם ומציאותם. שהנה אתה בעצמך עד על ישותך ומציאותך ועל ישות זולתך ומציאותו בשני דרכי העדים הראשונים ר"ל בהרגש ובהשכל. ואחר שהוא כן החקירה הזאת והשאלה הזאת שהיא אחת מד' שאלות החכמה שהם יש ומה ואיך ולמה, הנה בעילה שאין צורך לשאול עליה שאלת ישותך, אבל אחר זה צריך לשאול על מהותך ולאמתו במופתים. כי זאת השאלה יותר נסתרת מן הראשונה. ולך עדות ברורה גם כן שכל מציאותך מזולתך ר"ל שלא עשית אתה עצמך אבל עשאוך אחרים. ועוד אחר שתדע זה עוד תשאל למה נבראת בעולם. ובדעתך אלו הד' שאלות במופתיהם תגיע אל מה שאפשר לאדם להגיע מן ההצלחה האלהית ומן המעלה השכלית ומן השלמות האנושית ומן השמחה התכליתית. ודע כי שאלת למה היא שאלת התכלית, והשגת סוד התכלית היא תכלית התכליות. ואמנם שאלת יש היא שאלת הראשית והש"י מגיד מראשית אחרית ו"טוב אחרית דבר מראשיתו" (קהלת ז' ח'). ושתי השאלות האמצעיות שהם מה ואיך הם בינוניות והכוונה בהם להגיע בידיעתם לשאלת למה. וכבר יחוברו אלו עם אלו שהנה תשאל מה תכלית מציאות האדם ותשים מהמחובר על תכלית שבא במקום למה וכן השאר. ועל בדעתך מהותך ר"ל מהות גופך ומהות נפשך ומהות שכלך ומהות כוחות כל אחד ואחד מהם והרכבת אלו המהויות יחד ואיכותם אז תשתדל להגיע אל ידיעת תכליתם ואז תצליח את דרכיך ואז תשכיל. וצריך שתשים לך בכל אלו ההשגות כלים המשיגים את המושגים ויהיו לך לעדים ברורים בכל, שיעידו לך על מה שתחקרהו מהם בחקירה ובדרישה ובשאלה, "ודרשת וחקרת ושאלת היטב והנה אמת

נכון הדבר" (דברים יג' טו'). ואז תדין על פיהם כל מה שתדין שאם לא תעשה כן ולא יהיו לך עדים נאמנים לא יעלה בידך דבר מכל שאלותיך באמת. אבל תהיה לעולם בכל שאלה מסופק ונבוך ומעורבב ומבוהל ומשתומם ולא תועיל בחקירותיך אבל תיגע ולא תמצא. ולהאמינך לעידיך תיגע ותמצא בלא ספק בע"ה ואם תעיין בספר קהלת בעיון זך תדע מה שאמר שלמה שם על זה העניין, ר"ל עניין חקירת הדברים ועל מה שאפשר למצוא מהם.

ומפני שיש דברים שהם נמנעים מטבע השכל האנושי להשיגם אמר שלמה בקהלת "כָּל זֹה נִסִּיתִי בַחָכְמָה אָמַרְתִּי אֶחְכָּמָה וְהִיא רְחוֹקָה מִמֶּנִּי: רָחוֹק מַה שֶּׁהָיָה וְעָמֹק עָמֹק מִי יִמְצָאֶנּוּ: סַבּוֹתִי אֲנִי וְלִבִּי לָדַעַת וְלָתוּר וּבַקֵּשׁ חָכְמָה וְחֶשְׁבּוֹן" וכו' (קהלת ז' כג'). ואומרו "אני ולבי" כאומרו הרגשי ושכלי שהם שני עדיו, כמו שאמרתי לך שעידיך הם שנים ראשונים והם המרגיש והמשכיל שהם שני כוחותיך. ולא זכר העד השלישי שהוא הכף התוריי מפני שדברי קהלת הם בנויים על עניין הטבע לא עניין תוריי. ודי להשגת אמיתת הטבע בשני עדים כי על פי שנים עדים יקום דבר, אך אומרו או על פי שלשה עדים הוא על הדעת התוריי שהוא הג'. אך הדמיון אינו עד נאמן תמיד באלו כי הוא עד זומם ברוב הפעמים ועל כן [לא] זכרנוהו מכלל העדים הנאמנים. ואם יעיד בדבר ויורה לו השכל או ההרגש אז יאמינו דבריו ואם לאו לאו. ואם יעיד עם השכל יהיה במקום ההרגש ואם יעיד עם ההרגש יהיה במקום השכל, ואם יעיד לבדו כי יחנן קולו אל תאמין בו כי שבע תועבות בלבו. ואל תקרי שבע אלא שבעים כלומר הוא נשבע לשם לשקר ואפילו בשבעים שמות. והנה אמר קהלת "ראה זה מצאתי אמרה קהלת אחת לאחת למצא חשבון: אשר עוד בקשה נפשי ולא מצאתי אדם אחד מאלף מצאתי ואשה בכל אלה לא מצאתי: לבד ראה זה

מצאתי אשר עשה האלהים את האדם ישר והמה בקשו חשבנות רבים" (קהלת ז׳ כז׳). ועוד אמר לפנים "כאשר נתתי את לבי לדעת חכמה ולראות את הענין אשר נעשה על הארץ" (שם ח׳ טז׳). ואמר "וראיתי את כל מעשה האלהים כי לא יוכל האדם למצוא את המעשה אשר נעשה תחת השמש בשל אשר יעמל האדם לבקש ולא ימצא וגם אם יאמר החכם לדעת לא יוכל למצא" (שם). והמשיך העניין כולו כפי מה שידוע מספרו.

הנה כבר הורנו זה החכם כי יש מה שאפשר למצוא אחרי רוב חקירה שכלית ויש מה שנמנע למצוא אפילו אחר חקירה. על כן ראוי לחקור האפשר והראוי, ולהמנע מחקור הנמנע. "כבוד אלהים הסתר דבר וכבוד מלכים חקור דבר שמים לרום וארץ לעומק ורחב לב מלכים אין חקר" (משלי כה׳ ב׳). ואמר "החקר אלוה תמצא אם עד תכלית שדי תמצא" (איוב יא׳ ז׳). ועניין זה הוא שמה שיש לך בינך ובין השם בעניינך תדרשנו ותמצאנו, "כי תדרשנו בכל לבבך ובכל נפשך" (דברים ד׳ כט׳). ועניינים אחרים שאין לך צורך מהם ולא חויבת עליהם לדעתם בינו ית׳ ובין ברואיו ואפילו אם תדרשם לא תמצאם. על זה אמרתי לך שתשים עדים לכל השגותיך וכל מה שאפשר לך להשיגו בעדותם אותו תשמור לדבר בו והשאר עזבהו למי שראוי לו לדעתו והוא הש"י לבדו. ואחר היות הדבר כן תדע שכל מה שתשיגהו באמת באחד מחושיך ראוי שתסמוך עליו ותשימהו יסוד אחד, ובנה עליו כל בניין שהוא ממינו. והחושים הם כלי הגוף המרגישים. והם הראות שהוא כח העיניים, והשמע שהוא כח האוזניים, והטעם שהוא כח החיך, והריח שהוא כח נולד מן האפים, והמשוש שהוא כח כלל הגוף ורוב פרטיו. וכל מה שתשיג באחד מאלו הוא עד נאמן במה שיעיד לך עליו כל כח יוצא בצאתו לפועל. העין יעיד

על הנראה, והאוזן על הנשמע, והאף על המריח, והחיך על הטעם, וכלל הגוף ברוב איבריו בפרטיהם יעיד על המשוש בלא ספק.

ומאלה תדע שהמשיג בם חי על כל פנים, ועל כלל גופו דבר נוסף שפועל אלו הפעולות כולן בכללן ובפרטן. וא״כ מצד הכח ההוא יקרא החי חי מרגיש, ובהפרדו יקרא הגוף שהיה חי בכללו בגללו מת בלתי מרגיש ובלתי מתנועע מעצמו. ואם כן החיים ההם היו לגוף מצד הכח ההוא שמות רבים כגון נפש נשמה רוח יחידה חיה. ומזה תדע כי הגוף היה מורכב מהרכבות רבות, והכח ההוא היה מקיים עליו הרכבותיו. כי בהיפרד כוחו ממנו ייפרדו חלקיו אחד אחד מעט זה אחר זה. ואם תאמר אם כן היה ראוי שייפרדו מיד כאשר נפרדו שאר הכוחות מיד כגון ההרגשות והתנועות והמחשבה והתאוה והדבור וההבנה והכעס והרצון והאהבה והשנאה והקנאה והדומים להם. כי אלו כולם שנפרדו בעת הפרד הכח מיד ונסתלקו כולם עמו יחד, ידענו שהוא היה סבותם ומולידם כנר המוליד האור והוא סבת מציאותו ובהסתלקו יסתלק אורו מיד עמו. נאמר לך אמת שהדבר כן הוא, וזה הוא המבוקש מזה אמרנו שכל אלו הכחות הם מהכח ההוא בלא ספק ובהסתלקם נסתלקו כולם אחריו אף כלל הגוף. והנה הדבר הנקרא גוף היה מורכב מגופים בעלי כוחות אחרים בלתי אלה הנזכרים והכוחות ההם אינם חיים. ועל כן בהסתלק החיים לא נסתלקו הם מיד אבל נשארו עוד עם הגוף, ובהסתלקם גם הם הנה ייפרד הגוף לחלקיו הראשונים והם בד׳ יסודות שמהם ומכוחותיהם מורכב הגוף בתחילת מציאותו. אמנם אלה הכוחות הנזכרים ודומיהם שנולדו מחיים ר״ל מהכח הנפשיי הנזכר הנה בהכרח יסתלקו כולם עמו בהסתלקו, וזה כולו מורגש. וכבר התבאר בספרים רבים בספרי החכמה במופתים חזקים יותר מאלו וכולם מורגשים ואין צורך להאריך בדברים המורגשים שהם קלים להשיגם לרוב בני האדם. אמנם הדברים המושכלים הם נסתרים מאד יותר מאלו ועל כן

צריכים מופתים חזקים מאד יותר מאלו. ואמנם הכלי המשכיל גם כן נסתר מעט והוא המוח, והלב עמו. וכמו שידעת מן העין שהוא כלי לראות, והאור שופע עליו מחוץ, כן צריך שתדע שהלב והמוח הם כלים להבנה, והשכל הפועל משפיע עליהם שכל ובינה מחוץ. ומשים להם הדברים המושכלים בכח, מושכלים בפועל. כמו שהאור משים לעין דברים בכח, נראין בפועל. ואמנם הכלי המקבל התוריי הוא משותף עם הרגש והשכל והלימוד והוא מורכב משלשתן. והוא שאדם קורא באותיות המקובלות וסתריהם נודעות להם בכח, ורואם בעיניו ושומע עליהם קבלה מרבותיו ומבין ומשכיל בהם ובענייניהם ולומד ומקבל מידיעת השם ומסתרי התורה עניינים מושכלים ראשונים ומורגשים אצלו בקלות. והם קרואים תוריים מקובלים מפני היותם תלויים באותיות אשר דברו בהם הנביאים ר״ל באמיתת לשון הקדש. ומפני שהם עניינים נסתרים מאד מרוב החכמים בכח וכשמקבלים אותם הם מובנים ומקובלים בקלות ויוצאין לפועל מיד ושבו מושכלים ומורגשין נקראו בזה השם ר״ל מופתים תוריים מקובלים ברצון.

והנה המורגש והמושכל יודעו מעיון הנמצאים והמקובל יודע ממניין האותיות. ואלו שלשתם בצאתם לפועל הם ג׳ עדים נאמנים בכל מה שיעידו עליהם שהשיגוהו, ובלבד שתהיה עדותן נחקרת מאד. והנה הרבה פעמים יחשוב אדם בראותו דבר אחד פתאום שהוא כמו שחשב שנראה לו, כמו שראה אדם מרחוק מעט רוכב על סוסו לבוש הבדים וחשב שהוא רוכב על חמור או על פרדה והוא בלבוש המשי. וכן יקרה בשאר הרגשות לפעמים ועל כן אין להאמין בהרגש בלתי חקירה רבה. וכן יקרה לשכל שפעמים יחשוב החושב בלילה שיכהו השד או אדם ואין שם באמת כשיושכל העניין לא שד ולא אדם זולת דמיונו והוא המזיקו בלא ספק, וכיוצא בזה הרבה. ועל כן אין להאמין במחשבה ההיא שהיא שכלית אלא דמיונית. וזה אם כן צריך חקירה רבה יותר מההרגש.

וכן יקרה לאותיות שפעמים יחשוב אדם שהקבלה בעניין כך כגון "ועץ החיים בתוך הגן ועץ הדעת טוב ורע" (בראשית ב׳ ט׳). ויחשוב שהקבלה הפלונית בהם היא כך, ועל כן צריך לבחון אותה והדומים לה בבחינה מעולה ובחכמה רבה ובקבלה מתוקה עד שלא יסתפק אדם בדבר מתוך רוב החקירה בכל חכמה ודעת. אמנם "מֵחֹרֶף עָצֵל לֹא יַחֲרֹשׁ וְשָׁאַל בַּקָּצִיר וָאָיִן" (משלי כ׳ ד׳) אך אִם תְּבַקְשֶׁנָּה כַכָּסֶף וְכַמַּטְמוֹנִים תַּחְפְּשֶׂנָּה: אָז תָּבִין יִרְאַת יְהֹוָה וְדַעַת אֱלֹהִים תִּמְצָא" (שם).

ועם אלה הסבות שזכרתי שהחקירות עמוקות מאד, נמנעו רוב בני אדם מלדרוש ידיעת השם והתעצלו בבקשת החכמה, וקבלו קצת קבלות הכרחיות באמונה ועמדו בהם, ולא השגיחו במי שידבר בחכמה ובסודות ההשגה ובסתרי התורה, זולת מה שקבלו בקטנותם בימי השחרות והילדות. כמו שקרה להם זה בתפילות המעולות אשר בתוכם חכמות גדולות והוראות על השגות אמיתיות נרצות אצל השם, ומקובלות שהם מפלאות תמים דעים. והם חשבו שדי לאדם שיזכירם בפה בלא שום ציור שכלי ובלתי תוספת דעת בכל יום ויום. כאילו לא ראו דברי הנביאים לעולם, שספריהם מלאים מעניין היות העיקר דרישת השם וחקירותיו. ככתוב "טוב יהוה לקוו" (איכה ג׳ כה׳). "דרשו יהוה בהמצאו" (ישעיה נה׳ ו׳). "דרשוני וחיו" (עמוס ה׳ ד׳). "יהוה משמים השקיף על בני אדם לראות היש משכיל דורש את אלהים" (תהלים יד׳ ב׳). "ודורשי יהוה לא יחסרו כל טוב" (תהלים לד׳ יא׳). "ובקשתם משם את יהוה אלהיך ומצאת כי תדרשנו בכל לבבך ובכל נפשך" (דברים ד׳ כט׳). וכאלה רבים בדברי הכתובים, אין ספק באמתתם. וכן צועקים הנביאים על חסרון ידיעת השם ככתוב "וידרכו את לשונם קשתם שקר ולא לאמונה גברו בארץ כי מרעה אל רעה יצאו ואותי לא ידעו נאם יהוה" (ירמיה ט׳ ב׳).

"שבתך בתוך מרמה במרמה מאנו דעת אותי נאם יהוה" (שם ה'). "ידע שור קונהו וחמור אבוס בעליו ישראל לא ידע" וגו' (ישעיה א' ג'). "הכהנים לא אמרו איה יהוה ותופשי התורה לא ידעוני" וגו' (ירמיה ב' ח') וכאלה רבים. וכן הם המעידים עוד כי המעלה העליונה והגמול הטוב היא ידיעת השם, ככתוב "ואתה שלמה בני דע את אלהי אביך ועבדהו בלב שלם ובנפש חפצה. כי כל לבבות דורש יהוה וכל יצר מחשבות מבין אם תדרשנו ימצא לך ואם תעזבנו יזניחך לעד" (ד"ה א' כח' ט'). והוא אומרו "בכל דרכיך דעהו והוא יישר אורחותיך" (משלי ג' ו'). וכתיב "השכל וידוע אותי" (ירמיה ט' כג'). "כי כולם ידעו אותי" (ירמיה לא' לג'). ורבים כהם רבו מספור.

ולפי זה העניין התבאר אצלך שרוב החקירה בחכמה היא עיקר החכמה, והכלי המעולה של השכל הוא השכל בעצמו ובו מרגיש המרגיש ובו משכיל המשכיל ובו מקבל המקבל, ובלעדיו אין כלי לחכמתנו. והוא יתחזק תמיד ברוב למוד ספרי הנבואה בדרישה, וספרי החכמה בחקירה, וספר התורה בעיון שלם. ואחר שביארתי לך מהות הכלים ואמתתם בכוחם תוציא לפועל כל השאלות הנזכרות בראש העיון, בעיינך בספרים המחוברים בכל שאלה ושאלה מהם. ואילו רציתי לבאר לך הכל הייתי כופל מה שכבר כתבו זולתי מבואר במופת. וטוב הוא שיחקור כל דבר במקומו ובעתו. "ודבר בעתו מה טוב" (משלי טו' כג'). "גם בלא דעת נפש לא טוב" (שם יט' ב'). אמנם חיי הנפש באמת הם השכל והמדע והחסד והצדק, ומיתתה היא הסכלות וההוללות והאכזריות והרשע והדומים להם. והם הם באמת הגמול והעונש. כי הצדק שהוא חיים הוא גמול לנפש והרשע הוא מות הוא עונש לנפש. ועל זה נאמר בדבריהם ז"ל "צדיקים אפילו במתתם נקראים חיים ורשעים אפילו

בחייהם נקראים מתים". והגוף החי הוא (אמת) [המת] הרשע שמאתו בא הרשע ר"ל החומר. והנפש החיה המשכלת הצדקת והיא קיימת נצחית בחיותה ומאתה בא הצדק ר"ל מהצורה הנפשית השכלית כמו שרמז הרב ז"ל בחלק ג' בפרק ח' ומהמקומות אשר העירותיך על אלה תבין כל הכוונה.

סוד תשיעי-נודע מפרק מ"ב ומ"ח מחלק ראשון ומחלק ג' מעניין המרכבה.

עיקר סוד כנפים-הנה תמצאני מעורר אותך לפעמים על שם אחד משותף. עליך שתבין מאותו השם שזכרתי, שם אחר שלא זכרתי במצאך אותו כתוב מחובר עם זה שזכרתי, בין בדברי הנבואה בין בדברי התלמוד. בעניין "כנפי השכינה". שעליך שתדע כמו ששם כנפים משותף, כן שם שכינה משותף אחר שבאו שניהם יחד. והנה הרב ביאר כי שם "שכינה" נאמר על דבר שוכן מתמיד במקום או מתמיד בעניין ולא במקום. וקורא השכינה אור נברא גם השגחה, כאשר תדענו מחלק א' פרק כ"ה ומפרק כ"ח. ואם כן כנפי השכינה לפי מה שפירש הרב בפרק מ"ב הוא פרק כנף בחלק ראשון שאמר שעניינו הסתרה, הנה יהיה פירושו סתרי ההשגה. וכן בא הכתוב "יושב בסתר עליון בצל שדי יתלונן" וגו' (תהלים צא' א') וצריך שתדע שמלת ישיבה משותפת וכן "צל" והדומים להם כולם, ומאלה תבין השאר בלא ספק.

סוד עשירי-נודע מחלק א' מי"ב פרקים והם פרק כ"ט מ"ט נ' נ"א נ"ב נ"ג נ"ד נ"ה נ"ו נ"ז נ"ח נ"ט. ומחלק ב' מג' פרקים פרק י"ח כ"ו מ"ז. ומחלק ג' מג' הפרקים והם פרק נ"א נ"ג נ"ד.

עיקר סוד שם התואר-התבונן בהסתכלות הלב בפתיחת הרעיון ובהבנת השכל בזה הסוד ובסוד הבא אחריו, ששניהם קשורים

קשר חזק ואמיץ. מהם תדע סוד עבודת השם מאהבה, שהוא סוף הסודות כולם. ואלו השנים הם יסודותיו החזקים ושרשיו הנכבדים, מפני שהם כוללים ידיעת השם לאדם. ויש שלישי בחלק ג׳ והוא סוד ידיעת השם לנו. כי אלה השנים מורים איך נדע אנחנו בני אדם את השם ית׳, והוא כשנדע שמו. ואז נוכל לעבדו באמת מתוך אהבת ידיעת שמו והשגתו. ואין ראוי לחשק להיכנס ולהידבק מן האדם לשם, כי אם בשם, כמו שאמר, ״כי בי חשק ואפלטהו אשגבהו כי ידע שמי״ וגו׳ (שם יד׳). אמנם השלישי מורה איך השם יודע כוונתנו, ומתוך ידיעתו אותנו משגיח בנו לגמול ולעונש, כאשר גזרה חכמת משפטיו ורחמיו ית׳. כמו שאמר, ״רק אתכם ידעתי מכל משפחות האדמה על כן אפקוד עליכם את כל עוונותיכם״ (עמוס ג׳ ב׳). ואמר ״כי יודע יהוה דרך צדיקים״ וגו׳ (תהלים א׳ ו׳). ואחר זה אומר שהרב זכר בחלק א׳ פרק נ׳, כי העניין מושכל ראשון והוא שהתואר בלתי עצם המתואר ושהוא עניין אחר לעצם, א״כ הוא מקרה. ואם היה התואר הוא עצם המתואר, יהיה התואר כפל במאמר לבד כאילו תאמר שהאדם הוא האדם, או יהיה פירושו שם כאילו תאמר, האדם הוא החי המדבר כי החי המדבר הוא עצם האדם ואמתתו. ואין שם עניין שלישי זולת החי והמדבר, הוא האדם והוא המתואר בחיים ובדבור כאילו תאמר שהדבר אשר שמו אדם הוא הדבר המורכב מן החיים והדבור. אלה דברי הרב.

ומאלה הדברים תוכל להבין כי כל מה שבא בכתוב שם משמותיו ית׳ אין השם ההוא כי אם שם התואר, חוץ מן השם המיוחד שהוא לבדו שם העצם כמו שתשמע בע״ה. אמנם אומרו ז״ל ״שאם היה התואר עצם המתואר יהיה התואר כפל במאמר לבד, כאילו תאמר שהאדם הוא האדם״, כבר הורה בזה סוד ״אהיה אשר אהיה״. כי השם הראשון אשר הוא שם אהיה הוא המתואר והוא שם העצם. והשם השני שהוא ג״כ שם אהיה הוא התואר והוא הראשון בעצמו. כי המתואר הוא התואר וזה כפל במאמר. ומזה התואר

האחד תבין שאר תאריו שאין עניינים נוספים על עצמו כמו שזכר הרב בתואר. על כן כשתמצא לו תואר מחוייב דע שהוא המתואר בעצמו. גם הורנו עוד הרב ז״ל מעניין פירוש סוד שם השם המפורש שהוא פירוש שם בלא ספק אצל יודעי השם באמת ואצל מכירי צירוף האותיות. כי לא יתכן לדעת את השם בלתי שם, וכל שם מצורף מד׳ מאותיות מורות על עצם הדבר הנמצא ועל מהותו ועל אמתתו ועל תארי החיוב ועל תארי השלילה ר״ל לחייב לעצם מה שראוי לחייב לו ולשלול ממנו מה שראוי לשלול אותו. ואמנם הידיעה בתארי השם המחויבים לו צריך שתדענה. והוא שתדע ותבין שאין לשם ית׳ שום תואר נוסף על מהותו כי התואר הוא מקרה, והש״י לא ימצאהו מקרה וחלילה לנו להאמין עליו שום מקרה ולא שום תואר נוסף על עצמו. וא״כ כל מה שיורה על חיוב תואר הוא על שני דרכים והוא להורות לנו על שלמותו או על פעולתו. ואם יש תואר מחויב עוד הוא המתואר בעצמו כמו שאמרנו. וממין היות התואר הוא המתואר, אמרנו עליו ית׳ שהוא השכל והוא המשכיל והוא המושכל. שאלה העניינים אע״פ שהם שלשה מצד אחד אינן בו ית׳ ג׳ כי אם אחד כמו שביאר הרב בפרק כ״ז בחלק ראשון. וכן עוד בא מעניין תארי החיוב בדברי הרב ז״ל בחלק ראשון בפרק כ״ח שהוא ית׳ פועל העולם אמור משפיע המציאות וזה תואר חיוב פעולתו. והרב זכר בפרק נ״א בחלק ראשון בעניין התארים בחלק מהם כי זה התואר הוא מאשר ראוי שיתואר בו הבורא ית׳ וכן הדומים לו. כגון חנון ורחום מוחל סולח נוצר חסד נושא עוון פוקד עוון אבות וכאלה רבים. ואחר שיודע שאין כל פעולה ופעולה מחייבת ריבוי עניין מעצם השם, רק נודע שבמציאות עצמו ית׳ המציא הכל. שכל המציאות התחייב ממציאות עצמו ית׳ מרצונו שהוא עצמו כאשר גזרה חכמת מציאותו בעצם אמתתו אשר היא עצמו. אשר בזה יתבאר מופת הייחוד השכלי והמקובל שכל עת שתחשוב דבר נוסף על עצמו בשום פנים הוא מורה על הרכבה ועל כח מקריי אשר הם עניינים

נמנעים בחוקו ית׳. ואז אתה מצייר אלהות אשר אין מציאותו כמו שציירת, ואינך מאמין בו יחוד.

אך בהאמינך ציור תארי השם שהם עצמות הייחוד קיים באמונתך ואפילו אם יהיו התארים בשמות רבים כגון אמרנו הוא צורת העולם והוא תכלית והוא צורת הצורות כולם והוא תכלית התכליות כולם כמו שהוא פועל הפעולות כולם בפועל תמיד מעת שנפעלו מתוך אמיתת מציאות עצמו המחויב. כי הוא סבה ועילה וראשית והתחלה ראשונה לכל ובו הכל ומאתו הכל והוא כל לכל וכל לכל חלק הנכלל בכל והוא הכל ית׳ שמו. ועל זה יתחייב כל משכיל להדמות לו עד שיהיה כל אחד היותו חלק. ולא יתכן לו להיותו כולו מצד גופו כי אם מצד נפשו ושכלו. והעניין הוא שהנפש כל, מצד מציאותה וחלק מצד הגוף, והיא כל שכל מצד שכלה. ובעת הדבקה לשכל והפרדה מן הגוף הנה היא והוא כל, והנה הם דבר אחד. ואז לא תקרא הנפש נפש כי אם שכל מתהוה מן הנפש. וזה יודע מסוד השם המיוחד. וא״כ כל השמות שיורו על תארים התבאר שהם נאמרים בעבור השלמת הנפש ולהישירה אל השגת השם באמת. ומזה הנה יקרא השם באמת בשם נלקח ממי שלמטה ממנו ר״ל מבריותיו, ויהיה השם ההוא כולל כל בריה כשם צבאו״ת. כי מפני שהכל צבאותיו יקרא הוא ית׳ בשם כולם צבאו״ת. וזה אינו נמחק מפני שהוא ית׳ אות בצבא שלו. והסוד הוא אות בכולן ומאתו כולם באות והוא ית׳ במלאכתו נמצא כלומר מפעולותיו נשיגהו כי יש לעצמו אות מעיד עליו והוא היותו מחוייב המציאות בבחינת עצמו לבדו. וזה מה שתחייב אמונת ייחודו והתמדתו וקדמותו כאשר אות שמו מעיד. ובאמת כי זה השם הוא כינוי שם המיוחד גם כולל שם המיוחד מפני שהכל חלקו ית׳. וכן יקרא בשם שנלקח מאתו ומתפשט בכל ברואיו והוא שם שד״י שזה מורה על חיוב מציאות שדי בו לעצמו לבדו ולבריותיו. וכן כל נמצא במציאות יאמר עליו שד״י בעצמו אחר

שחכמת השם חייבה השם מציאותו. ועל זה אמרו על שרו של עולם והוא מטטרון שר הפנים הנקרא שד"י ושמו כשם רבו. וכן שם נמצא ושם אחד סבה והדומים להם שהם כוללים כל נמצא. אך הוא הראוי תחלה להקרא באלה ואחריו כל בריותיו.

ואמנם יש שם שהוא נאמר על חלק מחלקי המציאות ויקרא גם הוא בשם חי. וזה תואר מן החיים מפני היותו מורה על שלמות אצלנו. וכן חכם, ויכול, ורוצה, והדומים להם כמו שבארם הרב במה שזכרנו. אך אלהי"ם אלו"ה א"ל הם נגזרים מן אילות ומן עוצם וכח ויכולת. אך בהקרא א"ל אצלנו לפי לשון הקדש שהיא לשוננו והיא שרש ועיקר ויסוד ראשון לכל אומה וכתב ולשון. הנה שם א"ל מורה כח השלם וממשלתו על ג' חלקי המציאות אשר כל אחד נשלם בעשרה ספירות. ועל כן כנויו ית' לפי הקבלה ייי' ג' יודי"ן והם ג' אותיות נקודות המורות על כלל המציאות שהם ל'. והנה א' מורה על הייחוד ועל היות האחד המיוחד קודם לכל המציאות, ועל כן נקרא א"ל. והמכחיש זה אומר הפכו לא אל. וכן כתוב "הם קנאוני בלא אל... ואני אקניאם בלא עם" (דברים לב' כא'). "כי אתם לא עמי" (הושע א' ט'). ובתשובה "במקום אשר יאמר להם לא עמי אתם יאמר להם בני אל חי" (שם). וכן אלו"ה חציו א"ל וחציו ו"ה, וכן אלהי"ם חצי א"ל וחצי ה"י ותוספת מ"ם להורות בו על סוד מופלג ומופלא מעניינו כשאבארהו לך ביאור מספיק ולכיוצא בך ושים דעתך עליו כי ממנו תכיל בלבך חכמה. כבר ידעת כי שם א"ל הוא תואר ושם י"ה הוא עצם וכן שם ו"ה הוא שם עצם כמו שנבאר שמו בשם העצם.

ואומרו באבות "יְהֹוָה אֱלֹהֵי אֲבֹתֵיכֶם אֱלֹהֵי אַבְרָהָם אֱלֹהֵי יִצְחָק וֵאלֹהֵי יַעֲקֹב שְׁלָחַנִי אֲלֵיכֶם זֶה שְּׁמִי לְעֹלָם וְזֶה זִכְרִי לְדֹר דֹּר" (שמות ג' טו'). ובא בו הפירוש המקובל לעלם כתיב לדר דר

ובא לפני זה בלשון אחד גם בזה בעצמו. ויודע שזאת הנבואה היתה למשה רבינו ע״ה ראשית נבואתו, ובאה לו לפרסם גאולת ישראל ר״ל יציאת מצרים. והורנו השם כי בידיעת שמו הגאולה באה. וכן השם במבטאו מלא עולה במספרו ד״ם הגאול״ה שהוא באמת גואל הדם מיד הרוצח בשגגה שבעבור זה גולה אדם וכל גוף מדמה גוף ה׳ מהדם אשר בו הוא מגדל מציאותו. ואלה דברים גלויים אשר בהם תהיה מגלה סוד אויב הנפש וסוד האוהב היודע אותה, והוא היודע והוא הדיעה כמו שהוא האוהב והוא האהוב והוא האהבה. וכן הוא החושק והוא החשוק והוא החשק הכל דבר אחד. אלא שהשמות רבים כמו שבח הפה שהאדם משבח ומהלל ומפאר ומקלס ומהדר ומעלה ומכבד ומרומם וכיוצא בם, שהכל נכללים בשם שבח. ואלה כולם עונים על ציור אחד ומיוחד עד שוב המצייר הציור הוא המצוייר בעצמו. כי זה השבח האמיתי כמו שנבאר בחלק ב׳ בסוד השבח האמיתי בע״ה. והנה בא בתחילת נבואה זו ״ותעל שועתם אל האלהים״ ״וישמע אלהים״ ״ויזכור אלהים״ ״וירא אלהים״ ״וידע אלהים״ (שמות ב׳). ואלה נפלאות תמים דעים שהורו אלה הכוחות, עלית שועה ושמיעת נאקה וזכירת ברית אבות וראיית בנים וידיעת מה שראוי לעשות אחר זה. והעניין הוראת הפוך גלגל המדות כלומר שוב מדת הדין בשלמותה ובתכלית מעלתה ובגבהות מציאותה אל מדת רחמים הגוזרת גאולה וישועה אמיתית שלימה. ובא על זה תחילה שליחות מלאך לנביא הוא מלאך יי׳ והוא נקרא יי׳ והוא אלהי״ם. ככתוב ״וירא מלאך יהוה אליו בלבת אש מתוך הסנה״ (שמות ג׳ ב׳) והיא שלהבת י״ה הנולדת מאהבה שלימה ״כִּי עַזָּה כַמָּוֶת אַהֲבָה קָשָׁה כִשְׁאוֹל קִנְאָה רְשָׁפֶיהָ רִשְׁפֵּי אֵשׁ שַׁלְהֶבֶתְיָה״ (שה״ש ח׳ ו׳) היא שלהבת י״ה כלומר אהבת השם. והנה ״מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה ונהרות לא ישטפוה״ (שם). וזהו מה שבא בשיר השירים בגאולה האמיתית ד׳ פעמים עניין האהבה

וההתעוררות עליה בסוד ההשבעה הידועה בשם. ובאו שתי ההשבעות בשווי לשון והשתים בשווי לשון מעט. ואלה הם ההשבעות האמיתיות לקיים האהבה מצדם וכל השבעה מורה על הכרת העניין ועל קיום רצון בלא שינוי, והשלמת חפצו. ומפני שהגאולות ד׳, היו ההשבעות ד׳ ואלה הם דרכי הגאולות:

הוצאה והצלה וגאולה ולקיחה

והלקיחה מעולה מכולם. ואמר "כבוד תקחני" (תהלים עג׳ כד׳). "יקחני סלה" (תהלים מט׳ טז׳). "כי לקח אותו אלהים" (בראשית ה׳ כד׳). "אם תראה אותי לוקח מאתך" (מלכים ב׳ ב׳ י׳). ועל כן בלקיחה "ולקחתי אתכם לי לעם והייתי לכם לאלהים וידעתם כי אני יהוה אלהיכם" (שמות ו׳ ז׳). וזהו סוד המעלה האלהית אשר באדם "ויקח יהוה אלהים את האדם" (בראשית ב׳ טו׳) ופירשו הרב ז"ל, עילה אותו כלומר העלה מדרגת מציאותו, בחלק ב׳ בפרק ל׳. ומזה המין "ואקח את אביכם את אברהם" וכו׳ (יהושע כד׳ ג׳). ויש ממנו לפני המות ואחרי המות. "ואתכם לקח יהוה" (דברים ד׳ כ׳). "כי חלק יהוה עמו" (שם לב׳ ט׳). ואלה הם דרכי ההשבעות. הא׳ "השבעתי אתכם בנות ירושלם בצבאות או באילות השדה אם תעירו ואם תעוררו את האהבה עד שתחפץ" (שה"ש ב׳ ז׳). וכן השנית בעצמה (שם ג׳ ה׳). וזאת היא השלישית "השבעתי אתכם בנות ירושלם אם תמצאו את דודי מה תגידו לו שחולת אהבה אני" (שם ה׳ ח׳). והד׳ "השבעתי אתכם בנות ירושלם מה תעירו ומה תעוררו את האהבה עד שתחפץ" (שם ח׳ ד׳). הנה באה הראשונה להורות במי הושבעו והוא בזה או בזה. והנו צבאות מלשון צבי, ואילות מלשון איל. וכן בא בחיות איל וצבי, והסוד כח

קל להתנועע כצבי הוי רץ כצבי, והמניע הוא הצביון והחפץ והחשק והוא כח חזק ותקיף ואמיץ. וכוחות אלו א״כ הם צביון ואילות כלומר חפץ וגבורה, והם שתי מדות מתהפכות באמת ושתיהן בעלי השבעת אהבה. וכן בא השנית לחזק זה ובאו בהן אם ואם. אך בשלישית אין שם הוראת השבעה במי שכבר פרסמה פעמים ובאו שם אם ומה ואין שם התעוררות אלא מציאה תלויה באם והגדה מורה בזה. אך ברביעית אין שם גם כן הוראת השבעה במי מפני שכבר סמך על מה שגלה מהסוד ובא או מורה מוחלט בלא אם. וכן בשתים הראשונים עניין אהבת חפץ ואינו בשלישית וחזר וזכרו בד׳ להשלים הכוונה אחר הזכרת מה. והסוד תלוי במלות אם ומה שעניינם מ״ם וה״א. והסוד מ״ם ה״א ידוע בחלקך מ״ם לי לי שסודו אלהי״ם והוא יי׳ בעצמו המלא שהוא יו״ד ה״א וחצי השם כמו השם. וכן הכוונה בסוד שניהם יחד או הפך שהם כ״ו הוא כ״ו זה כופו לזה וזה כופו לזה והבן זה, כלומר שני השמות שזה השם כופו לזה השם וזה השם כופו לזה השם. וכן בא בסוד ״ועתה ישראל מה יהוה אלהיך שואל מעמך כי אם ליראה״ (דברים י׳ יב׳). וכן ״מה יהוה דורש ממך כי אם עשות משפט״ (מיכה ו׳ ח׳).

וסוד אם הוא שאלת היש כלומר אם יש דבר נמצא בך. וסוד מה הוא שאלת המהות מהו הדבר הנמצא אחר שהתבאר חיוב מציאותו והוראתו אצלנו בשם. כאמרו ״ואמרו לי מה שמו מה אומר אליהם״ (שמות ג׳ יג) וסודו אלהי״ם ומיד ״ויאמר אלהים״. וכן חייב כל אדם לומר בלבו מה אלו ואם בעצמו כוחות רבות דין עליו לישאל לשכלו מי אלה וימצא מי שיענה לו, אלה הם הכוחות המרגישות. וכן נבראו מאלה ספירות באדם ועל כל הכוחות ראוי לשאול מה המה ואלה, והם יענו אלה הם כך וכך. והנה בא המלאך אחר הוראה זו שהורה למשה ר״ל אחרי אומרו ״וירא מלאך

יהוה" (שם ב׳) "ויקרא אליו אלהים" (שם ד׳). בא עוד "ויאמר אנכי אלהי אביך אלהי אברהם ואלהי יצחק ואלהי יעקב ויסתר משה פניו כי ירא מהביט אל האלהים" (שם ו׳). ובשכר הסתרת פנים זכה לקלסתר פנים, ובשכר כי ירא מהביט זכה לותמונת יהוה יביט. וזה הראשון האלהים בה"א הידיעה והוא סוד הכוחות האלהיות הפועלים באנושות בהפכים לפי הכרח טבע החומר והצורה. על כן הטבע אלהי"ם. אמנם האלהי"ם הוא מלאך האלהי"ם הכולל אדנ"י י"ה ו"ה גם סוד אהי"ה. ועל זה הכנוי הוא הכסא שהוא הטבע אשר עליו שוכן הכבוד הזיוי והכבוד הזיוי הוא, והוא בלא ספק גם כן מלאך האלהי"ם כאשר אמרתי כלומר זיו השכינה אשר יורה על השם המיוחד. וכן בא עוד "יהוה אלהי אבותיכם נראה אלי אלהי אברהם אלהי יצחק ואלהי יעקב" (שם טו׳) ועוד בא "למען יאמינו כי נראה אליך יהוה אלהי אבותיכם אלהי אברהם אלהי יצחק ואלהי יעקב" (שם ד׳ ה׳) אחר שהורה לו עוד מופת מורגש אחר המושכל וזכרו האלהות על האבות שהם אבות ובנים כלומר התחלות והתולדות הוא מבואר מושכל להורות על שהוא ית׳ סבת סבות הסבות הראשונות כלומר הוא לבדו ית׳ מחוייב המציאות אשר אין סבה למציאותו כלל משום צד וכן כל תואר בא עליו מזה המין.

ומפני שאני עתיד לבאר עוד שם העצם בסוד הבא אחר זה ששניהם נקשרים, אשלים פה הדברים בעניין התארים הנזכרים מהם וממה שאגיד בזה עוד. וממה שביאר הרב במקומות אשר עוררתיך עליהם תבין עניין ההבדל אשר בין שם העצם ובין שם התואר. וכבר אמרתי גם אני דברים מזה העניין גם כן בספר "מפתח הרעיון". וכן אבן עזרא דבר בם בפרוש החומש, גם ב"ספר השם" וגם הפילוסופים דברו בו הרבה, אך לא ידענו כתבם מהמורה באותיותיו, ומה שאותיותינו הורונו גם כן הם לא ידעוהו, כי לא

ידעו כתבינו. ואין ספק שבכל לשון ימצאו סודות מזה העניין, שכונת מציאות האדם האחרונה היא להגיע אל ההצלחה, ותכלית כל ההצלחות הוא ידיעת השם ית׳, ועל זה נתלו חיי העולם הבא.

סוד י״א-נודע מחלק א׳ מד׳ פרקים והם פרק ס׳ וס״א וס״ב וס״ג.

עיקר סוד שם העצם-האמיתי הוא שם המיוחד, הנקרא שם המפורש והוא יו״ד ה״א ו״ו ה״א ברוך הוא וברוך שמו. דע כי הבורא ית׳ הוא ושמו דבר אחד, כי אין שמו חוץ ממנו והוא אינו נבדל משמו. והעניין שכל נמצא יש לו שם עצם ויש לו שם תאר. ושם עצמו מורה על עצמו, ושם תארו מורה על מקריו אם הוא גוף. אמנם מה שאינו גוף אינו בעל מקרים, אלא אם הוא גוף או כח בגוף. אמנם מה שאינו גוף ולא כח בגוף לא יתכן שישיגהו שום מקרה בעצמו לא מצד עצמו ולא מצד זולתו. וסוד השם המיוחד לו מקבל י״ב צרופים. ומספר חשבון אותיותיהם בכללם הוא, אינ״ו גו״ף ול״א כ״ח בגו״ף. והנה אינ״ו גו״ף״ שוה במספר ול״א כ״ח בגו״ף. להורות שכמו שאינו זה, כן אינו זה, וכן עדותיו, בהיותו י״ב אותיות בשלושו, גם י״ב תיבות בצירופו, להורות על חיוב העצם ועל חיוב התואר בשווה. ומורה שכמו שהוא ית׳ הוא זה כן הוא זה. וביאורו כי התואר הוא המתואר, והמתואר הוא התואר, כמו שנודע בסוד אהי״ה אש״ר אהי״ה ומסוד י״ה ומסוד ו״ה ומסוד יהו״ה, שאלו לבדם הם שמות העצם. גם אהי״ה הוא יה״ו, והוא הי״ו. והנני מגלה לך סודם בע״ה, ודע כי כ״ב אותיות הקדש הם נמצאים היום בידינו, כאשר נמסרו לנו בקבלה דור אחר דור. והם האותיות אשר כל לשון בנוי עליהם. והנה לשונינו שהוא לשון הקדש נחלק לפי הנמצא כתוב ממנו בכל מקום, לשני חלקים ראשונים והם י״א וי״א או אמור ה״ו וה״ו. וזה חצי האותיות הם שורש ועיקר תמיד. והם ח״ט גז״ע צד״ק ספ״ר וחצי האותיות עוד

הנשארים לפעמים שרש ולפעמים משרתים והם בסימנם עיקר תמיד.

והנה תדע שנבחרו מאלה ד׳ להיותם שם לאלוה ית׳, והנם אותיות אהו״י. מפני שאין בכל האותיות, אותיות אחרים שהם נעימים בקריאתם כאלה. והדבר הנעלם דין הוא שממנו יובן נעלם אחר. ואע״פ שגם אלה גלויים גם כן, והנה גם אלה יקראו נגלים ונסתרים, מה שאין כן בשאר אותיות. ותדע כי הגוף נגלה והנשמה נסתרת והנה חיבורם יחד. והעולם גוף נגלה ונשמתו על דרך משל נסתרת והיא הסיבה הראשונה הוא האלוה ית׳ שמו. וכמו שיש לגוף הנגלה נשמה מיוחדת נסתרת, והיא הנקראת ״יחידה״ ויש לו ג״כ כוחות רבים טובים ורעים, והם כולם שמשים לנשמה היחידה והם נסתרים כמעט כמוה. כן יש לעולם הנגלה נשמה מיוחדת נסתרת והיא נקראת יחידה, ויש לה ג״כ כוחות רבים טובים רעים והם כולם שמשים לנשמה היחידה והם נסתרים ג״כ ממנו כמעט כמוהו. כן יש לעולם הנגלה נשמה מיוחדת נסתרת היא הנקראת אלהות ויש לה כוחות רבים טובים ורעים ר״ל מאכים ושרים והם כולם שמשים לש״י והם נסתרים ג״כ ממנו כמעט כמוהו. ומפני זה חויב אצל לשוננו שיקרא שם העצם בשם שאותיותיו נגלים ונסתרים, שכן כלל מציאות העצמים, מהם נגלים ומהם נסתרים. והנה בהשימך שם אהו״י לבדו, נשאר מן האותיות כך שתשתכל ומזה תבין שאין בכל השמות שתבין כמו אלה, ובהם נבראת בראשית יצירך בלא ספק מפני היות נשמת אהו״י בכל. ודע כי כל נשמתך באלוה ונשמתך מאלה , וכאשר יש בעולם אלהות כן יש בהם גם כן אלהות. ועתה אודיעך כוונת העניין הנסתר.

דע שאלה הד׳ אותיות שהם קדש הקדשים בלא ספק, הנה נודע כי הם מורים סוד עשרה ספירות. והנה א׳ הוא ראשיהם והנה יו״ד תכליתם וגם ה״ו אמצעיתם. ובחברך ה״א בראש הדבור עם אל״ף

בסוף הדבור יבא משניהם ה״א. ובחברך באלה ג״כ יו״ד עם ו״ו יבא משניהם י״ו. ואלה האותיות עם אלה הם ד׳ אותיות. שים ד׳ על יו״ד ויש לך ה״א הרי יו״ד ה״ה והוא חצי השם בכל השם. וזה סוד גדול בידיעת השם ית׳ והנה תשמענו בע״ה. ואמנם שים ד״א לבד ונשאר יה״ו. עשה משנים אות אחת יבא ה׳. חברהו עם יה״ו יבא יהו״ה, הרי השם המיוחד. וכאשר היו תחילה במציאותם יו״ד ה״א הי״ו א״ד והנה הו״א ד״י, מפני שכבר חובר המציאות יחד בעצמותו ובעצם אמתתו לפי סוד היצירה, כי חובר שם העצם שהוא י״ה עם שם העצם השני הנקרא א״ד, שהוא ראשית השקאת המציאות העפריי. והחבור יה״ו א״ד שצרופו יוצא מן יו״ד ה״א וסודו הוד והד ״הוד והדר לבשת״ (תהלים קד׳ א׳). ״ואד יעלה מן הארץ והשקה את כל האדמה״ (בראשית ב׳ ו׳). א״כ היא המציאות הראשון להרכבות והאד הוא החמר והוד האד הוא צורתו והנה הסוד הוא הצורה. והנה מציאות עצמי מורכב שלם בשניהם ר״ל מציאות החמר והצורה, והם ראשית כל מעשה. והמעשה המורכב עד נאמן על מרכיבו, והם שני עדים מעידים על מציאות עושם, שהוא המציאם והרכיבם וחברם יחד. ומפני שלא ימצא חומר בלא צורה, ולא תמצא צורה טבעית בלא חמר, הנה כל אחד מהם חצי מציאות בבחינת אמתתו. ואם ימצא אחד מהם בעצם שלם שהוא חצי המציאות, ימצא החצי האחר בהכרח עמו. ועל כן החצי ממנו הוא ככולו כי לא ימצא חציו באמת, כי אם בהימצא כולו, ובהימצא חציו ימצא כולו. ועל כן חצי השם ככל השם, והנה הוד ואב וצורה וחמר והנה הוד הוא זיו נברא הוא אור וכבוד יי׳ זוהר זך ונקי וטהור נשפע מהשם. וי׳ מורה על עשר ספירות בלימה, הם עשר מחשבות שבלב. וה׳ מורה על ה׳ הרגשות, ובשניהם נשלם המציאות כולו, ר״ל המציאות ההוה והנפסד, שהוא עולם האדם.

ודע שכל נמצא צורתו לפי השם המוטבע בו, כי היא צורתו והוא שמו וזכרו, כאשר אגלה סודו. הנה הודעתיך אלו הד׳ אותיות שהם

אהו״י, מהם הוא שם העצם. אך הם בעצמם ארבעתם שיהיו שם, לא נכתב שם זה כלל. אמנם נמסר בקבלה ונודע שהשם שהוא מהם, הוא השם המיוחד המפורש בכל מקום והוא השרש לבדו היותו מיוחד, הוא מפני היותו מורה יחוד שלם אמתי שאין שלמות אחריו. ואם אתה בקי בצרוף האותיות ובגימטריות ונוטריקון, אשר רוב סתרי תורה תלויים בהם, כמו שהם תלויים על שתוף השמות ועל המשלים שגם הם ממינם, ידעתי שתשיג כוונתי ותבין כל דברי, ואם לאו לאו. כי לא יתכן שידע אדם את השם באמת במופתים תוריים בלעדם. וזה לך האות, דע כי השם הזה נקרא מפורש, ופירושו שעניינו מפורש פירוש מספיק. וגם הוא מפורש ומובדל מזולתו במעלה שאם כל השמות קדש זה קדש קדשים והוא י״ה ו״ה וסודו יה״ו וממנו יא״ו בחילוף ה״א לאל״ף. כי אותיות אהו״י מתחלפים זה בזה, ופירושו יחושק לחושק בחשק שלם שישיגהו. והנה נחלק לשני עניינים. והאחד נמצא כתוב בתורה נביאים וכתובים, והוא י״ה ״כי יד על כס יה״ (שמות יז׳ טז׳), ״עזי וזמרת יה״ (שמות טו׳ ב׳), וכן ״כי בי״ה ה׳ צור עולמים״ (ישעיה כו׳ ד׳) ״הללו יה״ (תהלים). וכן בכתובים ״הללוהו״ (תהלים). אך לבדו לא מצאנוהו זה החצי בשום מקום כמו שמצאנו הראשון. גם משלש אותיות ממנו, שהם ו׳ חותמות שבספר יצירה והם יה״ו לא מצאנוהו שם בשום מקום אך קבלנו שסודו אהי״ה וי״ה במספרו וכפלו השם במבטאו וגם ״אהיה״ שהוא שם לא בא כי אם בתורה לבד, ולא בשאר ספרים. ולא עוד, אלא שלא בא בתורה כי אם בעניין אחד בלבד. ואמנם בואו במקום שבא שם, הוא על עניין גאולה לבד ולהביא מופת בו על היות היודע זה השם יוצא מאפלה לאורה ומעבדות לחרות, ומוציא גם אחרים עמו. והיא שבאה הוראתו כמו שידעת מפירוש הרב באמתת מאמרו ״אהי״ה אשר אהי״ה״ שנים יחד ושניהם שמות הקודש. ואחר כן אחד לבדו ״אהי״ה שלחני אליכם״. ועניין אהי״ה לפי הלשון המבואר

מורה הויה ומציאות לעתיד. כאומרו יתעלה, "כי אהיה עמך" (שמות ג' יב') ועניינו כי אמצא עמך, דומה לאומרו "בכל המקום אשר אזכיר את שמי אבא אליך וברכתיך" (שמות כ' כא'). והנה שורש מלת אהי"ה הוא הי"ה, ושורש היה או הוה אחד. אלא שזה בפעל קל, וזה יבא בפעל כבד משלש, במשקל הטה הכה היה זה הוה, וכן יטה יזה יכה ואם הם מהמשולש. אלו הנזכרים השלשה הם מהבניין הכבד הנוסף באמת. וקראום משולשים מפני שבאו משלש שלש אותיות. והיה דינם להיות מחמש אותיות ושרש הטה נטה והנו"ן נבלע בדגש הטית. אמנם הגה במשקל היה באמת, הגה הוא מבניין הקל ואית"ן שלו אהגה יהגה תהגה נהגה. וכן זה אהיה יהיה תהיה נהיה. אמנם אם שרשו הוה הנה תאמר באית"ן שלו אהוה יהוה תהיה נהוה. ולא בא מאלו כולם, כי אם שנים לבד אחד משרש היה והוא אהי"ה ואחד משרש הוה והוא יהו"ה. והסוד המעולה הוא שמורים אלו השנים כי השם עתיד להיות והוא העתיד לימות המשיח במהרה בימינו יבא. כאמרו "והיה יהוה למלך על כל הארץ ביום ההוא יהיה יהוה אחד ושמו אחד" (זכריה יד' ט'). וכן סוד מספר השם אח"ד אח"ד, להודיע שכמו שהוא אחד כן שמו אחד לבדו, והוא סוד מיוחד במספרו יהו"ה לבדו מיוחד. ובמבטאו יו"ד ה"א ו"ו ה"א, הו"א הו"א די"ו, הי"א הו"א הי"א, כלומר מציאותו היא עצמו, וכן מפורש במספרו המחויב במציאותו. וכמו שבא במופת המושכל כן בא במופת המקובל. וכן בזה עדות עוד בהיות תאריו עצמו במופת מקובל כאומרו, "יהוה הוא האלהים" (דברים ד' לה'). כלומר העצם הוא התואר. ואם תאמר א"כ היה ראוי שיבוא עוד הפך, כלומר אלהים הוא ה', נאמר לך אמת הוא, וכבר בא זה בהוראת אמיתת הייחוד, באומרו "יהוה אלהינו יהוה אחד". הנה הורה שני העניינים כלומר העצם הוא התואר והתואר הוא העצם הכל אחד אין שום דבר נוסף ולא הרכבה כלל, אלא אחד בעצם ובתואר. וכן בא

בנסתר, בצירוף אלהי״ם י״ה מלא, שהוא יו״ד ה״א והוא יהו״ה, וכן כ״ו פ״ו שהם שנים והוא אחד והוא כ״ף ו״ו שהוא כ״ו לבדו. וכל הכוונה להרחיק התואר הנוסף על העצם כמו שבאר הרב בפרק ס״ב בחלק א׳ בסוד אהי״ה אשר אהי״ה ומשם תבינהו. וכן באו בו ב׳ שמות יחד, ה׳ ה׳ אלהי״ם וכו׳ וכן בא שלשה יהו״ה מלך יהו״ה מלך יהו״ה ימלוך. וכן ״היכל יהוה היכל יהוה היכל יהוה״ (ירמיה ז׳ ד׳) וכן ״אדני שמעה אדני סלחה אדני הקשיבה״ (דניאל ט׳ יט׳). וכן עוד ״יברכך יהו״ה.. יאר יהו״ה.. ישא יהו״ה ״ (במדבר ו׳) וכן באים ששה ״תורת יהוה תמימה.. פקודי יהוה.. מצות יהוה..יראת יהוה.. משפטי יהוה.. עדות יהוה״ (תהלים יט׳). אמנם יותר מזה לא בא בשום פנים. אך בצירוף הם שנים עשר שמות מצורפים מן האחד, וזהו סוד י״ג מדות. שהנה כולם מורות על המצאה והנהגה והשגחה ושמירה ותכלית וגמול. והמצאה סבת הנהגה, והנהגה סבת ההשגחה, וההשגחה סבת שמירה, ושמירה סבת המצאה. והנה הם הסבות על עצם אחד לא סבות נוספות עליו חלילה וחס, אלא סבה אחת משפעת י״ב סבות מעצם אחד. וזה סוד מלת אח״ד, כלומר א׳ מורה על יחוד השם וח״ד הם שנים עשר עניינים נשפעים מאחד הרי הכל אחד. והנה אמר הרב, כי מאחד אמנם ברא אחד ובהיות הגבולים שנים עשר מזה שזכרנו התחייב במציאותם כן. אמנם ח״ד הוא סוד לח״ד גלגלי עולם ח׳ לשמים וד׳ לארץ ואחד מנהיג את כולם הרי א׳ וזה מבואר. ובבא ג׳ הויות יחד, הוראה מופת תוריי ומקובל, שהשגחת הויתו ומציאות יתברך בעולם השלישי השפל שהם להורות על ג׳ הויות המציאות. ובאמת הוא שם בן י״ב אותיות הנקרא קדוש ומקודש. וכל הנאמר עליו בתלמוד ונרמז במורה הנבוכים בחלק א׳ פרק ס״א, וקריאתו שלש שמות הקדש כמו שהם בעצמם בלא צרוף והפוך ושנוי.

י י

הויה	י י	י י
יהוה	יהוה	יהוה

אבל עניינם הוא יהו״ה בעולם המלאכים שהם הויה ראשונה בסוד החיוב, יהו״ה בעולם הגלגלים שהם הויה שניה בסוד החיוב, יהו״ה בעולם השפל שהם הויה שלישית אחרונה בסוד החיוב, באלה כפי מעלתם ובאלה כפי מעלתם. על כן החכמה כוללת שלשתם אלה ואלה, וכל נמצא משלשתם הוא מחויב מיחוד ה׳ ית׳. אמנם עם זה הוא ית׳ יחיד אחד לבד, כי באח״ד בא הויה יחידה מה שאין כן בזולתו. ומפני שאינו נופל תחת הזמן יותרו עליו שלשת הזמנים בשווי כאומרך עליו ית׳, שהוא היה והוה ויהיה. היה לפני האדם, והוה עם האדם, ויהיה אחר אדם. וכן הקבלה עוד היה לפני העולם, והוה עם העולם, ויהיה אחר העולם. וכן הסוד היה לשעבר, כאשר הוה עתה, וכאשר יהיה לעתיד בלא שנוי, שאין דבר ממעשיו משתנה אצל עצמו ולפי דעתו, כל שכן שלא ישתנה הוא בעצמו וגם אחר שאין מדותיו אלא עצמו לא ישתנו מדותיו. והשנוי הנחשב אצלנו שהוא נמצא בעולמנו, אינו שינוי אצל פעולתו יתע׳ כי אם גלגול הגלגל. וגלגול הגלגל אינו שנוי בעצם הגלגל, לא בכלל ולא בפרט כשיבחן עניין שנוי על מה הוא נופל. לא השנוי הנראה לנו כי הוא שינוי מעשיו ית׳, היו והוים ויהיו יסוד שני העניינים הנזכרים בתורת החכמה והמדע, והיא מתנת שלמה, ״החכמה והמדע נתון לך״ (ד״ה ב׳ א׳ יב׳). ובאמת כי מידיעתם יתחכם האדם וידע את השם ויכיר נפלאותיו ופעולותיו וישיג איך הוא הנהגתו אותם תמיד, ומהות השגחתו ית׳ בהם לעד. ואמנם שרש החכמה והמדע אצלנו הוא הפסד והויה, שכבר ידע כל משכיל וחכם, כי ההויה היא סבת ההפסד. ובעבור שהשם היא סבה ראשונה לכל נמצא ראשון ואחרון, והוא הנמצא הראשון מחוייב המציאות בבחינת עצמו קיבלנו ששמו ההויה כאמרך מחויב המציאות, וקראנוהו שם המפורש, להעיד על אמתתו. והוא שם

מיוחד וראשון. וכן הדין נותן, כי שם ההויה הוא השם ית׳ הבורא ושם בריה כשם הבורא, כי שם המפורש נופל על שם הפור לכל נמצא נגלה. והפורים שנים בלא ספק כי הם שני גורלות, גורל אחד ליי׳ וגורל אחד לעזאזל. ופירושם לפי הנסתר לצורה כבר פרשתיו ושהוא פור לחומר ושמו עזאזל כלומר חזק ועז וקשה ואזל והולך ומתנועע לקבל צורה. ולזה סודו שם המפורש שהוא שם אדם ושעיר והנה מהשם פורש ונבדל. וכן סוד היותנו מקובלים מצרוף אותיות השם לפי היפוכו, ר״ל ה״ו ה״י. הוא בעצמו הסוד שגלהו הרב במדה הנקראת בשלשה שמות לפי אמיתת הקבלה הנבואית, שהיא מדת הדין ומדת הרחמים. שסוד כל אחד מהן מדה דרך תאר בנוטריקון כי מדותיו הן דרכיו ותאריו. ועוד מלה דבור תיבה. וכלל הסוד הנשאר מהראשונים הוא הנפש, והכל מדת נפש. ומהשניים דרכי השם, והכל מדת דרכיו. והעצם והמדה ה״ו ה״י וה״י ה״ו הם דבר אחד שלם בפעל. ועל זה מורה המדה של עניין הנפש, ואם היא הנשמה דעת אולי היא זכה ותתחייב לפי מעשיה, ואולי היא חייבת ותזכה כי הכל תלוי בעצמה בשכלה ובמדותיה. ועם מה שעוררתיך עליו אחר הערת הרב ז״ל קל עליך לעורר שכלך מהנזכר למה שלא נזכר והשתכל בכל עניין במה שהוא ותבינהו בע״ה.

סוד שנים עשר-נודע מחלק ראשון מג׳ פרקים והם פרק ס״ד ס״ה ס״ו ומסוף חלק ב׳ מפרק מ״ח.

עיקר סוד דבור איוב וחבריו-והם אמירה ומעשה ושביתה ומנוחה ונופש ושליחה וקריאה וצווי וכיוצא בם. אלה העניינים רובם הם גלויים מבוארים ענייניהם, ולולי מלת אצבע, שתרגמה אונקלוס כפשוטה, לא הייתי צריך לדבר בדבר מזה אחר דברי הרב ז״ל, מפני שלא באר לנו עניינו לפי פירוש אונקלוס. אבל אמר ואיני יודע מה הביאו לזה. ומפני זה אפרש לך סודו לפי הקבלה האלהית.

ושאר הדברים יספיקו לך בהם דברי הרב ז"ל. ודע כי אמר על הלוחות, מעשה אלהים, וזה נודע שהם מעשי השם. אמנם אומרו "כתובים" שהיא גם כן אלהית תשמע סודו. כבר עלה בידך לפי דעתי מה שביאר "בספר יצירה" מעניין אצבע, וכבר גליתי לך למעלה ב"סוד פקידה" עניין אצבע גם כן וסודו תכלית. ואם כן אומרו "כתובים באצבע אלהים", המתרגם לא שנהו, אבל אמר באצבעא דיי' הוא מבואר שהוא זה, מפני סומכו על פרסום עניין אצבע בקבלה. ויהיה פירושו שהשם חקק בלוחות הכתב בעבור תכלית אחת. והיא כוונת השם בתתו לנו תורתו, כדי שנגיע אל התכלית ההיא לחיות נפשותינו בתורתו, כי היא תכלית מציאותנו והכוונה אשר בעבורה נבראנו. והתורה היא אמצעית בין השם ובינינו, אשר היא הברית אשר כרת ה' עמנו בחרב. ונאמר עליה "תורת יהוה תמימה משיבת נפש" (תהלים יט' ח') וא"כ דין הוא ליחסה לשם, כי יחס אחד מורה תכלית מעשה והוא שם אצבע. והדין הגדול הראוי לזה באמת גם כן, מפני היות אצבע אחת מעשר אצבעות, שהם נמנו במספר הספירות. ויהיה עניין אצבע ספירה אחת והיא בלא ספק כוללת את כולן, כי היא עשירית. ועל כן נכתבו בלוחות עשרת הדברים והדבור הראשון כולל את כולן. וע"כ התחיל מ"אנכי" שראשיתו אל"ף ואחריתו יו"ד ומלת כ"ן באמצע, להורות לזה ולזה ולהורות על ראשית ועל התכלית. וכבר ביארתי למעלה מה שמספיק בזה העניין. אכן תדע שאמרו "באצבע אלהים" בחרטומים, ותרגמו אונקלוס "מחוי", כלומר מכה היא, כי הבריה ברואה בסוד הקשת וחמרו וצבעו ידועים שהם מלהט החרב משמש ומנצוציו וממאורו וזהרו המתפשט באויר. ובעדו הנמצאים השפלים מקבלים צבע וזהר השמש הפועל באצבע כמו שנאמר "ומראה כבוד יהוה" (שמות כד' יז') וגו'. וצבע הלוחות הארבעה הידועות, אדומה שחורה אדמדמת לבנה. ויהיה זה העניין כנפול א' של אצבע כנפול א' שלא זרוע אך בו עניין הקבלה בתפילין להיות הרצועות שחורות. והוא כי הדבר הלכה

למשה מסיני, הוא בעבור מה שרמזתי. אלא שהכוונה בהגעת הרצועה השחורה עד אצבע צרדה והיא הגדולה שביד כהה, כלומר יד שמאל, היא להזכיר התכלית הגדולה הארוכה ולראות השחורה הידועה ולהופכה לשמרה הנקראת נאוה ושחרחורת והיא התורה שכתובה באש שחורה על אש לבנה לפי היצירה טרם נתינתה והיא בלוחות ובספר תורה כתובה בדם ובדיו כי מהדם אדם חי בנפש חיה "כי הדם הוא הנפש" (דברים יב׳ כג׳). וגם "הדם הוא בנפש יכפר" (ויקרא יז׳ יא׳) ו"נפש תחת נפש" (שמות כא׳ כג׳). ומהדיו אדם מדבר בנפש המשכלת, כן צריך שתבין סתרי תורה לפי הקבלה. והעד שמצות ציצית ומצות תפילין ומצות רבות בא בהם עניין הזכרון.

סוד שלשה עשר-נודע מחלק א׳ מפרק ס"ט ע"א ומחלק ב׳ מפרק ה׳. ומחלק ג׳ מעניין המרכבה.

עיקר סוד ממשלת הרוכב-עניין ממשלה ומלכות נזכרים על השם במקומות רבים. כאומרך "מלכותך מלכות כל עולמים וממשלתך בכל דור ודור" (תהלים קמה׳ יג׳). וכן בא זה לפני זה העניין שם וזכר "זה שמי לעולם וזה זכרי לדר דר" (שמות ג׳ טו׳). ובא גם "יהוה שמך לעולם יהוה זכרך לדר ודר" (תהלים קלה׳ יג׳). "יהוה בשמים הכין כסאו ומלכותו בכל משלה" (שם קג׳ יט׳) וגו׳. וא"כ הנה המלכות בשמו והממשלה בזכרו. ובאמת כי השם שרש והזכרון נמשך אחר השם. כן המלכות שורש והממשלה נמשכת אחר המלכות. וזה שכל מלך מושל ואין כל מושל מלך. וכתיב "המלך תמלך עלינו אם משול תמשול בנו" (בראשית לז׳ ח׳). והממשלה והשלטונות הוא עניין אחד בלי ספק. ועל זה בא עניין רכיבה והרכבה בשם ית׳, לא להורות שהוא צריך למי שישאהו, כי הוא ית׳ אשר הוא רוכב ושולט ומושל בכל עם ועם

מלכותו נושא הכל. ואמנם מה שבא בעניין ערבות ושהתייחס אליו ית׳, אשר הוא הרקיע הנברא ביום שני, כלומר במעלה השנית. והוא המבדיל בין מים למים בשיתוף שם רקיע ושם מים ושם הבדלה כמו שתשמע בע״ה. זה כולו להורות על מעלת מציאותו אשר נתעלה על כל גוף, ועל קרבתו אל המעלה האלהית קרבה גדולה מאד לפי מציאותו להוראות על עילוי מקומו. כי הנה הארץ היא במקום שהוא שפל העולם, והרקיע הנזכר הוא במקום גבהות גוף העולם, ואין גבהות למעלה ממנו. והנה נודה כי הרקיע למעלה מן החיות הארבע, כמו שבא ביחזקאל, על ראשי החיות רקיע ועל הרקיע דמות כסא. ולא כסא לבד, כי הכסא אינו גוף כמו שביארנו בסוד כסא הוא סוד הג׳. ואם כן אין למעלה ממנו גוף לא במקום ולא במעלה. והנה מפני רוב מעלתו נאמר עליו בדברי רז״ל, ערבות, רם ונשא שוכן עליו (חגיגה יב). וכבר באר הרב נפלאות ועניינים מעולים במופתים תוריים מקובלים מדבריהם ז״ל, כאשר בא במופתים מושכלים. והוא שהשם נבדל מכל גלגל הבדל אמיתי. ומשפיע אורו עליו, והוא עם זה התחלה לכל גוף ולכל תנועה ועליו נאמר ״בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ״ ופירשו הרב בהתחלה, והוא ערבות. ושאר עניני הסוד הזה מובנים מדברי הרב ז״ל,

סוד ארבעה עשר-נודע מחלק א׳ מפרק ע״א ומעניין המרכבה. ומחלק ב׳ ומפרקי מחלוקת החדוש והקדמות ומעניין הנבואה. ומחלק ג׳ מפרקי ההשגחה ומעניין איוב וחבריו ומעניין אמונות הצבאה ומעשיהם.

עיקר סוד בלבול הדתות-דע כי זה הסוד הוא האחרון שבחלק א׳ ובו ראוי שיחתם זה החלק. מפני שכל מה שבא בו בענייני השם ונסתריו ודרכי סתרי תורתו, הוא עניין שבו נבוכו רבים, בעבור הכרח הדבור הבא בכתובים כפשוטו כדי שיקבלוהו

גדולים וקטנים, ולא יכבד לציור דמיונם דבר גדול או קטן. והנה הנהגה האנושית אשר אליה צורך גדול לקיום המין תמיד בשמירת הדת לקיום האיש כל ימי חייו, מפני שאי אפשר להיות כל המין משכילים ולא סכלים גם כן. אבל חיוב המין לפי טבעו שימצאו בו בכל דור ודור שכלים ומשכילים, עשירים ועניים, גבורים וחלשים, רשעים וצדיקים בריאים וחולים, יפים וכעורים, חיים ומתים, קרובים ורחוקים, בחורים וזקנים וכיוצא בהם הרבה, התחייב בהכרח לפי זה כולו באמת להיות להם דבר משוה לכל, עד הגיע לו מצד הטבע לכל אחד ואחד מאישי המין חוקו וחלקו הראוי לו לפי מציאותו מצד דרכי האנושות, כאשר הגיע לו מצד הטבע ומצד האלהות. ואם יזיד וירשיע אחד על חבריו, יהיה שם מי שיסיר הרשע והזדון המגיע מן המזיד. ואם הגיע יענש על פי הדין. ואם לא הגיע בפעל כי אם בכח, וביקש שיגיע בפעל, יוסר זדונו במין ממיני החכמה האנושית הטבעית הנשפעת מן האלהים. והוא נימוסי המדינות וחוקי הדתות ומשפטי התורות אשר מהם אלוהית ומהם אנושית כמו שבאר הרב ז״ל בעניין הנבואה. ומפני זה גזרה החכמה להיות תורת השם הקדושה משלמת לכל המין ואישיו בתכלית ההשלמה, ר״ל לתת לכל אחד חלקו הנשלם כפי מה שהוא. והנה האומות הקרובות אשר שמעו את הטובה הגדולה אשר עשה השם ית׳ עמנו ועם אבותינו, השתדלו בכל יכלתם להעתיק ספר התורה מכתב לכתב ומלשון ללשון. עד שנמצאו בהם מעתיקים שהעתיקוה לפי דעתם ולא השגיחו אם ישנו דבר ה׳ אם לא. ואתה יודע כי עניין בלבול הדתות והדעות והאמונות הוא נמשך אחר החומרים והצורות והזמנים והמקומות והמקרים המתחדשים, כי אלו העניינים לא יתכן שאיש מן האישים יהיה בלעדם. וכאשר התחייב ערוב ביסודות והורכבו ושבו זהב וגם כסף ונחושת וברזל ועפרת, והתבלבלו והתערבו יחד כדי לחייב את ההפסד, וכן בצמחים וכן בחיים וכן במדברים לפי היצירה הטבעית. וכן התחייב גם כן זה העניין בדתות, שהתבלבלו

והתערבו זה בזה. עד שאפילו הדת הקדושה ערבבוה ובלבלו רבים מבני אומתינו עד שאלו אומרים כה ואלו אומרים כה, ר״ל הקראים והכותים והשומרונים המקשים אותנו על האמת ואומרים כי היא אצלם עניין מושכל, שהשם לא ציוה המצוות שבאו בתורה, כאשר אנשי תורתינו וחכמינו פרשום. אבל יש להם פרוש אחר אינו זה שאנו אומרים, ושב הכתוב אצלם מפורש כרצונם. ואם במה שהכל מודים בו שהוא אלהיי תוריי ונבואי קרא לו זה המקרה, ר״ל מקרה הבלבול ושנוי האמונות וחלוקת הכוונות האלוהיות האחרונות אשר לא יסופקו לשום משכיל ענייניהם, איך לא יקרה במה שבעליו מודה שהוא חיברו מרוב חכמתו אך לא צווה בנבואה לכתוב דבר מכל מה שכתב. ולא עוד אלא שהוא בעצמו מודה שהוא נאסר עליו לכתוב. וכוונתי בזה הפרק על תורה שבע״פ, אשר חבר רבינו הקדוש ע״ה, הוא ר׳ יהודה הנשיא אשר חבר המשניות כולם. ובאו אחריו חכמים גדולים וחלקו אלו על אלו מחלוקות גדולות על דבריו. והתולדות אשר חבר ונולד מדבריו נקרא גמרא, הוא התלמוד בבלי. ואחרים חברו תלמוד ירושלמי ובא אחרי זה רבינא ורב אשי וסדרו מה שנכתב על המשניות והוא סדר ס׳ מסכתות על ששה סדרים. ובד׳ מהם נמצא עניין כל הגמרא, ובב׳ מהם לא נמצא זה מפני פחד רוב הקושיות והתירוצים המחויבים לכל מה שכתוב, אפילו לכל מה שיצא מפי מחבר אחד, כל שכן שיצא מפי מחברים רבים, שהוא קבוץ דעות רבות לפעמים משתנות שנוי מעט ושנוי רב, עד שובם הפכים ויכתבו אלו ואלו. נאמר בתוך הדברים, אלו ואלו דברי אלהים חיים ואפילו בהיותם הפכים.

והנה העם הנהוגים לקבל מנהגים משונים או השווים לפעמים יקבלו זה הדעת וימשיכוהו כרצונם עד שיקבע ויורגל, עד שובו אצלם כעניין הטבעי, שאי אפשר להפרד ממנו, ולפעמים יקבלו הפכו. וזאת היא סבה להיחלק האומה לשתי אומות שדעותיהן

הפכיים וקבלתם אצל כל אחת משתי הדעות היא אמיתית וכאילו היא אלהית טבעית. וכל המקשה על אחת מהקבלות ההם הוא אצלם מין ואפיקורוס, עד שיתחייב מזה היות האומות שונאות זה את זו תכלית המחלוקת, כאילו שבו בני אדם שני מינים או יותר לפי מספר האומות. ובזה הם קרובים להדמות לבעלי חיים שאינם מדברים שצורותיהם משתנות, ולזה היו להם מינים רבים. אך בני אדם שהם בני איש אחד כולם, והוא אדם הראשון וכולם בני צורה אנושית, לא היה ראוי אחר היותם מין אחד שיחלקו למינים רבים, לולי גבורת יצר הרע השוכן אתם בתוך טומאותם, אשר מאתו כל עצה רעה וכל תחבולה מקלקלת השורה וכל ערמה מפתה את האדם אשר מעוררו לכל מחלוקת ולכל שנאה, עד הפסד סדר הבית הראשון אשר הוא חלק ראשון לקבוץ האנושי המדיני, וגורם רעה לכל המין בזו הדרך. וכן בתורה מפורש זה העניין מאדם הראשון ועד נח, והעידה שגבר החמס בין בעלי הצורה המיוחדת, עד שגזרה חכמתו על זה להשחיתם. לולי שנשאר אחד בעל צורה אמיתית, בעל צלם ודמות ובזכותו נשאר האיש והמין. והנה תשמע לפנים בחלק ג׳ בסוד ספורי התורה הערות על זה העניין ומשם תבין זה כולו. והנה הוצרך איש האלהי״ם משה רבינו ע״ה אדון כל נביא בעל בשר ודם, אשר השיג התכלית האנושיות והחכמות הטבעיות והכוונות האלהיות והמעלות השכליות ותכליות המצות המעשיות, לגלות לנו זה כולו ופירשו לנו בתורת השם התמימה, המשלמת החסרונות כולם באמת וביושר ומישרת כל דעת שכלית. והודיענו בה שהאומה הזאת כולה, ר״ל האומה האנושית, היתה אומה אחת ובעלת דת אחת ובעלת שפה אחת כמו שהיה ראוי להיותם כולם בני איש אחד, כאשר זכר הרב בחלק השלישי פרק נ׳. ואחר כן חשבה לעמוד כנגד הגזירות האלהיות. והיה זה סבה להפרידה ולפזרה במידת הדין ולשפטה כפי מעשיה וקלקול מחשבותיה ולהבדילה ממשפחותיה המיוחסות בשם אדם ונח אבותיה. ולשנות לשונותיה אל לשונות רבות זרות, עד אשר לא

יבין איש שפת רעהו כמו הבהמות כמעט, שאינן מבינות זו לזו ושב אצלם העניין כאילו אינם מדברים. שהאדם כשהוא שומע לשון שלא הורגל לדבר בו, כבר מכיר שזה המדבר הוא חי מדבר בפעל, אלא שלא יבין ממנו דבר, כי אם שהוא מדבר לבד. וזה יחייב לו שלא ידע כוונתו כמו שזכר הרב ז״ל בחלק ב׳ בפרק כ״ט.

ולפי זה העניין כולו אשר העירנו עליו הרב, חשבנו גם אנחנו להתיר מעט מן הקושיות ולבטל רוב המחלוקות ובאנו לעזור הדעות המישרות השכל להשלים המשכילים. וכאשר קרה לראשונים קרה לאחרונים. שהנה קמו תחילה חכמים כותבי ספרים ומחברים, ומהם פסקו פסקות על דברי התלמוד להסיר המחלוקת ולקיים ההנהגה השוה בכל אומתנו. ובואו גאונים אחרים וחלקו על הפסקות ההם שחוברו, ו״תַּחַת חִטָּה יֵצֵא חוֹחַ וְתַחַת שְׂעֹרָה בָאְשָׁה״ (איוב לא׳ מ׳), וגברה המחלוקת עוד בין הפסקנים והדרשנים. ואחרים פרשו התורה והסתירו סודותיה, אלא שכבר העירו על מקומותם. ובאו אחרים אחר זמנים רבים וגלו סודותיהם. ומפני שראה הרב ז״ל אלה הבלבולים והמחלקות הרבות גזרה חכמתו לפסוק הכל, וחבר ארבעה עשר ספרים בלי הזכרת שמות החולקים. והתפשטו בארצות וקבלום רוב הקהילות בשמחה רבה ובשירים בתוף ובכנור. ואחר כן לא עֲזָבוֹ שִׂכְלוֹ להשאיר חכמי אומתנו עם הפסקות ההם אשר היו מקבלות המצוות ואמונות בלב מופתיות, אבל העירו השם עוד וחבר מאמר מורא גדול הנקרא ״מורה הנבוכים״, והביא בו מופתים מושכלים ותוריים מקובלים אלהיים נבואיים על עניין מציאות השם ויחודו וקדמותו ותאריו ודבריו ודרכיו ומופתיו ומדותיו ושלמותו ומעלתו ושפעו והנהגתו והשגחתו ושמותיו הנכבדים וחדוש עולמו ואיכות עולמו עם נביאיו ונסיונו עם אוהביו ועבדיו וטעמי תורתו ומהות תכלית עבודתו. וכאשר עשה כן, לא עשהו בלשונינו, אבל באה סבה והעתיקוהו שני מעתיקים בלשון הקדש והם ר׳ שמואל בן תבון

זצ"ל ור' יהודה חריזי זצ"ל ולמדוהו תלמידים רבים הנקראים במשל "שועלים קטנים מחבלים כרמים" (שה"ש) במקומות רבים. והרבה מהם בקשו להפר כוונת הרב ולא יכולו, ובדו על דעתו ועל כוונתו דברים זרים מלבם וייחסום לו ולספרו. והרבה מהם אשר שמענום, ולא ימצאו בספרו עליהם אפילו רמז רחוק מאד, וכל שכן קרוב. וכל שכן שלא ימצא בו דבר מבואר ממה שחשבוהו אשר עליו חשדוהו. ולו עיינו בספרו עיון הראוי לעין בו ואשר צונו לעשותו בצואתו, ר"ל להשיב פרקיו זה על זה ולבאר כל מלה שבאה בתוך הדברים, ואע"פ שאינם מעניין הפרק, אז היו משיגים כוונתו כולה בכל מה שכללו החבור הקדוש ההוא. אבל הם דנו ענייניו בתחילת מחשבה וטעו והטעו זולתם בדעתם הרעה וכאילו נראה, ואע"פ שאינו כן באמת שהם הזיקו שם הרב, והם לא הועילו עצמם בזה ונשאר הנזק כולו עמם, לא עמו ז"ל ולא עם המקובלים מאמתת מאמרי ספרו האלהיים. כי הוא והם נפשם הצילו ודי לו ולהם בזה שכוונתו וכוונתם דבר אחד. ואני התלמיד הקטן המקובל מספרו על פי רבותי השלמים ז"ל, כוונתי בזה החבור להסיר הדעות הרעות מלב הלומדים ספרו הנכבד. ואם יועילו דברי, כבר עלתה כוונתי שלמה בידי, ואם לאו אינו פלא שיקרה גם לי מחבורי מה שקרה למשה רבינו ולנביאינו ולחכמינו ולרבי משה מחיבוריהם. כי אסבול גם אני מה שסבלו הם עליהם השלום מזה העניין. וכן דרך כל מחבר ספר לשם שמים בכל זמן ובכל מקום, ר"ל שחובה עליו לסבול מה שיקרה לו על חיבורו. ויי' אלהים היודע אשר משה אמת ותורתו אמת יעורר הלבבות לאמת, ויקיים בנו קרא דכתיב "קרוב יהוה לכל קוראיו לכל אשר יקראוהו באמת" (תהלים קמה' יח'). בזה נשלם החלק הראשון והתיסדו בו י"ד סודות.

שבח לאל אחרון וראשון.

החלק השני-**חיי הנפש** הם נצחיים. יום רדת גוף לתהום רבה אם למתים אם לחיים יש חלק לעולם הבא.

העולם הבא הוא אשר עליו ראוי כל משכיל להטריח גופו ונפשו בעולם הזה, עד אשר יתגלה לו סודו באמתתו ומהותו. ואין הקבלה הראשונה מספקת בו מפני שאי אפשר שהיא העקר. כי הטבע וההרגל הקודמים לשכל בזמן, מכריחים להיות הקבלה ההיא כולה או רובה דמיונית, מפני ימי הנערות ומפני אהבת חיי העולם הזה ותגבורת תאוותיו הדמיוניות המחייבות רוב המקרים הרעים והמולידות מחשבות שקר והחוזות משאות שוא ומדוחים. ואם זקני הדורות וחכמי הזמנים נשקעו בהם איך לא ישקעו ולא יטבעו בם הבחורים והנערים והקטנים והנשים אשר טבעם חם ורותח ואין להם לב להשכיל מה שראוי להשכיל. והנה אנחנו רואים בעינינו רדיפת רוב חכמי תורתנו אחר השררה והכבוד וקובצים על ידיהם ומרבים ממון ומבקשים המותרות והם יגעים להעשיר ואינם חדלים מבינתם. ושכחו מאמר שלמה ע"ה שאמר, "אל תיגע להעשיר מבינתך חדל" (משלי כג' ד'). ואוהבים מה שראוי לשנוא ושונאים מה שראוי לאהוב, וכל מה שירבו מהעניינים השנואים לשם מוסיפים שמחה וחושבים כי אחר שמשיגים תאוות לבם וחפצם ומצליחים ברוב העתים בלתי מקרה שישיגם, לא טבעיים ולא רצוניים, כבר נשלמה להם ההצלחה האמיתית. ואומרים בלבם, למי יחפוץ השם לעשות יקר יותר ממני. ולולי היות השם עמנו ומשגיח באמת בנו, מאין היה לנו זה הטוב כולו. הלא זה הגמול המעולה אשר יעיד השם ית' בתורתו התמימה על עבודתו ועל שמירת מצוותיו, כגון אריכות ימים בזקנה טובה והולדת בנים ובני בנים, ולהיות בשררה וכבוד ועושר רב. וכמעט עוברים כל ימי חייהם בזאת המחשבה האנושית ההכרחית, אשר אין אמיתות לה בעצמה, ואין אמיתת כוונת ה' עליה כלל לדעת כל משכיל, לא לדעת כל עשיר שהוא עני בדעת. אמנם התחייבו

מציאויותיה אלה המדומים בהכרח בטבע, וכבר נזקנים ועודם קטנים שקועים בדמיונים ואין אחד מהם מתעורר מעצמו ולא רוצה לשמוע קול תרועה מפי מעורר, עד שישיב אל לבו לחשוב, איך ימיו קלו מני רץ ויעברו כצל עובר, ואין לו מאזני שכל לשקול היותו היום ולמחר איננו. ולמה לא יבקש מה תכליתו בזה המציאות ואיזה דרך ילך בו ואם ימות ביום מותו ועתה הוא חי או יחיה ביום מותו ועתה הוא מת. והנה הספיקו לו בכל אלה דמיוני שוא. ואם לחכמים קרה המקרה הרע הזה המאוס, איך לא יקרה לפתאים הנפתים בחושים פתאום אשר עליהם נאמר "פתי יאמין לכל דבר" (שם יד טו׳). כי אלה בלי ספק והדומים להם כל מה שהם שומעים כשדמיונם מציירן פתאום ישימו אותו בחדרי לבם. והוא אצלם סוד מקובל ונסתר בציור, להיות השם לומד בספרים אשר חברום בני אדם. ואיני יודע באיזה סולם ובאיזה רגלים עלו לשמים, גם כנפים אין להם. ואמר שאין לו ספרים במה ילמוד או במה ילמד. ושלשה ספרים נפתחים בר"ה, הוא כעניין "נפתחו השמים" וכן "מספרך אשר כתבת" וכיוצא בם לעולם כולם הם עניינים מוכרחים לדמיון הדבור להשלמה, כמו שזכר הרב בחלק ב׳ פרק מ"ז.

ומזה העניין תבין אמרם שהקב"ה מניח תפילין, אמרו תפילין של הקב"ה מה כתיב בהן "ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ" (שמואל ב׳ ז׳ כג׳). הנה גילו לך שאינן תפילין, שהרי אין זה כתוב בתפילין שלנו ולו נכתבו בהן היו פסולין בלא ספק. וכן בכל מקום שתמצא זה על עניין נסתר בתורה שבכתב או בתורה שבע"פ, מיד תמצא סביבו רמזים מורים אמיתת עניינו ומה הכוונה עליו ברוב המקומות. או יסמוך המחבר על מה שכבר התפשט בקבלה, כגון "דברה תורה בלשון בני אדם". ו"דברה תורה בלשון הבאי". ולא דברה תורה, אלא לשבר את האזן. ועם אלו המעוררות כולם ורבים כמותם בשתי תורות האמיתיות לא היה ראוי שהיה תועה שום חכם

מחכמי תורתנו בשום אמונה מן האמונות הדמיוניות ההמוניות. והנה בראות עינינו שהגופות נקברים תחת העפר ובדעתינו בקבלה שתשמישי מצוה נזרקים ותשמישי קדושה נגנזין, איך נחשוב שהגוף הזה הגנוז מקבל גמול או עונש. שהרי החמור החי אינו מקבל גמול או עונש כבהמות וכל שכן המת. ואיך יחשוב חושב שהוא יאכל מתפוחי גן עדן אחר מותו, שהוא נאמר בקבלה, שמפני שאכל מהם האדם החי הראשון היו לו סם המות ובעדם מת. ואם יאמר אומר, הנפש תאכלם, זה קל לדמותו שלא יתכן להיות כן, כי אין לה פה ולא שינים ולא לשון ולא ושט ולא קנה ולא בטן, שכבר בטל כל זה ממנה. ואם כן שכבר ידענו ששכר הנפש עניין אחר לא זה, כי העולם הבא אין בו לא אכילה ולא שתיה אלא צדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהם ונהנים מזיו השכינה. וכן פירש הרב כל זה בפירוש יותר רחב מזה בפרק חלק. והנה אם כן תענוג הנפש כתענוג המלאכים וכתענוג השם ותענוג חכמי הנפש בחייהם קרוב לתענוג הגלגלים, שגם הם בעלי נפש משכלת. אלא שאנחנו יוצאים בשכלינו מכח לפעל. ועל שהעולם הבא אצלנו בכח ובפעל הצעתי זאת ההקדמה.

שני ימים רצופים הם ולהם — שני שמות ושם אחד מיוחד
בני אדם מחוברים כמוהם — ביום שבת שני אחים ביחד.

החלק השני-שמו **יום שבת.** "**טובים השנים מן האחד אשר יש להם שכר טוב בעמלם".** (קהלת ד׳ ט׳)

סוד ראשון-נודע מתחילת חלק שני מן ההקדמות מהקדמה ה׳ וי׳ וי"א וי"ב וי"ו וי"ז וי"ח וכ"ג וכ"ד. ומן י"ג פרקים מחלק ב׳ והם פרקי ד׳ וו׳ וז׳ וי׳ וי"ב וי"ד וי"ז וי"ח וכ"ט ול"ו ול"ז ול"ח ומ"ח. ומן פרקים מחלק א׳ והם פרק מ"ה ונ"ב ונ"ד ס"ז וס"ח. ומשני פרקים מחלק שלישי והם פרק כ"ז ונ"ד.

עיקר סוד כח ופעל-דע בני שזה הסוד המופלא, הוא הגדול שבכל סודות החלק השני. ועל כן צריך שאבארהו לך במעט רחב לשון. גם אתה צריך שתוסיף עליו מדע ותפתח רעיוני לבך להשתכל בעיון שלם. והנני מודיעך כי עניין כח מורה על העדר דבר, שהוא אפשר שתמצא או לאו. ומורה עוד על נמצא מוכן לקבל עניין שלא היה לו מעלה או פחיתות, ובעת קבלו יקרא פעל. ומורה עוד על עניין שהוא בפעל בעצמו ובכח זולתו. ועל מה שיאמר שהוא בכח דבר אחר, הוא בעל כח בהכרח, כי האפשרות הוא בחמר לעולם כמו שזכר הרב בהקדמה הכ"ד. ומפני היות החמר נעדר הצורות והכוחות כולם בבחינת אמתתו, כדמיון המראה על דרך משל, שנעדר המראים כולם. ועל כן מקבלם כולם זה אחר זה מרוב זכותו, התחייב להיות החומר הראשון חומר בכח ובעל אפשרות כמו שזכר הרב בכ"ג. ולא ימצא אם כן רק מצורת מה שהוא בכח ואינו בצורה זו יותר ראוי להמצא ממה שהוא בצורה זו בפעל. ועל כן האדם בעל הפכים כלומר בעל כוחות אשר אין כח זה ראוי להמצא יותר מכח זה. וב׳ כוחותיו הם ב׳ יצריו, ועל כן קראם הקורא שתי רשויות בלא ספק ונקראו כרובים מתהפכים בלהט החרב המתהפכת רואים פנים אל פנים והשכל מכריע ביניהם. והם כשני כתובים המכחישים זה את זה עד שיבוא

הכתוב השלישי ויכריע ביניהם. ונקראו מלאכים מלווים טוב ורע, זה מכריח את זה. כי כל ימיהם נלחמים זה עם זה, כי לכך נבראו. ומסוד מזוזה תבין זה, כי "לב בנפש כמלך במלחמה". והוא כשהם מלאכים באים זה על זה בשדה עד שהורג זה את זה "לא אמות כי אחיה ואספר מעשה יה" (תהלים קיח׳ יז׳). ואע"פ ששניהם אחים מאב ואם ואי אפשר לשניהם שימצאו בפעל הגבורה בשווה, כי הגבור והחלש שני הפכים, כמו הרך והקשה. ומזה תכיר שאינם שנים נושאים כי אם נושא אחד והוא מקבל ההפכים, ולא יימצאו שני הפכים בנושא אחד בעת אחד. ועל כן בעת שזה פעל בכח זה פעל בפעל, ובשני הכוחות האפשריות האלה כל העולם הזה השפל תלוי.

ועל כן נתנה התורה לנו מפני ששתי המדות האלה מסורות תחת רשות נשמתינו העליונה, והיא המנהיגה את שתיהן והמוציאה כל אחת ואחת מהן מכח לפעל תמיד עת אחר עת. ונקראו אצל הנשמה העליונה מדת הדין ומדת הרחמים, ואצלנו נקראו כף זכות וכף חובה. והנשמה העליונה נקראת כנסת ישראל, אשר השגחתה בנו תמיד בכללינו ובפרטינו בפעל מצדה ובכח מצדינו. כי לא יתכן שיהיה האדם צדיק ורשע יחד בעת אחת, ע"כ השם נושא עון ופשע וחטאה. ואע"פ שהוא פוקד עוון אבות על בנים ועל שלשים וכו׳, כמו שנזכר הרב בחלק א׳ בסוד פקידה. ומפני זה התחייבנו להיותינו מצווים מהשם במצוות עשה ומצוות לא תעשה, והיתה התורה אצלנו בכח והוכנה לצאת לפעל, והיתה אם כן אפשרית כל המצוות שנצטוינו בהם. והמצוה בעצמה מחויבת בפעל מצד המצוה אותה, והיא אצלנו בכח, אפשר שנעשנה ואפשר שנעמוד כנגדה ונעשה הפכה, והפכה נקראת עבירה. והזהירנו להקריב זו ולהרחיק זה מפני הגמול והעונש, כי זו מחייבת גמול וזו מחייבת עונש. והגמול האחרון האמיתי הוא חיי עולם הבא. ותענוג הנשמה בהדבקה לשם, כלומר בזיו השכינה, אשר הוא אור השכל הנשפע

מן הבורא ית׳. ואין זה הדבקות גוף אל גוף, אחר שהוא במקום קרוב או רחוק למעלה או למטה לפנים או לאחור לימין או לשמאל. אלא הוא דבוק מדע היודע בידוע הנצחי ית׳ שמו והוא כבוד ה׳ השוכן עם הנפש בעולם הבא, אחד הוא הנקרא ״אהל מועד״, כלומר בעולם הבא. כי אהל מועד הוא העולם הבא ואפילו בגימטריא ועניינו אהל, האל, אשר ייעד אותו לשכון בו. ואין שם כי אם משרתי עליון לבד והם מחנה הלויים ונסע אהל מועד, שהוא מחנה הלוויה בתוך המחנות, שהם ד׳ מחנות לארבע רוחות העולם, מזרח ומערב צפון ודרום, והרוח החמישי היא קדש. וכן ד׳ מחנות שכינה גבריאל מיכאל ואוריאל רפאל, ושכינת אל באמצע והוא קדש קדשים. וכן שש קצוות עדי עד מעלה ומטה פנים ואחור ימין ושמאל והיכל הקודש באמצע והבן זה. כי שם ההוד וההדר והזיו והאור והתפארת והכבוד. ושם תענוג הנשמות המתענגות בהשגת הצורות העליונות הנפרדות מכל חומר. ועל זה אין להם שום מניעה מהשגת תענוגיהם והנאותיהם תמיד ומעלתם עמם בפעל לעד בלי הפסק ובלי מניעה.

ועל כן הודעתיך כי המונע מההשגה הוא החומר הלובש צורה והפושט צורה. ואם הוא זך ובהיר נקרא אספקלריא. הנו נחלק לשני מינים עליון ותחתון במקום ומעלה, ומאיר ולא מאיר. וכל הנביאים מסתכלים באספקלריא שאינה מאירה, ומשה רע״ה השתכל באספקלריה המאירה. ושם המראה הוא ״אספקלריה״ בלשון לע״ז, ושם הכבוד בלשון לע״ז ״קלורייא״, וכן שם הזיו בלשון לע״ז ״קלרו״. ועל כן שם הנבואה מראה. והדמיון בהשגת הנביאים והחוזים והצופים וזכי המדע וחכמי השכל ודומיהם, הוא כדמיון מי שרואה צורת פני אדם בתוך מים זכים, ואחר רואהו בתוך מים עבים, ואחר רואהו בתוך מראה זכה, ואחר רואהו בתוך עכורה, ואחר רואהו בתוך האור בלילה לאור הנר, ואחר לאור הכוכבים ואחר לאור הירח, ואחר לאור הברק, ואחר לאור אבן זכה

מאירה בלילה, ואחר לאור השמש ביום ענן וערפל, ואחר מקרוב ואחר מרחוק, ואחר בחצי היום לאור השמש הבהיר תמיד. וזו לבדה היא מדרגת משה רע״ה, כמו שזכר הרב בהצעת ספרו בחלק א׳, עד ששווה אצלו הלילה כיום הבהיר המאיר, ולילה כיום יאיר כחשכה כאורה. ואלה הם כולם מדרגות ליראי השם ולחושבי שמו, כפי כוונת כחם לקבל פעל ההשגה האלהית. אמנם שאר העם זולתם כרוב המון חכמי אומתנו בדורנו, השומרים מצוות שלא לשמן, הם למטה ממדרגה זו מאד. והם דומים במחשבתם עם השם, למי שרואה צורת פני אדם בחלומו, שאין מציאות לצורה ההיא כלל, לא בעצם ולא במקרה, כי אם במחשבת הדמיון לבד. ומדרגתם זה על זה כמדרגת החלומות הנודעים לכל. ואמנם שאר מין כל האדם זולת הנזכרים, כהמון עמי הארץ שאינם שומרי מצוה כלל, הם למטה מן הנזכרים מאד מאד, ואינם לא אדם ולא בהמות, אלא שדים שהם למטה ממדרגת האדם ולמעלה ממדרגת הבהמה במציאות. כמו שזכר הרב בחלק ג׳ בעניין המשל בסוף הספר פרק נ״א וכמו שזכר בחלק א׳ בעניין בני אדם הקודמים לשת בפ״ז. ואל תטעה באומרו שם, אינו איש אבל בהמה על צורת איש ותבניתו. כלומר מי שלא הגיעה לו הצורה האנושית כתבנית אשר היא צלם אלהים ודמותו. שהרי הוא פירש שם מאמר המדרש, כלומר היה מוליד רוחות, ואמרו ז״ל שדים. וההמון הזה הם רואים את השם מדמיונם הרע, כמי שרואה צורת פני אדם מצויירת בכותל במיני צבעים, והיא צורת חלק. או כמי שרואה אותה מצויירת שקועה על חותם של זהב או בולטת. ועל זה חויבו רוב האומות לציר על הוראת מציאות השם ית׳ מדמיונם הרע ומציורם השקרי, צורות גופות משונות על עץ ואבן וכסף וזהב, בחצריהם ובטירותיהם ובהיכליהם ובבתי ע״ז שלהם, בראשי ההרים והגבעות. הנה אלה שלשה מיני בני נח ומאלה נפצה כל הארץ. והם צדיקים בינונים רשעים וסימניהם צבו״ר. וצדיקים גמורים הם הראשונים, והבינונים הם האמצעים, ורשעים גמורים הם האחרונים. ועל

שלשתם ג׳ ספרים נפתחים לפניו בר״ה, על שלשת כתות האלו. והם כנגד שלש כתות של מלאכי השרת. כת אחת אומרת קדוש, וכת אחרת אומרת קדוש קדוש, וכת אחרת אומרת קדוש קדוש קדוש. והנה זה השבח נורא מאד ועניינו, אלה מרגישין ואלו מרגישין ומדמים ואלו מרגישין ומדמים ומשכילים, זה בתחתונים. אמנם בעליונים אלה מושכלים ואלה משכילים ומושכלים ואלה משכילים ומושכלים ושכלים. ובני נח הם שם וחם ויפת. בני שם מלאכים, ובני יפת אנשים, ובני חם שדים. הדומים למלאכים הם הנקראים צדיקים גמורים, ועליהם אמר, ״צדיקים גמורים נכתבים ונחתמים לאלתר לחיים״. והדומים לאנשים, הם הנפשיים ונקראים בינונים, ועליהם אמר, ״מצפצפים ועולים זכו שבו מלאכים לא זכו שבו שדים״. והדומים להם הם גופיים, ונקראו רשעים גמורים ועליהם אמר, ״רשעים גמורים נכתבים ונחתמים לאלתר למיתה ויורדין לבאר שחת״.

והנה נודע לכל משכיל שהעולמות נחלקים לג׳ חלקים, וגופתינו מעולם היסודות, ונפשותינו מעולם הגלגלים, ושכלינו מעולם העליון, הוא עולם השכלים, הוא העולם הבא באמת. אם כן הנה הגויות הגופיות נשארים אחר מותם בעולם היסודות, שהוא עולם השדים והמזיקין והשטנים. והעד התוריי על זה מאמר השם לשטן בעניין איוב, ״ויאמר יהוה אל השטן מאין תבא ויען השטן את יהוה משוט בארץ ומהתהלך בה״ (איוב א׳ ז׳). והרב גלה שם ואמר כי ״שוטו והתהלכו לא היה רק בארץ״ כלומר בארבעה היסודות. כאשר גלה בחלק ב׳ פרק ל׳ ומעשה בראשית בשתוף שם ארץ שהיא שם לארץ לבד, גם היא שם ליסודות יחד. והנה הרשעים הם משתתפים עם השדים, אשר הם ביסודות, וצורתם אחר מותם נשארות שדיות והוא העולם המושכל, והוא חי כחיי בהמות ביתיות בבית האדם, אשר לא יתכן שיפסד שום דבר מן המציאות הפסד העדר גמור בשום פנים, אבל העולם כולו גלגל

והוא חוזר ומסבב ומתגלגל תמיד. והנה כל מושכל שבמציאות יש לו חלק לעולם הבא בכח, וזה בפרט ולא בכלל ובהתגלגלו, אם שב ממושכל למשכיל נתעלה ומתגלגל ועולה. אם שב ממושכל למשכיל לשכל נשלמה הצלחתו ונתעלה והופשט מכל חומר, והתדמה לבוראו, והיה שכל משכיל ומושכל בפעל. ושוב אינו חוזר לחומר לעולם, כי איך יפשוט בגדי מלכות וילבש בגדים צואים אשר בחייו שנא אותם בתכלית השנאה וטרח כל טורח להסירם מעליו וללבוש בגדי מחלצות, כלומר בגדי ישע והצלה והצלחה. ומי שטרח כל חייו לצאת מבית האסורין אשר נאסר שם על לא חמס בכפיו, ושם כוחו והשתדלותו תמיד להנצל להיותו חפשי לבד, ועזרו שכלו והצילו משם, והמליכו ושם כתר מלכות בראשו ועטרת זהב גדולה ותכריך בוץ תכלת וארגמן הלבישו, איך לא ירתע לבבו בשמעו שם בית סהר. כל שכן כשיאמרו לו דע שתשוב אל בית הכלא אשר ממנה בורחת ונוצלת. וכל שכן שרצה הוא לשוב בלב שלם ובנפש חפצה, שאין ספק שהוא לא ירצה זה לעולם, כאשר לא ירצה שימות אחר שחיה באמת. וזאת נקראת תחית המתים האמיתית. אך זולתה היא מות משותף עם חיים לא נצחיים, כמו שזכר הרב בפרק מ"א מחלק א' וכמו שבארנו בסוד חיי הנפש בחלק ראשון של זה החבור בסוד ח' בעניין "צדיקים אפילו במיתתם קרואים חיים ורשעים אפילו בחייהם קרואים מתים". "ולא המתים יהללו יה ולא כל יורדי דומה" (תהלים קטו' יז').

ואמנם הנפשיים הרוחניים נשארים אחר מותם בעולם הגלגלים, שהוא עולם האנשים הטובים יראי החטא, והעד התוריי "הנו בידך רק את נפשו שמור" (איוב ב' ו'). והרב גלה שהוא הדבר אשר אין לשטן שלטון עליו, כמו שביאר בשיתוף שם נפש. ואם כן הבינוניים הם משתתפים עם האנשים בעולם הגלגלים אשר כוחותיהם נפשיות מושכלות ומשכילות. וכבר נפרדו מכלל החמר

השפל ר"ל מהיסודות ומכוחותיו. ואז הם בגן עדן ולא בעולם הבא ומתעדנים מפירותיו. ומי שהשיג מעלה זו אחר מותו כבר חיה בחיי המון העם בין המשכילים על דרך משל, והנה שב מכח רחוק אל כח קרוב להיות לו חלק לעולם הבא. ועולה ומתגלגל, אם שב ממושכל למשכיל לשכל נשלמה הצלחתו כמו שבארנו.

ואמנם השכליים האלהים נשארים אחר מותם בעולם השכלים, שהוא עולם המלאכים, והם הנקראים נביאים באמת. ולא נשארו עם דבר שהוא בכח, אבל יצאו מן הכח אל הפעל, וכשמתו חייהם עדי עד. והעד התוריי מאמר איוב לשם, "לשמע אזן שמעתיך ועתה עיני ראתך על כן אמאס ונחמתי על עפר ואפר" (איוב מב׳ ה׳). והרב גלה ואמר שם, כמו שהוצע עניינו "והוא יושב בתוך האפר" (איוב ב׳ ח׳). וזה משל אל היותו דבק אל החמר. ואמר, אמאס מה שהייתי אוהב תחילה ואחר כן יהיה לי נחמה על מקרי כולם אשר השיגו לעפר ואפר. כמו שאמר אברהם "ואנכי עפר ואפר" (בראשית יח׳ כז׳). עד שנולד לו בגמול השפלת חומרו ובזותו אותו בן, שנעקד לפני השם במקום עולה ונשאר אפרו צבור בו לזכרון עקידה, ולזכרון כפרה כאפר פרה. שהוא עפר שריפת החטאת, והוא הדשן בגימטריא. וכעניין כי הוא אפר דשן ושמן ועב ועכור מאד, ולזה הושם לאברהם "פאר תחת אפר" וגמול איוב "ויוסף איוב" (איוב כט׳ א׳) "ויוסף יהוה את כל אשר לאיוב למשנה (שם מב׳ י׳), שהיה משכיל כמו שנאמר "תם וישר וירא אלהים" (שם א׳ ח׳) ולא היה שכל, ר"ל משכיל בינוני לא צדיק גמור. ואל יטעך מאמר הרב שאמר, "לא נאמר איש משכיל וחכם או מבין אלא בעל מדות טובות ולא בעל שכל". כי כוונתו בעצמה היא זו שזכרתי, כי משכיל שם משותף, ואעפ"כ לא נזכר עליו זה השם. וכשיצא שכלו לפעל שב שכל, כי המעלות השתים הנקראות חיים, הם חיי גן עדן וחיי העולם הבא. אך השלישית ואם היא חיה היא המיתה.

וזה תבינהו משם שלש נפשות שיש בזה המציאות השפל, כנגד שלש כתות הנזכרות. והם טבעית חיונית ושכלית. כי הטבעית שהיא מושכלת ומושגת, אינה משגת שום השגה בעולם. והנה היא כמתה כדמיון החמר הטבעי, שאינו משיג גם כן שום השגה בעולם, ולא צורתו הטבעית משגת גם כן וא״כ שניהם מתים, שכל חי משיג וכל משיג חי. כי בעלי חיים רובם משיגים ומרגישים ורובם מדמים גם כן, אך אינם לא מדברים ולא משכילים, ואין נפשותם שמימיות כי אם יסודיות. והעד התורי בצומח, ״תדשא הארץ דשא עשב מזריע זרע למינהו״ (בראשית א׳ יא׳). ובחי, ״תוצא הארץ נפש חיה״ (שם כד׳). אך באדם, ״נעשה אדם בצלמנו כדמותנו״ (שם כו׳) לא מן הארץ לבד. ואם כן המעלה העליונה במציאות היא השכלית, והיא שנית למשכלת. ועל כן שב לאיוב עניינו לומר ״למשנה״ ושב משכיל ושכל אחר היותו מושכל ומשכיל, ואז נשלמה צורתו. וצירוף למשנה נשמה. ואמר, אשר נתן תכלית כל כוחותיו לנשמה כדי להשלימה עד שזכה למשנה ונשלמה, ועזרו השם שיצא מן הכח אל הפעל השלם, וחיה חיים נצחיים לעד בפעל. ודע שכל כת משלש כתות הנזכרות במין האדם בהם כח להתגלגל ולצאת לפועל מזה לזה, בעוד שהאדם חי בחיי הגוף השפל, ר״ל מצדיק לבינוני או לרשע, כי הכח בו ואין לו מונע מזה כלל מניעה גמורה אך יש לו סיוע ועזר, אז פותחין לו פתח לפי מעשיו על צד הגמול והעונש. כמאמרם ז״ל ״בא לטהר מסייעין אותו בא לטמא פותחין לו״ (מנחות כט:). ועל זה הדרך אמרו עוד, ״מצוה גוררת מצוה ועבירה גוררת עבירה״ (אבות ד׳ ב׳). ועוד אמרו, ״ששכר מצוה מצוה ושכר עבירה עבירה״ (שם). ועוד אמרו, ״אבר קטן יש לו לאדם משביעו רעב מרעיבו שבע״ (סוכה נב:). ועוד אמרו, ״עבר אדם עבירה אחת ושנה בה ושלש בה הותרה לו. הותרה לו סלקא דעתך אלא אימא שנעשית לו כהיתר״ (יומא פו:). ועוד אמרו, ״כך דרכו של יצר הרע היום אומר לו לאדם עשה כך

ולמחר אומר לו עשה כך וכך עד שאומר לו לך עבוד ע״ז והולך ועובד״ (שבת קה:). וכן יש באדם עוד כח ואפשרות והכנה טבעית אשר בה נברא להתהפך מבינוני לצדיק או לרשע, או מרשע לבינוני, או לצדיק. כי על שלשת הדרכים האלו הוטבע להתגלגל ולהתהפך בהם כל ימי חייו. ועל זה אמרו רז״ל, ״אל תאמין בעצמך עד יום מותך״ (ברכות כט). ועל זה נבנתה כל התורה ר״ל על כח ופועל. ואמרו במסכת ר״ה, ״לעולם יעשה אדם עצמו כאילו הוא בינוני, כלומר חציו חייב וחציו זכאי עבר עבירה אחת הכריע עצמו ואת כל העולם כולו לכף חובה עשה מצוה אחת הכריע עצמו ואת כל העולם כולו לכף זכות״.

הנה כבר התבאר לך מתוך דבריהם אלה ומאמרים רבים כמו הם שיש ביד האדם כח לצאת מזה ולבא בזה. וכן יש לו כח לצאת מכלל אומה אחת פחותה בעיני השם, ובזויה לרוב רשעתה, ולבא בכלל אומה אחת בינונית, או צדקת מעולה בעיניו לרוב צדקתה. וכן בהפך זה, כמו שזכרנו בעניין צדיק ובינוני ורשע. וכן הוא עוד, מי שיצא מחברה לחברה או מעיר לעיר או ממקום למקום כפי ראותו ממעשי בני אדם ולפי מעשיו ושכלו הארכתי בעניין זה כדי לבאר הסוד הגדול של כח ופעל בעבור היות עניינם יסוד ושרש ועקר לכל חכמה ודעת. ולהודיע שזה העניין מחוייב מן היות האדם מורכב מן הכרובים ולהט החרב המתהפכת, אשר התבאר סודו בגדעון בן יואש, בבקשו הפכי מופתיו, והיו לו כן, ״יהי נא חרב אל הגזה לבדה ועל כל הארץ יהיה טל״ (שופטים ו׳ לט׳). בקש ומצא מן להט החרב והטל. ועל זה אמרתי כי שני היצרים הם שנים והם אחד ונקראו כרובים ונקראו להט, והבינם. וזה הכח אשר זכרתי הוא הכח האמצעי בין ג׳ מיני הכח הנזכרים בעניין כח. אמנם הכח המורה על עניין העדר דבר שהוא אפשר שימצא ואפשר שלא ימצא. כאמרך הנער הוא זקן בכח, וכשיזקין יקרא זקן בפעל, וכיוצא בהם הרבה. וכבר יאמר גם כן הכח הנזכר עוד על זה

העניין שהוא בכח, כאמרו יעקב ועשו בהיותם בבטן היו שניהם צדיקים ובינוניים ורשעים בכח רחוק, ובהולדם ובהתגדלם שב להם הכח הרחוק קרוב. ובעת שהורה עליהם עניין מעשה כל אחד ואחד מהם, שב יעקב צדיק בפועל ועשו רשע בפועל. ואמנם ההבדל שבין שני הכוחות האלה הוא, שהכח הראשון הוא נאמר על הדבר הנשוא, והוא צורה או מקרה, וטרם המצאו יקרא כח נעדר. ואפשר שימצא כמו הזקנה, ובהמצאו יקרא עוד כח נמצא בפעל. ואמנם הכח השני הוא נאמר על דבר הנושא את הכח הנשוא, שהוא נושאו בכח טרם המצאו. ואמנם אחר המצאו יאמר עליו נושא בפועל. וא"כ שני הכוחות האלה הם נאמרים על הנושא ועל הנשוא, כי זה נושא בכח וזה נשוא בכח כמו שאמר הרב שהם שני אפשרויות הנושא והנשוא ובהמצא הדבר קשור כלומר מציאות הכח הנושא בנשוא יאמר על שניהם פועל. ואמנם הכח השלישי הוא הנמצא בפעל מעצמו, ובכח מזולתו. ויש עניינים שתהיה המניעה לפעמים מלהמצא הדבר בפועל מצד המקבל, ולפעמים מצד הפועל. כאומרך השכל הפועל כוחו בפועל ופועל תמיד לכשימצא דבר מוכן יקבל פעולתו ואם לאו לאו. ואם כך המניעה מצד המקבל, לא מצד הפועל. אבל כאומרך עיני האדם פקוחות במקום החשך ואינם רואים בפועל כי אם בכח, הנה המניעה מצד הפועל, לא מצד המקבל. והוא מהאור שאינו מאיר להם.

ואלה העניינים כולם אשר זכרתי בעניין כח ופועל, יתבארו יותר אצלך בהסתכלך בסודם במקומות אשר עוררתיך עליהם, כי אי אפשר לי להעתיק בספרי זה כל "מורה הנבוכים" אלא אחר שאדריך שכלך בענייניהם אל קשרי מקומותיהם. הסתכל בהם אחד אחד ותבינם מתוך דברי הערותיי ובזה יספיק לך ספוק שלם. ודע כי מה שכללתי בדברי בעניין הפרק האחרון שבכל "המורה" הוא פרק נ"ד. ואולי יראה לך שאינו מעניין כח ופעל, הנני מעירך על

זה, והוא שאתה צריך לדעת כי העניין הנזכר שם הוא סוד התכלית האחרונה לאדם, והוא היותו שכל ומשכיל ומושכל בפעל, אחר היותו בכח. והוא שובו אלהי אחר היותו חמרי והוא צאת מן הכח אל הפעל. ואע״פ שלא זכר הרב זה בזה הלשון, זהו המובן מדבריו באומרו, ״והמין הרביעי הוא תכלית השלמות האנושי. והוא כשיגיעו לאדם המעלות השכליות, ר״ל ציור המושכלות ללמוד מהם דעות אמיתיות באלוהיות וכו׳ ״. ואנחנו נדבר עוד בזה בע״ה, בסוד ״עבודת השם מאהבה״ אשר היא תכלית כל הסודות והנכבד מכולם לנו.

סוד שני-נודע מחלק ב׳ מפרק ה׳ ומד׳ פרקים מחלק א׳ והם פרקי מ״ט נ״ג נ״ח ס״ג. ומג׳ פרקים מחלק ג׳ והם פרק כ״ח מ״ד נ״ד.

עיקר סוד השבח האמיתי-אין צורך שתאשימני אם תמצא עניין מן העניינים במקומות אשר אני מעירך עליהם, ותמצא ג״כ העניין על העניין ההוא בעצמו במקום מן המקומות. ואם אני לא זכרתי המקום ההוא כי אולי שכחתיו, או לא ידעתיו כלל, או ידעתיו והנחתיו בכוונה מפני סבה מן הסבות. אבל צריך שתתפלא על זריזותי, על מה שתראה מהעניינים הנזכרים הנפלאים, אשר אני מגיד לך בכל עניין ועניין בכל סוד וסוד. וצריך אתה על כל זה לשבח את יוצרינו על העזר הנכבד שעזרנו בזה, לחבר ספר מנפלאותיו ולהודיע לכל גבורותיו, למען ספר שמו בכל הארץ. ואם יראה שיש קצת עוול וקצת מניעה לגלות מה שחויבנו להסתירו מצד השם, ומצד השבעת הרב אשר השבענו על זה, הנה יודע מהרה שאינו כן. כמו שתשמע על זה הערה בראש חלק ג׳, בעניין סוד סתרי תורה בע״ה. ותדע לך כי האותיות מגלים המוסתר ומסתירים בו הגלוי בסוד צרופי ההויות, אשר חלקיהם ג׳, ומהן הבן השבח האמתי. והנה היודעם נקרא בשם ״צפנת פענח״, ועל כן נקרא היודע בשמם בבחינת שכלו, כי גם הידוע נקרא בשמם.

ואמנם השבח אשר תשבח לשם במה שתמצא מסודותיו, הוא שתשכיל כל סוד וסוד. והוא השבח האמיתי אשר בחר בו השם ית׳, ובעבורו בחר בנו ג״כ ובו קדשנו והבדלנו מכל עם ורוממנו מכל לשון והקריבנו אליו להיות לו לעם סגולה מכל העמים כי לו כל הארץ. ובמה שבעדו בחר בנו להיות לשם לכבוד ולתפארת בין שאר האומות, בו בעצמו אנו חייבים להתפאר ולהתהלל ולהשתבח ולהודיע לכל, ״כי אין כיהוה אלוהינו״ (שמות ח׳ ו׳). ״אין קדוש כיהוה כי אין בלתך ואין צור כאלהינו״ (שמואל א׳ ב׳ ב׳). ״כי מי אלוה בלעדי יהוה ומי צור זולתי אלהינו״ (תהלים יח׳ לב׳). והנה המבוקש שבקשו השם ית׳ מאתנו, לשמור מצוותיו ולשמוע בקולו ולדבקה בו. וההדבקות אשר זכרנוהו למעלה, ועוד נזכרהו בע״ה בסוף הספר. והרמז הזה לשבח האמיתי, הוא להודיעך שעצם הציור במה שיצויר באמת ויושג במציאות הוא השבח האמיתי. ואמנם זולתו מהשבחות הוא שבח מוכרח, קודם בזמן לשבח האמיתי, ומאוחר ממנו במעלה אחור גדול מאד, עד אשר אין דמיון ביניהם כי אם בשיתוף שם שבח. כמו שאין דמיון בין רוח שהוא רוח הקדש ובין רוח שהוא רוח יסודיי, כי אם בשיתוף שם לבד ולא בעניין כלל. והרב הביא על זה דברים מופתיים תוריים, והבינם משם, ר״ל מפרק ה׳ שבחלק ב׳ ומן שאר המקומות הנרמזים בו בראש הסוד הזה שהם כתובים ומהן תבין עניינים גדולים. ואין צורך לבארם ברחב לשון הנה יותר, כי הרב בארם בעניין שיש בו די ויותר מדי.

סוד שלישי-נודע מחלק ב׳ מפרק י״ב ול״ו ומפרק י״א ומפרק י, וממה שזכרתיו אני בחלק א׳ סוד ה׳ הוא סוד התחלה וסבה ומהרמוז מפרקיו.

עיקר סוד שפע-אחר שתמצא בחבורי זה מקום מן המקומות שרמזתי בו סוד אחד, וספרתי לך בו עניין אחד שבא במקום אחר מפני היותו עניין נקשר זה עם זה, צריך שתשים דעתך לחקור

בעניין ההוא בשני המקומות כנזכר במקום ההוא וכנרמז במקום אחר. ומקשירת שני העניינים תבין כוונת הדבר ההוא בלי ספק. ומזה כי בזכרי פה עניין שפע וברמזי למעלה בחלק א׳ סוד התחלה וסבה בסוד זה תבין כוונתי בשניהם בקשרך ענייניהם. וזה דומה לעניין יצירה, כי במצוא האדם עניין נשפע מהשם ית׳ בדרך אחד באור מהשמש, שהשפיעו השם באמצעות השמש ובמצאו עוד עניין שני נשפע מן השם ג״כ בדרך אחר כאור מהירח, שהשפיעו באמצעות השמש והירח, נוכל להשיג עניין הכוונה בשניהם לפי מציאותם ולפי מציאות השם הממציאנו והממציאם ית׳ שמו. ומזה כולו יובן שהעולם כולו משפע השם יתע׳ ואפילו האחרון שנברא בו בחלקיו כולם הוא ית׳ משגיח ושומר מה שהשפיעו תמיד, כפי מה שגזרה חכמתו.

סוד רביעי-נודע מחלק ב׳ מפרק ל״א וי״ב וי״ז ומ״ח. ומחלק א׳ מפרק ל״ז וס״ז וס״ח. ומחלק ג׳ מפרק נ׳.

עיקר סוד חדוש העולם-כבר ידעת מה שזכר הרב בעניין זה וצוך שלא תסיר דעתך מאמונת חידוש העולם בשום פנים. כי אמונת הקדמות היא אמונה מבטלת כל חכמה ודעת וכמעט מקלקלת כל השורה, לפי מה שהגיד בעל דיננו שהעולם מחויב מן השם כחיוב העלול לעילתו ר״ל מחויב המושכל מן השכל. אמנם לפי דעת רבותינו אין הכח במופתים כי הוא תלה המציאות ברצון השם ית׳. וראוי שתדע כי כוונת כל התורה כולה היא לתת תחילה פנת החידוש, ועל כן התחילה במלה בראשית אשר פירשה הרב ״בהתחלה״ והוא פרוש מעולה מפני שבא אחריו מלת ברא. וקבלנו אנחנו שמלת בראשית היא בראשי שנים וצירופו בשני ראשים ומספרו באמצע שני יצרים וסודו ראשי שנים ביארנוהו למעלה. ואם תעיין שם במה שבא מעניין חידוש העולם בו ר״ל בחלק א׳ בסוד פקידה במלת היום הרת עולם תבין סוד י״ה מעלות הרום

הנודעים מט״ו שיר המעלות שאמר דוד המלך ע״ה. ומהם תכיר זה העניין העולם התמידי, ותדע סוד היות תהום על רום י״ה וכן רום על תהום י״ה. תדע ותבין ותשכיל סוד חידוש העולם בלא ספק, ותכיר שעל זה הרמז אנו מבקשים רחמים מיום ר״ה עד יום הכפורים, י׳ ימים הנקראים אצלנו עשרת ימי תשובה. שסודם מופלא ומופלג ומכוסה לפי הקבלה האמיתית והוא שימצאו בעשרת ימי תשובה משפטי ז׳ ימי בראשית על דרך סוד העיבור ועל חק שנת השמיטה ודין שבע שבתות תמימות. ותוכל למצוא במספר שנות היצירה הסוד בשנת השמיטה ואז תכיר שבה מת השטן אשר כוחו מתפשט בכל הארץ. והנה הודעתיך סוד י׳ ותמצא מר״ה ועד יום הכפורים י׳ ימים, ומיום הכפורים עד יום א׳ של סוכות ה׳ ימים, הרי סוד י״ה מעלות. ותמצא עוד עד יום ערבה ששה ימים, הרי יה״ו שהוא חתימת העולם. וכך קבלנו להזכיר באותו היום זכרינו לחיים וחתמנו לחיים. והתשלום אחר היצירה הוא יום ראשון, הוא יום שמחת תורה הרי יהו״א. ועלו לך ג׳ שבתות בבא יום ראש השנה בחול, אבל בבואו בשבת לפי גלגולו יעלו ד׳ שבתות הרי שבע שבתות שנים שבע פעמים. כי שבע שנים הם שבע שנות העיבור והם גו״ח י״א י״ד י״ז י״ט. ושנות הפשוט הם י״ב הרי הכל שנות הלבנה י״ט שנה במחזורה. וכל שנות החמה כ״ח שנה במחזורה, וסימן שניהם "כי טח מראות עיניהם מהשכיל לבותם" (ישעיה מד׳ יח׳). וכן ז׳ שנות עיבור לחמה וכ״א שנות פשוט. ואם ירצה אדם להכחיש זה ולא ישים דעת להוציא החשבון לאור אז יכזב בהכחשת האמת. ולפי זה המספר השמשי והירחיי שהם שני עדים על היצירה, חתם השם בהם שני שמות העצם, וכן חתמם באדם, והם יהו״ה אהי״ה ומהם יתבאר לך סוד חדוש העולם כולו.

סוד חמישי-נודע מחלק ב׳ מפרק כ״ט ול׳.

עיקר סוד מעשה בראשית-דע ששני העניינים הכוללים את העולם כולו בכללו, הורו בשמותם על אמיתת חידוש העולם, והם במעשה בראשית ומעשה מרכבה. וכבר נודע שהם שתי חכמות, האחת חכמת הטבע והשנית חכמת האלהות. ויקראו שניהם בלשוננו מעשים, להורות על היותם שניהם עניינים גופניים. ואל תטעה במה שאמר הרב על עניין המלאכים שהם עשויים, והשם בראם וזכר עליהם עשיה ובריאה. שגם אני כך אמרתי בעניין מלאכתו אשר עשה הראשון הנאמר על המלאכים, כי מפני שהמציאות כולו משפע הבורא, ראוי לקראו מעשה. אמנם בבוא מלת מעשה משותפת עם בראשית ועם מרכבה ההכרח מביאנו להאמין כי לא נאמר זה אלא על עניינים גופניים מורכבים שאין הרכבה אמיתית בשכלים ולא בדבר נבדל מחומר. ויהיה א"כ העניין הטבעי אשר התחלותיו גופניות ואלהיות הוא אשר התחלותיו שכליות. והוא אשר אמר הרב בעניין פירוש בראשית, שעניינו בהתחלה. וזכרנו שערבות הוא התחלה לכל גוף, כי הוא הגוף הנכבד שעל כל הגופים במעלה ובמקום. ואל תתמה על היות החיות למטה ממנו והן מכלל מעשה מרכבה, כי עניינם וסודם ומעלתם הוא בעבור זכרון התחלותיהם. והם פניהם [סבת מציאותם] וכנפיהם [סבת תנועתם] שאין העניינים כי אם נסתרים ונעלמים. והכוונה כולה באמת היא שכל מעשה מרכבה מורה על הדבר העשוי מהחומר הראשון התחתון. וכל מה שהורכב מהעליון הוא שמימי חי בעצם, וכל מה שהורכב מן התחתון הוא ארצי ומת בעצם. ולפנים נפרש זה בסוד הבא אחר זה והוא זה.

סוד ששי-נודע מחלק ב' מפרק כ"ט ל'.

עיקר סוד שמים וארץ-אמר הכתוב "ויקרא אלהים לרקיע שמים". ואמר "ויקרא אלהים ליבשה ארץ". דע כי אלו השמות השנים הם משותפים לעניינים רבים. כי שמים יקרא כל

דבר עליון וגבוה, כאומרו "הלא אלוה גבה שמים" (איוב כב׳ יב׳). ועל כן אנו אומרים על יראת השם יראת שמים וכן לשם שמים וכן "אתה תשמע השמים" (מלאכים א׳ ח׳ מג׳). "מן השמים השמיעך את קולו" (דברים ד׳ לו׳). הכל לשון מעלה ועליונות מציאה ורבים כהם. וכן יקרא ערבות שמים "השמים ושמי השמים" (דברים י׳ יד׳). "ויקרא אלהים לרקיע שמים" (בראשית א׳ ח׳). "רוכב שמים" (דברים לג׳ כו׳). ויקראו הגלגלים כולם יחד שמים. "בראשית ברא אלהים את השמים". ויקרא האויר שמים, "ועוף יעופף על הארץ על פני רקיע השמים" (בראשית א׳ כ׳). ויש אומרים כי "ויקרא אלהים לרקיע שמים" הוא מזה המין. וכן אמר הרב על צד אחד. ויקראו השמות שמים כמו שזכר אבן עזרא ב"ספר השם" הנכבד והנורא, בעניין שם. וכן ארץ יקרא כל דבר שפל שתרגומו ארעא כלומר שפל, "ומלכו אחרי ארעה מנך" (דניאל ב׳ לט׳). "מלרע לרום שמיא" (תרגום יונתן יחזקאל א׳ טו׳). וארץ ישראל גבוהה מכל הארצות ויקרא מרכז העולם. ארץ היא היבשה, "ויקרא אלהים ליבשה ארץ". "והארץ היתה תהו ובהו". ויקראו ד׳ היסודות ארץ "בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ", שהם העליונים והתחתונים. ומזה תדע כי כל העליונים חיים, וכל התחתונים מתים. ואם יש בתחתונים חיים, הוא מורה שהושפע עליהם מן העליונים, והוא אצלי א"כ פירוש פסוק הראשון "בראשית ברא אלהים" מנהיגים החיים והמתים, ויהיה אלהי"ם מלאכים הנקראים כוחות ג"כ, ויהיה ארץ תורה "ומארצו יצאו" (יחזקאל לו׳ כ׳).

סוד ז׳-נודע מחלק ב׳ מפרק ל׳ ומפרק ח׳.

עיקר סוד קריאת השם-אמר הכתוב "ויקרא אלהים לאור יום ולחשך קרא לילה". ואמר "ויקרא אלהים לרקיע שמים". ואמר "ויקרא אלהים ליבשה ארץ ולמקוה המים קרא ימים". ואמר "זכר ונקבה בראם ויקרא את שמם אדם". כל אלו הקריאות הם להבדיל בין כל בריה לבריה, ובין שמה ובין צורתה, ולא ישתתפו כי אם בשם לא בעניין כלל. ומזה קריאת אור וחשך יום ולילה, הוא כעניין אמרו "וראיתי אני כי יש יתרון לחכמה מן הסכלות כיתרון האור מן החשך" (קהלת ב' יג'). וכן נאמר "כי נר מצוה ותורה אור" (משלי ו' כג'), והוא אור נברא, אור גנוז שגנזו לצדיקים לעתיד לבא ואין הרשעים ראויים להשתמש באור ההוא. כי כתוב "כי עמך מקור חיים ואורך נראה אור" (תהלים לו' י'). ו"אור צדיקים ישמח" (משלי יג' ט'). "ואורח צדיקים כאור נגה הולך ואור עד נכון היום" (משלי ד' יח'). "אור זרוע לצדיק ולישרי לב שמחה" (תהלים צז' יא'). "אם לא בריתי יומם ולילה" (ירמיה לג' כה'). "והגית בו יומם ולילה" (יהושע א' ח'). "להאיר להם ללכת יומם ולילה" (שמות יג' כא'). וזה מפני היות בתורה ובחכמה דברים נמנעים מן המעיין, בהתחלת המחשבה קראם חשך ולילה וכשיושגו ישובו אור יום. "ולילה כיום יאיר כחשיכה כאורה" (תהלים קלט' יב'). ומאלה יובנו השאר וכבר בארנו קצתם.

סוד שמיני-נודע מחלק ב' מפרק ל"ו ומפרק ז'.

עיקר סוד אבני שיש טהור-אמר בעל "רוח חן" כי "שיש" מורה על קרירות, "טהור" מורה על זכות. ולא זכר מלת "אבני", שהיא העיקר אצלי. דע כי בספר יצירה קורא האותיות "אבנים", כאומרו "שתי אבנים בונות שני בתים", וקורא התיבות "בתים", שני בתים. וכן קורא שני הבתים שער כאומרו "רלא שערים". ויהיה

סוד 'אבני שיש טהור', 'שני ראשי טובה', והם אהו"י שהם אותיות הקדש, והם א"י שהם ה"ו גם כן במספרם וכן כולם כ"ב. ואמנם הם טוב"ה. כלומר כל אותיות התורה מן א' ועד תי"ו שעניינם א"ת, והם בעניינם פנים ואחור. וכן בספר היצירה מגלה הסוד באומרו "חזר גלגל פנים ואחור ואין בטובה למעלה מענג ואין ברעה למטה מנגע". ולפי זה הסוד כתוב בתורה בפסוק ראשון את ואת כאומרו "את השמים ואת הארץ" כלומר מה שברא השם כך בראו פנים ואחור השמים פנים והארץ אחור. וכן תמצא סוד השמים והארץ במספר ארבע חיות. וסוד א"ת וא"ת, תח"ת, כלומר ברא אלהים תחת השמים הארץ וכן תחת הארץ השמים. והשמים פנים ואחור. וימות החמה שס"ה הם אחור וקדם וסודם חוק"ר אומ"ד. ועיין עניין בראשית אלהי"ם ברא את השמים וישאר בידך משניהם, חזרת חלילה שווה. ועוד הנשאר "ואת הארץ" וסודו א"ת ב"ש והכל רוח שבאפנים. והסוד אש פועל ברוח, רוח פועל באש, וברוח מים מן אש, וברוח אש מן מים, ובמים רוח מן אש, ובאש מים מן רוח, ובאש רוח מן מים. וזה כולו אמיתת סוד כל היצירה ומהותה וכן ברוחנים כאשר בגופנים על דרך נסתר. כי בזה מה שבזה, ובזה מה שבזה, והבן זה כי כל האדם זה.

ואמנם אבני שיש טהור הנה הם שתי אבנים. האחת אבן שתיה שממנה הושתת העולם, השנית "כמראה אבן ספיר דמות כסא" (יחזקאל א' כו') וזאת "אבן ספיר" וזאת "לבנת הספיר". שגם תרגומו של זה כזה, אבן טבא. על כן אמרתי לך שני ראשי טובה. והטועים טעו בשניהם טעות גדולה, ברצותם לבנות עיר ומגדל לעשות להם שם "ותהי הלבנה להם לאבן והחמר היה להם לחמר" (בראשית יא' ג') ולא הועילו בבניינם. אבל "שם בלל יהוה שפת כל הארץ" (שם) והוא לבנת הספיר הנקרא חמר, ואבן הספיר הנקרא חמר. ובהשגתם יתחדש הבלבול במחשבת השגת השם

מתוך שניהם. והבדל גדול בין שניהם, שמזה נבראו העליונים ומזה נבראו התחתונים, אלה חיים ואלה מתים, אלה חזקים כאבן ואלה חלשים כלבנה, אלה מאירים כחמה ואלה חשוכים כלבנה, אלה מאור לבושו לקוחים ונוטים ואלה משלג שתחת כסאו לקוחים וזרוקים. "ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר וכעצם השמים לטהר" (שמות כד' י'). והשם ימחול לי שאגלה סודו. הנה מים סוד אור ידוע, וסוד שלג הוא החשך ואמתתו כלל החמר. אבל האור הוא עצם קדמון ונקרא דבור, כלומר מנהיג. אמנם סוד או"ר לבוש"ו הוא האו"ר והחש"ך. אם כן אומרו מאור לבושו נבראו השמים, כאומרו מהאור והחשך, וכאילו אמר מעול"ם השכלי"ם נבראו, כי הוא משותף מזה ומזה. כשתעריכהו למציאות השם ית' שהוא כולו אור ואין חשך אתו, ר"ל ואין סכלות כלל אך יש שכלות לשכלים בערך אצלו. ולא אוכל לגלות עוד כי עברתי את הגבול.

ודע כי הסכלות בחכמה והחכמה בסכלות, יקרא הכל אור וחשך באמיתת לשון הקדש. ואם ירצה השם תבין סוד זה כי הוא עמוק במחשבת. אמנם באמרו כי הארץ נבראת מהשלג כולו, כאילו אמר שהארץ נבראת מחשך לבד, כלומר מכח היוצר. כי היוצר חכם ועל כן יצר החיים. והנה מחיי היוצר הם באים הברואים ועל כן הם כמו שלג נמוחים ושבים מים, כלומר אל טבעם הראשון, שהם מים בכח לא בפועל. וזהו "כשתגיע לאבני שיש טהור אל תאמרו מים מים". כלומר אל תאמרו על האבנים הנזכרים הנקראים אבני בהו, "קו תהו ואבני בהו" (ישעיה לד' יא') שהם אבנים המפולמות המשוקעות בתהום שמהם המים יוצאים שמימיהם שווים, מים מים תחתונים בעליונים ועליונים בתחתונים, כי אלה מים בכח ואלה מים בפועל לפי עניין אחד והבן דרכו.

סוד ט'-נודע מחלק ב' מפרק י"ב כ"ט ל', ומחלק א' פרק כ"ט.

עיקר סוד מים העליונים-אמר הכתוב "הוי כל צמא לכו למים" (ישעיה נה׳ א׳), וכן "ושאבתם מים בששון ממעיני הישועה" (שם יב׳ ג׳), אלה הם חכמה. ומספר מים העליונים פי הגבורה. ואמנם הנודעים הם מים יורדים בטבע ועולים בהכרח. ובעלותם הם אדים לחים והם מים בכח, וברדתם הם מים בפעל, והחום והקור והלחות והיובש מקריהם. על כן הקרח הנורא למעלה, ואמנם מים במבטאו הוא מים מים כי הוא כפול מ"ם יו"ד מ"ם והנוסף על מים דומם, והוא אשר מתחייב תחילה מהם מד׳ מינים מורכבים. וכן תדעם כי סודם עוד מה אם לפי הברתם, והם שתי הברות ושתי שאלות שאלת אם ושאלת מה. והעניין מ"ם וה"א שאתה אומר אם יש כך וכך בעולם, מהו. "ומה יהוה אלהיך שואל ממך כי אם ליראה את יהוה" (דברים י׳ יב׳) אחר שתדענו. והנה מה אם, סודם אלהי"ם. ואל תאמרו אלהי"ם אלהי"ם, כלומר שתי רשויות, כי "דבר שקרים לא יכון לנגד עיני" (תהלים קא׳ ז׳). ואמנם אבנ"י שי"ש טהו"ר סודם, יש אבן ויש רוח, יציר אבן ויציר רוח, יצרי רוח ויצרי אבן. ושניהם יצר טוב ויצר רע, בגימטריא אבני שיש טהור. וכן אמרו "והסירותי לב האבן מבשרכם" (יחזקאל יא׳ יט׳). וכן אמר "ורוח חדשה אתן בקרבכם" (שם). וסוד רוח חדשה יצר טוב, וסוד האבן החמה. והראשון החדש ושניהם חדשי חמה.

סוד י׳-נודע מחלק ב׳ פרק ל׳, ומחלק א׳ פרק ב׳, ומחלק ג׳ פרק כ"ב.

עיקר סוד גן עדן ועציו-הנה אמר הכתוב "גן נעול אחותי כלה" (שה"ש ד׳ יב׳) והיא פרדס שבתוכו מטיילין ומתעדנין בעלי השכל. ארבעה נכנסו לפרדס וטיילו בגן. הוא מקום נעול אינו

פתוח לכל אדם, הוא מקום בינה ג״ן נעו״ל הוא ל״ב ג״ן עד״ן. אחת״י כל״ה הוא כ״ח אלהי״ת. והגן זורעין בו ונוטעין בו מיני צמחים רבים ומוציאים בטבע ומתעדנים בהם החיים והמשכילים ומקבלים עצת חיים ועצת דעת מהם אלה מיעצים דעת ואלה מיעצים עצה טובה.

סוד י״א-נודע מחלק ב׳ מפרק ל״א ומחלק א׳ פרק ס״ו ומחלק ג׳ מפרק מ״ג.

עיקר סוד מועד ושבת וכפור-שלשה אלה זמני קדש. והראשון כולל שלשה רגלים, והוא מועד בי״ה לחודש השביעי כלומר שהוא שביעי לחדש השביעי פסח. בו׳ לחדש השלישי שהוא תשיעי לחדש השביעי שבועות. והנה סוד זמני המועד הראשונים י״ה ו׳ י״ה, וסימנם **אל״ה הם מועדי**, ועניינם עוד לפי הסוד יה״ו י״ה. והיודע סוד השם ידע כוחותם בי״ה בניסן חג המצות. וזמנו זמן חרותינו זכר ליציאת מצרים. שים עוד ב יה״ו ב׳ בניסן יום טוב מקרא קדש בניסן ר״ה לחדשים הירחיים, ור״ה לתקופות השמשיים. בו׳ בסיון בו חג שבועות וזמנו זמן מתן תורתנו זכר ליציאת מצרים הוא יום טוב מקרא קדש. בי״ה בתשרי בו חג הסוכות וזמנו זמן שמחתינו זכר ליציאת מצרים. שים עליו א״ו ימים הרי בי״ה א״ו בתשרי ביום שמחת תורה, ונשלם בו סוד מועד אשר דרכו י״ה יה״ו י״ה אהו״י. והעניין זמן חרות וזמן תורה וזמן שמחת תורה. הנה לך חרות ותורה ושמחה ושמחת תורה. ודע שגם חרות מכלל ג״כ, שכן רמזו בסודו רז״ל חרות על הלוחות, אל תקרי חרות אלא חירות. ודע שעניין שם מועד הוא מורה על הכנה וכן קדש וכן זמן, הכל כוונה אחת שווה, והוא לעדות על הכח האלהי הפעל מצדו בפועל, ובכח מצדנו. כי מועד מלשון **״ונועדתי לך שמה״** (שמות כה׳ כב׳) ותרגומו ואזמין מימרי לך, וכן קדש **״וקדשתם היום ומחר״** (שם יט׳ י׳) ותזמנון וזמן ידוע. והנה

התבאר מה שקראתי אני החלק הראשון יום מועד והוא למשל מורה על הזמנה מוכנת ומזומנת לקבל מה שאפשר לבא אחריו וההכנה משולשת. "כי יהוה יתן חכמה מפיו דעת ותבונה" (משלי ב׳ ו׳). ומה שקראתי החלק השני יום שבת, מפני היות שבתות השנה רבות והם שבעה שביעיות שבתות מר"ה עד ר"ה, כמו שיש ז׳ ימי בראשית משבת לשבת. והנה התקדש המדע המוכן בעת התרבותו בקדוש השבת על המועד, שבזה הותרו בו התקונים והטרחים במאכל אשר יאכל לכל נפש, זה במועד שקדושתו חלושה, אבל בשבת אסור, אך מותר לאכול בו מה שהוכן בחול שכבר התקדש יותר מן המועד. ומה שקראתי החלק השלישי יום כפור, הוא מפני היותו שבת שבתון, והוא יום אחד מיוחד בשנה. וכמו שה׳ ית׳ מיוחד בין הנמצאים כולם, כן האיש המיוחד שהוא בעל הכנה שלימה מיוחד בין החיים כולם. וכמו שזה היום הנרמז בבריאת יום אחד מיוחד, אשר ממנו הנבואה שהוא עשיריי בסודה, הוא יום שכולו נפשיי וכולו שבת לייי שאין בו מזון לגופים כי אם מזון לפיות וללבבות בעבור השלמת הנפשות, כן המתקדש לשם שמים צריך שיהיה כולו קדש לייי כציץ המכפר. וכן אמר הכתוב "היו נכונים לשלשת ימים אל תגשו אל אשה" (שמות יט׳ טו׳). כאילו אתם שכלים בלתי גופים. ושלש מדרגות המציאות הן: העולם הזה, וגן עדן, ותחיית המתים, הם חיי העולם הבא. וכיוצא בהן ג׳ ימי הזמן והם מועד ויום שבת ויום כפור. והנה הזכרתי כולם בדרך מספקת למשכילים והתעורר אל אמתתם ולא תבצר ממך מזימה ותשיגם בע"ה.

סוד י"ב-נודע מחלק ב׳ מפרקי הנבואה כולם.

עיקר סוד הנבואה-הנבואה היא עניין שכולו אהבה לייי אחד, וזה נודע לכל. כי האוהבים הנבואה הם האוהבים את הש"י והם האוהבים בלי ספק, והם הנקראים חכמים ונביאים. וכן אוהבים

בגימטריא נבואה ר״ל אוהבים נבואה אהובים. והמעלה הזאת בעצמה היא מעלת עבודת השם מאהבה כמו שאחבר בזה החבור בעניינו בסוף חלק ג׳ בע״ה. והנה הרב ז״ל האריך בסוד הנבואה בעניינים צריכים מאד לדעתם צורך גדול לכל מי ששם השם רוחו בקרבו והשפיעו מטובו מה שגזרה חכמתו יתע׳ והעירו והניעו והכריחו השפע הקדוש ההוא להשתדל אחר ידיעת שמו ית׳, ולקדשו למען ספר שמו בכל הארץ. ודע כי המתנבאים בידיעת השם הם המתאהבים עם השם, על כן העירני השם בדעתי קצת מנפלאות הספר הנכבד ההוא אשר חבר הרב, ואתאזר באזור חשק, וזיינתי לשוני, וקדשתי מכתבי מר אהלים וקנמון, וכתבתי מעט ממה שהוציא שכלי לפועל, והוא החן אשר חונן לי השם. ואם הוא לי מעט מצד מניעת מזג עצמי בעיני, הנו קרוב לתכלית ההצלחה והמעלה העליונה והשלמות הנבואי. ומי שזכני אל זה המעט ברוב חסדיו ורחמיו יזכני אל יותר מזה, אם טוב אני בעיניו. ואם לא, אל יסיר מעלי כזה, כי לא חפצתי כי אם זה, כאשר הראני ה׳ במחזה. ואתה בן אדם, אם אמור תאמר בדעתך ויהרהר לבך לאמר, מתי אעלה במדרגה הזאת העליונה. והנה עמי מונעים רבים במזג החלוש שהוא מונע טבעי, ואין תחבולה להפכו עד תכלית המעלה. וכעניות המחייב רדיפת המזון והלבוש ותיקון הבית, שהם עניינים הכרחיים טבעיים בעמידת האיש זמן אחד, וכעבדות הנקרא גלות, בהיות אדם עבד נמכר לסכלים זונים ומשעבדים את האדם בעבודה קשה בחמר ובלבנים. וכיוצא בעלילות האלה אשר הם רעים מאד, הנני מודיעך שזה כולו נמשך אחר יצר הרע והוא מפתך עד שתמות בלי חכמה ותתלכלך בחמר ובלבנים, בלתי תבן בלתי תבונה, עד שלא יהיה לשנאך חלק לעולם הבא. אך אם יש אלהים עמך ראוי שתחשוב כי החכמה היא מזון הנפש, ואם תחסר החכמה תמות הנפש מיתה משונה "הכרת תכרת הנפש ההיא עונה בה" (במדבר טו׳ לא׳). ואם לאו חיה תחיה, "כי הוא חייך וארך ימיך" (דברים ל׳ כ׳). וכאשר תחשוב כי הלחם מזון לגוף ואם יחסר ימות הגוף, כן

ראוי שתחשב על החכמה. ואתה יודע כי כשירעב אדם אינו ראוי שיאמר אמתין עד שיבואו לידי מטעמים ואם לא יבואו לידי לא אוכל, אבל ראוי שישמח עם מה שיגיע לידו מן המזון בעתו, כדי להסיר רעבתנותו שהוא מכת המות. ובהזדמן לו המטעמים הרבים ישבע מהם כדי סיפוקו. וכן תעשה מן החכמה אם תרעב ממנה ותצמא אליה, דין הוא שתשבע ממנה ותרוה צמאך לפי הנמצא, כדי להציל נפשך משאול מטה. כי אחד המרבה ואחד הממעיט ובלבד שיכוון לבו לשמים, והוא שישתדל המשתדל להעלות לבו תמיד, ואז ישיגנו בבקשו החכמה מהחכמים וספריהם הקדושים בכל יום כפי יכולתו. לא שיחשוב לומר אני לבי בשמים וכל מה שאני עושה לשם שמים אני עושה, והוא איננו מעניין אשר יביאנו המעשה ההוא לידי חכמה. ואינו יודע כי תלמוד מביא לידי מעשה ואין מעשה מביא לידי תלמוד, ואינו מכיר כי המעשה נקל אפילו לנערים כל שכן לבעלי שכל. והתלמוד כבר אמר אפילו לזקנים וכל שכן לבעלי דמיון השקרי. וחושב כי מעשהו מקובל מפני דבור פיהו או מפני דמיון שקרי שדמהו לבבו, כי אין מעשה טוב בעולם באמת אלא העשוי לקיים בו החכמה והמביא אל השתדלותה. וכל המונע מזה הוא מפעל יצר הרע הממית החיים.

ובציירך זה לא ימנעוך מונעים כלל מלבקש החכמה שאתה יודע שהמונעים הנזכרים אלו בקשו למנוע ממך מזון גופך, לא היית סובל אבל היית צועק לשם ולבריות לפרנסך והיית בורח מעיר לעיר. ולו יכולת לפרוח באויר היית פורח כדי לבקש מזונך מכל צד ומכל פנה. ולו יעזרך השם בזה הציור השכלי לקבלו ולהאמינו ולהמשך אחריו בכל יכלתך. דע כי לא ימנעך מזג ולא עוני ולא גלות, ואפילו היית בבית הסוהר מלבקש החכמה והבינה והדעת. ומי הוא השוטה אשר לא היה בורח מן המות בהכירו מהות המות אשר היא ירידה עד תהום, אבל מפני שרוב בני אדם לא ידעו להבדיל בין החיים ובין המתים, אבל יהפכו דברי אלהים חיים

ויחשבו המות לחיים והחיים למות. מפני זה לא יבחרו בחיים אבל יברחו מהם ויבחרו להם חיי שעה ויתעסקו עסק גדול ויטרחו טורח גדול להמית עצמם טרם זמנם ולהנחיל לזולתם ממונם ואולי לשונאיהם או לבניהם, כדי שישיגו החיים הפחותים ההם אשר העת שולט עליהם ומאתו הם וכל אשר להם. ובסבה זו ישכחו חיי עד שכחה גמורה עד שובם אל החשך אשר ממנו נבראו ובסבתו באו. ועליהם אמר הנביא "הוי האומרים לרע טוב ולטוב רע שמים וחשך לאור ואור לחשך שמים מר למתוק ומתוק למר" (ישעיה ה׳ כ׳).

ואתה בן אדם שים לבך אל השרש אשר ממנו לוקחת וחוצבת. ודע כי מכסא הכבוד נלקחת ומאור השכל נחצבת ונשפעת ומצלם אלהים ודמותו נבראת ומשפע אמיתת מציאותו נמצאת "ושובה אלי כי גאלתיך" (שם מד׳ כב׳). "לשם יהוה אלהיך ולקדוש ישראל כי פארך" (שם ס׳ ט׳) ושמע דברי אלה ו"קשרם על גרגרותך וכתבם על לוח לבך" (משלי ג׳ ג׳) "כי לוית חן הם לראשך וענקים לגרגורתך" (שם א׳ ט׳). והשתדל יומם ולילה להגות בתורת משה בחכמה ולקרא בספרי הנביאים בתבונה ולשורר בדברי הכתובים בדיעה ולגרוס במאמר הנביאים החכמים בעיון זך שכלי ולהסתכל בחבורי החוקרים המקובלים בשכל האלהי ויתאמתו אצלך העניינים המבוקשים מהם ותמצאם כולם צועקים על חסרון החכמה ועל פחיתות המעשים ועל מעוט ההבנה. ובעשותך זה שים לבך לדעת את השם הנכבד והנורא וחוקקהו בלבך חקיקה אשר אין לה מחיקה. כי על זה נאמר שהשמות אינם נמחקין ר"ל שמות הקדש אשר הם כולם מורים על ציורים אלהיים. ואיך ימחק המצייר אחר שאין המצויר נמחק. ואל תזכיר השמות בפיך אבל קדשם וכבדם וחשוב שהם מלאכי המציאות, מלאכי השם השלוחים אליך להעלותך למעלה למעלה

ולתתך עליון על כל גויי הארץ. "וראו כל עמי הארץ כי שם יהוה נקרא עליך ויראו ממך" (דברים כח י'.) וחבר זה לזה וציירם ונסם ובחנם וצרפם. וחשוב שהם כתב המלך ששלחם אליך "למען יטב לך והארכת ימים" (שם כב' ז'). ושא ותן בהם משא ומתן בהיר וזך נקי וברר, חשוך מכל חטא ופשע, ומנוקה מכל עון ואשמה ורשע.

והתחל לצרף זה השם תחילה לבדו, והוא י"ה ו"ה. והסתכל בכל צרופיו, והניעהו וגלגלהו בגלגל חוזר חלילה פנים ואחור כמגלה, ואל תניחהו כי אם בראותך עניינו גובר מרוב תנועה מפני פחד בלבול דמיונך וגלגול רעיונותיך. והנה כאשר תניחנו עוד תשוב אליו ותשאלהו, ועד הגיע בידך דבר חכמה ממנו אל תעזבנו. ואחר כך תדלג אל שם שני לו והוא אדנ"י, ושאלהו יסודו, ויגלה לך סודו. והוא שתשיג עניינו כאשר הוא בעינו מאמתת לשונו. ואחר כן חברם שניהם וצרפם ועיינם ושאלם ויגידו לך תעלומות חכמה. ואחר כן צרף זה והוא א"ל שד"י הכולל השם, גם הוא יעלה חלקו. ואח"כ צרף אלהי"ם והוא ג"כ יחוה לך דעה. ואחר כך חברם ארבעתם ותמצא מפלאות תמים דעים שהם פלאות חכמה. ואחר כן חבר אל אחד מהן צבאות שגם הוא קדש, כגון יי' אלהים צבאות. שכן חברם דוד ע"ה באומרו "אלהים השיבנו והאר פניך ונושעה" (תהלים פ' ד'). ואמר עוד "אלהי צבאות השיבנו" (שם ח'). ועוד "יהוה אלהים צבאות" (שם כ'). והנה החזיר הכתוב זה ג' פעמים במזמור אחד ושנה בו השמות וזכר השם פעם אחת וזכר צבאו"ת ב' פעמים וזכר אלהי"ם ג' פעמים. וזכר שני ווי"ן בשלשה זכרוני אורה. ותחת הו' השלישי באו שש שמות הנזכרים אחר שם אבגית"ץ, שהוא ראש לשם בן מ"ב אותיות. ודע כי שם צבאו"ת מורה על סוד צרוף בן ארבעים ושתיים תיבות. כי ראשי תיבות וסופי תיבות וגימטריות ונוטריקון וצרוף האותיות ותמורתן

ומשקלן והכרת צורתן וידיעת שמותן והבנת ענייניהם, הם אמיתת הקבלות הנבואיות.

וזה צריך עוד שתעשה מן התיבה האחת בעצמה תיבות רבות, ומן התיבות הרבות תיבה אחת, כגון צבאו"ת שציירתי לך. וכן בעצם התיבה לפי אותיותיה כאלה צד"י בי"ת אל"ף ו"ו ת"ו. ותכיר ממנו נפלאות ותדע את השם בשלמות הפועל בעת התעסקך בהם, ותכיר את השם שהוא שר הפנים. ובהגיעך לדעת שם שר פנים תמצא שם השם שהוא משמש את השם ית', ויתגלו לך סודות אלוהיות באלו הדרכים. וכן בעשותך מתיבה אחת תיבות רבות, תפלא מן חכמת לבך מה שתוליד מזה הדרך, כאמרך בסוד "**דברך נצב בשמים**" (תהלים קיט' פט'), שהשם היוצא בנקודו שהוא השרש ירא **האש** ו**דע האל**. "**כי יהוה אלהיך אש אוכלה הוא אל קנא**" (דברים ד' כד'). כי אל כולו הוא אש, והוא כל בסוד יו"ד ה"א ו"ו ה"א. כי סודו "**ירד עליו יהוה באש**" (שמות יט' יח'). ופירושו השם ירד ויעל באש בעבור ישראל עבדו. ובדרך זאת האלהית לבדה תעשה ובה תלך, "**כי אז תצליח את דרכיך ואז תשכיל**" וגו' (יהושע א' ח'). רק חזק ואמץ והבן כל מה שהעירותיך עליו. והזהר כאשר הזהירוך אבותיך מן האש, והשמר לך ושמור נפשך מאד פן תפרוץ ותהרוס הגבול אשר גבלו ראשונים, והוא השכל האנושי החושק את חשקו מרוב חשקתו ירצה להדבק בסבתו. אבל "אם רץ לבך שוב למקומך שלכך נאמר רצוא ושוב ועל דבר זה נכרת ברית" (ספר יצירה). סוד רי"ת תר"י ומספרו אתרו"ג ולב דומה לו.

וע"כ רוץ ושוב כמו תייר שמתייר הדרך, והבן ענייניך וקבל מה שיבוא לך מעניין הצרוף בשמחה, וכוון הטוב והסר הרע. ובזה יסיעך יצר הטוב ויברח ממך יצר הרע, כי שניהם אחים בטבע, יצר הטוב ויצר הרע, והם בני אב אחד ובני אם אחת. והם יודיעוך סוד

ג׳ אבות וסוד ג׳ אמות וסוד בניהם ובנותיהם. וכתוב על מה שתכתוב צרופיך באותיות גדולות כאלה **ש מ ו ת** וגלגל וצרף את השם פנים ואחור, ובו תעלה מעלה ותתענג בדשן נפשך. כי ״אין בטובה למעלה מענג״ והזהר שלא תרד למטה, כי ״אין ברע למטה מנגע״ (ס״י). ואודיעך איך נחלקו האותיות לשלשה חלקים, שכן אותיות בגימטריא שלש״ה חלקי״ם והם כאלה: מלאכ״ת סופ״ר בכל התורה בלא תגין, בד״ה חק״י בכל התורה בתגי יחוד, שעטנ״ז ג״ץ בכל התורה בתגי שלש וסימנם טוב״ה. והנה אגלה לך סודות נפלאות בחשבון כל אחד ואחד מהן עד שתדע באמת את מספרו. ודע כי מלאכ״ת סופ״ר, ידיע״ת גש״ם במספרו. אך בד״ה חק״י ידיע״ה בכ״ח. אמנם שעטנ״ז ג״ץ זו ידיע״ה במעש״ה.

ודע זאת הידיעה המשולשת הכוללת החכמ״ה האלהי״ת, ובה נשלמה דבקות כל הדעת בשם בפעלה, בסוד תענוג החת״ן והכל״ה. ויודע לך באמת כי הדרך המופלאה הזאת היא דרך מקובלת לכל בני הנביאים המחברים מה שחברוהו ברוח הקדש. והם אשר ידעו דרכי הנבואה ולא זולתם. וגם נחלקו עוד האותיות לג׳ חלקים אלה והם אחדים, עשרות ומאות, בסדד אי״ק בכ״ר גל״ש דמ״ת הנ״ך וס״ם זע״ן חפ״ף טצ״ץ. ומפני היות החכמה העליונה הזאת בתכלית מעלות כל חכמה ודעת, כי היא חכמה אלהית, תלויה באלף בי״ת גימ״ל ר״ל אלפ״א בית״א שממנה יודעו כוחות אלהים, שהם כוחות בגוף הנקראים צבאו״ת ה׳. נסתרה החכמה הזאת מכל חכמי המחקר, אשר בראותם עניינה בהתחלה מיד נראה להם שיש בתוכה בלבולים רבים. ועניין זה שאין השכל האנושי יכול להשיגם גם אנחנו מודים להם זה, שהם דברים מכריחי הדעת בהתחלת המחשבה, אך בהם כל חכמה נודעת וכל גוף ונפש תלוין בה. והשם ימחול שאגלה לך סוד נסתר ומכוסה ונעלם. והוא שתמצא סוד ה׳ צבאו״ת כוחו מורה על עניין כוחות בגוף, וגם כוחות האלהים. וכל אחד כח בגופות, כלומר נפש וגוף,

אלפ״א בית״א, אשר בשניהם כסא הכבוד, כי הם השכל והמדע וחתימתם חכמת אלהים וכח טבעית כמו שרמזנו. ונאמר בעניינם שהם אות הנביאים, כי הנביאים הם חכמים בלא ספק ואפילו בגימטריא. כי כן יתקיים בידינו שלא יתכן שיתנבא אדם בלתי חכמה רבה עד שמוציא מה שבכח לפעל.

והתבאר עוד במופת שאפילו החכם הגדול המופלא בחכמה בהשתדלותו בבקשת הנבואה, אפשר שיתנבא ואפשר שלא יתנבא, ר״ל אפשר שיעשה שליח ואפשר שאמיתת נבואתו תהיה להשלים עצמו לבד, ולא ישלים זולתו בשליחותו. אך שיתחכם ויוסיף לקח בכל יום וידבר ויחבר ברוח הקדש. זאת דעתנו ודעת אמיתת תורתנו, ואין מכח המקובלים שיכחישו זה, כי המקובלים הם בני הנביאים ותלמידיהם, אשר קבלו מפי המקובלים דור אחרי דור עד משה רע״ה. כי משה קבל תורה מסיני, ומסרה ליהושע, ויהושע לזקנים, וזקנים לנביאים וכו׳. והנה הם ראשית החכמה, והם החכמים האמיתיים המקובלים מהנביאים, הם מחברי התלמוד ז״ל, ומהם ומדבריהם נודע לכל מה שידעו ומה שאדענו מעניין חכמת הנבואה אשר הגדתיה לך. ואם תרצה גם אתה הקבלה אשר קבלתיה גם אני, ואם לא הרשות בידך. אמנם תדע קצת ראיה מדבריהם מעניין דניאל מסוד ״מנא מנא תקל ופרסין״ (דניאל ה׳ כה׳), שהחכמים צרפום בצרופים רבים. ואלה קצת דבריהם ״אנמ אנמ לקת ניסרפו״. ואמרו, בגמטריא איכתיב כלומר בחלוף א״ת ב״ש, ״יטת יטת אדך פוג חמט״. וכן ״נמא נמא״, וכן תחשוב גם אתה אמן אמן. וזה הסוד לא גלוהו הם ז״ל, אבל העירונו אליו בביאור גמור וצריך להיות הסוף ראש והראש סוף. כי זה סוד קללת המלך ההוא שכתוב עליו אחר כן ״בליליא קטיל בלשאצר מלכא: ודריוש מדאה קבל מלכותיה״ (שם ל׳). וסוד מדא״ה האד״ם. ומפני שנשתמש בלשאצר בכלי בית המקדש, התחייב במיתה מיד. ופירוש דניאל שפירש לנו מפורש הוא שאמר ״מנא

מנא אלהא מלכותך: והשלמה תקל תקילתא במאזניא ואשתכחת חסיר: פרס פריסת מלכותך ויהיבת למדי ופרס" (שם כו'). והמבין עניין הפירוש הזה קל עליו להבין צרוף העניין ההפוך, ויבין עניין הקללה החתומה על "פס ידא די כתבא" (שם ה'), וסודו "פס קר תלין אמן אמן". ועניין "פס קר" חתיכה קרה, ועניין מספרו גו"ף ומקר"ה וכללו מ"ת. וכאילו נכתב ונחתם עליו שימות בלילה ההוא, וכן סודו "מת תלין אמן אמן" וכן כתיב ביה "בליליא קטיל", וזה פירוש עדות הכתוב, בלילה זה תמות. אמן ואמן הוא מת, ואנחנו נחיה לעד אמן ואמת. ומזה תבין עניין אומרם ז"ל "בגימטריא איכתיב להו", שכן הוא בגימטריא "ובדין האלהים ימות השר". וכן גם דריוש מדאה בגימטריא רשע. ועניין איך פירש דניאל "מנא מנא תקל ופרסין" שסודם מנין משקל ומספר, ומורה גזירת פרס, שהוא מעניין פריסת מלכות, וסודו עוד פרס ומדי. וקבלנוהו ספירת מלכות כאילו אמר ספר ספירות מלכותך. וסוד פרס ומדי מספר ומדה, ונשאר עוד ופרסין פרס יון.

ואחר שהדבר כן, נודע מכל צד הביאור האמיתי השלם אשר בארתי לך. ויש ביאור יותר גדול מזה יותר מבואר, והוא שאינו דומה העניין שקורה לאדם בעצמו, ומבינו ומשיגו בשני דרכי ההשגה האנושית, ובהשגה השלישית האלהית בהקיץ, לעניין שקורה לו בחלומו. והשכל ממה שביארתי לך אני ממה שהשגתיו, מעניין מה שקרה לי, או הגדתי לך כמו שקרה לאחרים רבים. ואין ספק כי זה יהיה אצלך מצוייר בחלום שאינך יודע פתרונו, אבל דעתך משוטטת להבינו, ואתה משים עליו פתרונים רבים. והנה עניינו מסופק אצלך אבל היותך בוחן ומצרף ומשיג מעצמך העניין שבארתי לך, לא יתבלבל דעתך בדבר ולא יסתפק עליך שום עניין כלל. אבל אתה צריך להרגיל עצמה בזה העניין מעט מעט, ברצוא ושוב כאשר צויתיך, ואם תשמור מצותי זאת בלבבך, "יברכך

יהוה וישמרך". ואם תאהבה בכל לבבך ויצרך "יאר יהוה פניו אליך ויחונך". ואם תבקש רחמים עליה בכל מאדך לעולם, "ישא יהוה פניו אליך וישם לך שלום". ואם תשכיל ותצליח את דרכיך, ינחך ה' תמיד והשביע בצחצחות נפשך, וישכילך ה' ברוב רחמיו וישפיע טובה עליך עושה שלום, והיית כגן רוה וכמוצא מים אשר לא יכזבו מימיו.

נשלם החלק השני תהילה לאחד ואין שני.

הקדמה

משכיל עבוד מאהבת השם וביה שמו קדוש והנצל
עיון לבך שים בזכרון שם לא יעבר גופך כדמיון צל.

עבודת השם מאהבה היא העבודה המרוצה והמקובלת באמת, והיא תכלית השלמות האחרון, אשר בעבורו נברא כל חי משכיל, ומצדה האדם אדם. וידוע ומבואר לכל בעל דעת כי העבודה ההיא האמיתית אי אפשר לשום אדם להגיע אותה בבלתי רוב החכמה, ואחר הרגל גדול מאד וזמן רב עד שוב ההרגל הרצוני כח טבעי. ומפני היות האדם חזק בימי הילדות והשחרות באהבת העניינים האנושיים לפי רתיחת דמו ולפי הפלגת חום לבבו, ואין כלי לו לכבות זעמו הושמה לו להכריחו ולבלות יצרו ולהחליש כוחו. כאמרם ז״ל בעניין יפת תואר לא דברה תורה לסוף דעתו אלא כנגד יצר הרע. ואמר החכם ירדה תורה לסוף דעתו של יצר הרע, ואין ספק שכל המצוות הן כדי לעמוד כנגדו ולהטיל עליו משא כבד להתיש כוחו. ואפילו שהוא תש כח ברוב ימים ואינו חפץ באשר כבר רצה ומואס מה שבחר בו בימי הבחרות, ומכיר עניין הפחיתות אשר טרח אחריו כרצונו ובטבעו, ומפני שהש״י צוה להנהיגו בעול כבד והוא עול תורה. על כן הפורק ממנו עול תורה נותנין עליו עול מלכות ועול דרך ארץ. והנה קבלת עול תורה היא קבלת עול מלכות שמים, וראוי שלא להסיר העול ההוא אשר הוא רביד הזהב באמת מעל הצואר לעולם, כמו שנאמר ״ופן יסורו מלבבך כל ימי חייך״ (דברים ד׳ ט׳). ופרשו בו חכמי האמת, הוא אינו חייב עד שישב לו ויסירם מלבו, כלומר עד שיפרוק עול תורה מעל צוארו וישכח מה שראה לבו והרגישו עיניו. ולעולם חייב העובד מאהבה שישים תכלית פעולותיו וכל תנועותיו וכל מחשבותיו וכל דבריו שורש לאהבה ותהיה האהבה המורגלת ההיא מולידה ממנו פירות חדשים

בכל עת לחדש האהבה האמיתית האלהית, ואפילו בעת היותו מתעסק בצרכי חייו ההכרחיים. ולא יביט זולתי הצריך לו, וגם צריך לו להשים נפשו בכפו בכל רגע ולהזמינה כדי להשיבה טהורה למי שנתנה לו טהורה. ואם יקרו מקרים אל יבהל בעצמו מהם, ואם יכריחנו טבע כובד המקרה ייסר יצרו ויכבשנו ויפתנו בתחבולות ובשוחד גדול, עד שיתרצה בהם וישנא השקר ויאהב האמת. כי האוהב את השם באמת ויי׳ אלהים אמת. ואם יכריחנו עניין ויתחבר עם אוהב השקר ישא עיניו למקום עד שירוחם וייפרד מהם.

ודע כי האוהב מאהבה הוא לבדו ראוי להתהלל בשהוא עבד יי׳ (חסר שורה) והוא מלך בשר ודם. נמצא מסוגו וממינו ומדרי עולמו נברא כדי לשמשו יען אשר גם הוא נברא כדי לשמש את בוראו. והוא כהן לאל עליון ואין אהבתו עם בוראו תלויה בדבר בטל, כמו שאין אהבת בוראו תלויה בדבר בטל. אך האוהב והאהוב קיימים לעד וכן האהבה קיימת ביניהם לנצח. ועניין עבודת האהבה ושיתופה עם היראה אשלימנו בסוד סוף זה החלק שהוא סוף זה הספר, ובו אחתמנו. כמו שבו חתם הרב ז״ל בספרו, מפני היותו זה הסוד שקול כנגד כל הסודות שזכר במאמרו הנכבד. והקדמתי אני עליו זאת ההקדמה בקיצור מפני היותו הגדול שבכל סתרי תורה.

בני הט אזנך ושמע פלאות ואגידך כהיום תעצומה
אלהים רם עלי כל רם ונאור ושלח אור לתבל על בלימה
ומאורו לעולמי עד להאיר נפשות אך בנפש החכמה
ומנפש חכמה אור לחיה והחיה צומחת מקימה
ומאור צומחה נהיו שחקים וכוכבים וירח וחמה
ומיסוד השחקים נהיתה אש והרוח ומים ואדמה
וארבעתם יסודות לכל הברואים למתחת שחקים לא לרומה
עצי שדה וכל עשב ואבן וכל חיה ומיני בהמה

ושלח אלי קצות אורי שלשת   נפשות לחיות כל באדמה
מאור צמחה לכל צמח אדמה   ותחיה כל ותתן בו נשמה
והשליט את בני אדם עליהם   בשומו בם מאור חכמה נעימה
ובה ידע אנוש הטוב והרע   ולא ידע יקום בלתו מאומה
לזאת שדי יביאנה במשפט   על חטאה אשר עשתה ואשמה
ונפש היא בהולדה סבלה   ומדעת אלהיה ערומה
ועל איש לחנוך נפשו בהשכל   ודעת אל ולקח טוב וערמה
ותדרוש ממאור שכל תבונות   ותורה עוז שהוא מכל עלומה
ואם תטיב עשות תשוב לקונה   ותעלה אל יקר הודו וראמה
וכי תאמר בדרכה בעלותה   אני תמה באמונת אל שלימה
בגן עדן לפניה רצון אל   ותבל תעזוב מדבר שממה
ותלכי אל אור מחצבתה   מקום זהרה ועוז עם תעצומה
ולא תרגז לעולמי עד ולא את   תשא כלמת חט ואשמה
ותתעדן במעדני רצון אל   ותראה אור הדר כבוד פנימה
וכן ילמוד נפש ברום אל   מאור שכל דבר השכל וחכמה
ואם תחכים ביראת אל ואם לא   לאולת תהילה עם כלימה
ותאכל מפרי ידה מגדים   ותרים מתבואתה תרומה
זאת היא נחלת עבדי יי׳   ומשכורתם עלי חסד שלימה
והנפש אשר תהיה סכלה   פתיות סוררה כל ידעה מה
ותטוש את ברית יוצרה ותהי   דעתו פליאה נעלמה
אשר כמעט דבש תכל תפתה   ותתגאל בפת בגה ותצמא
הלא לכם עבוד אל חי בעודה   ואולי נפשכם מחר רחומה
והקיצו ואל נא תאהבו נום   הלא תחת אדמה רוב תנומה
ללמד נפשכם דעת קדושה   ונפש מבלי דעת שממה
ואם לא נפשכם תהיה שכולה   ומחסד אלהיה יתומה
והחכמה ידיעת אל ועובדו   וזאת תורת השם תמימה
לזאת עבדו אלהינו בשמחה   ביראה ובאהבה נעימה

תם ונשלם

יום אחד בן ואח אין לו. גם בשנה אין לו שני
יום ארוך הוא לשם כולו. שבת ושמו מעשר עני.

החלק השלישי-שמו **יום כפור.** "**שלשה אלה בני נח ומאלה נפוצה כל הארץ**" (בראשית ט׳ יט׳).

סוד ראשון-נודע מתחילת חלק שלישי מן ההקדמה.

עיקר סוד מלות סתרי תורה-זכרם הרב ז"ל בהקדמה ההיא אשר הקדים לפני התחילו מעשה מרכבה בחלק ג׳ עניין דרכי סתרי תורה. והוא מה שרמזו בו חכמי האמת, ומה שראוי למשכיל להשתדל בעניינו, ואיך הוא חייב להתנהג בדרכי סתרי תורה עם שאר המשכילים שבדורו ועם יתר העם. והוא שאמרו הרב בהקדמה הנזכרת, שעיקר הכוונה בזה המאמר לבאר מה שאפשר לבארו ממעשה בראשית ומעשה מרכבה, ושאלו הדברים מכלל סתרי תורה. ועוד הורנו מדברי רז"ל אשמת מי שמגלה סתרי תורה, ושכר מעלימם עצום מאד. ואע"פ שהם מפורשים לבעלי השכל, הביא דבר המובן ממלות "ולמכסה עתיק", וראייתם על עניין זה מהם הם אומרם למכסה דברים שגילה עתיק יומייא, ומאי נינהו, דברי תורה. ואמר על זה כולו הערה באמרו והבן שעור מה שהעירו אליו אם יש בלבך תבונה. והכוונה בזה הוא שהעירנו הוא ז"ל מתוך דברי רז"ל שמה שנקרא סתרי תורה אינו עניין נסתר אבל הוא נגלה, ואע"פ שאינו נגלה להמון כמו שאינו נגלה לחיים שאינם מדברים, אבל הוא נגלה ליחידים לבד ומספיק במה שכוונת השם עליו, שלא כיוון לגלותם כי אם לחושבי שמו והם יראיו הישרים ונביאיו, כמו שהעירו הכתובים עליהם. ככתוב "**סוד יהוה ליראיו ובריתו להודיעם**" (תהלים כה׳ יד׳). וכתוב "**כי לא יעשה אדני**

אלהים דבר" וגו' (עמוס ג' ז'). הא לך מבואר שהכוונה האלהית בנתינת תורתו האמיתית לנו היא לגלות סודו לחסידיו ולא לגלותם לבהמות ולשדים ולמזיקים ולקופים ולקפיפים ולעטלפים, אשר לא באו בסוד יי' ולא ראו אור גנוז. שאילו היה כן כל חי משכיל בטבע (חסר שורה) ואין הדבר כן, אבל הוא קרוב להיותו הפך והוא העולם הזה דומה למצרף הכסף ולכור הזהב, לכשיזוקק בו אדם ויזדכך הזכוך הראוי לו אחר נסיון ובחינה הוא אשר ראוי לבדו לגלות לו סתרי תורה ולזולתו נמנע. כי מה יועיל אור השמש בחצי היום למי שעיניו כהות כעיני העטלף, והוא האור נסתר ונעלם ממנו, ואם הוא מאיר בתכלית תוקף זהרוריתו. ועל זה נאמר "מצרף לכסף וכור לזהב ובוחן לבות יהוה" (משלי יז' ג'). ונאמר "צרופה אמרתך מאד ועבדך אהבה" (תהלים קיט' קמ') ונאמר "אמרת יהוה צרופה מגן הוא לכל החוסים בו" (תהלים יח' לא'). ואמרו רז"ל על זה הבחינה, מה שזכר הרב בחלק ג' בפרק כ"ו והוא אמרם, וכי מה איכפת לקב"ה בין מי ששוחט מן הצואר ובין מי ששוחט בעורף, הוי אומר לא נתנו המצוות אלא לצרף בהם את הבריות, שנאמר "אמרת יהוה צרופה מגן הוא לכל החוסים בו". והוא מה שבארתי לך שהעולם הזה הוא כמצרף באמצעות התורה, שאמיתת מציאותה צרוף האותיות, שסודם בגימטריא שבעים לשונות בצרוף האותיות הנקראות בשבעים שמות ונכתבות בשבעים כתב, וכל כתב שבעים. והנה שבעים שמות כתובות בחשמל וחתומות בשמו ובשמות חותמו.

ופירש הרב על זה מבואר שם והוא מופלא. ולפי זה העניין אין סתרי תורה ראויים כי אם לאוהביהם. כדי שיתגלה לו האמת הצריך לאוהב ההוא האוהב את השם מאהבה, עד שידע העניינים שהם אמצעים בינו ובין אהובו וחשוקו ית'. וישתדל בכל יכולתו להחזיק האהבה והחשק הראשון שבין שניהם. והעניין המביא לידי כך

והמקיים זה בלב האוהב, הוא תלמוד תורה ומעשים טובים, ולא דבר אחר זולת זה ויתחזק בכל יום ויום לאדם בחקרו בלמודו האמיתיות כולם האפשריות לו בהשגתו, כי כל מה שתוסיף דעתו להשיג דבר מהדברים ההם העליונים הנסתרים והנעלמים מחבריו, הוא יוסיף מעלה ושלמות בשכלו, ושמחה ותענוג בנפשו. ועל כן ראוי למסור לאוהב זה ולדומים לו סתרי תורה, וכן ראוי להסתירם מזולתו. ולפי זה הטעם היה ראוי שלא היה כותב אדם דבר מהם אלא היה מוסרם פה אל פה בקבלה מספקת לראוי. אלא שהרב ז״ל בחן הרבה מחכמי דורו מאותן שחשב לקבל מהם קבלות נפלאות וחכמות אמיתיות ומצא בפיהם קול ורוח ודבור, אבל לא רוח הקדש ולא דבר יי׳. וראה שהקבלה האמיתית האלהית המחיה את הנפש המשכלת כמעט קט נשכחה מן הדור ההוא ונפסקה לגמרי ואין משגיח אליה.

וכן גם אני בחנתי וראיתי בדורי זה ומדת הדין גוזרת הסתרת פנים. ״ועתה כתבו לכם את השירה הזאת ולמדה את בני ישראל שימה בפיהם למען תהיה לי השירה הזאת לעד בבני ישראל״ (דברים לא׳ יט׳). ונתן הסבה עוד פעם שנית לגלות הכוונה כולה אחר שזכרה פעם אחת. והוא שתחלה אמר ״ועזבני והפר את בריתי אשר כרתי אותו״ (שם). ומנין כי בריתו זאת היא ידיעתו ית׳, מאמרו שם חרון אף ועזיבה והסתרת פנים ככתוב, ״וחרה אפי בו ביום ההוא ועזבתים והסתרתי פני מהם״ וגו׳ (שם). תחת וזנה אמר וחרה ותחת ועזבני אמר ועזבתים ותחת והפר אמר והסתרתי. ובסוף נתן סבת זה כולו באמרו ית׳ ״ואמר ביום ההוא הלא על כי אין אלהי בקרבי מצאוני כל הצרות האלה״ (שם). ואמר ״ואנכי הסתר אסתיר פני ביום ההוא על כל הרעה אשר עשה כי פנה אחרי אלהים אחרים״ (שם). ואחר כן צוה לכתוב שירה בזו העדות, וצוה למשה ללמדה בפרוש

כאמרו **ולמדה** ואומרו **שימה** כלומר פרשה וסדרה להם עד היותה מצויה וסדורה בפיהם, ותהיה לעד ביני ובינם. ומה שנתן סבת העזיבה הנזכרת הוא אמרו "**ואכל ושבע ודשן**" (שם). והנה כי זה כולו מביא לידי ע"ז, ואין לך ע"ז גדולה מעזיבת האמת ושכחת השרש והרחקת העיקר.

וכבר ידעת מאמר הרב בעניין ע"ז בחלק א' בפרק ל"ה ובפרק נ"ג, ומה שזכר שם על עניין חרון אף וכיוצא בו, ומשם תבין כל הכוונה הנזכרת פה. וכשתעיין בעיקרי השירה ר"ל שירת האזינו אשר היא לעד נאמן בינינו ובין השם תמצא כי רוב האשימו אותנו הוא בעבור סכלותינו ושאין אנו חכמים. כאמרו שם בתחילת האשימו אותנו "**שחת לו לא בניו מומם דור עקש ופתלתול הליהוה הגמלו זאת עם נבל ולא חכם הלא הוא אביך**" וגו' (שם לב'). ואחר כן "**זכור ימות עולם בינו שנות דור ודור**" וגו' (שם). והנה מה שזכר שם הוא מה שצונו לדעת סוד עולם שנה ושנשאל עליהם לאבות ולזקנים, זקן זה שקנה חכמה דעה קנית מה חסרת דיעה חסרת מה קנית. וצונו לדעת מה טעם אנחנו חלקו ועמו. ואמר "**בהנחל עליון גוים בהפרידו בני אדם**" וגו' (שם). "**כי חלק יהוה עמו**" (שם). הנה הגיד לנו הסבה ית' ואם היא נסתרת מאד, והורנו נפלאות בסבה זו כאומרו "**בהנחל עליון גויים בהפרדו**" (שם). זכרו י"ב גבולי אלכסון לי"ב שבטים. א"כ כבר הגיד לנו סוד ההשגחה בנו שהיא כנגד כל העולם כולו. ועל צורת יעקב אבינו חקוקה בכסא הכבוד והיא צורת אב אחד ולו י"ב בנים וב' נשים וב' שפחות ובת אחת ושמה דינה. ואני אפרש לך זה הסוד. צורת אב אחד תם ושלם ומטתו שלימה והוא יושב אהלים, משמש בית אולפנא, כלומר לומד ומלמד תורה. ויש לו אח אחד שנולד עמו בבטן אמו, והנה הוא "**בבטן יעקב את אחיו ובאונו שרה את אלהים**" (הושע יב' ד') מפני היותו יושב אהלים. ומהבטן יש ביניהם

קטטה ומלחמה. "ויתרוצצו הבנים בקרבה" (בראשית כה' כב') בבטן רבקה אמם. "ותלך לדרוש את יהוה", ואזלת למתבע אולפן מן קדם ה'. "ויאמר יהוה לה שני גויים בבטנך ושני לאומים ממעיך יפרדו ולאום מלאום יאמץ ורב יעבד צעיר", אלה הם מטטרון וסנדלפון שהם שני מלאכי השרת אחד טוב ואחד רע, הצדיק שמו יעקב, והרשע שמו עשו. ועשו יצא הראשון באמצעות הדם ועל כן הוא "אדמוני כלו כאדרת שער" אדיר ותקיף וחזק כצורת שעיר וצורת שד ושטן ומזיק בכל בעל רוח סערה, הוא איש שעיר "ואחר כן יצא אחיו וידו אחזת בעקב עשו", ידו זו גבורתו וכוחו, היא דבקה וקשורה ואחוזה בגלגל אחיו עשו, הוא בעל המעשה. עקב מלשון מעוקב והוא סוף העליונים "איש שעיר" משתער, וסופו למות. "ולמה זה לי בכורה" ובסבת זה שסופו למות. ואע"פ שהוא בכור "הנה אנכי הולך למות" ואין בכרה ולא ברכה. הבכרה מכרה בשבועה לאחיו, והברכה רמהו ולקחה לו, "הכי קרא שמו יעקב ויעקבני זה פעמים את בכרתי לקח והנה עתה לקח את ברכתי". מה שהוא איש חלק ולקח בכרה וברכה, ויש לו חלק "כי חלק יהוה עמו יעקב חבל נחלתו". ואע"פ "שידו אוחזת בעקב עשו", "הידים ידי עשו" אך "הקול קול יעקב". ושניהם מתגדלים יחד זה חיצוני וזה פנימי, "ויגדלו הנערים ויהי עשו יודע ציד איש שדה" חיצוני, "ויעקב איש תם יושב אהלים" פנימי. ואעפ"כ יעקב ממהר למצוא ציד ומביאו לאביו יצחק. והב"ה צועק על גמל ורוכבו ומברכו להיותו מקבל טל דגן ותירוש "יעבדך עמים ישתחוו לך לאומים הוי גביר לאחיך וישתחוו לך בני אמך אורריך ארור ומברכיך ברוך". ובבא אחר זה קבל הברכה לעצמו, והוא היותו נכבד ממנו "הן גביר שמתיך לך". והיו כל

אחיו עבדיו "ואת כל אחיו נתתי לו לעבדים". ושיושלמו לו כל צרכיו, ולא יחסר לו דבר "ודגן ותירוש סמכתיו". אחר זה מה נשאר לאחיו "ולך איפוא מה אעשה בני". על יעקב כתוב "ויברכהו", ועל עשיו כתיב "ויען", כלומר נתן לו תשובה לדבריו בלא ברכה. ואין שם שום שם כי אין השם אתו, אלא "הנה משמני הארץ יהיה מושבך ומטל השמים מעל". זכר לו מקום מציאותו ועניינו ובאמת כי מושבו בשמני הארץ וטל השמים למעלה ממנו, אך לא עליו "וטל השמים מעל". ועוד התחיל לפרש כוחו "ועל חרבך תחיה" היא להט החרב. "ואת אחיך תעבוד" זה בעל כרחו.

ועתה זכר עוד העניין המסור בין שניהם לפי המשפט, והוא אמרו "והיה כאשר תריד ופרקת עולו מעל צוארך" זה עול תורה. וכן תרגם אונקלוס אשר ידע הסוד בלא ספק. והפשט גם כן אמת בין יעקב ועשו, והשנאה קיימת ביניהם "וישטום עשו את יעקב", והוא על הברכה אשר ברכו אביו. ויעקב ברח מפניו ועוד חזר במרמה, אחרי הולידו בנים והתחזק כוחו, ומביא לו מנחה ונותן לו שוחד כדי לפייסו, "קח נא את ברכתי אשר הובאת לך", "כי אמר אכפרה פניו במנחה ההולכת לפני ואחרי כן אראה פניו ואולי ישא פני" בשיתוף שם פנים בחלק א' פרק ל"ז. ויקח את נשיו ואת שתי שפחותיו ואת אחד עשר ילדיו טרם הולד בנימין ואחר לידת דינה הם שתי כוחות עליונות מעולות, ושתי כוחות פחותות מהם תחתונות. שני האחים, השכל האנושי אשר הוא אח קטן לדמיון, ואתו הבכורה והברכה והבנים והתולדות והנשים והשפחות והבת תולדותיו, הן מחשבותיו הנחלקות לי"ב חלקים מעולים, ולו בת אחת לבד, מחשבה אחת מבלבלת ומזנה עם שכם בן חמור, היא מחשבת יום הדין. והנשים

שתי רוחות יי׳ ורוח דעת ויראת יי׳ והשפחות שתי רוחות חכמה ובינה רוח עצה וגבורה. ועם כל זה תדע שאין המקרא יוצא מידי פשוטו, כי הנגלה והנסתר טובים שניהם כאחת, ומזה התבאר לך הסבה מדוע אנחנו בני ישראל ״חלק יי׳״ יותר משאר האומות. והוא בעבור חמדינו החכמה שהיא התורה, ועל כן בהתרחקנו ממנה השם צועק ואומר ״צור ילדך תשי ותשכח אל מחללך״ (דברים לב׳ יח׳). ואומר ״כי גוי אובד עצות המה ואין בהם תבונה״ (שם). תחת אומרו עלינו ״עם חכם ונבון הגוי הגדול הזה״ (שם ד׳ ו׳). ואומר ״לו חכמו ישכילו זאת יבינו לאחריתם״ (שם לב׳ כט׳). הנה צעק הכתוב על חסרון עצתינו ותבונתינו וחכמתינו ושכלינו ובינתינו. ועל זה נכתבה השירה לעד. אמנם בשובינו אל יי׳ בחכמה אמר הנביא עלינו ״ונתתי לכם רועים כלבי ורעו אתכם דעה והשכיל״ (ירמיה ג׳ טו׳). ובעבור חסרון מציאות רועי דעה ובינה והשכל גלה הרב לאשר יקבל מדבריו מה שגלה כי כוונת השם המבוקשת ממנו היא הדעת. ״ורחמנא לבא בעי״ והוא השכל.

ועליו התחיל השם בעשרת הדברים בעניין מושכל ואמר ״אנכי יהוה אלהיך אשר הוצאתיך״ וגו׳. ובדבור השני הזהירנו על ההפך, שהוא עבודת זולתו והיא עבודת ע״ז, כאמרו ״לא יהיה לך אלהים אחרים על פני״. ותרגומו ״בר מני״ והורנו שאין השם מקנא כי אם בע״ז שהיא כנגדו לפי אמונת עובדיה, ומחשבתם בהפך המחשבה האמיתית. כאומרו עליה ״כי אנכי יהוה אלהיך אל קנא פוקד עון״, ועל זה אמר הרב שכל כוונת השם בנתינת התורה היא כדי לדעתו בהשגות שכליות וכדי להרחיק ע״ז ולמחות זכרה מהלבבות, שכל הכופר בע״ז כאילו מודה בכל התורה כולה. ועל כן בא בשני דברות הראשונות ״אנכי יהוה אלהיך״ ומלת ״אנכי״ מורה על חיוב מציאותו ית׳ ומלות ״יהוה אלהיך״

מורות על מה שאפשר להשיג ממהותו על ידי שמותיו. וזו היא ידיעת השם. ועניין "אשר הוצאתיך" מורה על השגחתו ית׳ בנו. אמנם עניין הרחקת ע"ז והוא כל עובד שום עבודה לזולתו או עובד עבודה שאין הכוונה בה להגיע אל ידיעתו. ועל כן אמר בזולת עבודתו קנאה כאמרו במקום אחר "כי יהוה אלהיך אש אכלה הוא אל קנא" (דברים ד׳ כד׳). כלומר מי שעובד זולתו אין לו חלק עמו ית׳, ורוב אהבתו לקנאות לכבוד שמו על הבוטחים על חילם וברוב עשרם יתהללו.

וגיליתי מה שחייבתני הכרחתו שלא להסתירו. ולא השגיחה קנאתי האמיתית בגנות עם רב, כנגד איש אחד מיוחד, עובד את השם מאהבה כאברהם אבינו אשר אהב רב. כי הנה משה שקול כנגד כל ישראל, ויום כפור שקול כנגד כל ימות השנה. והוא מיוחד והוא לבדו מספיק לכפר על כל חטאת השנה, כן זה מיוחד אשר יוציאוהו דברי מכח לפעל בעבור מה שהועלתי לו לבדו, יתכפר לי מה שהזקתי זולתו. ואם עלה מספר הנזקים לעשרת אלפים סכלים נגד תועלת אחד מעולה, אוהב האמת באמת. ועל זה אגיד עניין מלת סתרי תורה, ואומר כי עניין סתרי תורה בא על שני עניינים שהם שווים במבטא ונחלקים בפתרון ושרש שניהם באמת יסתר והוא נסתר שהוא עבר מבניין הקל מהשלמים, מורה על סתירת עניין בנוי, כגון בנין והיכל וכיוצא בהם. וכן יורה על סתירת דברים באמרם ז"ל "שלמה לא דייך שדבריך סותרים את דברי דוד אביך אלא שדבריך סותרין זה את זה". ומזה המין הוא מה שזכר הרב ז"ל בחלק א׳ לפני התחילו פרקים בהקדמה, והיא סבות הסתירה או ההפך. וזה המין מורה על סתירת עניין, יבוא לעולם מבניין הקל, וצריך לדקדק בו עם כל זה אם בא בשום מקום להורות על עניין שני, והוא עניין הסתרת דבר והעלמתו. אך מה שיבוא ממין ההסתרה, יבוא במשקל הפעול ויהיה מהבניין הכבד הנוסף בה"א בראש המלה, כגון "הסתיר". ויהיה זה סתר וזה הסתיר, כאילו זה

פרץ וזה העלים. ועל זה בא מלת סתרי משותפת לשני העניינים, להורות אמיתת הכוונה בהם כלומר סתרים וסותרים. והוא שהנסתר דומה להמון כסותר הנגלה, ואינו כן מצד אחד, והוא כי התורה כולה נחלקת לה׳ חלקים ועל כן נכתבה בה׳ ספרים. החלק הא׳ ספור היצירה, הב׳ ספור היצירה בהשגחה, והג׳ ספור עצת המשותף ביצירתו איך ינצל מן החלק הנגדיי לו, בעשיית המצות ובהרחקת העבירות, והד׳ ספור הפחדת הגמול והענש, וה ה׳ ספור מהות הגמול והעונש. וכל אלו המינים ימצאו בכל ספר וספר מן הה׳ ספרים בעניינים מפוזרים כשידוקדקו ויקשרו קצתם בקצתם.

ואם כן לפי זה עניין הנזכר המעולה חייבה החכמה האלהית אשר התורה נשפעה ממנה כדי לגלות בה מציאותה, שיהיו בה דברים סותרים אלו עם אלו, ומסתתרים אלו בתוך אלו, עד שיהיה הדבר המובן למעיינים עליה, ר״ל חכמי פשטיה, הוא מה שדעתם סובלת בתחילת מחשבה. וזה כולו בתכלית המעלה להשאיר התורה הגלויה המפורסמת ביד המון חכמים ופתאים משכילים ושכלים צדיקים ורשעים יחד לעולם ועד, כל עוד היות העולם קיים. וגם הושמו בתוכה תפוחי זהב גנוזים בתוך משכיות כסף, ומרגליות ואבנים טובות נסתרים בחדרי בטנה ונעלמות בהיכלי אותיותיה, עד אשר לא ימצאו מטמוניה כי אם למחפשיה ולדורשיה ולחוקרי סודותיה ולשואלי נסתריה ולאוהבי תעלומותיה באמת. והכוונה בזה להשאיר התורה האמיתית ביד היחידים, שהם סגולות ההמון ומבחר המין האנושי. עד שישיג האיש המיוחד משפעה סוד השם המיוחד וסתריו, ויקבל מהשם עונג ומעדן ושמחה וששון ותענוג הנאה שאין בלתה, וקנה על יד מה שהשיג מאמתת התורה מזיו השכינה בחייו, ואם יש לו מונעים, ואחר מותו בלתי מונעים לעד. והנה שם ״תורה״ גם כן הוא משותף, שהוא תחילה שם על אותיות כתובות ועל החומש כלומר ״ספר תורה״. ועוד הוא מעניין הוראה, כלומר שהוא מורה לכל אדם הדרך אשר ילך בה כל ימי חייו. אך

באמת שמה האמיתי הוא מלשון חקירה ועיון, כי הוא שם פועל עומד מבניין הקל, כאומרך תורה תורים, תורה תורות, כמשקל תולה תולים, תולה תולות. כי שרש זה תל״ה, ושרש זה תר״ה. והוא מלשון עיון מרגל שהוא מחפש כל סתרי הארץ. כמו שבא במרגלים ״התרים את הארץ״ (במדבר יד׳ ו׳) מעניין ״לתור להם מנוחה״ (שם י׳ לג׳), ״תרתי בלבי למשוך ביין את בשרי ולבי נוהג בחכמה״ ״ונתתי את לבי לדרוש ולתור בחכמה״ (קהלת). ומזה תבין שנקראת ״תורה״ מפני שבאמצעותה יש בנו השגחה מהשם, להוציא בה שכלינו מן הכח אל הפעל. ולפי זה נאמר שהיא תורה וחוקרת ודורשת על עדות הלבבות ומלשנת ומרגלת. ועל כן היא קרויה לשון הקדש ורואה ומגלה עריות וצורפת הדעות והאמונות והמעשים. וכבר יקרא גם כן נר ואור ונפש, כלומר נשמה ושכל וזיו וכבוד והוד והדר ותפארת וחכמה ותבונה ודעת ומדע והשכל. ודומיהם ובית יי׳ ומקדש יי׳ והיכל יי׳ וכיוצא בזה ומהם הכל. ״נר אלהים נשמת אדם חופש כל חדרי בטן״ (משלי כ׳ כז׳). ודרשו בו רז״ל, חופש כל חדרי בטנה של תורה. ״באור פני מלך חיים״ (שם טז׳ טו׳), הם חיי הנפש. וכן נאמר ״כי נר מצוה ותורה אור ודרך חיים תוכחות מוסר״ (שם ו׳ כג׳). וסוד אומרו ״מצוה ותורה״ כסוד אומרו בתורה ״והתורה והמצוה אשר כתבתי להורותם״ (שמות כד׳ יב׳). וסוד הכתיבה תבינהו מן ״כתבם על לוח לבך״ (משלי ג׳ ג׳). גם סוד הלוחות והיותם מעשה אלהים, והנם של סנפירינון היו ״כמעשה לבנת הספיר״ (שמות כד׳ י׳), הנאמר על החמר הראשון שבו התורה כתובה באש שחורה על גבי אש לבנה בסוד המרות השחורה והלבנה. הלוחות שבהם התורה חקוקה בטבע מוכן ובכח קודם שתנתן, ובהנתנה נעשית אש אוכלת אש, ״כי יהוה אלהיך אש אוכלה הוא״ (דברים ד׳ כד׳). על כן ״והר סיני עשן כולו מפני אשר ירד עליו יהוה באש״ ״ודבריו שמעת

מתוך האש" (שם), והיא אש מאירה ואור בהיר. ומזה העניין "ויאמר אלהים יהי אור" אלה סתרי תורה הם באמת לחכמים, וסותרי תורה לפתאים בלא ספק. ועל כן נקראו בזה השם כמו שבארתי.

סוד ב'-נודע מראש חלק ג' מפרקי המרכבה ומחלק א' מפרק ס"ט ופרק ע"א ונ"א ומחלק ב' מפרק וכ"ט.

עיקר סוד מעשה מרכבה ועניין מרכבה-דע שבכל מקום שתמצא עניין מרכבה או הרכבה, הוא על דבר נמצא מורה שיש לו ממציא, ונברא שיש לו בורא, ומורכב שיש לו מרכיב. שהמורכב לא הרכיב עצמו. וכבר הודעתיך סוד ממשלת רוכב בחלק א' בסוד י"ג וממנו תתעורר אל מה שאגידהו לך פה ממה שזכר הרב במרכבה. שכוון להודיענו ממנה מה שהודיע יחזקאל ע"ה, אלא שדבריו הם סתומים וחתומים ושעריהם נעולים בפנינו ולא היה בידינו מפתח לפתוח בו, עד שקם הרב ז"ל ומסר בידינו מפתח הרעיון, והערנו לפתוח בו רוב השערים הסגורים בכל דברי הנבואה. בהגידו לנו ז"ל כי יש בדברי החכמים כמוהם שמות משותפים אין קץ. ובזה פקחנו עינינו וראינו אור בהיר זוהר מזהיר, והכרנו עניינים רבים באמתתם. וכאשר עשו הנביאים והחכמים, עשה גם הוא אחר פקחו עינינו. ומזה הוא מה שזכרנו בעניין אומרו בפ"א בחלק ג' "זה ידוע שמבני אדם אנשים שצורת פניהם דומה לצורת אחד מבעלי חיים". והפתאים שלא הבינו דבר זה מדבריו, ואע"פ שמתפארים בהם שהשיגום, הפכו כוונתו וחשבו כי באומרו "שצורת פניהם" אמר בכוונה על תאר פניהם, "ולא זו הדרך ולא זו העיר" (דומה לכתוב במל"ב ו' יט'). כי זה סמיות עניי הדעת, אבל כוונתו מובנת ומושכלת ונודעת למשכילים, כי לא זכר זה בלשון צורה, אלא על השגת השכל, לא על התואר. כמו שבאר בח"א פ"א בעניין "צלם ודמות", ומשם תבין זה. וכן תבין פנים מדבריו בח"א פל"ו,

וכן דמות תבינהו מח"א פ"א. וממה שרמזתי אני עליהם במקומם תעיר לבך, ומזה תקבע יסודות, ועליהם תבנה בית המקדש החרב ותוריד השכינה לארץ לשכון במקומה כאשר שכנה טרם נסיעת המרכבה ממנה. ואז תבין יראת ה' ודעת אלהים תמצא. ודע כי ד' חיות המרכבה הם בלא ספק בשמים והם ג"כ בארץ והם ג"כ במין האדם והם ג"כ באיש האדם. ומה שבשמים יובנו כשמות המשותפים ומה שבארץ יובנו במשלים ומה שבמין יובנו בהשאלות ומה שבגוף יובנו בצרוף הגוף עם הנפש וכוחותיה. ובהשגת דמות האדם אשר עליהם למעלה מהכסא אשר על הרקיע. ואם תשיג מה שבאיש תשיג את כולם, שההרכבה האחרונה היא ההרכבה אשר באיש, והיא התשלום והתכלית והחתימה. ועל זה אמר הרב "עד שנראה איש כאילו פניו דומים לפני אריה", כלומר שיש איש שמציאות עצמו כמציאות בריה חיה והיא עזה מאד. ואחר מציאותו כבריה חיה, והיא שור או חמור עגל וכרוב. והוא מנגח בקרניו, ומתנועע בנערות כילד, כתרגום כרביא. וגזרת שור משורר וכן מעיין, כתרגומו תורא מתייר. ורגל מן רגל עגל ושור, והסתכל בעגולו וגלגולו אשר גלגל ומגלגלו וחושב שיש לו במה שיסמוך עליו כשורה וכחומה וחושב שרגלו רגל ישרה ועדין נשתייר מישורי העגול. ואחר מציאותו כבריה חיה והיא נשר, עולה במהרה ונושר ונופל, "ובוטח בעשרו הוא יפול" (משלי יא' כח').

אמנם יש איש אחר שמציאותו כמציאות בריה חיה מדברת, והיא אדם וזה קרוב להדמות לאשר למעלה מן הכסא. כי הוא ממינו וזהו המתעסק במצוות, שהוא למשכיל מאד. ואם יתעורר לשמרו בשכלו יקרא בשם המיוחד שבמינו בכח מלולו, והוא חשמל ויהיה מכלל העליונים ומכלל התחתונים. ואחר שהודעתיך זה במין עוד אודיעך מה שבאיש, שהוא פרט המין. ידוע שגוף האדם מורכב מד' יסודות, והתחייבו מהם כוחות ורוחות באמצעות הצורה הטבעית האנושית. והכוחות הציוריות הם ד' ראשונים במספר

אותיות אהו״י אשר הם ראשונים במעלה לכל האותיות. והם נגלים ונסתרים בכוחות החיות, ומהם נשפעו כל הבריות. והם בעצמם מדברות וחיות, והם חיות הקדש הנושאות את הכסא, כלומר הם נושאות משיגות מעלת הכסא. והוא האיש המיוחד היודע אמיתת שם המיוחד, ותנועות ידועות לכל אחת מהם. והנה האות כחומר ונקודתו כצורה, מניעה אותו. ולא ימצא זה בלא זה בהזכרה, כמו שלא ימצאו החמר והצורה זה בלא זה, אך הצורה מניעה את החומר. וכן אמרם ז״ל על זה ״דמיאן נקודתא כנשמתא דחי בגופיה דאיניש״. פירוש דומות הנקודות באותיות כנשמת החיים בגוף האיש. הנה כבר גלו לך הסוד כולו בזה הדמיון שדמו זה לזה. והעניין הוא שהדבור כשהוא כתוב בספר אינו מתנועע אל הלב, כי לא יובן מבלי נקוד ונקודו מעיד על עניינו והנקוד תלוי בהבנה וגם בלמוד תחילה. והנה באמת אין נקוד בספר תורה, ולא במגילת אסתר, ולא בתפילין ולא במזוזה, מפני שעיקר כל אמונתינו תלוי באלו הד׳. אמנם תפילין ומזוזה הם חלקי ספר תורה, ובמזוזה שתי פרשיות והיא כתובה על דוכסוסטוס. והיא מלה יונית מורה על קלף אחד נחלק לשנים. ונחלק זה מזה, ובריית שניהם אחת בסוד אדם וחוה שנלקחה מצלעו. והם שנים אחר שהיו דבר אחד. ועל כן להם שתי כוחות מפורשות תחילה והם השוערים, והקלף בקנה והקנה בחור להורות סוד התולדת מהם, שהוא בשער, במקום הקבוע לביאה. ויציאה על המשקוף ר״ל על ״מזוזות ביתך ובשעריך״ ודם פסח ודם מילה מן אחד שיורה המלה ופסח, ״ופסח יהוה על הפתח״, שה תחת אדם, איל תחת יצחק בתת לו חלקו, שהם דם פסח ודם מילה ״ולא יתן המשחית לבא אל בתיכם״ וגו׳ (שמות יב׳ כג׳) ״ונתנו איש כופר נפשו ליהוה ולא יהיה בהם נגף בפקד אותם״ ״עשרים גרה השקל״ (שם ל׳ יב׳) היא הנפש. י׳ חצי השקל, י׳ ספירות ו׳ קצוות ד׳ חיות. ו׳ קצוות הם, ו׳ כנפים ב׳ב׳ב׳. ״בשתים יכסה פניו״ (ישעיה ו׳ ב׳) יסתיר

מציאותו "ובשתים יכסה רגליו" פעולותיו אשר הוא סבתם יסתירם כלומר מסתירם תמיד, כי "יכסה" במקום מכסה. וכן "יעופף" במקום מעופף. כמו "ככה יעשה איוב" (איוב א' ה') שעניינו כך היה עושה איוב ורבים כמותם. ו"בשתים יעופף" פעם מסתיר פעם מגלה, במדת העוף בסוד נשר. ואמנם מזוזה סודו מצורף מזו"זה כלומר החמר מהצורה והצורה מהחמר. והם חקוקים בשערי הבית והוא סוד אדנ"י ושניהם כולל אותם הטבע, וזה נבדל מזה באמיתת מציאותו, ושניהם נמצאים יחד מורכבים, כי לא ימצא זה בלא זה. ואם כן הם שנים בצד אחד, והם אחד בסוד אד"ם וחו"ה וגם שם אדנ"י והוא לעד גם שם אלהי"ם גם שם י"ה מלא.

ואמנם תפלין יש בהם ד' פרשיו"ת ומספרם צי"ץ והוא הנקרא בשם נז"ר הקד"ש שעליו נתלו רמז"י קדוש"ה. והוא בא להורות לנו עניין אמיתת המציאות, ונתגלה לנו בו סוד הגלג"ל העשיר"י הנקרא קדש "העשירי יהיה קדש ליהוה" (ויקרא כז' לב'). והוא גלגל השכל הפרוש המיוחד שבגלגלים. ומפני היותו מעולה ופרוש ומיוחד נקרא נז"ר הקד"ש, וכ"ף זכו"ת וכ"ף חוב"ה נשפעים ממנו שהם מלאכ"י החמ"ר והצור"ה ובהם העולם מתקיים בגלגולו. ונקרא "ציץ" מפני שהוא "פרח וציץ" כלומר תולדה ושפע מהשם ית'. ומספרו אלף שהם מאה עשרות ועשר מאות ואלף אחדים. והוא ק"ץ לכל המציאות ותכלית העולם כולו, והוא מוציא פרח ומציץ ציץ וממהר לגמול גמול לכל נוצר. ועל כן הוא השומר המדות, ר"ל מדת הדין ומדת הרחמים, ובהם מנהיג העולם. כי הוא השומר הדמות, שבו נברא ונתחדש העולם בלא ספק, ומתחדש תמיד. בעבור היות אמיתת ישותו רבוע, נצטוינו להיות צורת תפילין מרובעות בצורת א' כתיבת אותיות הקדש, שאמתתם כתיבה מרובעת, כאשר בד' פרשיותיהן הם רמז לזיו ארבע ההויות שד' הויות נצטוו בכדודו של גלגל. ועל כן חויבו להמצא ארבע

הויות בחמרים כמו שחויבו להמצא ד׳ חיות בצורה, מפני היות ד׳ צורות בחיה ובאמתתם הם כנגד ד׳ מציאויות, אשר במציאות אחד ישתוו ד׳. ותמצא גם ד׳ חיות באש בארבע היסודות ברוח וכן ארבע רוחות במי הים כנגד חיוב מציאות ארבע רוחות בארץ. וכולם הם ד׳ חיות, וארבע יסודות, וארבע רוחות וארבע כוחות. ומאלה הד׳ הוא מושפע הכל. ועל כן ד׳ פרשיות בתפילין של ראש וד׳ פרשיות בתפילין של יד. וסוד רא״ש י״ד, תפל״ה, וסוד תפל״ה, שנ״י הפכי״ם, וסוד התפלי״ן, ארבעה רמזים בארבע הפרקים שהם י׳ אבג״ד. ובאו לעמוד כנגד יצ״ר הר״ע מארבע המאורים, ר״ל מן רבו״ע מאורי״ם בהיות הירח מתחדש. כי יצ״ר הר״ע חמ״ר היצ״ר הטו״ב מהם חיו״ת העול״ם, כי מקום התפלי״ן הוא עול״ם החיו״ת. וכלל התפילין הם י״ח עולמו״ת וי״ח מעלות. וסוד רא״ש וי״ד א״ש ורו״ח. וסוד מוח ולב, אלהים ובהם משפיע או״ר שד״י או״ר חו״ש, שהוא חם ולח בדם, שהוא בטבעו חם ולח, ומעלה ומוריד ומתמלא ומתרוקן כדלי. והוא מזלן של ישראל ר״ל מזל דלי, והוא רוח והוא שווה למזל טלה שהוא אש.

ועל כן גיליתי לך סוד אש ורוח עם ראש ויד ועם מוח לב והוא דם. ועניינו וסודו יו״ד ה״א וא״ו ה״א שבו עולים ויורדים מלאכי אלהים. והוא אהו״י כפול וקשור אהיה באהיה כקשר אב ואם שמהם תולדות דם הבנים. ותדע לך באמת כי על ד׳ אותיות אלו נחתם האיש, והוא הנגלה והנעלם במציאות, מפני היות אותיות ההעלמה אהו״י שבהם נחתם תעלומות הדם ובעדם התעלם הדמות לאדם. וידיעת סודם ומספרם ודרכם היא תכלית מעלה לאדם, כי בם כל שם המפורש נודע ומושג ולא לזולתם בשום פנים. ולאיש ואיש זה השם הוא שר הפנים שהוא יהו״ה כלומר שם אהו״י. אמנם הוא מפורש בסוד מ״ם פ״א ר״ש שי״ן, שם שר הפנים הוא יהו״ה וחקוק זה בשי״ן של ארבע ראשים בתפילין, אשר בא להעיד על מרכבה ראשונה, אשר לה ארבע ראשים, בסוד ״ונהר היוצא

מעדן להשקות את הגן ומשם יפרד והיה לארבע ראשים" (בראשית ב' י'). וסודם אותיות אהו"י ד' ראשים. אמנם סוד שין של שלשה ראשים חקוקה היא בתפילין להעיד על צורה אחת שיש ברקיע ששמה ישראל, ולה שלשה ראשים, ושמם כהן ולוי וישראל. וגם שמה כנסת ישראל, והיא לראשית לנו כנס, וחקוק לה על מצחה "ישראל", בעבור היות שם הכנוי לישראל, והיא חיה אחת ולה ד' צורות ושלשה ראשים. וזאת היא צורת אדם אשר בו ד' יסודות ושלש נפשות, והם אש ורוח ומים ועפר, וטבע וחיות ודבור. והנה הם ד', והעפר הוא נקודתו האמצעית אשר עליה נבנה כל הגוף. והעד אמרו "כי עפר אתה ואל עפר תשוב" (בראשית ג' יט'), ועל כן אמר שלמה ע"ה "הכל היה מן העפר והכל שב אל העפר" (קהלת ג' ב'). וכן אמר עוד "ויתרון ארץ בכל היא" (שם ה' ח').

וסוד העפר הנה הוא השכל, שהכל מאתו והכל שב אליו. ואשרי מי שיזכה והשיגו והשכילו והכירו. והטבע והמים משניהם הצמיחה יותר מאשר מזולתם. והרוח והחיות משניהם ההרגשה וכל כוחותיה. והאש והדבור משניהם השכל האנושי החמרי. ואלה שש כנפים הנחלקות לשתים שתים. והנקודה היא מורכבת מד' צורות, הרי ו"ד שהם י' וסוד י'. ומהנקודה המרובעת התקיים גלגול הקשר העגול המרובע. כלומר מרובע במקום חיבורו ועגול בהפרדו אל הנקודה המרובעת, ונפרד בירידתו אל חלקי הגוף למטה לשני חלקים נפרדים ולמעלה לב' חלקים דבוקים. וכן תמצא הסוד ארבע"ה ראשי"ם ושלש"ה חלקי"ם שווים במספר. וזה כולו מרכב"ה ראשונ"ה מן הד' מרכבות. כי הנה שם המפורש נחלק לד' מרכבות בסוד צורות שני שיני"ן הנחקקות בתפילין ש ש ומספרם ארב"ע הויו"ת, בסוד ש"ת, רמז לז' ראשי העולם, ולשבעת ימי בראשית, וגם רמז לזיו הנשמה אשר לה שם מיוחד ומפורש וששה שערים בנפש ונקראת מרכבה כתובה, היא מרכבת

אהו״י בעבור שטבעה חקוק בשני חמרים, כמו צורת **ש** המורה על ד׳ הויות. וכבר ביארתי לך סוד שי״ן ודל״ת ויו״ד ותדע שדי לך בידיעתו להחיות הנפש האנושית היחידה. ואחר שכן הוא, והשגת שני ענייני המרכבה אין לי צורך לפרש לך שני העניינים האחרים, שהם מובנים מדברי הרב ומדברי בהבנה מספקת לכל משכיל מקובל. והנה צורת שי״ן דבוקה במרכבה משני צדדיה בתפלין, בצד ימין ובצד שמאל וצורת ד׳ מצויירת ברצועות הראש. ושני האותיות שהם שי״ן דל״ת הם בראש. אמנם צורת יו״ד שהיא צורת חצי גלגל י׳ אשר לה ראש וגויה ורגל, היא ברצועת היד מצוירת, והכל שד״י.

סוד ג׳-נודע מחלק ג׳ מפרק ח׳ ט׳ י׳ י״א י״ב, ומחלק ב׳ פרק ט׳ י״א י״ב, ומחלק ג׳ מן המין השני ממשלי הנבואה בהקדמה אשר לפני הפרקים ומפרק י״ז.

עיקר סוד החמר והצורה-זה הסוד מבואר מדברי הרב שכוונתו בו על רוכב ונרכב, שאין זה נפרד מזה. לא רוכב שזה נפרד ואע״פ שיותרו שתי המלות ההם על זה ועל זה בשתוף, כאמרך חומר הכסא הוא העץ וצורתו היא עגולו או רבועו וכיוצא בזה. ואע״פ שזה לא יקרא כסא, ואם יקרא יהיה בכח עד בא צורתו לו וישוב בפעל. כאמרך העץ הוא חומר לצורת הכסא בכח טרם היות לו צורת הכסא, ובהגיע בו צורה כצורת הכסא, ישוב העץ לצורת הכסא בפעל. כאמרך האשה הבתולה היא בעולת בעל בכח טרם היותה נבעלת, וכאשר נבעלה היא בעולת בעל בפעל. ואעפ״כ אם זנתה היא בעולת בעל בפעל. כן החמר טרם בו לו צורתו הוא דומה לבתולה ובהגיע לו צורה הוא דומה לבעולה. וזה סוד מ״ם בעולה ובתולה, הסתומה בתולה והפתוחה בעולה. כן הגוף והנפש זה עם זו וזו עם זה וכן השכל והנשמה ואיש ואשתו זה מבואר.

סוד ד׳-נודע מחלק ג׳ מפרק י׳ י״א י״ב י״ח נ״א, ומפרקי איוב.

עיקר סוד הרעות והטובות-ממה שזכרנוהו מעניין החמר והצורה יובן זה הסוד כולו או רובו לכל בעל דעת. אמנם אודיעך כי עניין מה שאמרו חז״ל ״צדיק וטוב לו-צדיק בן צדיק, צדיק ורע לו-צדיק בן רשע, רשע וטוב לו-רשע בן צדיק, רשע ורע לו-רשע בן רשע״. (ברכות ז). תדע לך כי זה כולו אמת מצד אחד, אך לא כפשוטו, והתורה על זה לעדות נאמנה. כי אברהם היה בן תרח והיה צדיק בן רשע, והיה ברוב ימיו צדיק וטוב לו, דכתיב ״ואברהם כבד מאד במקנה״ וכו׳ (בראשית יג׳ ב׳). ואם תאמר באו עליו עשר נסיונות שהם צרות ורעות, תדע לך שלא ימלט מזה ילוד אשה בעל חמר וצורה חי ומדבר, שלא יבואו לו פעמים רעות ופעמים טובות. אך חשבוננו לפי החשבון ההמוני, הוא בהיותו בשלוה ובהשקט ובנחת ובבטחה ובעשר ושררה וכבוד ורבוי בנים ברוב ימיו, כי המעט ילך במעוטו. וזה היה לאברהם אבינו ע״ה ברוב ימיו לפי המובן מפשטי הכתוב. והנה אם כן אברהם צדיק וטוב לו, והוא צדיק בן רשע. ויצחק בינוני שהוא צדיק וטוב לו הוא צדיק בן צדיק. אך יעקב צדיק ורע לו והוא צדיק בן צדיק. כמו שהעיד על עצמו ״מעט ורעים היו שני ימי חיי״ (שם עז׳ ט׳). ועל אלה הקיש הנמצאים בכתובים. אמנם אדם הראשון לא ידעתי עניינו אם אדינהו לצדיק בן צדיק או לצדיק בן רשע כי לא הגעתי לדעת מה שם אביו, אך שם אמו ידעתי כי הוא בן אדמה ואולי גם הוא בן עפר. ועל כן בלא ספק באו לו כל המקרים שקרו לו, כי תחילה אשתו הראשונה שהיא לילית ברחה ממנו, והשנית האכילתו סם המות, ובניו הרגו זה את זה, והב״ה קללו וגרשו מגן עדן. ואיני יודע יותר רעות מזה, שהרי נפסקו ממנו כל הטובות ובאו לו כל הרעות. וזה כולו בלא ספק בגמול אביו ואמו שהם עפר ואדמה והנסתר כולו מבואר נגלה מאד.

סוד ה׳-נודע מחלק ג׳ מפרק י״ג י״ד כ״ה כ״ז כ״ח.

עיקר סוד תכלית היצירה-אין לי צורך לדבר בזה הסוד כלל ועיקר כי דברי הרב מספיקין בו הספקה גדולה. ולו דברתי בו בכל יכולתי לא הייתי מגיע לחלק קטן ממה שאמר בו הרב, כל שכן שלא הייתי מגיע לשום תכליות מתכליות ספרו בזה העניין. ועל כן שמתי בו יד למו פי והספיקו לי דבריו בו כדי שלא אביט לדבריו בלא תועלת, כי כל כוונתי לחדש תועלת.

סוד ו׳-נודע מחלק ג׳ מפרק י״ו י״ז י״ח י״ט כ״א נ״א, ומפרקי איוב ומעניין הנסיון.

עיקר סוד ידיעת השם והשגחתו-אין ספק שבזה הסוד הנסתר והנפלא והמכוסה והגנוז והנעלם מהלבבות, והספון ברעיוני המשכילים, והטמון מדעות החכמים, וכמעט היה ראוי לומר אפילו מהנביאים עניינים מועילים מאד. ועל כן אנו צריכים לדקדק בעניינו הרבה. והוא שתדע שמה שיודע לנו ממנו הוא בשלילת החסרונות מהשם ובהרחקת הפחיתות ממנו ית׳, לפי מחשבותינו ולפי קצרת יד שכלנו. עד שניישר מזה לבותינו אל מה שאנחנו מחויבים להאמינו ולדעתו ולהשיגו במופתים ברורים מורגשים ומושכלים ומקובלים באמת. ועתה שים לבך להבין מה שאגיד לך בו ממנו. והוא שכבר ידעת מה שהתבאר עד כה מהמופתים כולם הנזכרים במורה הנבוכים, שהבורא ית׳ ותאריו אינם עניינים רבים, אבל הוא ית׳ עצם שכל נבדל בתכלית ההבדל מכל כללי העולם. ואין צריך לומר שהוא נבדל מכל פרטיו, אלא שהכרח המופת גזר להשכילנו לדעת, ששפעו ית׳ משפיע על כל נמצא, פרטי או כללי עצמי, או מקרי. שאתה יודע שאחר שהתבאר לנו שהוא הסבה הראשונה לכל, אי אפשר שלא נייחס לו כל

מציאות דבר כללי או פרטי עצמי או מקרי. אלא שחויבנו לדעת בחקירה רבה מהו הדבר הכללי ומהו הדבר הפרטי ומהו עצמי ומהו מקרי. ונאמר לך שכל דבר שיוגדר ויוכלל תחת מין אחד מן המינים הנמצאים במציאות מורגש או מושכל, הוא הדבר הכללי. ואם הוא כלל שפל לא נחוש מזה בזה המקום לפי עניינו, שהנה הרגשנוהו והשכלנוהו. כי המין ההוא קיים תמידי נצחי בשם יי׳, וכל שכן אם הוא כלל גבוה. ואם כן המין ההוא הכללי הוא עצמי בלא ספק. גם המקרי אע״פ שהוא פרטי באמת, הנה מינו נשמר כמין תנועת בעלי חיים, ובריאותם וחליים ועשרם ועניותם ושלומם ומלחמתם ויפיים וכעורם וטובם ורעתם וכיוצא בהם. והנה שב המקרה במין העצם תמידי מצד העצם, ונושאו זה כולו מבואר במינים ואפילו לפחות שבמינים המקרה המיני שלו נשמר עמו.

ואמנם הקושיא-כמו שדברו חכמי המחקר בידיעת השם והשגחתו, לא היה מצד המינים, כי אם מצד האישים. ורובם לא השגיח רק במין האדם, לדעת עניין ההשגחה בו איך הוא, וידיעת השם איך הוא ולא בכל איש ואיש ממנו. והנה הרב נדחק מאד בזה דוחק גדול למצוא אמתתו. וסוף סוף הורנו בו, כי הידיעה היא הגוזרת בהשגחה בין מהשם אלינו, ובין ממנו אל השם. רק דע לך באמת כי מה שזכר הרב בהשגחה היא השגחת חיי העולם הבא, ולא חיי העולם הזה שהוא הבל. והעד הוא העניין שהקדים לפני זה כולו, ר״ל לפני דברו בידיעה ובהשגחה. והוא שזכר עניין הדעות וביאר שאין דבר רע יורד מלמעלה, וכל רע שיקרה למי שיקרה הוא משלשת המינים שזכר והם מהכרח טבע החמר הפרטי הרעוע הקל להישבר. כי "כל עומת שבא כן ילך" (קהלת ה׳ טו׳) "כי בהבל בא ובחשך ילך ובחשך שמו יכסה" (שם ו׳ ד׳). כי הוא כצל עובר אומר שירה והולך לו. ויודע כי אין כוונת הבריאה כי אם לשלשה דברים, ושלשתם קיימים לעד. והם שמירת המין תמיד, ושמירת אישיו זמן אחד, ושמירת המצליח מאישיו תמיד, ר״ל הנפשות

בעולם הבא. ואמנם המין הב׳ והג׳ מהדעות מתחייבים מן רצון האנושי ומערמתם ומיכולתם. אם כן אין צורך באילו הדעות לידיעה האלהית, או להשגחה פרטית בגופים. וכן עוד שני "ועל פי שנים עדים יקום דבר", אמרו ז"ל כי כל ענייניו נמסרו ביד השטן, כלומר ביד כוחות החומריות הנקראות שדים ושטנים ומזיקים לגופים הפרטיים בלא ספק, והם המלאכים הנזכרים באיוב. וחתם עניין איוב בשאין לחומר יכולת ושולטנות על הנפש, והוא השכל הנשאר אחר המות הגופני וחי לעולם, והיא החיה היחידה. ואמר בסוף עניין איוב וחבריו "כשנשלם שכלו וכשידע האדם זה, קל עליו כל המקרה, ולא יוסיפו לו המקרים ספקות על השם, ואם ידע או לא ידע, או משגיח או לא משגיח או יעזוב, אבל יוסיפו עליו אהבה". והביא ראיות מן הכתוב ומן הקבלה באומרו "על כן אמאס ונחמתי על עפר ואפר" (איוב מב׳ ו׳). וכמו שאמרו ז"ל "עושין מאהבה ושמחין ביסורין" (שבת פח:). ומשאר דבריו תבין כוונתו, כי אין לי דרך שאגלה לך יותר מזה והנה גיליתי לך הכל. אלא תדע שכל מי שאלהיו עמו, יהיה לו חלק, והוא לבדו אשר השם משגיח בו ויודעו. אבל זולתו איני יודע לצייר חלקו, אבל עניינו מסופק אצלי עד היום ולא השגתי דרכו.

אמנם מה שבא בדברי הרב מן ההצלה מהרעות, ומן ההצלחה האמיתית, ומאמר החכמים בעצמם "הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים" (ברכות לג:) והיא תכלית כל הצלה והצלחה באמת, ר"ל כי יראת שמים היא הצלחה וסבת הגמול והעונש, והיא לבדה מסורה בידי האדם בכח וביד השם בפעל. כמו שאמר דוד לשלמה, "אם תדרשנו ימצא לך ואם תעזבנו יזניחך לעד" (ד"ה א׳ כח׳ ט׳). ואם כן גלה כל הסוד, שחיי האדם תלויים בידי האדם בכח וביד השם בפועל. כי לא יחפוץ במות הרשע ולא במות המת. וכן עניין "צינין ופחים בדרך עקש שומר נפשו ירחק מהם" (משלי כב׳ ה׳). וכל הנביאים והחכמים ידעו זה הסוד, ושמחו בו שמחה שלמה

וגדולה מאד בדעתם שחייהם התמידיים בידם ולא ביד זולתם. כאומרו "וחנתי את אשר אחן ורחמתי את אשר ארחם" (שמות לג' יט'). אע"פ שאינו הגון ובא הסוד "אהיה אשר אהיה", כלומר עם אשר אהיה, ועניינו אמצא עם אשר ימצאני. והוא סוד "דרשוני וחיו" (עמוס ה' ד'). "וצדיק באמונתו יחיה" (חבקוק ב' ד'), פירוש לחיי עולם הבא. כי אין כוונת היצירה האנושית בעבור העולם הזה, כמו שאין הכוונה בו בעבור היותו בבטן אמו. וכאשר אמיתת מציאותו נשלמה בצאתו מרחם אמו, ר"ל בבואו לאויר העולם הזה לפי האנושות, כן תכלית אמיתת מציאותו נשלמה בצאתו מן העולם הזה, ר"ל בבואו לחיי העולם הבא. ואין זאת ההשארות הנקרא חיים לגוף, כי אם לנפש ולשכל יחד. כמו שאין האנושות נשלם בילד עם השלייה אע"פ שיוצאת עמו, אבל הוא נשמר ושליית אמו נקברת, וזה מובן.

אמנם מה שבא האזהרה והאלה והקללה למי שימרהו, היא האמת. והעניין כמו שזכר הרב ז"ל בחלק ג' בפרק ל"ו בכלל א' מכללי המצוות. באומרו, השם משיג ענייניו ובידו לתקנם אם נעבדהו, ולהפסידם אם נמרהו. לא נאמין שהוא מקרה ודבר שאירע. וזה עניין אומרו, "ואם תלכו עמי קרי" (ויקרא כו' כא'), כלומר שאני כשאביא לכם אלו הצרות לענוש אתכם, אם תחשבו בהם שהם מקרה, אוסיף לכם מן המקרה ההוא כפי מחשבותיכם יותר חזק ויותר קשה. והוא עניין אומרו "והלכתם עמי בקרי והלכתי אף אני עמכם בחמת קרי" (שם). כי האמנתם שהוא במקרה ממה שנתחייב התמדתם על דעותם הרעות ועל מעשה העול ולא ישובו מהם כמו שאמר "הכיתה אותם ולא חלו" (ירמיה ה' ג'). וכן זכר עוד שהתשובה גם כן מזה הכלל, ושם זכר טעמה. ועל כן דבריו עם מה שהשלים בזה העניין. והנה דבריו אלה מבוארים ועוזרים למה שאמרתיו, והוא שהסבה בהיות האדם מפסיד חיי העולם הבא היא

בהיותו מורד בשם. והנה נפסד ונתקלקל כל ענייניו, ושב במציאותו העליון אל מציאות השפל למטה ממנו, והוא בהמה בצורת אדם. והושם כלי לאשר יקרה טוב ורע, הכל אצלנו שווה אחר מרדו. והסבה בהיותו מרוויח עולמו הבא, היא בהיותו עובד את השם, והנה הצליח בכל אשר השכיל, ושב במציאותו החמרי אל מציאות העליון למעלה ממנו, והוא אדם בצלם אלהים ובדמותו. ואחר כן בעבדו השם הנה עניינו מתוקן, ובמריו הנה עניינו נפסד. ודע שכל מה שיוסף לו מדע בגמולו, כי שכר מדע, מדע, כמו ששכר מצוה, מצוה. וכל שיוסיף במרד מרד ותוסף לו עונש מהשם ויוסיף לו מרד בעונשו. כי שכר עבירה, עבירה, עד שאין מספיקים בידו לעשות תשובה.

והנה כבר נתגלה הסוד הזה כולו באמתתו, ותשלומו נודע מדברי הרב בביאור גמור בפרק נ"א מחלק ג' והוא אמרו שם, "ומפני זה יראה לי כי כל מה שתמצאהו רעה מרעות העולם, מן הנביאים או מן החסידים השלמים, לא מצאהו הרעה ההיא רק בעת השכחה. ולפי אורך השכחה ההיא או פחיתות העניין אשר התעסק בו, יהיה עוצם הרעה". והמשיך העניין וביאר הסוד כולו. ואמר עוד, "ותהיה השגחת השם ית' מתמדת במי שהגיע לו השפע ההוא השכלי המזומן לכל מי שישתדל להגיע אליו". והמשיך זה ואמר עוד "כי בהסיר האדם מחשבתו מהשם אשר הוא אז נבדל מהם והשם נבדל ממנו והוא אז מזומן לכל רעה שאפשר שימצאהו כי העניין המביא להשגחה ולהמלט מיד המקרה הוא, השפע ההוא השכלי". והמשיך גם זה בדרך ביאור היטיב, ואין דבריו צריכין פירוש באורך כי הם מפורשים לכל יודע לשון הקדש. אמנם ר' שמואל אבן תבון אמר בחבורו, כי נסתפקו לו דברי הרב אלה האחרונים מה היתה כוונתו בהם, והאריך בעניין זה הרבה. אבל אני אין ספק אצלי שגם הוא ידע הסוד, אך מה שאמר לספק הדעת, ההיא למי שלא ידע הסוד, או עשה זה להסתירו לגמרי אחרי

שנתגלה בביאור מספיק. וראוי לכל בעל תבונה ירא שמים שישתדל תמיד אחר הדבר המדביקו בשם ויתרחק מזולתו, כי זה עיקר מציאותו. ובזה יושלם בו עניין ידיעת השם והשגחתו, והוא ידע השם והשם ידענו והוא ישגיח בשם והשם ישגיח בו.

סוד ז׳-נודע מחלק ג׳ מפרק כ״ד כ״ג כ״ב.

עיקר סוד הנסיון-ידוע ומבואר לכל משכיל, מחשבת הלב היא עניין אחד בפני עצמו נמצא בציור השכל או בציור הדמיון. ודבור הפה הוא עניין אחד בפני עצמו נמצא בלשון. והמעשה הוא עניין שלישי בפני עצמו נמצא בידים ושאר האברים עוזרים לו בעת הפועל, ר״ל העיניים לראות, והרגלים להתנועע ממקום למקום, והזרועות להניע הידיים. ומבואר הוא שהציור אינו מחויב תנועה, ולא מעשה ולא דבור. אבל הלב מצייר איך ישלח הדבור לפה, והפה מדבר בכוח. אז בעת הציור הוא כח קרוב ובלא עת הציור הוא כח רחוק, ובעת התחברות קול ורוח ודבור בפה יחד ברצון הלב, הפה מתנועע ופותח וסוגר שעריו, שהם השפתים, ומעלה ומוריד החומות שהם השיניים, ומוליך ומביא ומניע בכל צד את הדבור בלשון עד השיניים ועד החיך, ושולח כח מן הריאה המנפחת את הרוח על הגרון בשיתוף קול, והגרון שהוא הצינור מוציא את רוח חוץ לשערים, ומשתפו עם האויר שהוא יסוד שני ליסוד הרוח. ולפעמים יצאו עמו טפי מים מתוך הפתיחה והסגירה על השפתיים, שהם מלחלחות תמיד מן הרוק הלח החם שהוא בטבע האויר ואם חומו מקריי אך אמיתת טבעו הוא טבע המים, שהוא קר ולח כמים. וזה הכח הרוחני משתף עמו קול הברה, וכשזה כולו נמצא בחמשה מקומות הפה במציאות מעשי, אז נאמר שהפה מדבר בפעל. ולפעמים יהיה הדבור ההוא נמשך אחר הציור השכלי, ולפעמים אחר הדמיוני, ולפעמים לא ימשך אחר שום ציור כלל, אלא אחר ההרגל. כי באלה השלשה דרכים הפה מדבר.

והמעשה הנה ימשך ג״כ אחר אחד משני הציורים, ר״ל השכלי או הדמיוני. וגם ימצא ממנו מה שלא ימשך כי אם אחר ההרגל ג״כ. כי שלשת הדרכים הללו נמצאים במעשה כמציאותם בדבור. ואם ימשך הדבור או המעשה אחר ציור השכלי, כי הנה ענייניהם אלהיים, ואם ימשכו אחר הציור הדמיוני לבד, הנה ענייניהם שדיים. ואם לא ימשכו אחר זה ולא אחר זה הנה ענייניהם לפי היותם הרגליים אנושיים לבד. וכשנמשכים אחר ציורם, לא יתכן בלתי התחדש תשוקה וחשק וחפץ ואהבה ורצון ובחירה או אחד ממה שימצא פועל בידים או דבור בפה. א״כ הבחירה והתשוקה הנמצאים בציור במחשבת הלב, הם מניעים הקרובים לידים ולפה להוציא המעשה והדבור מן הכח אל הפועל. וגם לא יתכן המצא אחד מן הציורים בלתי מציאות דבר חוץ מהם לפי מחשבתם או באמת.

ודע שהציור השכלי לא ישיג דבר כי אם אמת. כאמרך מציאות השם בהשגת שלילות והרחקות חסרונות ופחיתויות ממנו ית׳, ובמציאות המלאכים, ובמציאות הגלגלים, והרבה מתנועותיהם שאינם מורגשות. כי המורגשות מהם מושגות לראות בעין, ואין צריך להשיגם בשכל. ובמציאות הויות היסודות ארבעה, לא פחות ולא יותר והויות ארבעה מיני המורכבים ממוזגים ומעורבים ומורכבים מהם. והיות התחלתם החמר והצורה הטבעיים, והיות התחלת הטבעיים נפשות השמים וכוחותיהם, והיות התחלת הנפשות השכל הפועל והשכלים הנפרדים, והיות התחלת כל נמצא שעבר והיה, וכל נמצא שעומד והוה, וכל נמצא שעתיד להיות, ויהיה הוא השם ית׳ שמו, אליו התחלה, שהוא סבה הראשונה לכל. וכשישוער המציאות לכל נמצא ממנו ית׳ עד השפע האחרון המושפע ממציאותו יקרא ראשון. אך כשישוער המציאות ויערוך מן הנמצא האחרון ונחשוב האחרון ראשון, יגיע המציאות בחקירת סבותיו עד השם ית׳ מסבה לסבה, עד שנאמר עליו ית׳ כי הוא

הסבה האחרונה לכל. וע״כ נקרא ראשון ואחרון כלומר ראשית ואחרית, ראשית כל מצוי ואחריתו ותכליתו וסופו. ורבים באלה העניינים אשר יושגו בשכל כאשר הם. אך הדמיון יצייר מציאות עניינים רבים נמצאים באמת, אלא שיקרה לו מקרה בציורו וימנעהו דם הלב מהציור האמיתי, ויצייר דברים רבים שאין להם מציאות כלל, לא בשכל ולא חוץ לשכל כלל, כי אם במחשבת הלב.

וכל נמצא הנה יהיה או עצם, או מקרה. ומה שהדמיון מציירו לפעמים לא יהיה לו בשום פנים עצם, ולא יהיה מקרה דבק לעצם. כי אין מציאות למקרה בלא עצם, אבל יש עצמים בלא מקרה, והם מה שאינם גוף ולא מכח בגוף. כמו שהשם ית׳ והשכלים הנפרדים, והשכל הפעל ונפשות הצדיקים. ואם תאמר שיש לאלה מקרים חוץ מהשם כמו אומרם, שהמציאות מקרה קרה לנמצא והתענוג והשמחה והמעלה, דע שאלו העניינים אינם אצלם כמו שהם אצלנו, אך ביניהם תכלית ההבדל. שאנחנו מקבלים אלה העניינים מחוץ ממנו מעניינים גופניים, והם יקבלום ממציאות עצמם וזה מזה, והוא מה שאינו גוף ולא כח בגוף. ואם כן איך תערוך זה לזה, עד שתקראהו מקרה, ונשוב אל כוונתנו והוא שאודיעך שאחר שעיקר כן הוא העניין, הוא מציאותו בפעל, ואין מציאותו בכח. הנה יהיה הדבר הנמצא בכח, נמצא חסר מציאות, והנמצא בפעל, שלם המציאות. ומפני שחובר הכח האנושי משני ציורים ר״ל שכלי ודמיוני, ושניהם נמצאים בכח האדם, והוא מצייר בפעל. ולפעמים יחשוב כי הציור הדמיוני הוא שכלי, ולפעמים יחשוב הציור השכלי לשכלי כמו שהוא באמת, והדמיוני לדמיוני, ולא יטעה אז באחד מהם לא בזה ולא בזה, שכבר השיג אמיתת כל אחד מהם כמו שהוא. ולפעמים לא ימצא אחד מהם בציורו, כי לא יצייר כלום שום מציאות ולא מדומה, ויהיה זה או מפני שהוא מתעסק בציור המורגש, או הוא ישן בלתי חולם, או הוא ער בלתי מחשבה. ומפני העניין הנזכר הנמצא אתו בכח, ינסהו השכל להוציאו הציור

השכלי לפועל נגלה להרגשות, ר"ל לדבר או לעשות מעשה שכלי, ר"ל, עניין מורגש מן המושכל. או הכוונה בו עוד להוציא המורגש לפועל, כדי להשלים אחריו המושכל כגון הכתיבה והדומה לה. ואולי ינסהו הדמיון ויקבל נסיונו ויחשבהו לשכלי, זה תלוי בשני היצרים, כלומר בשני היצורים, כלומר בשני הציורים. והם בלא ספק השכל והדמיון שניהם מלאכים, ואע"פ שזה מלאך טוב וזה מלאך הפכו, זה מלאך וזה שטן, ושניהם כאחד טובים למין, ואחד טוב ואחד רע לאיש. והאחד נקרא מלאך המות ושטן ויצר הרע והאחד נקרא מלאך האלהים ומלאך יי׳ וכבוד יי׳ וזיו השכינה, וכן יש לו שמות טובים הרבה. ושניהם נקראו אלהים.

ועל כן כתוב, "והאלהים נסה את אברהם" (בראשית כב׳ א׳). ובסוף "מלאך יהוה", "מנסה יהוה". יי׳ לא ינסה בנסיון ההוא, אך ינסה מלשון נ"ס כאומרו "ושם נסהו" (שמות טו׳ כה׳). וכאומרו "כי מנסה יהוה אלהיכם" (דברים יג׳ ד׳), וכן השאר מזה המין. ואין נסיון ובחינה באים כי אם לטובה, "כי לבעבור נסות אתכם בא האלהים" וכו׳ (שמות כ׳ יד׳), וזה טובה גדולה מאד. וכן "למען ענותך ולמען נסותך להיטבך באחריתך" (דברים ח׳ טז׳) ואם ימצא המנוסה שלם בנסיונו בפעל שכלי ודיבור אמתי נשלמה הצלחתו. ואם ינוסה, לא ינוסה בעבור שידע דעתו המנסהו, אלא בעבור שידע הוא בעצמו באי זה מדרכי הנסיון יעמוד. ואחריו יודע גם כן לאחרים באי זה מהם עמד. אם הנסיון מפורסם ואם לאו יודע לעצמו ודיו. וזה מפני שפעמים יחשוב אדם בלבו שהוא אוהב את השם ב"ה אהבה רבה, עד שאפילו אם היתה באה לו מצוה מאתו ונראה לו שהוא רצון השם, שיקח את בנו יחידו וישחטנו בעבור אהבת השם, כדי להודיע לעצמו הערך המבדיל בין שני מיני אהבה, ר"ל אהבת השם ואהבת בנו, חושב אדם בנפשו ונושא ונותן בדעתו לאיזה משני העניינים יטה. כי לעבור על מצות השם

אי אפשר, כדי שלא תפסק האהבה שביניהם, שהיא השרש. גם לשחוט את הבן אי אפשר, כי זה חוץ לטבע האנושי. מפני שרחמי האב על הבן דבקים דבוק חזק ואמיץ.

ולפיכך יצייר אדם בזה שני ציורים דמיוני ושכלי, הדמיוני יגיד לנפש שלא לשחוט הבן בשום פנים, שאין זה רצון ה׳ שישפוך אדם דמים. ואפילו דמים זרים, כל שכן דמי בנו שהם דמי נפשו. והשופך דמים רוצח, והרי התורה אמרה ״שופך דם האדם באדם דמו ישפך״ (בראשית ט׳ ו׳). ועוד אמרה ״לא תרצח״, ויגיד הדמיון לאדם עניינים רבים כמו אלו, ויביא לו מופתים מורגשים, ומדומים ומקובלים נראים כמושכלים. ואם האדם המנוסה הוא בעל שכל שלם כאברהם, לא יאבה ולא ישמע אליו, אך ישחק עליו ויאמר לו ״יגער יהוה בך השטן״ (זכריה ג׳ ב׳). וכי יש ערך אצלי בין אהבת השם ובין אהבת בני יחידי להשוות זה לזה ולשקול זה עם זה, עד שלא אעשה רצון קוני שאני ובני חייבים בכבודו. ואם תאמר כי הוא צוה שלא לשפוך דמים, אומר לך אמת הוא אבל ״הפה שאסר הוא הפה שהתיר״. והלא הוא ית׳ צוה לשפוך דמי הרוצח המזיד ואמר, ״וכי יזיד איש על רעהו להרגו בערמה מעם מזבחי תקחנו למות״ (שמות כא׳ יד׳). ואמר ״נפש תחת נפש״ (שם כג׳), והוא צוה שלא לרצוח אלא במקום שהרציחה אליו ברצון האדם הרוצח לבד, אבל עם כל זה הוא צוה להרוג המחויב על פי שני עדים בארבע מתות ב״ד, סקילה שריפה הרג וחנק. והנה גם הוא צוה להשמיד שבעה עממים, ואת עמלק ואת זרעו עד הימחות זכרו וזרעו מתחת השמים. ומאלה הטענות המושכלות והמקובלות יש לשכל מהם מחנות רבות גדולות, כשהשם עוזר למשכיל ואז הולך להשלים המצוה האלהית, הנקרא נסיון שכל, או בחינת חכמה, או צרוף דעת.

וידוע כי השם לא צוה לשום נברא לעשות מעשה שגעון, כל שכן שלא יצוהו לשחוט בנו ח״ו. והעד שאברהם לא שחט את בנו כלל. ואולם הצואה היא בחינת שכל ונסיון דעת לבד בנבואה. ובזה וכיוצא בו גלו לנו רבותינו בעניין עקידת יצחק ואמרו שהשטן רצה להכשיל את אברהם עד שלא יאבה להקריב את יצחק. וכן רצה להכשיל את יצחק עד שלא ימשך אחר רצון אביו. וכן אמרו ״בא סמאל אצל אברהם אבינו ואמר ליה סבא מאי איבדת לבך״ וכו׳ (ב״ר נו׳). והמשיכו זה העניין כולו כמו שרמזהו הרב בחלק ב׳ פרק ל׳. ואמנם גלה הרב שם הכוחות ושמם, סמאל ושטן ונחש וגמל ועניינם ידוע משמם. גמל נושא משא תמיד כגולם והוא גלם וחומר והוא גמל וחמור. ונחש הוא נחש הנחשת קלל נחוש פעם נח ופעם חש, כי חשמל מהירות תנועה בסוד חשמל מתנועע ופוסק, חיות אש ממללות חשות וממללות, והוא מנחש ומכשף ומעונן ומפתה ומשיא ומסית ומדיח. שטן משוטט בארץ משטין. סמאל סם המות, סם שבו כח ממית, הוא מלאך המות הוא שטן הוא יצר הרע מיצר הרע ויוצר אותם בגוף. וכבר קראו הרב דמיון, והוא המדמה הגופני הדבק לחומר. כאמרו בחלק ב׳ פרק י״ב, ״וידמו המלאכים ג״כ גשמים ומהם מי שיאמין שהוא ית׳ יצוה הדבר כדיבור כדברינו, ר״ל באותיות וקול, ויפעל הדבר ההוא כל זה המשך לדמיון אשר גם כן הוא יצר הרע באמת. כי כל חסרון בדבר, או חסרון במדות, או פועל דמיון או נמשך לפעלו״. וכן זכר בעניין הדמיון והשכל דברים בחלק א׳ פרק ע״ב בהערה שהביא בתוך ההקדמות מהקדמות המדברים וזכר, ״שאין פועל הדמיון פועל השכל, אבל הפכו״. והמשיך העניין עד סוף ההקדמות, להורות על ההבדל הגדול שיש בין שני הכוחות, ר״ל השכל והדמיון ובין ציורם. ואמר, ״כי זה מצייר גופנים או כחותם, וזה יצייר השכל״. כן ״וזה מצייר פרטים וזה כללים. וזה מרכיב הנמצאים בציורו, וזה מבדיל המורכבים בדעתו״. וכן אמר עוד הרב בעניין זה החלק בחלק ג׳ בפרק ט״ו עניינים גדולים במחלוקת הנמצא תמיד בין השכל

והדמיון בציור המחויב והאפשר והנמנע. ועוד אמר בזה בחלק ב׳ בפרק ו׳, ״כתוב במדרש קהלת, בשעה שאדם ישן נפשו אומרת למלאך ומלאך לכרוב. הנה כבר ביארנו למשכיל, שהכח המדמה ג״כ יקרא מלאך, ושהשכל יקרא כרוב. ומה מאד נאה הוא זה למי שיבין, ומה מאד נמאס לפתאים״. אך מה שביאר הרב בעניין זה בחלק ג׳ בפרק כ״ב בעניין איוב, העירותיך אליו בראש זה הסוד ואין צורך להשיב מה שכבר התבאר במקומו ותבינהו משם. וגם אני כבר רמזתי מעט מזה הסוד בסוד ו׳ בחלק א׳ בעניין מלאך ושכל, והעירותיך שם למצוא מקומם במאמר הנכבד ודבריו מובנים לכל. ואיני רואה בעצמי שאתה צריך להערה אחרת בעניין הנסיון יותר ממה שזכרתי לך. אלא שאודיעך סמך מהקבלה על העניין הנזכר, והוא היות המלאך והשטן שווים בגימטריא עם שכל ודמיון וזכות וחובה גם כן שווים להם. ונקרא נסיון ג״כ מלשון נס ונסים ומנוס בשיתוף.

סוד ח׳-נודע מחלק ג׳ מפרק כ״ו עד סוף הספר.

עקר סוד טעמי המצות-דע כי מה שזכרו הרב ז״ל בעניין טעמי המצוות, הוא לפי פשטי מצות התורה. לא לפי מה שאין הטבע מורה עליו, אבל התבאר עניינו בתלמוד. ואמנם בחר הרב ז״ל לפי חכמתו לתת טעם לפשט להגידנו שלא צוה השם דבר בלי טעם. והנה באו בתוך דבריו ענייני חכמה רבים מאד, בתתו טעם לכל מצוה ומצוה. וכבר באר באמרו לנו ״שהתורה שעור להנהגת השם אשר חנן השכל לכל בעל שכל״, אחר שאמר, ״כי הטבע אינו בעל מחשבה והשתכלות״, כאשר זכרו לנו בחלק ג׳ בפרק מ״ג בכלל השמונה. ואמר בחלק ב׳ בפרק י׳ על עניין הטבע ״שהוא חכם מנהיג, משגיח בשמירתו והתמדתו בהמציא כוחות מציירות הם סבות מציאותו, וכוחות זנות הם סבות עמידתו ושמירת מדת מה שאפשר. הכוונה הוא זה העניין האלהי המגיע ממנו שתי

פעולות האלו באמצעות הגלגל״, ר״ל הויה ושמירה. וכן אמרו הפילוסופים שהטבע חכם, אבל באמת אינו בעל מחשבה והשתכלות. אבל מפני שפעולותיו הולכות על סדר שלם לא ישתנה מדרך שמירת העניינים ההוים הנפסדים, יאמר עליו שהוא חכם. ואמנם בלא ספק יודע מזה כולו כי התורה לא צותה דבר שאין הטבע יכול לסבלו, אך צותה העניינים שאפשר לטבע לסבלם. אך יש דברים שטבע היצר לבקשם והם אינם הכרחיים לו, אבל הם לו מותרות ותוספות אשר השכל מעיד שאין צורך מהם. ועל כן נצטוינו להכריע היצר עליהם ושלא להשלים כוונתו.

ומפני זה יצאנו ממצרים וקבלנו התורה בצאתנו מן המצר למרחב, כדי שנכניע לבבינו בבואינו אל ארץ כנען, היא הארץ אשר בה נתגדלו אבותינו הקדושים, והכניעו יצרם תחת יוצרם. שכל כוונת נתינת התורה על זה לכבוש ולהכניע היצר והתאוה הנותרים. שהנה השם יודע יצרינו וזוכר כי עפר אנחנו. ועל כן צוה להציל שארית ידידנו משחת, הוא הנקרא ידידות השאר, הוא חביב מהעניינים הנמצאים בשאר בשרינו והנקרא שאר הידיד, והוא הנקרא ״אהוב למעלה ונחמד למטה״. הוא השכל האלהי המשותף בשפעו עם האדם. ומפני היות האדם מורכב מדבר עובד לה׳ מאהבה, הוא השכל ומדבר עובד זולתו ואינו מכיר את קונו, צוה אדם להמשך אחר דעת העובד המכיר את קונו, ולהתרחק מדעת המורד שאינו מכיר. והורנו השם ברחמיו דרכים תוריים, הם הנקראים בלשוננו חוקים, שלא הגידם לאומה זולתנו. ובאו כולם לעמוד במלחמה חזקה כנגד הכח הראשון, הנקרא שטן המציאות בכללו השפל המשותף עם המרכבה האנושית. וצונו השם ית׳ לתת לו חוקו וחלקו במקומו ובעתו, כדי להשיג חק השם מושלם, ולהיות לבד חלקו ולא חלק זולתו. וזה לא היה אפשר בלתי תורה כללית ופרטית כמו שרמזנו למעלה, וזה שורש כל התורה כולה. ובאו בה חלקים הכרחיים להשלימנו והם עניין שעיר המשתלח ופרה

אדומה ושור וכבש ועז ותורים ובני יונה מכל בעלי חיים והם בהמות ועופות טהורים, וקלים להמצא תמיד. והם עיקר כל קרבן אשר עניינו להקריב אותם לפני השם לכפר על חטאתינו, עד שירצנו השם ויהיה מריח נחוחינו, כלומר מקריבנו אליו אחר שהתרחקנו ממנו ומקבלנו ברצון להוציאנו מתחת העתים, המביאים אותנו לידי מניעה מעבודתו. שעליהם כתוב, "לכל זמן ועת לכל חפץ תחת השמים" (קהלת ג׳ א׳). וכן כ"ח עתים הכתובים ג"כ אחר זה הכתוב. ועל היות לשם עת ולעזאזל עת נאמר בעניינו לשלח אותו "ביד איש עתי המדברה" (ויקרא טז׳ כא׳) כתרגומו "מזומן" מלשון זמן. כמו שאמרנו זמן ועת מן התורה נאמר עליה במשלי "ואהיה אצלו אמון ואהיה שעשועים יום יום משחקת לפניו בכל עת" (משלי ח׳ ל׳). ונאמר בתפילה "ואני תפלתי לך יהוה עת רצון אלהים ברוב חסדך ענני באמת ישעך" (תהלים סט׳ יד׳). שם עת רצון בין שתי המדות מדת הרחמים ומדת הדין ר"ל בין יי׳ ובין אלהים. ומן הנזכר תבין מה שלא נזכר. רק כל הכוונה נודעת לדעת כל משכיל, שאחר שנברא לב בנפש והוא כמלך במלחמה, דין הוא לעזור למי שהאמת אתו תמיד כפי היכולת וזו היא עצת התורה כולה, שנאמר "ובחרת בחיים". וכן אמר שלמה, "ארח חיים למעלה למשכיל למען סור משאול מטה" (משלי טו׳ כד׳). וכל תחבולה וכל חכמה שאפשר לאדם לעשותה בזה כדי להנצל "משאול מטה", דין הוא לעשותו ולהשתדל בזה כל ימיו. ואם תמצא סוד נסתר במצות אחר שידעת זה הכל גלוי לפניך.

סוד ט׳-נודע מח"ג מפרק נ׳ ומח"ב מפרק כ"ט ומחלק א׳ מהקדמות הספר שבאו לפני הפרקים.

עיקר סוד ספורי התורה-ממה שזכר הרב בח"ג בפרק נ' תוכל להבין כוונתו. והוא שקרא הספורים שבאו בתורה "סתרי תורה" ואחר כן נתן טעם לעניניהם. וכבר ידעת שאין הכוונה בתורה, אלא להודיע למאמיניה נגליה ר"ל הפשט, ולהודיע למאמינה וליודעיה ולחכמיה אשר השתדלו לדעת סודותיה ויסודותיה הנסתרים, כלומר הפירוש האמיתי שלה. והרב הגדול רבינו משה בר' נחמן, אשר עיני הגולה האיר אמר "שכל התורה כולה שמותיו של הקב"ה". ואחר שהדבר כן כל מה שאבותינו ספרו לנו פשטים קדש קדשים הוא לה', וכל היודע שם בן ע"ב יודע שאין כוונה בהם, כי אם לפי הנסתר שבהם. והוא כי צרוף הראשון הוא כזה, וה"ו יל"י סי"ט על"ם מה"ש לל"ה, פרושו שס"ה יו"ם וליל"ה מעל"ה ט"ל. והנה זה העניין, אע"פ שנרמז סודו בפשט הכתוב לא יבינו אמתתו כי אם יודעי השם לבד, והרמז על זה **"לא ימיש עמוד הענן יומם ועמוד האש לילה לפני העם"** (שמות יג' כב'). והשם ית' ימחול לי על מה שאגלה מזה הסוד, והוא שישראל בצאתם ממצרים הלכו במדבר דרומי, ושם נתגלה להם סוד המקום ההוא, והוא מקום שמאירים בו שמש וירח תמיד. והבן זה מאד כי הוא סוד גדול. והקור נולד מהירח והמים ובלילה, והחום נולד מהחמה והאש וביום. והיו הולכים ולומדים תורה במדבר תמיד. ועל זה נאמר **"ויהוה הולך לפניהם יומם בעמוד ענן לנחותם הדרך ולילה בעמוד אש להאיר להם ללכת יומם ולילה"** (שם). והיו מתגלגלים בגלגל השכל, והיו משתדלים להנבא, שכוונת מוציאם מעבדות לחירות היתה לכך. ועל כן רמזו ז"ל: "לא נתנה תורה אלא לאוכלי המן". וסוד אכילת המן **"ומתוק מדבש ונופת צופים"** (תהלים יט' יא'). והנה תדע ג"כ כי עמו"ד הענ"ן סודו גלגו"ל היר"ח, אשר ממנו נענו"ע הד"ם בלב. ואמנם סוד עמוד האש הוא גלגול אש החמה אשר עניינו הוד עם אש במוח. והמוח נברא מן החמה והלב מן הלבנה, ומפני

היותם לומדים חכמה, שב הלילה אצלם כיום. והשם היה מאיר להם יומם ולילה במדבר, "ולילה כיום יאיר כחשכה כאורה" (תהלים קלט' יב') "והגית בו יומם ולילה" (יהושע א' ח'). עד שוב הלילה יום והחשך אור והערב בקר. והם עשו כן והצליחו, והבן זה המשל.

סוד עשירי-נודע מח"ג מעניין איוב ומעניין הנסיון ומד' פרקים שבהם חתם כל הספר והם פרק נ"א נ"ב נ"ג נ"ד.

עיקר סוד עבודת השם מאהבה-זה סוד שקול כנגד כל הסודות שבתורה, כי היא תכלית הכוונה האחרונה שבמציאות האדם בכלל שאר הנמצאים. והצלחתו תלויה ביד האדם בכח וביד השם בפעל. ועל כן חתם הרב ספרו הנכבד בזה התכלית כי הוא תכלית התכליות כולם אשר לאדם, ותכלית כל שלמותיו ומעלותיו והצלחותיו. והוא סבת החיים התמידים בהתמדת השם ית' אשר הוא סבתם באמת. גם אני בזה הסוד התחלתי חבורי זה והוא סוד צלם ודמות. ובפסוקי הפתיחה רמזתי התכלית האחרון והשלמות האחרון ובו אני חותמו גם כן. ואודיעך זה הסוד המופלא בעניין שתבינהו אם תעורר שכלך להכיר האמת. והזהר שלא יתבלבלו רעיוניך במה שתשמע ממני, שאין ראוי להזיקך האמת, אבל ראוי שיועילך בלא ספק. והוא אם אתה תתעורר להסתכל בגופך, תמצאהו שונא אותך בכל כוחו, ואין לו עמך אמונה אמיתית כלל, כמו שאין לאשה הזונה שום אמונה עם בעלה הנאמן לה, אבל מבקשת להורגו בכל כוחה או לגרשו, ושמה לו עלילות דברים עד שתיפרד ממנו ותשאר בלתי רשותו. גופך אתה מכיר בעצמך, כי כל רע שיקרה לנפשך ממכות הגוף הוא, הוא אינו חי כלל כמו שאין בגדיך חיים, אבל מתנועע עם נפשך ועם כוחותיה הגופניים כתנועות בגדיך עמך. ואם כן אין לו לא גמול ולא עונש בעולם הזה, כי אינו חי כל שכן שאינו חכם. אך הוא פועל במקרה ומתפעל

בטבע. ואיך יגמל או יענש, שהרי בעלי חיים שאינם מדברים אין השכל מורה שיגמל או יענש שהרי לא צווה ולא יצווה מי שאינו בעל דעת בשום פנים. וא״כ לא צווה אדם מצד היותו, כי אם מצד דעתו, ומי שאינו בעל דעת פטור מן הדין על פי הדין. ואתה יודע מדעתך כי הנפש יש לה כוחות שהיא מניעה אותם והיא מושלת עליהם ברשות דעתך. ויש לה כוחות שאינם ברשותה כלל כל שכן שאינם ברשות דעתך. ומי שאינו תחת רשות דעתו אינו מכלל הנדונים בכח האלהי, אבל הוא מכלל הנדונים מכח טבעי, שהאחד ב״ד של מעלה, והשני ב״ד של מטה. והכוחות הצומחות, ר״ל אורך הגוף ורחבו ועמקו אינם ברשות דעת הנפש, כי אם ברשות טבעה. והטבע מוכרח ואנוס ״ואונס רחמנא פטריה״. וכמו שהאש שורף בטבע, כן הנפש גם היא מארכת את הגוף ומרחבת ומצמחת אותו לפי טבע הרכבת מזג החמר. וזה הכח נמצא ג״כ באילנות ובעשבי האדמה, והנה אינם חיים. וכאשר אין גמול ועונש לאילן מצד הצמיחה לציירו, אך הכח הזה נקרא כח טבעי, ולא נמצא בשום שכל שיורה על זה הכח שיגמל או שיענש מצדו כל מי שנמצא אתו הכח הטבעי הזה.

ועוד תדע כי יש לאדם כח שני והוא הכח החיוני שממנו חמשת ההרגשות הידועים, וזה הכח גמולו ועונשו יותר נסתרים מן הראשון. אבל בעיון העיניים הפנימיים אשר לא תבצר מהם מזימה בהפקחם, יודע שעניין הכח שענינו כראשון, וזה כי הגוף הוא חי, אבל לא מעצמו כי מעצמו הוא מת כמו שזכרנו. שאילו היה חי מעצמו ואפילו בהצטרכו אל הסבה היה חי לעולם. כי החיים העצמיים לא סרו ולא יסורו לעולם כלומר לא מתו ולא ימותו לעד. שאילו היו החיים העצמיים מתים לא היו חיים באמת בעצם כי הם במקרה בגוף, הנדבק אל חיי המציאות העצמיים במקרה, והוא חי באמצעותם אע״פ שהוא מת בבחינת עצמו. כגון הרואה על דרך משל שהאור נמצא בעולם תמיד ביום, והעין חשוך בבחינת עצמו

ואינו רואה מעצמו, אבל יש בו הכנה אחת והיא רוב זכותו, ומצדה הוא משתתף עם הדבר הזך הבהיר המאיר. ושם ההכנה כח הראות, והכח ההוא אמצעי בין האור המאיר ובין העין הזך שהוא בלתי מאיר מעצמו. והכח ההוא אמצעי הנפעל ונברא כעין הכח, כלומר הוכן לקבל אור המאור מובדל מן העין, ר״ל השופע עליו. בהיות אחד משלושתן בכח לא יהיה שום מציאות לכח ההוא בשום פנים בפעל, ועל כן יקרא בהמצאו בהכנת כוחו רואה בכח. ויקרא האור בערך פעולותיו בעין ההוא מאיר בכח, בערך פעולתו ובעצם אמתתו. ואע״פ שאינו מאיר לזה העין לא תמצא שום עין מאיר בפעל. וא״כ הנה האור לא יאמר עליו שהוא מאיר בכח מצד עצמו לעולם, אבל יאמר עליו שהוא מאיר בפעל תמיד מצד עצמו בלתי מונע. וכן נאמר על השמש שהוא מאיר תמיד בפעל מצד עצמו בלי שום מונע, כמו שנאמר על הגלגל שהוא מתגלגל בפעל תמיד בלתי מונע, אלא בעבור היות השפע השמשי פועל בזולתו בעת המצא זולתו מוכן להפעל, יקרא פועל מכל צד. ובעת העדר הכח המוכן מהכלי שנושא מצד מניעה יקרא פועל מצד עצמו בפעל, ומצד המקבל בכח.

ועניין גלגול הגלגל בפעל תמיד אינו כן, מפני שגלגולו בעצמו ולא בזולתו, ועל כן אין לו מונע מגלגולו לעולם. כן השפע השופע עליו מהשם ית׳ שהוא החשק המביאו לידי גלגול, אשר אין לו מונע לעולם. והנה החושק הנושא החשק, אשר חשוקו משפיעו עליו תמיד, מפני ששלשתן קיימים בפעל. כן העין בהיותו פקוח ביום אור שמאיר עליו, הנה שלשתם נמצאים בפועל העין. וכמו הנקרא ראות שהוא נושא אותו והאור פועל בו, ובהשתתפות זה העניין, הדברים שהיו נראין לעין בכח ההשתתפות גם הם עמם בפעולה ושבו נראים בפועל. כן הגוף ר״ל חומר האדם הראשון הקרוב ר״ל שכבת זרע הנקרא קרי. בעת התנועעו מכיס אל כיס כלומר, מחדרי גוף הזכר אל חדרי גוף הנקבה, מתחיל להשתתף עם

הנמצאים. ויהיה החמר ההוא הנזרע בעת הגיעו אל הרחם, כזרע החטה בהגיע אל גוף האדמה, והאדמה קוברתו וגונזתו ומקבצתו קושרתו עם גופה קשר אמיץ. ומכח העפר והמים הרוח והאש שהאדמה מורכבת מהם, מינקת את החטה ומגדלת אותה ונותנת בה כח להוליד כדומה לה. וכן האשה עושה בולד שבמעיה, עד שובו שלם ויוצא לאויר העולם חי, והנה הוא מרגיש. ולולי היות במציאות אלו הכוחות שקבלם הזרע המוכן לקבלם והם בו בכח, איך היו נמצאים בו אחר כן בפעל. ואם כן התבאר שאלו הוכחות המפוזרים במציאות בכלל המין האנושי והחי והצומח בטבע.

ובדעתך הדבר הזה תדע כי החושים המרגישים החיים, פעולתם טבעית, כלומר שהעיניים בעת שהאור מאיר והם פקוחות, הן מוכרחות לראות בטבע. ואם תרצה הנפש שלא תראינה העיניים, אז בעת ההיא לא תוכל למנעם מטבעם. וכן לאזנים בהיותם שומעים קללות מהקולות וכיוצא בהם, אין זה ברצון. כן טעם המגיע לחיך, והחום המגיע ליד בפועל, אין לנפש שום יכולת עליהם למנעם או למעט פעולתם, או לרבות. שכל זה הוא נמשך אחר הויות הגוף ואחר מזגיו, אם עבים ואם זכים, ר״ל הרגשה. והנה א״כ נודע לך שמצד בחינת ההרגשות לא יגמלו ולא יענשו לא הגוף ולא הנפש, מפני היות פעולתיה מטבעיות. ואין הבדל באמת מזה הצד בין בעל חי מדבר ובין בעל חי בלתי מדבר. וכאשר לא יגמל ולא יענש בעל חי בלתי מדבר על פעולת ההרגשה הטבעית, כי דין אלו כדין אלו אין יתרון כי אם בהיות אלה זכים ואלה הפך, וזה כולו מובן. וכן ראוי שתדע ג״כ, כי הכח המדמה בבעלי חיים מדברים ובלתי מדברים הם טבעיים, ואין לנפש יכולת עליו לשנותו מטבעו ותולדת ממזג הגוף, ולפי המזג יהיה זכותו או עביו וזה בתחילת היצירה. וזה כולו זכרתיו לך דרך הגדה וספור, כבר בארו הרב ז״ל בפרקי אבות, ומשם יובנו הנזכרים יותר. ואמנם הנה נשארו לנפש שתי כוחות מחמשת כוחותיו, והם המתעורר

והשכלי. והשלשה כבר זכרנום והם הצומח והמרגיש והמדמה, וביארנו שאין בעבור אחד גמול ולא עונש לא לגוף ולא לנפש. וכבר הודעתיך אשר אין החיים מן הגוף כל שכן שאינו חכם כלומר אין חכמה מהגוף, אבל החכמה בנשמה מהנפש אשר לה השם הידוע, אשר מצידו היא ידועה לשכל הנקרא שכל הידוע בכח מהנפש, הוא השכל הנקרא דמיון, ויחסו עמה כראות לעין. ג"כ יש חיים לנשמה מהנפש, כי אלה הכוחות הנפשיות כולם מהנפש המדברת והחיה היא היחידה. וכאשר ימצא טוב והפכו מהגוף, כן מלאך טוב והפכו מהנפש. כן נמצאת הנפש מהשמים, כן נמצאו השמים מהשכל, וכמו שנמצאת הנפש עוד מהשם בעת אשר ידעה שמו, כן נמצאת הנבואה מזיוו ית', גם מהגויה, כי לא יתכן שתמצא הנבואה לשום נביא חוץ מאדון הנביאים בלתי כח המדמה, אשר הוא כח הגוף בלא ספק.

ואחר שהודעתיך סדר זו היצירה ומציאותה, אשוב להודיעך גם תעלומות חכמה. והוא שתעורר לדעת אשר כח המעורר נמצא לבע"ח כאשר נמצא לאדם, ולא יתחלף כי אם בכח ובחולשה. והנה גם הוא אם כן מצד עצמו טבעיי לבדו. והעד כי השינה כשאדם ער טבעו מכריחו אליה לא תוכל הנפש בדעתה להסירה הסרה מוחלטת. וכל מה שאינו ביד האדם מוחלט לא יצווה עליו במוחלט עשה ואל תעשה. וכן בהיותו ישן, לא מדעת נפשו ומשכלו הוא מתעורר, כי אם בטבעו. ואחר שעלה זה בידך ידיעה שלימה מושכלת ומקובלת התעורר משנת השכרות, וברח מפני שאול תחתית אשר פערה פיה לבלי חוק לבלוע הרשעים כולם הרחוקים מהשם ית' הבוטחים על קנה רצוץ ויעשו להם אלהי כסף ואלהי זהב. והפרד דעתך ושכלך מדעות הרעות אשר הלכו בהם אחרי ההבל ויהבלו. והדבק בשם בדבוק השכלי האלהי התוריי והנבואיי. ופקח עיניך וראה ותהיינה אזניך קשובות לשמוע בקולי ולהבין אמרי שכלי. ודע וחקור שלא נשאר לך דרך בינך ובין

אלהים כי אם אחת מיוחדת לבדה, והיא השכלית, אשר בה נפרדת משאר בעלי חיים שאינם מדברים כמוך. ודע שאין הדבור לבדו הוא השכל, אבל הדבור הוא הכח הנפשי האמיתי, שאין בכל כוחותיה כח טבעי למעלה ממנו. כי השכל הנפרד משפיע עליו שכלו, כמו שהשפיע השמש על העין אור. והדבור הוא כח בנפש והוא כלי לשכל בראות העין שהוא כח העין והוא כלי לשמש שפועל בו אור. ואור העין הוא בעצמו או השמש ולא זולתו. וכן שכל הנפש הוא בעצמו שפע השכל הפועל לא זולתו. והדבור המצוייר בשכל הוא כח המדמה והמתעורר והמרגיש, נמסרים בידו, לא להסירם מטבעם אלא שגם הם כוחות עת נמסרים ועת נמצאים בפועל. ומפני היות השכל שופע ומושל ושולט על אלה כולם, נצטוה שכלך בכל המצות הנחלקות לאלו השלשה חלקים. והם, מצות המורות דעות אמיתיות בנמצאות האנושיות והטבעיות והאלהיות ומזהירות להתרחק מהפכם כלומר מהדעות השקריות. ומצות מעוררות המדע לבעל המדות הטובות ומלמדות דרכם הנכון ומרחיקות הפכם. ומצות מתקנות הקבוצים האנושיים בתקון ישר ומסירות הפכם. ושלשתם הם מצוות דעות ומצות מדות ומצות מעשיות. והשכל מורה לדבור והדבור למתעורר, והמתעורר לדמיון, והדמיון להרגש, וההרגש מתנועע בפועל כדי לעשות מצות השכל. ואז האדם אדם, והוא אשר יקרא בעל צלם אלהים ודמותו, בהיותו ממשיך כל כוחותיו על פי השכל, כדי למצוא חן בעיני יוצרו, וזולתו הוא הבל.

ומזה תבין שאם תשלול מן האדם הכח השכלי, הרי הוא כבהמה בלתי השגחה אלהית, ועליו נאמר **"אדם ביקר ילין נמשל כבהמות נדמו"** (תהלים מט' יג'). אם כן ההשגחה אשר יש לשם עליו היא מצד שכלו, וכפי השכל תהיה ההשגחה ויגמל או יענש מצדו ולא מצד זולתו. וזהו המשפט הישר והחוק האלהי הנודע לכל שלמותו ומעלתו, אשר אין שלמות משפטים אחר שלמות משפטיו,

ואין מעלת חוקים אחר חוקיו ית׳, שהם חוקים ומשפטים צדיקים. ואחר שהדבר כן וידעת שהדבר האמצעי אשר בינך ובין השם הוא השכל לא דבר זולתו שיהיה בתכלית הקרבה עליו. והוא ית׳ לא יושג לנו כי אם מתוך מעשיו, ומעשיו לא יושגו כי אם בשכלינו, ושכלינו לא יפעל כי אם בנפשותינו בלתי דבור, והדבור לא ימצא בנו בפעל בלתי רוב למוד, ורוב הלמוד לא ימצא לנו בלתי רבנים וחברים וספרים. וזה כולו לא ימצא בלתי יושר אהבת החשק לעבוד את השם ית׳, החשוק מהנפש החושקת אותו, שבה כלה מעשיו. כאמרו **״שבת וינפש״** וכאמרו **״ויתן אל משה ככלותו״** (שמות לא׳ יח׳), ככלתו כתיב, והנה כלה מלשון חשק ואהבה, דכתיב **״כלתה לישועתך נפשי״** (תהלים קיט׳ פא׳) וכתיב **״נכספה גם כלתה נפשי״** (שם פד׳ ג׳).

ומזה תדע כי החשק יביא לידי תשוקת למוד, והלמוד לדבור, והדבור לשכל, והשכל לנבואה, והנבואה למציאת חן, ומציאת חן לחיי עד שהם תכלית האדם ותכלית המציאות. לפי זאת הדעת המושכלת והמקובלת אשר עלה בידינו במופתים ברורים, ראוי לומר בהם **״רבות בנות עשו חיל ואת עלית על כולנה״** (משלי לא׳ כט׳). ראוי והגון בחיוב מושכל להמשיך דעתך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך למה שזאת הדעת גוזרת, שגזרתה מכוונת להחיותך בבחירה המסורה לכח המתעורר, באומרו **״ובחרת בחיים״** והם חיי עד הידועים בדעת הנזכרת. והבחירה הזאת לא תבחר בלתי שכל, אבל השכל מעורר הכח המתעורר באמצעות הדבור עד היותו בורר טוב מרע, ובוחר אמת משקר, והיא בחירת חיים ממות, והצלת החלק החיה השכלית הנצחית מהחלקים ההוים הנפסדים, עד שוב הכח השכלי שולל מיד כח המתעורר הבחירה והגמול, ר״ל בחירת החיים והתענוג בם. ואז ישתתפו היראה והאהבה עד סוף הדבר מכח לכח. וישוב הדבור הנפשי

השגה שכלית וציור אלהי, חושק חשק חשוק. ובזה ישוב הכח הנקרא נפש, שכל. ויהיה משכיל מה שאפשר להיותו מושכל. ואז יהיה שכל משכיל ומושכל בפעל. וזה כולו בהיפרד המונע שהוא הגוף, ובמות הגוף תחיה הנפש עדי עד כמו שרמזנו. ואחר שנתגלו אלו הסודות כולן, והוריתיך איך תעבד את השם מאהבה ומחשק ומתשוקה שכלית אמיתית. דין הוא שיועילך דברי תועלת גדולה, ותשתכל לבך בהם תמיד, וברוב עתותיך השתדל להשלים מה שאפשר להיותו שלם. ותזהר להשלים לפי מחשבת יצר הרע, מה שלא השלימו השם, ואין שלמותו כי אם הפסדו, ופעולה שהשם לא עשה אותה ואין לך חפץ בה, מי יחשוב לעשותה כי אם הכסילים האוילים החושבים העניינים המקריים לעצמיים והעצמיים למקריים והמדמים המחויבים לאפשרים ולנמנעים ונמנעים למחויבים ולאפשרים.

סוף דבר כי הם בציורים הדמיוניים לא יוציאו דבר מושכל לפועל לעולם. ועליהם הכתוב אומר "ויצאו וראו בפגרי האנשים" וכו' (ישעיה סו' כד'). ואם לא יועילוך דברי הישרים, דין הוא שלא יזיקוך אבל אם יזיקוך, דין הוא שתכיר בעצמך, שאינך בן אדם. אמנם לא יזיקו כלל שהרי אם לא יעלה בידך מה שקויתי ממך, אולי יעלה ביד זולתך, ובו תשלם כוונתי לאיש אחר. ועל כיוצא בעניין זה אמר הנביא "מי חכם ויבן אלה נבון וידעם כי ישרים דרכי יהוה" וגו' (הושע יד' י'). ועתה ראה כי "נתתי לפניך היום את החיים ואת הטוב, ובחרת בחיים" (דברים ל' יד') והחיים הם האמת. "אמת קנה ואל תמכור חכמה ומוסר ובינה" (משלי כג' כג').

וזהו מה שראה לבי לגלותו לך בשלשת חלקי זה החיבור הכוללים שלשת חלקי ה"מורה נבוכים". והודעתיך בחתימת שלשתם כי תכלית כוונת כל התורה היא, להגיע אל עבודת השם מאהבה. "הנה זאת חקרנוה כן היא שמענה ואתה דע לך " (איוב ה' כז') "הלא

כתבתי לך שלישים במעצות ודעת להודיעך קשט אמרי אמת להשיב אמרים אמת לשלחיה" (משלי כב׳ יט׳). "אלה החוקים והמשפטים והתורות אשר נתן יהוה בינו ובין בני ישראל" (ויקרא כו׳ מו׳).

״ מַצְרֵף לַכֶּסֶף וְכוּר לַזָּהָב וּבֹחֵן לִבּוֹת יְהֹוָה ״

(משלי יד׳ ג׳)

שני לוחות אבנים הם כתובים
מצוירים בצורת הכרבים
והחיות באותיות משיבים
אמת אתם ועל פה מטיבים
לשונותם בלי לשון מריבים

מצורפים בלב גלגל ערבות
הכינם צור להשיבם תשובות
רמיזותם בחותמות כתובות
בעט ועת לחכמי הישיבות
אבל ש״ם בוחנם ב״ו חן לבבות

סוד העיבור גלה חשבו״ן שבוח״ן לבות וכליות
חלמון טבור אל קו חלבו״ן לבחו״ן בכלי משכן חיות
דמיון דבור תוך לב נבו״ן בנו״ן הפליא כ״ב אותיות

״נִבְחָר שֵׁם מֵעֹשֶׁר רָב מִכֶּסֶף וּמִזָּהָב חֵן טוֹב״

(משלי כב׳ א׳)

חוח ומשל
עלה בפי
ביד כסילים
שכור (משלי כו׳ ט׳)

(כאן חסר-כך כתוב בכתב היד, ולי נראה שלא חסר הרבה)
בחכמת הקבלה עם היותו כופר בעדה באמתתה וחושב לפי רוב סכלותו בה שבהזכרת עשר ספירות בלימה בשמות מיוחדים לכל ספירה וספירה לבד מבלתי שום ציור בעצמם הגיע בידו הידיעה בשלמות, כי כך אצלו הקבלה המקובלת המשולשת ממנו ועד רבינא ורב אשי ומהם ע"ה עד רבינו הקדוש ז"ל וממנו עד הנביאים עד משה רבינו ועד אברהם אבינו ע"ה עד נח ועד אדם הראשון שקבל מפי הגבורה סוד כל ספירה וספירה.

וכל הסדר ששמענום מפי תלמידו הנזכר. אבל אני חושב שיתכן שהוא מסר לו קצת דרך בשמותיהן. אבל עם כל זה העלים ממנו מה שיהיה ראוי להעלימו כפי שמחויב כל חכם שלם מקובל בשמותם ובסדר הוייתם ומציאותם ובציור מה שיכול השלם לדעת מהם לעשות בעת המסירה, למי שלמטה ממנו להעלותו בידיעתם ממדרגה אל מדרגה. אך המקבל מפי השלם אין ראוי שיתפאר בידיעת הספירות לפני המון העם, אלא אם כוונתו למסור למי שימצא מהם מוכן ומזומן וראוי והגון לקבלם מפני מה שיחשוב הסכל בם מהרחקת האמת. ואם המתפאר בם רוצה שיחשבו העם עליו שהוא חכם בחכמה מיוחדת אצלו, והחכמה ההיא אצלם היא סכלות או כפירה גמורה, מה לחכם בה עם הכסיל. ולפי הנראה לי מהאיש הנזכר התלמיד המקובל לפי דעתו מעיקר הספירות ומשרש סוד העיבור, ראוי לומר עליו בעת התפארותו בזה לפני גדולים ממנו או לפני המון העם על דרך משל מיוחד "אסתירא בלגינא קיש קיש קריא" (בבא מציעא פה:). ואל זה רמזתי באמרי למעלה חו"ח, כי כן מספר האותיות האלה כ"ב אותיות כמניין חו"ח. והוא רמז למאמר איוב **"תחת חט"ה יצא חו"ח"** (איוב לא' מ'). שזה כ"ב וזה כ"ב, וכן שלמים שניהם במבטא. חט"ה מלא ח"ת ט"ת ה"א

מספרם אותיות, וכן חו״ח מלא ח״ת ו״ו ח״ת מניינם אותיות. ומזה הסוד המופלא המקובל אצל השלמים יודע סוד חמר האדם וסוד צורתו על דרך סוד העיבור במציאות חטה או חוח. שכן מציאות בני אדם זה או זה יוצא מן הזרע. ומזון האדם חט״ה ומזון החמור חו״ח וקמוש. וכשאין האדם שלם מזונו גם כן קוץ דרדר ועשב השדה וזה מקץ אל קץ ומדור אל דור. ורמז לזרע כליו״ת חט״ה שהם פת״ח למציאות התולדת. והסוד הזה בו **״לפתח חטאת רבץ״** (בראשית ד׳ ז׳). ועץ הדעת שהאכילה חוה את אדם חטה היה באמת ושאר הדעות להעלמה. והרמז המגלה זה מבואר אמרם ז״ל לב מבין כליות יועצות וצורת הכוליא כצורת גרגר של החטה. ונגלה גם כן משם ע״ץ שנגזר משם עצה והכוליא הימנית שממנה הגבורה יורדת ומתפשטת לשוק הימין. שמה המיוחד לספירתה נצ״ח וסודה מלא נו״ן צד״י ח״ת, כי היא נוצח״ת די״ן חברתה ששמה המיוחד לה הו״ד וסודה מלא ה״א ו״ו דל״ת והיא או״ת הול״ד על דרך כבוד ועז. ומשם שפע התולדה יורד ומתפשט אל שוק שמאל בבריאת החמר, שהאשה נלקחה מצלע שמאלי. ולפיכך אמרו ז״ל כיון שנבראת אשה נברא שטן עמה ששכינתו בצפון. ועל כן אמר איוב עוד **״ותחת שערה באשה״** (איוב לא׳ מ׳) שסודם יצר הרע בָּאִשָּׁה **״תמו דברי איוב״** (שם).

והספירה הראשונה והשנית והשלישית הדין נותן לספרן על סדר שסדרן בעל ספר יצירה. שהוא אשר הודיענו שלשים ושתים נתיבות פלאות חכמה שהם עשר ספירות בלימה ועשרים ושתים אותיות יסוד. כל יש ומה ואיך ולמה לשאול בם ולהשיב לכל בעל ערמה. ונזכר יסוד עם בלימה על היות יסוד במילה על דרך **״סוד יהוה ליראיו ובריתו להודיע״ם״** (תהלים כה׳ יד׳) יסו״ד מיל״ה בגימטריא. וכן ספירות בלימה בגימטריא סו״ף ברי״ת מיל״ה, ורמז סו״ף, חכמ״ה ובינ״ה שהן שתי ספירות נמשכות מכתר עליון. ועל

הכל בכלל נאמר **"מבכי נהרות חבש"** (איוב כח׳ יא׳). וסודם י׳ נכתר"ו במחשב"ה, וזה שם בן י"ב אותיות והוא סוד ההיכלות האמיתי, על דמות רדת טפת הבכי הנקראת דמ"ע מצלע אחרון של העין תחילה. שהוא מד"ע אשר כמוהו שופע מן הל"ב שסודו בכ"י. והנה בהיות מחשבה בשמחה עם היות טחול שוחק העין בוכה והיא תחילת שיתוף המדות לדבר. והפכו כי הבכי דינו להולד מן הכאב בעצם ומהשחוק שהוא הפכו יולד במקרה.

ובעל הספירות אשר אינו מכיר חמרו וצורתו ונפשו ושכלו וספירת כל אחד ואחד מהם ומדת כל דבר ודבר וכוחותיהם ופעולותיהם וסדרם הנכון, טרם הכנסו לעיין בספירות האלוהיות איך לא יתבייש מעצמו לחשוב שהוא יודע למי מתפלל, כל שכן שיחשוב שיקובלו כל תפילותיו. והנה ספר הבהיר מעיד שהיודע השמות כראוי הוא אשר כל תפילותיו מקובלות. ומי שלא קבל סתרי ספר יצירה ואמיתת דרכיו איך ידע ספירו"ת שסודם מחשבו"ת שהם כתרי"ם לנ"ו ושהם אלהי"ם כמניין לנ"ו אשר הם אלהים לנו באמת. כעניין שלשת הספירות הנפשיות הנקראות בשם אלהים והם אלהי אברהם אלהי יצחק ואלהי יעקב וכל שם ושם מהם כולל עשר ספירות שסודם מא"ה ולשלשתם עלו שלש מאות והם שלש אמות שמהם יצאו שלשה אבות כמו שכתוב בספר יצירה. וזהו סוד **"וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב באל שדי"** (שמות ו׳ ג׳). באל שסודו ש׳ ובו די למשכילים לראות אבל לא לדעת. באמרו ואר"א שכולל ח׳ שמות חברם עם באל שדי ותראה בם מחשבות אל שדי שהם גם כן מחשבות השם שהם ספירות. והרמז בם **"מה רב"ו מעשיך יהוה"** (תהלים קד׳ כד׳) **"מאד עמק"ו מחשבותיך"** (תהלים צו׳ ו׳). והנה מ"ה הוא מא"ד הוא אד"ם והשאר ידוע. ואמרו **"ושמי יהוה לא נודעתי להם"** (שמות ו׳ ג׳) סודו המקובל בו אצלנו לא נודעתי להם, מצורף לא נודע להמית. כי הוא מדת הדין

גם כן, אך נודע להחיות שהוא מדת הרחמים. והעד על זה אמרו לאברהם, **"אני יהוה אשר הוצאתיך מאור כשדים"** (בראשית טו' ז'). שהוא מקור האש הטבעי הממית, כלומר הצלתיך מן המות, כעניין **"אשר הוצאתיך מארץ מצרים"** וגו' (שמות כ' ב'). וחס ושלום להאמין שהאבות לא ידעו את השם בשום צד, אבל נגלה למשה בו מה שלא נגלה לאבות לצורך עשר מכות המתהפכות ממדת רחמים למדת הדין, כעניין מהפכת סדום ועמורה. כמו שנאמר **"ויהוה המטיר על סדום ועל עמורה גפרית ואש מאת יהוה מן השמים"** (בראשית יט' כד'). והנה שם אל שדי הוא שם של מדת רחמים כאמרו **"ואל שדי יתן לכם רחמים"** (בראשית מג' יד') וכן רבים. והסוד הוא שמרחם על אי"ש ד"ל ומברכו עד שמשפיע עליו מטובו. וזהו שנאמר על אדם הנקרא דל עני ומסכן ואביון ומך ודך, והעד **"אשרי משכיל א"ל ד"ל ביום רעה ימלטהו יהוה"** (תהלים מא' ב'). וסוד א"ל ד"ל גם כן אדנ"י ועניינו אשרי משכיל השם בכח שכלו. ולכל אלה השמות עניין מופלג לכל אחד מהם למה נקרא השכל בהם והם שמות נרדפים. ואחר שהדבר כן והאבות דבקו במדות האלוהיות שהן הגדולה והגבורה והתפארת ושמותיהם המיוחדים להם חס"ד פח"ד אמ"ת, הנה ידעו סוד הספירות באמת וקבלו מהשם כוחות על פיהם עד שנתייחד שמו יתעלה עליהם תמיד.

והיודע סוד המזונות הראשונות וכוחותיהם ופעולותיהם ידע מהם עיקר עצמו הניזון ועיקר הכח הזן, אשר כוחותיו לפי פעולותיו הם שבע כנגד שבע ספירות הנאצלות ממנו. וסוד הז"ן כסוד הבנ"ה ועל כן שם זי"ן הוא שם בינ"ה. והחכמה והבינה שיתופם יחד כשיתוף הכח המרגיש עם הכח הצומח בחי. ושיתוף המחשבה והחכמה והבינה כשיתוף הכח הדברי עם הכח החי ועם הצומח. ועל כן ראוי לדעת שהשלש ספירות הראשונות הולידו והשפיעו

והאצילו שלשת הכוחות הראשונות המנהיגות הגוף הזה המורכב מהיסודות הארבעה, שהוא בכללו בנוי כבניין אחד מיוחד יחד. וישתתפו בו הכוחות הנזכרים בדברים, ויבדלו בו בדברים לפי מציאות האיברים החיצונים והפנימיים הנגלים והנעלמים. ושלשת הכוחות יחד הן מצד אחד כ״ח אחד לבד, ומצד אחר הן שנים, ומצד אחר הן שלשה. והנה אב״ג שהוא סוד ית״ץ לפי היותו ראש לשם בן מ״ב אותיות מעיד על זה וסודו י׳ ספירו״ת לפי הקבלה האמיתית. והנה הוא הרא״ש והוא ש״ם עליו״ן כלומר כתר עליון. וסוד השם כת״ר תור״ה שסוד מספרו עשרי״ם ושש״ה והוא קשור״ר ברו״ח הקד״ש בגימטריא ובעניין באמת. ועל כן מספרו עוד כולל עשר״ת הדברי״ם. ובמניינם אצלנו בקבלה עדות ברורה אשר הספירו״ת במדו״ת וגם המדו״ת בספירו״ת. ועל כן סוד השם המיוחד בדמו״ת הספירו״ת, ומדותיו במדו״ת הספירות שהן שוות לדבר ולתמורה, באף מכה, באף מרפא. וצריך שתדע איך א׳ב׳ג׳י׳ת׳ץ׳ כולל י׳ ספירות והוא שצריך שתדע כי אות ץ׳ עולה תשע מאות וסוד מספרם ש״ם. כי ם׳ סתומה עולה שש מאות, חבר מניין אבגי״ת הנשאר עם ש״ם שבא במקום ץ׳ ותמצא המספר יו״ת ש״ם ומספרם שמות״י שהם ספירות בגימטריא. ועוד תדע שהן עשר אותיות השם הנכבד והנורא שהוא א׳ב׳ג׳י׳ת׳ץ׳ נמנות תחילה נפרדות אחת אחת, ואחר כך נמנות מורכבות שתים שתים, ואחר כך נמנות מורכבות שלש שלש, ואחר כך נמנות כולן מחוברות יחד, והן תיבה אחת שם אחד. וזו דרך מהלך זה הסדר האלוהי המופלא המקובל השלם בשם.

א׳ ב׳ ג׳ י׳ ת׳ ץ׳

א׳ב׳ ג׳י׳ ת׳ץ׳

א׳ב׳ג׳ י׳ת׳ץ׳

א׳ב׳ג׳י׳ת׳ץ׳

והמשיג ידיעת השם כאשר היא על האמת לפי הקבלה, ישיג כי זה הכלל הוא כלל מודיע שארבעה שמות אלה המתחלפים בצורותיהם מן ששה אותיות בסוד יו״ד הוא הרא״ש. וכתוב בסוד המרכבה, **״כי המקום אשר יפנה הראש אחריו ילכו לא יסבו בלכתם״** (יחזקאל י׳ יא׳). והנה ארבעה פנים לאחד ומספר כולם כב״ד. שהנה יורה זה על עניין הנהר היוצא מעדן, שנאמר בו **״ומשם יפרד והי״ה לארבעה ראשים״** (בראשית ב׳ י׳). וכל ראש מהם סודו ו״ך שהוא סוד השם. וכל ארבעה מהם חוזרים לשם אחד וסוד ו״ך שר״ו של עולם הכולל י׳ ספירו״ת. וסדר הספירות לפי דרך ספר יצירה אינו על דרך ימי התורה אחד שני וכו׳, אבל על דרך אחת שתים שלש ארבע וכן עד עשר. והיא הוראה על האצילות שכל אחת מהספירות נאצלת באצילות נבדלת לעצמה מזולתה בעשר. אך הבניין נשלם בעשר ספירות ודמיון מציאותם בדמיון רמ״ח איברי האדם שמהם נבנה בניין הגוף כולו, וכל אחד לעצמו מיוחד ובכולם נשלם בניין כל הגוף. ואם חסר אחד מהם בבעל חיים אינו ראוי לקרבן, ואם מאדם אינו ראוי להקריב קרבן כי הוא בעל מום. והכהן המקריב הוא כהן והוא לוי והוא ישראל, ושלשת מעלות נבדלות משאר האומות נתקבצו בו והם בו דבר אחד כדמות הכח הדברי שהוא כהן והחי שהוא לו לוי והצומח שהוא להם ישראל ושאר האומות אצלם כדומם. ועל כן הם עושים להם אלהי כסף ואלהי זהב שהם כוחות הדומם.

והנה סוד כס״ף וזה״ב, סו״ף הכז״ב והוא נכסף ונאהב לעובדיו, הפך ממה שהורנו השם בתורת המשכן בעניין **״ויקחו לי תרומה״** (שמות כה׳ ב׳) באמרו **״וזאת התרומה אשר תקחו מאתם זהב וכסף ונחשת״** (שם). והיא התמורה להפך כח האילן שהוא

בבריאתו הפוך. והשפע הרוחני משתדל להציל זה מן האור שהוא כח האש. ולפיכך נאמר **"משגיח מן החלונות מציץ מן החרכים"** (שה"ש ב' ט'). ועל כן המנוסה הראשון נוסה במזון, והשני במים ונצל בזכות העץ, והשלישי בחי, והרביעי בדבור. והראשון והאחרון לא עמדו בנסיונם והם אדם ומשה, אדם טעה בעץ ומשה טעה במטה שהחליף הדבור בו. וכבר נרמז במרה באמרו **"ויורהו יהוה עץ וישלך אל המים וימתקו המים שם שם לו חק ומשפט ושם נסהו"** (שמות טו' כה'). ואדם היה מן העפר ומשה מן המים. והעץ מזונו מי"ם ועפ"ר, בסוד הנהר הראשון, אשר שמו פ"י שו"ן שסודם מו"ת שהוא מוק"ש ותחילתו קמו"ש. והשני והשלישי עמדו בנסיונם והם נח ואברהם. נח עשה **"תבת עצי גפר"** ונצל מן המים. ואברהם נצל מן האש ונוסה בכל. כעניין אמרו שם. **"הנה האש והעצים ואיה השה לעולה"**. ונאמר בסוף **"והנה איל אחר נאחז בסבך בקרניו"**. וכתיב בו **"ויעלהו לעולה תחת בנו"**. הנה המיר חי מדבר בחי בלתי מדבר, ושחטו במאכלת בדבר מצמיח והוא כח הזן ושמו חרב שהוא מכלה ומחריב וממיר דבר בדבר ומפסיד צורות טבעיות.

וארבעה אלה **האחד** שהוא אדם הראשון כולנו מוטבעים בטבע מטבעו ונחתמים בחותמו. ולא ייבדל איש מאיש מצד זה. והנה אדם אב לכל אדם מכל צד מפני שאשתו היא צלעו, וכל אדם נברא משם. ונקרא אדם איש סתם כאמרו **"לזאת יקרא אשה כי מאיש לוקחה זאת"** (בראשית ב' כג'). ואמנם **הפע"ם** סודו הצל"ע במספרו, ועל כן אמר **"זאת הפעם עצם מעצמי ובשר מבשרי"** וגו. **והשני** שהוא נח אין אשתו מצלעו ואינה דבר אחד אתו אלא בקיום, **"ודבק באשתו והיו לבשר אחד"**. על כן אין

כל אדם בן נח מכל הצדדים, שכבר הוא מעורב. ואין נסיון בלתי מצוה, מגדת למנוסה עשה או לא תעשה. ומזה הצד נבדלו מבני אדם ולא נבדלו מן האומות. ונקרא נח איש צדיק. ומזה הצד ייבדלו בני נח זה מזה ויחלקו לשלשה מינים בדמות שם חם ויפת, שהיו צדיק רשע ובינוני. ואע״פ ששלשתם בני איש צדיק תמים. ובנטעו כרם נקרא איש האדמה. **והשלישי** אברהם אבינו ע״ה. וכל עברי חתום בחותמו שהוא אות ברית קדש בגילוי העטרה של המילה, להסיר כח ערלי לב וערלי בשר מעלינו, ולהבדיל בין בני נח ובני אדם ובינינו אנחנו בני אברהם הנקרא איש נביא על פי השכינה, האומרת לאבימלך **״השב אשת האיש כי נביא הוא״** וגו׳ (בראשית כ׳ ז׳). ונודע שאם מל ולא פר״ע כאלו לא מל. וזה סוד גדול בברית מילה והרמז בכלל שניהם נודע למפר״ע ולא למפרע. **והרביעי** משה רבינו ע״ה. וכל בעל תורה עברית ויהודית חתום לשונו בחותמו החקוק על לבו הנימול בחרב או בצור או בשניהם יחד. חרבות צורים שהיא מילה שנית, כמו שגלה השם ליהושע באמרו לו **״עשה לך חרבות צורים ושוב מול את בני ישראל שנית״** (יהושע ה׳ ב׳). ונקרא משה איש ענו וגם איש האלהים, אחר עניין **״ודברתם אל הסלע״** וגו׳ (במדבר כ׳ ח׳). ובאלו הצורות נִבְדַּל עוד כולנו בני ישראל זה מזה בשלשה מינים ראשונים. שהכהן נבדל מהלוי עם היותו לוי, והלוי מישראל עם היותו ישראל, וישראל זה מזה בתורה ובמצות ובמעשים לא ביחסים. אבל ייבדל היהודי ביחס מבן נח, ובן נח מבן אדם, ובן אדם ייבדל מן כל חי בלתי מדבר במין, והחי מן הצומח בסוג ומין לפי ערכם, והצומח מן הדומם בטבע, והדומם מן היסודות בשרש, וכל יסוד מחבירו בצורתו הראשונה. ואמנם ישיגו מקרים לכל אלה הנזכרים מצדדים ידועים לכל דבר ודבר מהם.

ובזו הדרך יודע שהתחתונים כולם קשורים בעליונים והעליונים בעליוני העליונים. וכל עליון הוא קשור ותלוי בעליונו ובעליון עליונו עד הגיע הדבר אל עשר ספירות ואל כ״ב אותיות עליונות פנימי פנימיות למעלה מארבע חיות אשר הן המדות האלוהיות. והכל בכלל קשור בזרוע עוזו ית׳ ויתע׳, כקמיע ביד גבור. וזו הדרך הנרמזת בכלל דברי צריך לקשרה כולה בקשר אחד ושלא לקצץ בנטיעות. והכופרים בעיקר זה לא הכירו אמיתת חידוש העולם אבל חשבוהו לקדמון. ואמרו, אם כן הוא הנה התחתונים בפרטיהם בלתי מושגחים ומה בצע במציאות כל איש ואיש ממנו לעצמינו, ואין הפרש בין אישי מין האדם ובין אישי שאר המינים שהם בלתי מדברים. ו״**חלילה לאל מרשע ושדי מעול**״ (איוב לד׳ י׳) לחשוב זאת הכפירה באל ובמדותיו השלמות הישרות. והחושד בה כשרים ילקה בגופו, והמאמינה ״**לא יאבה יהוה לסלוח לו**״ (דברים כט׳ יט׳). ואמנם האמונה השלימה היא שראוי להאמין ולדעת שהספירות ראשית כל מה שהמציא השם יתעלה. והשם המיוחד הכולל את כולן כאחד הוא כבוד לפי דברי הנביאים כולם ע״ה.

ואמנם תכלית השגת האדם את הספירות היא על פי השמות הקשורים בידי השם המפורש הידוע בן ארבע אותיות הקדש. שהוא מצד אחד א׳א׳א׳ ומצד אחר י׳י׳י׳ וכלל אותיותיו הן ארבע אותיות ההעלמה הנמצאים במכתב ובמבטא ובמחשב, כדי להורות בהם שלשת ענייניהם שהם מצויירים בעט סופר חוץ מגוף הסופר. והם נראים לעיניים ומצויירים בלשון המדבר שהוא בדמות עט סופר. כאמרו ״**לשוני עט סופר מהיר**״ (תהלים מה׳ ב׳) והם נשמעים לאזניים. ואמנם הנראים לעיניים אינם שווים לנשמעים לאזניים ואינם ממין אחד. והם מצויירים גם כן בלב המחשב ואינם ממין הנזכרים. ועל כן ידענו כי הנשפעים על פנימיות הנפש המחשבת אינן ממין הנחשבות בלב המחשב, כי אלה המינים השלשה הם אנושיים, והנאצל הנשפע על הכח המשכיל הוא עניין אלוהי אין

ערך ולא דמיון ולא ייחס בינו ובין אלה כי הוא נבדל משפיע עלינו. ואלה מהם גופים כמו הנכתבים כולם ומהם כוחות בגופים כגון הנבטאים כולם ומהם כוחות ברוחות כדמות הנחשבים כולם. ואמרי זה על אותיות אהו״י הוא הדין לכולם אלא שמספר אלו מורה על מציאות כולם. ועל כן סודם האמיתי כב״ד ובשתפך שניהם יחד יהיה סודם כוכב, והנה מח ושמו ל״ב גבו״ה והוא הסוד הגדו״ל של השם הגדול. ומזה הדרך ידע אדם את עצמו ויכיר בה את קונו ואת מדותיו שהן תאריו ית׳, וישיג הנהגתו את העולם והשגחתו הפרטית ישכילנה באישי מין האדם ולא יכפור בעיקרי האמונה ולא יסבול מה שהתחייב לדעת אותו מצד התורה והמצוה ולא יהדפנו דמיונו מהאמת, כאשר קרה לאיש הנזכר המתייחס בשם תלמיד מקובל מהרב הנזכר.

וזאת היתה אחת מכוונותי בכתבי זה העניין לך ולדומים לך. להודיעך בו טעות מחשבת זאת האמונה שהאמין זה התלמיד בספירות, וכי אין לו בידיעתם כי אם קריאת שם לכל ספירה בלבד, לא ציור עניין כלל. והוא אצלי בדמות מה שזכר הרב הקדוש איש האלהים ז״ל במורה בחלק הראשון בפרק ס׳ בעניין משלי הספינה, שאמר בראש הפרק אחר ג׳ טורים, ״הנח שאיש אחד התאמת לו שהספינה נמצאת ולא ידע זה השם על מה הוא נופל אם על עצם או על מקרה״ וכו׳. ואמר בסוף המשל המעולה ההוא המגלה ערות המתפארים במה שלא עלה בידם, ״אמנם הקודמים אשר המשלנו בהם, כל אחד מהם יותר רחוק מציור הספינה מאשר אחריו, עד שהראשון במשלנו לא ידע רק השם לבד״. ואמרי על זה שאינו יודע רק השמות לבד בעניין הספירות, מפני שידעתי ממנו שאינו יודע אם הם עצמים או מקרים. ואם יאמר עצמים זו כפירה בעיקר שכבר התפאר במופת מושכל ובאות מקובל שאין האלוה יתעלה מדמיוני הסכלים עשרה עצמים בו אפילו מספר אחד אין ראוי להתירו עליו, אלא כדי להודיע שאינו הרבה ולא מורכב משמות,

כל שכן מיותר מהם. ואם יאמר שהם מקרים הוא ית׳ אינו עצם נושא שום מקרה בעולם בשום פנים, כמו שהתבאר במופתים מושכלים ומקובלים. ואמנם סוד הספירות יש לנו בהם ידיעה מושכלת ומקובלת מופלאה ונעלמת מאד מאד, שראוי להעלימה ממי שאינו ראוי לה מחכמי ישראל השלמים במחשבתם באמונה, כל שכן שראוי להסתירה ממי שלמטה מהם מאנשי אומתינו, קל וחומר שחובה על כל יודע זה באמת לבלתי הזכירה לא בכתב ולא על פה לפני המתפלסף בהבלי המחשבה הפילוסופית, שקצרה מה וקצץ השם נטיעות כוחה לבלתי השיג דבר מזו הדרך. שהרי לא נמסרה כי אם לעם הקדש בכתבי הקדש ובלשון הקדש, כי הם דברי קדש ובאו מקדוש לקדושים. כמו שאמרו ז״ל שם בן מ״ב אותיות קדוש ומקודש. והשם אמר לנו **״ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש״** (שמות יט׳ ו׳). ואמר **״והתקדשתם״** ואמר **״והייתם לי קדשים כי קדוש אני״** וגו׳ (ויקרא כ׳ כו׳). ואמר **״ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם״** (שמות כה׳ ח׳). ואין זה לשום אומה זולת אומתינו הקדושה, וברוך השם שהבדילנו מן האומות וכל התורה הקדושה מלאה מזה. ואם כן איך יימסר דבר מזה למי שלא נקדש שאפילו המקודשים לא כולם ראויים לזו הקבלה הקדושה. כמו שנאמר **״ונגש משה לבדו אליו והם לא יגשו״** (שמות כד׳ ב׳). ונאמר **״וגם הכהנים הנגשים אל יהוה יתקדשו פן יפרוץ בהם יהוה״** (שמות יט׳ כב׳).

וכבר ידעת מאמר הרב הקדוש הנזכר ז״ל שאמר בפרק מ״ז בחלק השלישי בעניין הקדושה ובסוד הטומאה וטהרה ובשיתוף שמותיהם. וקרא הקדושה עשיית המצות והטומאה העבירה שלהן, והביא ראיה מדברי רבותינו ז״ל מלשון ״ספרא״. ואחר שהדבר כן באמת ובתמים ויתגלה זה על פי אורים ותומים לפי דעת הנביאים והחכמים האומרים למה נקרא שמם אורים שמאירים את דבריהם,

ותומים שמתמימים את דבריהם. ויודע סודם גם כן מהאפוד ומחשן המשפט ומהשמות החקוקים בם בעניין צירוף יהודה יעל״ה. שנודע עניין זה ממאמרם, י׳ של יששכר ע׳ של שמעון ל׳ מלוי ה׳ מיהודה הרי הכל יעלה. וזהו סוד צירוף האותיות באמת ומה שאמר בו גם כן הרב הגדול רבינו משה בר נחמן ז״ל בפירוש התורה מספיק לכל מקובל שלם, עם אמרו בראש ספרו הנכבד, ״עוד יש בידינו קבלה של אמת שכל התורה כולה שמותיו של הב״ה״. והורה הדרך ברמז ״בראש יתב רא אל הים״. ואמר שם עוד מלבד צירופים וגימטריאותיהם של השמות, והיודע זה הדרך הוא שראוי להקרא מקובל שלם.

אבל מי שחושב שהוא מקובל שלם מפני הזכירו בפיו בלבד שמות לשם ולספירות ואינו יודע להם עניין לא בחיוב ולא בשלילה ואין לו בם שום השגה אחרת אחריה וגם חושב שאין שם זולת מה שהוא אומר בפיו ולבו בל עמו, זה אצלי וכל הדומים לו הוא מכלל מי שנאמר עליהם קרוב אתה בפיהם ורחוק מכליותיהם. ומשלם אצלי ואפילו אם הם מתפללים כל היום לשם ספירה מיוחדת או לשתים שכוללן בהזכרה או במחשבה דמיונית עד שתתפעל אותה הספירה בתפילתו לשמוע בקולו עד שאם ירצה להתחכם ידרים ואם להתעשר יצפין, כמשל מי שקורא לאיש אחד או לשנים או ליותר מהם בשמות שאינן שמותיהן שבריא לו שלא יענוהו. ועל כזה נאמר **״ויהתל בהם אליהו ויאמר קראו בקול גדול כי אלהים הוא כי שיח וכי שיג לו וכי דרך לו אולי ישן הוא ויקץ״** (מלכים א׳ יח׳ כז׳). ואמרו ז״ל על זה ועל כיוצא בזה המין מן ההתול, כל ליצנותא אסורה בר מליצנותא דע״ז. והמתפלל לאחת מהספירות או לשתים או יותר מהן או לקצתן או לכולן יחד מבלתי שידע להן עניין מושכל או מקובל בציור תוריי כראוי, כמו שנאמר רחמנא לבא בעי, הוא אצלי רע מאד מעובד ע״ז בסכלות שמנהג אבותיהם בידיהם. שהרי הוא נכנס תחת כלל המגשימים שלא

ימלט מן הגשמות או מענייניו. והנה זה טועה ואם רב הוא הנו מטעה. וכבר נודע לנו בקבלה מיוחדת בציור מושכל נבואי שהספירות אינן גופים ולא כוחות בגופים ואינם מלאכים. כי המלאכים הם נבראים והספירות הם הויות נאצלות מכח המאציל, שהוא הסבה הראשונה לכל ית׳ ויתע׳ שמו. והאצילות נמשך עד היות כל הויה מהן מאצלת מושפעת שפע על מי שהוא למטה ממנה במעלה ובסדר ובעִלה. ואין בין הספירות קדימת זמן וכל שכן קדימת טבע. שהזמן והטבע הם עניינים נבראים והשפע העליון האלוהי השפיע תחילה שכלים נבדלים מחמר. והשכל והשפע השפיעו על דרך אצילות ובריאה בריות עצומות גלגליות בעלי חומר וצורה ובעלי נפש ושכל. ואחריהם נבראו כל הנבראים התחתונים עד האדם עדינו היום. וזה העניין הוא רמז לתשובת שאלתך אשר שאלתני על סוד דבוק כל ענף בשרשו וכל רוחני בנפשו, והיא תשובה כללית צריכה לפרוט ענייניה וזה רמזה.

דע כי נאמר בספר יצירה ״עשר ספירות בלימה מספר עשר אצבעות חמש כנגד חמש״ (א׳ ב׳). ונאמר בתורה על **״שני לוחות אבנים כתובים באצבע אלהים״** (דברים ט׳ י׳), ובם עשרת הדברים שהם חמש כנגד חמש. א׳ מציאות השם וכנגדו ו׳ העדר צורת האדם. ב׳ חלוף השם האדון מעבדיו הנקנים לו בזולתו. ז׳ כנגדו חלוף האשה שהיא קנויה לבעלה במי שאינה קניין לו. וזה ענף יוצא מן השרש הראשון גם הוא העדר המציאות המסודר מן העיקר. ג׳ הסרת קניין מיוחד מבעליו והוא שכל אדם נמסר לו שם המיוחד שבו נכתב ובו נחתם והוא נושא אותו. ולא נמסר לו לשאת אותו עמו לשוא. ועל כן נאמר בו **״כי לא ינקה יהוה את אשר ישא את שמו לשוא״** (שמות כ׳ ז׳). וגילה בו עונש האיש הסובלו לשוא ולא גילה בו גמולו כי אם ברמז הנשיאה לבד, כלומר שמאחר שהוא נתנו בכוחו לשאת אותו לא נתנו לו מצדו לשוא אלא אם המניעה מאתו ועליה

ראוי שיענש. כי הגמול כבר נחקק בו בטבע. והסוד בו שבעבורו האדם משכיל בכח ואם לא יוציא שכלו לפועל הנה נשא הכח ההוא לשוא ואין כאן ניקוי. ועם כל זה אין מקרא יוצא מידי פשוטו גם הפשט ענף לזה השרש ולשרשים שלפניו. ח׳ כנגדו לא תגנוב והוא גם כן הסרת קניין מבעליו והנו ענף לשרשים שקדמו לו.

ואלה הספירות השתים הן אמצעיות לימין ולשמאל ועל זה נקשרו התפילין שביד כהה באצבע צרדה והוא דבר פונה לכאן ולכאן. ועל כן זו הספירה ארוכה מן השאר לשני צדדים. וברכת כהנים בנשיאות כפים מתחברת עם השניה לגודל. וצורת יודי״ם וידי״ם צורת שווי בחלוק האצבעות, וחיבורם וקירובם וריחוקם ונטיותיהם ועליותיהם וירידותיהם בתנועותם. ושתי כפים בכלל הם כף זכות וכף חובה שהן מדת הדין ומדת הרחמים בכלל. ומפני שהם ענפים לראש בכלל מעלה אותם הכהן בעת הברכה שהיא משלשת על ידי שלשה שמות הקדש, שהם כחותם המשלים שלשת חלקי האדם שהם הגוף והנפש והשכל. ושתי הידים חולקות שהם בעלי הפעולות ולשון חק מכריע בינתיים ששכינתו בעולם העליון. והוא מעלה העולם האמצעי למעלה כדי לקבל משם הברכה שהיא אצילות ושפע אלוהי. והנה הענפים מקבלים ויונקים משרשיהם בגופני וברוחני ובשכלי. והשפע שופע מהפנימי אל האמצעי ומהאמצעי אל החיצון, והכל מזה לזה ומזה לזה מן הראשון לכל עד האחרון שבכל.

ד׳ הודאה על האמת, על החול שהוא חול ועל הקדש שהוא קדש. כי מכאן נצחון הדין אחר שנשלם בית דין של שלשה ודנו שני בעלי הדין ואמרו זה זכאי וזה חייב והבדילו בין הקדש ובין החול, ראוי לסבול ולקבל הדין בסבר פנים יפות ולהודות על האמת. ועל זה הדרך נאמר ברביעי נבראו מאורות להבדיל בין היום ובין הלילה ולמשול. והנה הורו על מה שנעשה ביום אחד **״ויבדל**

אלהים בין האור ובין החשך״. כן הרביעי הנה מבדיל בין קדש לחול ומודה על האמת בסוד מדת יום ומדת לילה. ט׳ כנגדו **״לא תענה ברעך עד שקר״**. גם זו אזהרה לבלתי המיר האמת בשקר ושלא להעדירה כי היא מציאות גמורה, והשקר אין לו מציאות כי הוא העדר גמור. ואם תמיר ותחליף זה בזה תרצה להעדיר הנמצא ולהמציא הנעדר וזה נמנע בטבע ובשכל ובקבלה, ולא תוכל עליו. והיהודי שחושב להיותו יהודי ומיוחס לזרע יהודה שהוא מזרע המלוכה, אם אינו מודה על האמת אין לו משבטו של יהודה כי אם שם משותף בלבד. והנה יהודה מלשון הודיה גם הוא מצורף כן. גם אינו מזרע יעקב שמדתו אמת שנאמר **״תתן אמת ליעקב״** (מיכה ז׳ כ׳) והיא מדת התפארת שהיא חותמו של הב״ה ית׳, שנאמר **״ויהוה אלהים אמת״** (ירמיה י׳ י׳). ומי שלא אמר אמת ויציב בשחרית ואמת ואמונה ערבית לא יצא ידי חובתו בתפילתו. ודע כי החסד דומה למדת שחרית, כי החסיד הוא חכם וצדיק וכולל שתי מדות יחד, והן השנית שהיא חכמה והעשירית שהיא צד״ק. ועל זה נרמז **״ב״י נשבעתי נאם יהוה״** (בראשית כב׳ טז׳). ועל זה נאמר אברהם תקן תפילת שחרית שהיא מדת החסד, שנאמר **״חסד לאברהם״** (מיכה ז׳ כ׳). ונאמר יעקב תקן תפילת ערבית שהיא מדת אמת ושכינה במערב ושמה צד״ק ושם מקור האמונה. שנאמר **״והאמין ביהוה ויחשבה לו צדקה״** (בראשית טו׳ ו׳). והרמז על שתי המדות של שני האבות הנזכרים ע״ה **״להגיד בבקר חסדך ואמונתך בלילות״** (תהלים צב׳ ג׳).

ורמזי הכתובים על התפילות, **״וישכם אברהם בבקר ויחבש את חמורו״** (בראשית כב׳ ג׳) **״ויפגע במקום וילן שם כי בא השמש״** (בראשית כח׳ יא׳) ועל מדת יעקב נאמר **״ומהללים לשם**

תפארת"ך" (ד"ה א' כט' יג') שסודו ארבע"ה אותיו"ת וכשתחשוב עצמם הנפרד שהוא יה"ו מרובע יעלה אמ"ת והנה אם כן כל קצה וקצה משש קצוות שהן ש"ש פאו"ת שסודן ש"ש טבעו"ת הן תפארת"ו של הב"ה ית' כי מדת אמת ספיר"ה ששי"ת וצריך להגבירה על מחשב"ה שקרי"ת והוא חתום בשם אמת על כן נחתם יה"ו ע"ל אמ"ש מצורף בכל קצה והרמז **"מוליך לימין משה זרוע תפארת"ו"** (ישעיה סג' יב'). והנה זה הענף לשרשים הראשונים, ה' הוראת הענף לשרשים שמהם התחדש והיה נמצא אחר העדר. ולפיכך נאמר בגמולו שעם היותו מתנהג עם סבותיו כראוי לכל ענף ולכל פרי עם שרשיו יתקיים בו פירותיו הנקראים בשם (.). ונאמר על האדמה שהיא סבה רחוקה גם כן כמו שנאמר **"וייצר יהוה אלהים אל האדם עפר מן האדמה"** (בראשית ב' ז'). והאדמה היא מקום העבור והיא טבור לכל החבור ובה פועלים כל הצבור כדמות רוח הדבור. וזהו סוד ה' ה"א גם חמש"ה בגימטריא סו"ד העבו"ר, וכשתחבר י' ספירות על סדרם יחד יעלה כלל כולם במספר האדמ"ה שהם כולם חמש"ה וחמשי"ם. וזהו סוד אמרנו "הכ"ל יודוך" בתפילת שבת ונחתם על הכל שם אהי"ה שסודו פעם אחת חמשה ועשר פעמים חמשה שהם חמשים, הרי הכ"ל חמשה וחמשים. ורמזם **"הן ליהוה אלהיך השמים ושמי השמים"** (דברים י' יד').

י' כנגד ה' לא תחמוד כנגד כבד, מדת החומד מה שאינו שלו היא מעידה עליו שהוא חזק במדת הכילות. והכילי אינו מכבד עצמו ואיך יכבד אביו ואמו. אם כן הנה כולם ענפים נשפעים מן השרשים זה מזה והנדיבות היא מדה נשפעת מן הבטחון באלהים **"והבוטח ביהוה חסד יסובבנו"** (תהלים לב' י'). כי מדת החסד היא מדה גדולה כמו שנאמר **"כי חסדך גדול עלי"** (תהלים פו' יג'). והיא

מקפת ומסבבת לב הבוטחים ביי׳ ומשם נובעת ממקורה מדת הנדיבות וממדת הנדיבות נובעת מדת ההסתפקות שהיא מדת העושר. והעשיר השמח בחלקו איננו חומד מה שביד זולתו ובזה מכבד הוריו שמורה ששלמים היו מולידיו ומשרשים שלמים נתהוה, כי כבוד הפועל יתגלה מפעלו הטוב. ועל כן המציאות שכולו טוב בא מן השם הטוב. וככבר נאמר **״כי אראך שמיך מעשה אצבעותיך״** (תהלים ח׳ ד׳). יחס השמים לעשר ספירות ואמר שהם עשו אותם כלומר וסדרום כפי סדרם הראוי. ואשר נאמר ערבות שבו צדק מורה שערבות אשר הוא הגלגל המקיף בכל שכינה שוכנת בו, ששמה צדק. ועולה ויורדת עד היותה שוכנת תוך האדמה במשכן במדבר ובמקדש בירושלם. וכשנסתלקה שכינה מיורשלם כמו שנאמר **״צדק ילין בה ועתה מרצחים״** (ישעיה א׳ כא׳) שסודם מגלה מאדים, נסתלקה י׳ משם ירושלם. ונעלמה מן המכתב ונראתה במבטא להורות שאע״פ שאינה משגחת בגופים היא משגחת ברוחות וכל שכן בשכלם. והנה כלל עשר ספירות אלה:

א ב ג ד ה ו ז ח ט י

יעידו על שם הקדש שמספרם אד״נ בכלל, ועצמם י׳ הרי שם אדנ״י מבואר מהם. וזהו סוד כל תפילתנו היום בגבולין. ושמות הספירות בם

מחשבה	חכמה	בינה
חסד	פחד	אמת
נצח	הוד	יסוד



הנה עשרה השמו"ת הם עש"ר ספירו"ת בגימטריא ובעניין והם עש"ר מחשבו"ת בגימטריא ובעניין גם כן שכולם מיוחסות בש"ם אח"ת וכולם מחשבות משבחות השרש ומחבשות הכל. וכאשר נכללו כולן באחת שהיא הראשונה כך נכללו בעשירית שהיא האחרונה ששמה שכינה. ואם תמנה את כולן בחשבון המרובע תמצאם עולים שכינ"ה. והוא סוד המספ"ר ושם האלהים, רמז **"ומשה נגש אל הערפ"ל אשר שם האלהים"** (שמות כ׳ יח׳). וערבות הוא הרקי"ע העליון. והנה ערבות נאמר עליו רם ונשא שוכן עליו, ולא אמרו שוכן בו אבל אמרו רוכב בו. **"סלו לרוכב בערבות ביה שמו"** (תהלים סח ה׳) ונאמר **"כסא כבוד מרום מראשון מקום מקדשנו"** (ירמיה יז׳ יב׳). רמז מראשו"ן, ר"ם ונש"א. **"הנה מקום אתי ונצבת על הצור"** (שמות לג׳ כא׳). אברהם יצחק ויעקב הורידו השכינ"ה מערבות לערבות עד שבא משה והורידה לארץ. **"על דבר אמת וענוה צדק"** (תהלים מה׳ ה׳). **"צדק צדק תרדוף למען תחיה וירשת את הארץ"** (דברים טז׳ כ׳). מספר ז׳ פעמים י׳, ע׳. ומספר ז׳ פעמים הכלל המחובר מכולם שפ"ה. חברם ותשיג מזה ומזה סו"ד הרקי"ע, שהוא השפ"ע הסוב"ב, השע"ה, בחצ"י הש"ם, ונכללו בו ראש התורה וסופה, בראשי"ת עם ישרא"ל ביה שמו. שראוי שכך תכתב התורה. והרמז עליהם "**ו**אלה **ש**מות **ב**ני ישראל **ה**באים **מ**צרימה". ראשי תיבותיהם מצורפים בי"ה שמ"ו, וסופי תיבותיהם התהלי"ם מצורפים, ותוכי תיבותיהם ר"ם ונש"א בר"א אצילי"ם מצורפים.

ודע כי כשתמנה גם כן ז׳ פעמים שכינ"ה שסודה הרקי"ע כנגד ז׳ רקיעים תמצא מניינם שכינ"ה במער"ב. והב׳ הראשונה לשמוש והאחרונה אלפים, וכללם ארב"ע חיו"ת, והנה כוללם ברי"ת מיל"ה, והיא או"ת ממי"ר השמי"ם והאר"ץ. כי היא אוצרת כל

הכוחות בכלל. וכשתעיין באצילות הספירות כפי הראוי ותמצא עניינם באצבעות הידים תבין השיתוף הישר שביניהם ושכוחם הכללי יקרא שמוש, כמו שהשמוש מיוחס לידים. וגם אחריתם נחלקת לשני מינים. מין נדבר בם ואינו שווה בעצם עמם אך לא ייפרד מהם והוא ממותרם שהוא ריבוי שְׁפְעָם. כי הם עצמם עצם בלתי מרגיש מעצמו אבל מרגיש באמצעות הבשר והדם. אבל הגידים קושרים הכל כי הם חוטים, מהם עבים וקשים, ומהם דקים ורכים. וכבר נבדלו בשמות ונקראו מיתרים ועורקים ועצבים וכיוצא בם והכל לעניין. והליחות כנהרות להשקות הצמאים ולרוותם עד שיעמדו על בוריים כל זמן שהשגחת זיו השכינה בם להנהיג כל דבר בלי מחלוקת. אמנם בש״ר וד״ם שהם מלאכ״י המו״ת, הם שמות למה שהוא חי וצומח מן האצבעות ומקיפים בעצמותיהם הפנימיים הנעלמים. והנה עוד נשפע מותר מעצם החיצונים והוא צומח בלתי חי ומחליף העצם הזה פרטיו תמיד. ויקרה לו מקרה שיחליף עצמו לעתים רחוקים. אבל אם גוף האצבע יחסר אין דרך להמירו ולא יצמח אחר תחתיו. והמותר נרמז בו סוד אמרם ז״ל, שלשה דברים נאמרו בצפרנים שורפן חסיד קוברן צדיק זורקן רשע. והנה תבין אמיתת רמז זה מאמרם ז״ל, תשמישי קדושה נגנזין ותשמישי מצוה נזרקין ותשמישי מלכות נשרפין. והקבורה היא הגניזה. והמלכות בו סוד הקרבן כי הוא לשכינה. וכבר אמרנו כי החסיד הוא חכם וצדיק. וגניזה בכלל מורה על העלמה אבל אינה שנוי צורה מיד, אבל השרפה מורה על שנוי צורה מיד. והזריקה מורה על בזיון בעל הדבר הנזרק הנקרא תשמיש לו. והחסיד המשתמש במותר השפעים הנשפעים מעשר ספירות, והוא שנשתמש בו בחכמה ובצדק ולא הוסיף על קו היושר ולא גרע מהחוק הראוי, שורף המותר אחר שאינו צריך לו ועוזר להעדיר צורתו, כדי שלא יאמר שנברא לבטלה. שעל זה נמצא החום באש מצד היותו שורף בטבע לעזור אל חבריו בשנוי הצורות ובהתחלפם במהירות. כי כבר התבאר במופת שההויה

הפרטית סבת ההפסד הפרטי, וההפסד הפרטי סבת ההויה הפרטית. והתחלות הטבע הן שלש, החמר והצורה וההעדר המחובר לחמר הפרטי הנמצא מפני הצורה אשר הוא מחליף צורותיו תמיד בפשטו צורה ולבשו צורה. והצדיק שמעשיו טובים אך לא נתחכם ואין בו כח להנהיג כליו שמשתמש בם בחכמה מתעורר בטוב רוחו לגנזם, כי מתבייש מהם. כל שכן שרואה אותם מלאים זוהמא וריחם רע מפני שתוכם מתקבץ כל הטיט החיצוני. ומדיני נפשות יובן כל זה העניין. והרשע שמעשיו רעים אין בו חכמה ואין רוחו מעוררו להשגיח בעניין זה המותר שנשתמש בו, אבל אחר השתמשו בו זורקו במקרה לכל צד שיזדמן ובוזה הכלים שנשאלו לו למלאת בהם חפצו, וכאילו הוא מורה בפעלו זה שמבזה מי שהשאילם לו ואינו משגיח בו כאילו נתנם לו לפי דעתו מי שנתנם לו לבטלה. ודין זה הוא דין כל הגוף בכללו לכשיובן עניין מהותו ושהוא חלק מחלקי המותר מהשפע הנשפע מחבור שתי הספירות הנקראות בשם החת״ן והכל״ה שהם בעל״י הבי״ת בגימטריא ובעניין וגם הם בעל״י התאו״ה גם כן. והנה זכו״ר עם שמו״ר שני עדים נאמנים שעליהם נתלה גלגול הצורות המשכחות כח השמות ועם גלגול השבת תתגלגל נשמ״ה יתיר״ה והיא יו״ד שהיא עשירי״ת לספירות.

ואמנם יש להבין ולהשכיל ממוצא דבר שכל ספירה וספירה אפשר לאדם להדבק בה מצד מהות השפע השופע מאצילותה על ספירותיו שהם עשר מדותיו שהם א׳ג׳ה׳ז׳ט׳ עם ב׳ד׳ו׳ח׳י׳. וצריך להתבודד אל ההשגה עד שישיג מהם המשכיל המקובל שפע ניכר אצלו. וזה כי מאחר שהאותיות הנכתבות הם גויות והנבטאות הם רוחניות והנחשבות הן שכליות והנאצלות הן אלוהיות, ידוע שעם הלמוד יניעו הרוחניות את הגופניות, ועם ריבויו ישמר הלמוד בפיות ויזכר ולא ישכח שכבר נחקק כצורה הנחקקת בחותם שנותנת צורה בחומר המזומן הראוי לה לקיימו בקבול צורתה. ועם

העיון יניעו הנחשבות את הרוחניות, ועם ריבויו וחזקתו ישמר העיון בלבבות בלתי שכחה כלל. שהרי הוא חזק וקיים מאד כחותם בתוך חותם, ושבו האותיות הנחשבות בלב להיותם פתחי חותם במחנה עד חיותם. ועם ההתבודדות להכין כח הכלה לקבל שפע מכח החתן יניעו האלוהיות את השכליות, ועם התמדת ההתבודדות וריבויו וחזקו ורוב חשקו ואומץ כיסופו ותוקף תשוקתו להשיג הדבקות והנשיקה, יהיה כח הכלה ושמה ועצמה נזכרים לטובה ונשמרים לנצח כי זכו בדינם. והתחברו הנפרדים ונפרדו המחוברים והתהפך המציאות ויתחייב מזה שישוב כל ענף לשרשו וידבק בו וכל רוחני לנפשו ויקשר עמו והיה המשכן אחד. **"והיה יהוה למלך על כל הארץ ביום ההוא יהיה יהוה אח"ד ושמו אח"ד"** (זכריה יד' ט'). ואם כה יעשה לבך בסדר הספירות ובמערכת כ"ב אותיות **"וקרב אותם אחד אל אחד לך לעץ אחד והיו לאחדים בידך"** (יחזקאל לז' יז'). תשט"ח במקר"א ז"ה נ"ץ ע"ף יג"ל סוד"ך **"ואהבת את יהוה אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך"** (דברים ו' ה').

זהו אשר ראיתי להוסיף בעניין הראשון כדי לפתוח לבך ולתת בידך מפתח לפתוח בו שערי חן וחסד ורחמים עליונים נבואיים עד שתוכל לבוא בחדרי הפרדה הנקראים חדרי הקבלה מפני קבלת השפע האלוהי העליון. ודע שאחרי תתי הכתב והקונטרסים ביד התלמיד הנזכר בראש זה העניין ונפרד מפה דרך ים והלך קרוב לאי קריטי עוד נתהפך הרוח וחזרה הספינה לאחור וגם רוחו נהפך בהתהפכות רוח הספינה. ושב לאחור מדעתו הראשונה וירד מהמדרגה העליונה אל התחתונה, וראיתיו נבוך לפי מחשבתו האחרונה בעיקרי האמונה. **"ואחר ילדה בת ותקרא את שמה דינ"ה"** (בראשית ל' כא').

ואקח מידו הכתבים והוספתי עליהם זה המעט, ואמר לי ר׳ יעקב סרקוסי שהוא שלח לך ספר בעלי חיים וגם שאר החסרונות כולם אשר בחלק השני של מדרש החכמה אשר איננו בעיר הזאת. והנני שולח לך עתה זה המעט עוד עם הכתב והקונטרס הנכתב תחילה ולא החלפתי בו דבר אבל הנחתיו כאשר היה מפני דרכי שלום. ואם ייטב בעיניך לדרוך דרך הקבלה ותחפוץ בה ובמעלתה אל יבהילוך דעות **״זרע מרעים בנים משחיתים אשר עזבו את יהוה נאצו את קדוש ישראל נזרו אחור״** (ישעיה א׳ ד׳). כי מה שתקבל ממני בכתב או על פה איני אומר שתאמינהו במקרה. שכבר נאמר **״פתי יאמין לכל דבר וערום יבין לאשרו״** (משלי יד׳ טו׳). ונזכרה אמונה על הפתי שהוא מתפתה על כל דבר פתאם, והבנה על הערום המעיין באשורו של הדבר עד שיתאמת אצלו העניין המקובל אשר שמעו והאמינו עם כח הבנתו, ויהיה אז מאמין ומבין מה שהאמין שהוא האמת בלא ספק. ואמנם מפני שאלה העניינים בתחילתם הם בתכלית הזרות אצל כל שומעם בטבע, והשקר נגלה בם והאמת נעלמת, אין ראוי למסרם לשום מקבל אלא פה אל פה וביחיד, אחר היות המקבל חכם ומבין מדעתו. ואז מוסרין לו ראשי פרקים עם הכנת המדות הידועות. ועל כולן יראת שמים שהיא שורש ועיקר לכל המדות הטובות הנכונות. כאמרם בדרש **״והיה אמונת עתיך חסן ישועות חכמה ודעת יראת יהוה היא אוצרו״** (ישעיה לג׳ ו׳). אמונת זה סדר זרעים, עתיך זה סדר מועד, חסן זה סדר נשים, ישועות זה סדר נזיקין, חכמת זה סדר קדשים, ודעת זה סדר טהרות. ואעפ״כ **״יראת יהוה היא אוצרו״**. הנה הודיעונו ז״ל שלא המדרש הוא העיקר אלא המעשה. וכן כתוב **״ראשית חכמה יראת יהוה שכל טוב לכל עשיהם תהלתו עומדת לעד״** (תהלים קיא׳ י׳). גם דרשו בו ז״ל

ללומדיהם לא נאמר אלא לכל עושיהם. ונאמר **"יראת יהוה ראשית דעת חכמה ומוסר אוילים בזו"** (משלי א' ד'). ועם כל זה כבר אמרו עוד, אין מעשה מביא לידי תלמוד אבל תלמוד מביא לידי מעשה. ומכל אלה הפנים צריך הרוצה לבוא אל בית המקדש ולהיכנס לפני לפנים, להתקדש בקדושת כהן גדול וללמוד וללמד לשמור ולעשות עד שישלם במדותיו ובדבריותיו, ואז יתבודד כדי לקבל השפע הנבואי מפי הגבורה.

נשלם בעזרת שדי
שאמר לעולמו די